

**T.C.
Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı
Sosyal Bilgiler Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı**

**CUMHURİYETİN İLK YILLARINDA VATANDAŞ EĞİTİMİNİN
TEMELLERİ (1923-1938)**

**Zuhal KONDU
Yüksek Lisans Tezi**

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. Zafer GÖLEN**

Burdur, 2018

T.C.
Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı
Sosyal Bilgiler Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı

CUMHURİYETİN İLK YILLARINDA VATANDAŞ EğİTİMİNİN
TEMELLERİ (1923-1938)

Zuhal KONDU
Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Zafer GÖLEN

Burdur, 2018

**MAKÜ EĞİTİM BİLİMLERİ
ENSTİTÜSÜ**

YÜKSEK LİSANS JÜRİ ONAY FORMU

M.A.K.Ü Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 17.05.2018 tarih ve 237/1 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından 19.06.2018 tarihinde tez savunma sınavı yapılan Zuhal KONDU'nun "Cumhuriyetin İlk Yıllarında Vatandaş Eğitiminin Temelleri" konulu tez çalışması Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

JÜRİ

ÜYE : Prof. Dr. Zafer GÖLEN
(Tez Danışmanı)

ÜYE : Doç. Dr. Celal ERDÖNMEZ

**ÜYE : Dr. Öğretim Üyesi İrem
NAMLI ALTINTAŞ**

ONAY

M.A.K.Ü Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun/...../.....
tarih ve/..... sayılı kararı.

İMZA/MÜHÜR

BİLDİRİM

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu taahhüt edip, tezimin kaynak göstermek koşuluyla aşağıda belirttiğim şekilde fotokopi ile çoğaltılmasına izin veriyorum.

Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

Tezim/Raporum sadece Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.

Tezimin/Raporumun iki yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

Zuhal KONDU

Cumhuriyetin İlk Yıllarında Vatandaş Eğitiminin Temelleri (1923-1938)

(Yüksek Lisans Tezi)

Zuhal KONDU

ÖZ

Cumhuriyetin kurulmasıyla müfredat programlarında Cumhuriyet vatandaşının sahip olması gereken bilgi, beceri ve değerler doğrultusunda değişiklikler yapılmıştır. Bu dönemde devletin ideolojisi ve ideal insan yetiştirme hedefi ders kitaplarına yansımış ve ders kitapları bu doğrultuda yeniden düzenlenmiştir. Ayrıca vatan sevgisi ve millet olma bilinci de ulaşılmak istenen hedeflere uygun olarak ders kitaplarında yer almıştır. Cumhuriyetin gerektirdiği ideal insan modelinin oluşturulmasında okullarda verilen vatandaşlık eğitimi büyük rol oynamıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarında yetişecek nesillere Cumhuriyet rejimini benimsetmek, devletin temel felsefesi olmuştur.

Atatürk, tarih araştırmalarıyla yakından ilgilenmiş, milli tarihimizi oluşturmak için yapılan çalışmalara öncülük etmiştir. Bu dönemde Türkler hakkındaki asılsız iddialara cevap verebilmek için tezler ortaya atılmıştır. Bu çalışmada Cumhuriyetin ilk yıllarında Türk Tarih Tezi ve Güneş Dil Teorisi doğrultusunda milli duyguları benimsemiş nesiller yetiştirmek için nasıl hareket edildiği ve vatandaş eğitiminin hangi temellere dayandırıldığı ele alınmıştır. Atatürkçü düşünceyle ulusal kimliğin inşası tarih, dil, coğrafya, beden terbiyesi ve spor, arkeoloji, antropoloji ve yurt bilgisi alanlarında işlenmiştir. Sözü edilen bu alanların ders kitaplarına yansımaları ve vatandaş eğitimine katkıları ele alınmıştır. Özellikle Atatürk tarafından kaleme alınmış olan büyük eser 'Nutuk' ve Atatürk'ün direktifleriyle Afet İnan tarafından yazılmış olan 'Vatandaş İçin Medeni Bilgiler' kitabı çalışmada yararlanılan başlıca kaynaklar olmuştur.

Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi ve literatür tarama yöntemleri kullanılmış; Cumhuriyetin ilk yıllarında okutulan ders kitaplarından temin edilenler, o dönemi konu alan kitaplar, dergi, makale ve tezlerden yararlanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ders kitapları, Eğitim, Güneş Dil Teorisi, Türk Tarih Tezi, Vatandaş

Sayfa Adedi : 164

Danışman : Prof. Dr. Zafer GÖLEN

The Fundamentals of Citizenship Education in the Early Republic of Turkey (1923-1938)

(Master Thesis)

Zuhal KONDU

ABSTRACT

With the establishment of the new country, changes were made in the curriculum in terms of knowledge, skills and value that Republic citizen must possess. The changes of Early Republic of Turkey, state's ideology and its aim of raising ideal individual reflected on the textbooks and in this respect the textbooks were rearranged. Additionally, love of the country and consciousness of being a nation were included in the textbooks regarding the desired goals to be achieved. Citizenship education in schools played a major role in raising desired type of individuals of the Republic. Adopting the republican regime was the basic philosophy of the state for the generations to be educated in the Early Republic Period.

Atatürk was personally very interested in history researches and he led to the studies to build our national history. In this period, theses were put forwarded to respond the unfounded allegations about Turks. In this study, it is presented that on which fundamentals the citizen education based on and practices to raise new generations having national feelings in accordance with Turkish History Thesis (Türk Tarih Tezi) and Sun Language Theory (Güneş Dil Teorisi) in the Early Republic period. Construction of the national identity regarding Kemalist thought was implemented on the fields of history, language, geography, physical education, sport, archeology, anthropology and civics. The reflections of these fields of study and their contributions to citizen education were discussed. Especially 'The Speech' (Nutuk) the great work written by Atatürk and 'Civic knowledge for the citizens' (Vatandaş İçin Medeni Bilgiler) written by Afet İnan by Atatürk's orders were main resources used in this study.

In this study, document review and literature review which is one of the qualitative research methods, was used. It is also benefited from the provided textbooks of the Early Republic period, books about this period, journals, articles and theses.

Key Words: Education, Turkish History Thesis, Sun Language Theory, Textbooks, Citizen.

Page Number : 164

Supervisor : Prof. Dr. Zafer GÖLEN

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitime başladığım günden beri sadece bu çalışmada değil, her zaman zengin bilgi ve deneyimleriyle bana destek olan değerli hocam ve tez danışmanım Prof. Dr. Zafer GÖLEN'e, yine desteklerini esirgemeyen Prof. Dr. Yıldırım ATAYETER'e, çalışmamı titizlikle inceleyerek yardımcı olan Dr. Öğretim Üyesi İrem NAMLI ALTINTAŞ'a; yazım aşamasında çok yardımını gördüğüm sevgili arkadaşım Türkçe Öğretmeni İzlem ÇAKMAK'a, hayatım boyunca okuyabildiğim yere kadar okumamı, kendimi geliştirmemi ve ilerlememi öğütleyen rahmetli babam İhsan KONDU ve desteklerini hayatım boyunca esirgemeyen ve esirgemeyecek olan aileme teşekkürlerimi borç bilirim.

Zuhal KONDU

Haziran, 2018

İÇİNDEKİLER

BİLDİRİM	ii
ÖZ	iii
ABSTRACT	iv
TEŞEKKÜR	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR	viii
ŞEKİLLER DİZİNİ	ix
TABLolar DİZİNİ	x
BÖLÜM I	11
GİRİŞ	11
1.1. Problem Durumu	12
1.2. Problem Cümlesi	12
1.2.1. Alt Problemler	12
1.3. Araştırmanın Önemi	13
1.4. Araştırmanın Amacı	13
1.5. Sınırlılıklar	13
1.6. Tanımlar	14
BÖLÜM II	16
KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	16
2.1. Kuramsal Çerçeve	16
2.2.1. Yayımlanmış kaynak eserler	17
2.2.2. Araştırma eserleri	20
2.2.3. Ders kitapları	23
BÖLÜM III	28
YÖNTEM	28
3.1. Araştırmanın Modeli	28
3.2. Araştırmada Kullanılan Dokümanlar	28
BÖLÜM IV	29
BULGULAR VE YORUM	29
4.1. Vatandaş Eğitiminin Temelleri	29
4.1.1. Tarih	36
4.1.2. Dil	58

4.1.3. Coğrafya.....	67
4.1.4. Antropoloji.....	72
4.1.5. Arkeoloji.....	79
4.1.6. Beden terbiyesi ve spor.....	86
4.1.7. Yurt bilgisi.....	98
BÖLÜM V	107
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	107
5.1. Sonuç.....	107
5.2. Tartışma.....	111
5.3. Öneriler.....	111
KAYNAKLAR	112
EKLER.....	137
EK 1: Veri Toplama Aracı Olarak Faydalanılan Bazı Kitaplar.....	138
EK 2: Belgeler.....	146
ÖZGEÇMİŞ	164

KISALTMALAR

CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
DTCF	: Dil Tarih ve Coğrafya Fakóltesi
Mf.V.	: Maarif Vekaleti
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
TDK	: Türk Dil Kurumu
TDTC	: Türk Dili Tetkik Cemiyeti
TİCİ	: Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı
TTAH	: Türk Tarihinin Ana Hatları
TTAHM	: Türk Tarihinin Ana Hatları Methal Kısım
TTK	: Türk Tarih Kurumu
TTTC	: Türk Tarih Tetkik Cemiyeti

ŞEKİLLER DİZİNİ

<u>Şekiller</u>		<u>Sayfa</u>
Şekil 1	Birinci Türk Tarih Kongresi'nden Bir Fotoğraf.....	43
Şekil 2	Birinci Türk Tarih Kongre Zabıtlar Münakaşalar kitabının ön sayfasında bu kitabın tarih öğretmenlerine gönderilmesi hususundaki yazı.....	44
Şekil 3	1928'de birinci jimnastik şenliklerine iştirak eden 2000 Mektepli erkek talebe fotoğrafı.....	97

TABLolar DİZİNİ

<u>Tablolar</u>		<u>Sayfa</u>
Tablo 1	Türk Antropometri Anketi'nin Uygulandığı Mıntıka ve Ankete Tabi Tutulanların Sayısı.....	74

BÖLÜM I

GİRİŞ

Cumhuriyetin ilanıyla 1923'te kurulan Türkiye Cumhuriyeti; fedakârlık, bağımsızlık bilinci, akılcılık ve bilimselliği esas alan bir eğitim modelini benimsemişti (Özodaşık, 1999,s.249). Eğitim sayesinde bu özellikler yeni nesillere kazandırılmaya çalışılacaktı.

Mustafa Kemal Atatürk, Türkiye Cumhuriyeti'nin yetiştirmek istediği neslin gerek düşünce, gerek vicdan ve gerekse eğitim ve bilim konularında özgür düşünceye sahip bireyler olmasını beklemektedir (Hocaoğlu, Şahin, Yüzbaşıoğlu, Keleşoğlu ve Aksoy, 1964). Atatürk bu beklentilerle, yetiştirilmek istenen bireyin nasıl olması gerektiği konusuna açıklık getirmiş ve bu beklentiler aynı zamanda milli eğitim camiası için de bir direktif niteliğinde olmuştur.

Atatürk, Türk Milli Eğitiminin cehaleti ortadan kaldırmak gibi çok önemli bir amacının olduğunun üstünde durarak yeni bir birey yetiştirme amacıyla eğitim seferberliğinin öncülüğünü yapmıştır (Çelebi ve Asan, 2013, s.143). Bu amaçla eğitimi geliştirme ve yaygınlaştırma çalışmalarına girişmiştir. Osmanlı Devleti'nden devralınan eğitim-öğretim kurumları, yeni nesiller yetiştirmek açısından oldukça yetersiz bir durumda bulunduğundan öncelikli olarak eğitimde bazı yenilikler yapılması düşünülmüştür. İşe eğitimdeki çatışmayı önlemek için eğitimde birliği sağlamak, okur-yazar oranını artırmak, modern bir anlayışla eğitim vermek ve eğitimi ülkenin bütün köşelerine yayarak cahilliği ortadan kaldırmakla başlanmıştır (Özodaşık, 1999, s.193). Eğitim öğretim seferberliğinde hedef yeni nesillerde ulus bilincinin oluşması ve Cumhuriyet ilkelerinin benimsetilmesiydi. Erken Cumhuriyet döneminde eğitimi tüm vatandaşlara götürmek amacıyla her mahalle ve köye okullar açılması planlanmıştır (Kul, 2011, 66). Cumhuriyetin eğitim öğretimle milliyetçi, halkçı, devrimci, ahlaklı, laik Cumhuriyet vatandaşı yetiştirmek istemesindeki hedef bu şekilde yetiştirilen neslin gelecekte medeni ve milleti ileriye taşıyacak özellikte olacağına inanılmasındandır (TTTC, 1934, s.268). Cumhuriyetin kurucuları için okul; toplumu birlik bütünlük içinde tutmak, geleneksel bir toplumdaki çağdaş bir topluma yönelmek, gençlere değerlerimizi aşlamak gibi faydalar sağlayan bir kurum olduğu için önemli bir yere sahiptir (Duman ve Doğdu, 2010).

Okulların en az kendileri kadar önemli bir husus ise ders müfredatları ve ders kitaplarıydı. Ancak Cumhuriyetin ilk yıllarında ulus devletinin inşasında kullanılabilecek müfredat ve ders kitapları yoktu. Özellikle Atatürk ve Cumhuriyetin kurucu kadrosunun çok önemseydiği sosyal

bilimler alanında modern çalışmalar yok denecek kadar azdı. Dolayısıyla Cumhuriyetin ilk yıllarında bu alanlarda (tarih, dil, coğrafya, antropoloji, arkeoloji, beden terbiyesi ve spor, yurt bilgisi) ulusun bütün kaynakları kullanılarak çalışmalar yapılmasının sebebi budur. Önce bu alandaki bilimsel bilgi boşluklar doldurulmuş, ardından Cumhuriyetin hedef ve niteliklerine uygun müfredat ve ders kitapları hazırlanarak yeni bir neslin inşasına başlanmıştır.

Cumhuriyetin ilk yıllarında (1923-1938) devletin yeni nesil yetiştirme çabaları, devletin resmî ideolojisi, ulus devlet olma yolunda atılan adımlar ve milli kimlik oluşturma hareketlerinin hangi temellere dayandırıldığı, bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır.

1.1. Problem Durumu

Türkiye Cumhuriyeti'nin modernleşme sürecinde Cumhuriyet ilkelerine uygun, modern, ahlaklı, ilim ve irfan sahibi bir insan tipinin yetiştirilmesi konusunda okullara büyük sorumluluklar yüklenmiştir (Atıcı, 2008, s.32). Bu bağlamda yeni müfredat programları ve ders kitapları tekrar düzenlenmiş, ihtiyaca cevap vermeyenlerin yerine yenileri konulmuştur.

Ders kitaplarında millet, dil, tarih, medeniyet gibi kavramlara daha çok yer verilerek öğrencilerin milli kimlik ve kültürünü bilen, benimseyen ve milli hisleri kuvvetli yurttaşlar olarak yetiştirilmeleri amaçlanmıştır.

Cumhuriyetin ilk yıllarında verilen vatandaş eğitiminin farklı disiplin yaklaşımlarını göz önüne alıp, günümüz eğitim sisteminin hangi temeller üzerine kurulduğunu, hangi gelişmeleri takip ettiğini ve nasıl bir düşünceyle vatandaş yetiştirilmeye çalışıldığını bilmek bugün ve gelecekte yapılacak olan çalışmalara fikir verecektir. Bu bağlamda 'Vatandaş Eğitiminin Temelleri' alanında yapılan çalışmalara bakıldığında, bu yedi alanın (tarih, dil, coğrafya, antropoloji, arkeoloji, beden terbiyesi ve spor, yurt bilgisi) birlikte ele alındığı bir çalışmaya rastlanılmadığından böyle bir çalışmaya ihtiyaç duyulmuştur.

1.2. Problem Cümlesi

Cumhuriyetin ilk yıllarında vatandaş eğitimi hangi temellere dayanmaktadır?

1.2.1. Alt Problemler. Bu çalışmada aşağıdaki alt problemlere cevap aranmıştır.

- Cumhuriyetin ilk yıllarında yapılan antropoloji çalışmalarının vatandaş eğitimine katkıları neler olmuştur?

- Cumhuriyetin ilk yıllarında yapılan arkeoloji çalışmalarının vatandaş eğitimine katkıları neler olmuştur?
- Cumhuriyetin ilk yıllarında beden terbiyesi ve spor eğitiminin vatandaş eğitimine katkıları neler olmuştur?
- Cumhuriyetin ilk yıllarında coğrafya eğitiminin vatandaş eğitimine katkıları neler olmuştur?
- Cumhuriyetin ilk yıllarında yapılan dil alanındaki çalışmaların vatandaş eğitimine katkıları neler olmuştur?
- Cumhuriyetin ilk yıllarındaki tarih eğitiminin vatandaş eğitimine katkıları neler olmuştur?
- Cumhuriyetin ilk yıllarında yeni vatandaş anlayışı nasıldır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Araştırma, vatandaşlık eğitiminin disiplinler arası bir yaklaşımla oluşturulmasının doğal bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Bu anlamda çalışmanın Vatandaşlık Eğitimi Programı'na daha uygun bir çerçeve çizebileceğinden alana katkı sağlayacağı düşünülmüştür.

1.4. Araştırmanın Amacı

Çalışmadaki amaç Cumhuriyetin ilk yıllarında vatandaş eğitimi ve farklı bilim dallarında verilen eğitim hakkında bilgi sahibi olup o döneme ışık tutmak, o dönemde etkili olan kişi ve kurumları öğrenmek ve Cumhuriyetin ilk yıllarında (1923-1938) vatandaş eğitiminin hangi temellere dayandırıldığı, devletin ideolojisinin ders kitaplarına nasıl yansıdığı, milli tarihin nasıl oluşturulmaya çalışıldığı ve ideal yurttaş oluşturma çabalarının neler olduğunu göstermektir.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma:

1-1923-1938 yılları arası ulaşılabilen Türkçe, tarih, beden terbiyesi ve spor, coğrafya ve yurt bilgisi ders kitapları ile

2-Antropoloji, arkeoloji, beden terbiyesi ve spor, coğrafya, dil ve tarih disiplinleri ile

3-Nutuk ve Vatandaş İçin Medeni Bilgiler kitapları ile

4-Yardımcı kaynaklar ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Antropoloji: İnsan türünü inceleyen bilim dalı. (İnsanoğlunun beden özelliklerini, ırk, coğrafya ve tarih bakımından dağılımlarını, sınıflamalarını ve karşılıklı ilişkilerini araştırır ve birçok alt bilim dallarını kapsar.) (Öncül, 2000, s.613).

Arkeoloji: İnsanın geçmişini, geride bıraktığı maddi kültür belgelerine dayanarak inceleyen bilim dalıdır (Gümüşçü, 2010, s.245).

Beden Eğitimi: Vücudun dengeli gelişmesi için yapılan düzenli alıştırımların tümü ve dolaylı olarak iyi birtakım alışkanlıklar kazandırma: Sporda ve toplu çalışmalarda kendine güven, birlikte başarıma ruhu ve centilmenlik..vb. gibi (Öncül, 2000, s.126).

Coğrafya: 1-Yeryüzünü fiziksel, ekonomik, beşeri, siyasal yönlerden inceleyen bilim. 2- Bir yeryüzü parçasını, bir bölgeyi, bir ülkeyi belirleyen, niteleyen, fiziksel, ekonomik, beşeri, siyasal gerçekliklerin tümü (TDK, 1988, s.262).

Cumhuriyet: Millet, egemenliği kendi elinde tuttuğu ve bunu belirli süreler için seçtiği milletvekilleri aracılığı ile kullandığı devlet biçimi (Türkkan ve Burma, 2005, s.212).

Dil: : İnsanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle veya işaretlerle yaptıkları anlaşma, lisan, zeban (TDK, 1988, s.374).

Devlet:1. Dar anlamda, kendini tam olarak bağımsız biçimde yöneten toplum, ulus.

2. Geniş anlamda, ulusun siyasi kadrolarını oluşturan hukuksal ve tüzel kişiler: Devlet okulları, işletmeleri... gibi (Öncül, 2000, s.313)

Demokrasi:1. Halk hükümeti, en yüksek gücün halkın elinde bulunduğu ve bu gücü ya doğrudan doğruya ya da bir temsilcilik düzeni ile dolaylı olarak kullandığı bir hükümet. Halk egemenliğine dayanan devlet.

2. Bu yolla yönetilen bir topluluk ya da devlet. Halkın kendi kendini yönetmesi.

3. Toplumsal eşitliğe inanç ve bunun uygulanışı. Değişmez sınıf sınırlarının bulunmayışı.

4. Bireye değer veren ve insan kişiliğinin bütünlüğünü önemli sayan, birlikte davranan insan zekâ ve anlayışına inanç duyan ve karşılıklı saygı, işbirliği, hoşgörü ve doğruluk... gibi nitelikleri yansıtan, toplumsal ilişkilere yer veren bir yaşam yolu (Öncül, 2000, s.290).

Eğitim: 1. Belli bir bilim dalı veya sanat kolunda yetiştirme, geliştirme ve eğitme işi. 2. Çocukların ve gençlerin toplum yaşayışında yerlerini almaları için gerekli bilgi, beceri ve anlayışları elde etmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine yardım etme, terbiye. 3. Eğitim bilimi (Türkkan ve Burma, 2005, s.313).

4. Belli amaçlara göre insanların davranışlarının planlı olarak değiştirilmesi ve geliştirilmesinin yasa ve ilkelerini bulmaya ve bu amaçla teknikler geliştirmeye çalışan bir bilim dalıdır (Erden ve Akman, 2012, s.14).

İrk: 1. Kalıtsal olarak, ortak fiziksel ve fizyolojik özelliklere sahip insanlar topluluğu. 2. Bir canlı türünde aynı karakteri taşıyan canlıların oluşturduğu alt bölüm. 3. Soy (Türkkan ve Burma, 2005, s.429-430).

İdeoloji: Siyasi veya toplumsal bir öğreti oluşturan, bir hükümetin, bir partinin davranışlarına yön veren politik, hukuki, bilimsel, felsefi, dini, moral, estetik düşünceler bütünü (TDK, 1988, s.682).

Milliyetçilik: Bir ulusun değerlerine, çıkarlarına, birlik ve beraberliğine, bağımsızlığına kendini adanmak, bunu savunmak ya da bunlara değer verme, inanç ve tutumu (Öncül, 2000, s.1092).

Modernizm: 1. Genel olarak, geleneksel olanı yeni olana tabi kılma tavrı, yerleşik ve alışılmış olanı yeni ortaya çıkana uydurma eğilimi veya düşünce tarzı.

2. Bir inanç sistemi ya da öğreti bütününe değişen koşullara uyarılma eğilimi ya da hareketi (Cevizci, 1999, s.603).

Millet: Genellikle ortak bir yurdu ve oldukça türdeş bir kültürü bulunan, duygu ve davranışlarında ortak bir simgeye bağlılık gösteren büyük insan topluluğu (Öncül, 2000, s.1091).

Tarih: 1. Bir ulusa, toplumsal kümeye, kuruma, bilime ya da güzel sanatlara etki yapan olayların, düzenli bir sıraya göre yazıl hesabı. Genellikle olayların ilişkileri ve önemleri hakkında açıklamalara yer verir.

2. Geçmiş olayların eleştirici bir gözle yorumu ve yazılması ile ilgili bir bilim ya da inceleme alanı. Genel olarak eski ve orta ağ ile yeni zaman tarihi diye bölümlenir ve her bir bölüm içinde de alt bölümler bulunur (ncl, 2000, s. 1032)

Yurttaş: Yurtları veya yurda ait değerlerde duygu ve düşünceleri aynı olanlardan her biri, vatandaş (MEB, 2003, s.3260).

Yurttaşlık Eğitimi: Kamu işleri ile çağın sorunlarını ele alan ve bilinçlenmek için temel olan toplumsal bilgilerle kamuoyunu pekiştirme amacı ile yapılan bir yetişkin eğitimi türü (ncl, 2000, s.1209).

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Kuramsal ereve

I. Dünya Savaşı'ndan sonra elinde kalan Anadolu ve Rumeli topraklarını düşman işgalinden kurtarmak isteyen millet canla başla mücadele vermiştir. Orduya elindeki imkânlar dâhilinde yardım eden milletin bu fedakârlığı, ulus-devlet inşasının oluşmaya başladığının işaretidir (Coşkuner, 2018, s.1). Bağımsızlığı için birçok düşman ile mücadele eden Türk ordusu I. ve II. İnönü, Eskişehir-Kütahya, Sakarya ve Başkomutanlık Meydan Muharebeleri sonucunda düşmanları yurttan temizlemiştir. nce Mudanya Ateşkesi, sonra da Lozan Anlaşması ile 1923 yılında tam bağımsız bir devletin temelleri atılmıştır. 1918-1922 yılları arasında vatanın kurtarılması öncelikli olduğu için kurtuluş gerçekleştikten sonra ülkenin kalkınması için çalışılmıştır. Kendisini devletin yeniden inşasına adayan Mustafa Kemal 1923 yılında yaptığı bir konuşmasında ordunun şimdiye kadar elde ettiği zaferlerle yetinmemesini, askeri zaferlerin asıl zaferlere bir zemin hazırladığını, asıl zaferi kazanmak için de yeni ilim ve iktisat zaferlerine hazırlanmak gerektiğini dile getirmiştir (Lewis, 2017, s.340-344). Kurtuluş

Savaşı'nın sonrasında her alanda olduğu gibi özellikle eğitim alanında muasır medeniyetler seviyesine ulaşmış modern bir Türkiye'yi oluşturma çabaları için harekete geçilmiştir (Kaya, 2015, s.29). Özellikle 1934'ten sonra Türkiye Cumhuriyeti'nin ekonomik olarak güçlenmesini de isteyen Atatürk, vatandaşların devleti için çalışmasına önem vermiştir. Bu düşünceye göre bilinçli vatandaş, görev ahlakıyla çalışmayı kendine görev edinmeli, devletin ekonomik olarak kalkınması için üzerine düşeni yaparak çok çalışmalıdır. Vatandaşa bu bilinci aşlamak için okul önemli bir araç olarak görülmüştür. Vatandaş eğitimi, Cumhuriyetin ilanını izleyen süreçte önemli bir boyut oluşturmuş ve vatandaş eğitimi vasıtasıyla ulus bilinciyle hareket eden, Cumhuriyet ilkelerini benimsemiş ve bu ilkeleri yaşatacak özelliklere sahip, değerlerine sahip çıkan genç kuşaklar yetiştirmek amaçlanmıştır (Üstel, 2011, s.127-128). 1908 sonrası dönemde Türk ulusal bilincinin oluşumunda tarihinden gurur duyan bir Türklük algısı görülmektedir. Kemalist rejimin yenilik düşüncesine göre eski düzen yıkılarak çağdaş medeniyetler seviyesine gelmek için çaba gösterilmeliydi (Ahmad, 2017, s.98).

Modernleşmenin yüzeysel olarak değil de toplumun ve kültürün kökten değişmesi gerektiğine inanarak hareket eden Mustafa Kemal'in politikası ile ilgili olumlu olumsuz birçok farklı görüş ortaya atılmış olmasına karşın; Kemalist Devrim Türk halkına en kötü anda bile bir umut getirmiştir (Lewis, 2017, s.392). Ayrıca Türk milli özsaygısına güç kazandırmak ihtiyacı ile TTK'nın kurulması, yeni tarih kitaplarının yazılması, tezler, teoriler ortaya atılması... gibi birçok çalışma yapılmıştır. Bu tezler, teoriler ilerleyen yıllarda önemini kaybetse de Cumhuriyetin yeni nesline vatanseverlik duygusunu ve sadakat duygusunu giderek artırmıştır. Bütün bunlar toprağa bağlı kimlik bilincini arttıran gelişmeler olmuştur (Lewis, 2017, s.488).

Yeni kurulan devlet, modern bir ulus inşasında akıl ve bilimi rehber edinerek çağdaşlaşmayı önemsemiştir (Behar, 2013, s.104). Eski eğitim sistemleri yerine pozitif bilimlere dayanan bir eğitim sistemi oluşturulmaya çalışılmış ve eğitim, gelecek nesillerin istenen özellikte vatandaş olarak yetiştirilmesi için en önemli araç vazifesi görmüştür.

2.2.İlgili Araştırmalar

2.2.1. Yayımlanmış kaynak eserler. Nutuk, 1927 yılında Atatürk tarafından 15-20 Ekim 1927 tarihleri arasında Ankara'da toplanan Cumhuriyet Halk Partisinin İkinci Kurultayı'nda altı gün içinde 36,5 saatte yapılan konuşmadır. Atatürk'ün Kurtuluş Savaşı'nda yaşanan gelişmeleri, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulma sürecini ve yeni devleti kalkındırmak için yapılan inkılapların nasıl gerçekleştiğini anlattığı birincil elden kaynaktır.

Tarcan (1932) 'Beden Terbiyesi Oyun-Jimnastik ve Spor' adlı kitabında bireylerin beden terbiyesi hakkındaki pedagojik, teknik ve nazari bilgilerini çoğaltmak; spor salonlarında vücut ve karakterlerini sağlamlaştırmak için çalışmaları gerektiği anlatılmaktadır. Kitabın öğretmenler için bir el kitabı veya kaynak kitap olması için kaleme alındığı anlaşılmaktadır. Bu maksatla içerisinde jimnastik derslerinde yapılması gereken hareketler, sporlar ve bu spor dallarının intizamlı yapıları üzerinde durulmuş ve spor aletlerinden de bahsedilmiştir. Kitabın sonunda ise kazalara karşı alınması gereken tedbirlere yer verilmiş, sporun bedeni terbiye etmedeki önemi vurgulanmıştır. Gelecek nesillerin sağlıklı olması ve vücut güzellikleri açısından da kusursuz olmaları istendiği için, o dönemde beden terbiyesi ve spor derslerine ayrı bir önem verilmiştir.

Ertem (1933) 'Türk İnkılabının Karakterleri' adlı kitabında Türkiye'de Cumhuriyet inkılabının nasıl başladığı, nasıl bir süreçten geçtiği sorularına cevap vermiştir. Eser 1923'ten 1933'e kadar yapılan yenilikler hakkında da o günün bakış açısıyla kıymetli bilgiler içermektedir.

Dilmen (1936) Ülkü Halkevleri dergisinde yer alan 'Güneş-Dil Teorisinin Ana Kanunları ve Analiz Yolları' adlı makalesinde Türk dilinin yeryüzünde kültür taşıyan bütün dillerin ana kaynağı olduğundan ve insanın ilk önce idrak ve şuur ile güneş mefhumunu ifade için çıkardığı manalı sesin 'ağ' olduğundan bahsetmiş ve farklı örneklerle kelimelerin Güneş-Dil Teorisi'ne uygun olarak analiz ve yorumlarını yapmıştır. Böylece Türk dilinin diller arasındaki birliği ve bütün dillerin ana kaynağı olduğu ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır (Dilmen, 1936, s.89).

Dilmen (1937) İkinci Türk Tarih Kongresi'nde 'Türk Tarih Tezinde Güneş-Dil Teorisinin Yeri ve Değeri' adlı bildiriye sunmuştur. Bildiride Güneş Dil Teorisi'nin nerden doğup nasıl geliştiği açıklanmış; dilin ilk oluşumunun güneş karşısında insanın verdiği tepkiler sonucu şaşkınlıkla çıkardığı sesler olan 'A' ve 'A' nın uzatılmasıyla ortaya çıkan 'Ağ' sesinden geldiği ve ilk kültür dilinin Güneş'e ait olarak kullanılan bir ana kökten doğmuş olup diğer tüm harf ve seslerin de buradan türediği iddia edilerek, farklı kelimelerin örnek analizleri yapılmıştır (Dilmen, 2010, s.13).

Türk Tarih Kurumu tarafından 1937'de yayımlanmaya başlayan 'Belleten' dergisinde, dönemin önemli araştırmacılarının arkeoloji, dil ve tarih alanındaki makalelerine yer verilmiştir. Derginin amacı Türk tarihinin çok geniş bir geçmişe sahip olduğunu doğru olarak açıklamaktır. Belleten dergisinde Afet İnan, Fuat Köprülü, Remzi Oğuz Arık, Wilhelm Brandenstein, Şevket Aziz Kansu, H.Reşit Tankut, Hikmet Bayur, Eugène Pittard, Zeki Velidi

Togan gibi önemli araştırmacıların makaleleri yayımlanmıştır. Belleten dergisi halen üç ayda bir olmak üzere senede dört defa yayımlanmaktadır.

Yücel (1938) ‘Türkiye’de Orta Öğretim’ adlı kitabında o dönem Türk milli eğitiminin içinde bulunduğu durumu tüm ayrıntısıyla gözler önüne sermiştir. Eser, dönemin Milli Eğitim Bakanı olan Hasan Ali Yücel tarafından kaleme alınması sebebiyle oldukça kıymetlidir. Yücel eserinde ortaöğretimin tarihçesini, sorunlarını, öğretmen, öğrenci ve okul sayılarını tablo ve grafiklerle okuyucuya aktarmıştır. Eserin bir başka önemi ise içerisinde o dönemki müfredat programları, bütçe, bina, ders aletleri gibi ayrıntıları içermesidir.

Ziya Gökalp (1970) 1923 yılında yazdığı ‘Türkçülüğün Esasları’ kitabında Türkçülüğün tarihi, anlamı, milli kültür ve medeniyet, hars ve tehzi, din, lisan, garp, mefkûre gibi konularda açıklamalarda bulunarak Türkçülük konusuna ışık tutmuştur.

Atatürk’ün 1931’de Afet İnan’a yazdırdığı ‘Vatandaş İçin Medeni Bilgiler’ adlı eser okullarda verilen yurttaşlık eğitimi için oldukça kıymetlidir. Atatürk, Medeni Bilgiler kitabında Türk milletinin oluşumunda önemli olan doğal ve tarihi olguları yurt birliği siyasal varlıkta birlik, dil birliği, ırk ve köken birliği, ahlaki yakınlık olarak sıralamıştır. Sayılan bu unsurların tamamının ya da bir kısmının bir arada bulunmasıyla milletin oluşabileceğini belirtmiştir. Medeni Bilgiler kitabında Türk çocuklarına milli duygular aşılınmaya çalışılmıştır. Kitapta milli unsurlar göz önünde bulundurularak demokratik bir devlet olan Türkiye Cumhuriyeti’nde yaşayan vatandaşların hak ve ödevlerine ayrıntısıyla yer verilmiştir. Eserde ele alınan başlıca konular şunlardır: Millet, Devlet, Cumhuriyet, İlk Hak, İlk Vazife, Vatandaşa Karşı Devletin Görevleri, Hürriyet, Bağlılık, Vatandaşın Devlete Karşı Vazifeleri, Çalışma, Meslek, İntihap, Vergi, Askerlik, Teşkilat-ı Esasiye, Hükümet, TBMM, Kanun, Bütçe, Davalar, Bankalar, Milli Müdafaa (İnan ve Peker, 1931).

Maarif Vakfı tarafından 1940 yılında yayımlanan ‘Resim Dersleri 10-15’ kitabı, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından resim öğretmenleri için kılavuz kitap olarak hazırlanmıştır. Kitapta şehirde ve köyde eğitim veren okullardaki uygulamalara dair örnekler verilmiş, öğrenciye göre ilkesi göz önünde bulundurularak resim derslerinin en verimli nasıl olması gerektiği sorusuna cevap aranmıştır. MEB tarafından 1973’te ‘50.Yılında Milli Eğitimimiz’ adlı eserde ise Cumhuriyetin elli yıllık eğitim faaliyetleri özetlenmiştir

Ülkü-Bir Yayınları tarafından 1979 yılında yayımlanan ‘Türk Milli Eğitiminin Dünü, Bugünü ve Geleceği Türk Milli Eğitimi Birinci Kurultayı’ kitabında kurultaya sunulan yirmi bir tebliğ

yer almaktadır. Tebliğlerde geçmişten 1979'a kadar Türk Milli Eğitiminin geçirdiği evreler konu edinilmiştir.

1983 yılında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından Atatürk'ün doğumunun 100. Yıldönümü Kutlama Programı çerçevesinde yayımlanan 'Cumhuriyet Döneminde Eğitim' kitabında Atatürk'ün eğitim ile ilgili görüşleri, eğitim kongre ve şuraları, programları ve milli eğitim bakanlarına yer verilmiştir.

2.2.2. Araştırma eserleri. Rauf (1932) 'Birinci Sınıfta Çocuğa Göre Mektep' kitabı adlı çalışma birinci sınıf öğretmenleri için el kitabı niteliğindedir. Kaya'nın (1942) 'İlkokulda Coğrafya Öğretimi' adlı eserinde o dönem ilkokullarda okutulan coğrafya kitaplarında yer alan konuların listesi verilmiş, ardından bu konuların nasıl işleneceğine dair öğretmenlere tavsiyelerde bulunulmuştur.

Emre (1956) 'Atatürk'ün İnkılap Hedefi ve Tarih Tezi' kitabı Türk Tarih Tezi bağlamında Atatürk'ün tarihöncesine verdiği önemi ve 1930'lu yıllardaki dil çalışmalarını ele almıştır. Kitapta Atatürk'ün dil ve tarih alanında yapılan çalışmalarla bizzat ilgilendiği ve bu alanlarda yapılan çalışmalar örneklerle yer almaktadır.

Aksan (1973) 'Ortaokul Yurttaşlık Bilgisi II' kitabında topluluğu yaşatan kurumlar ünitesiyle başlayan çalışmasında ekonomisi iyi düzenlenmemiş ya da bozulmuş devletlerin ileri gidemeyecekleri, kazanmak ve üretmenin ise ancak emek, para ve zaman harcamakla olacağı ve ülkemizde ana üretimin tarımla gerçekleşeceği belirtilmiştir. Türkiye'de Cumhuriyetin kurulmasından sonra Türk köylüsünün durumunu düzeltme işi ele alınarak her Türk'ün yurt içinde veya yurt dışında Türklüğüyle övündüğünü, Türk milliyetçiliğinin parolasının "Her şey Türkiye içindir" olduğu, Türklerin ağır başlı mert ve doğru insanlar oldukları gibi ifadelerle Türk insanı yüceltilmiştir.

Arık (1983) 'Coğrafyadan Vatana' adlı eserini Coğrafyadan Vatana, Gurbet-İnmeyen Bayrak, Köy Kadını ve Memleket Parçaları olmak üzere dört bölüm halinde işlemiştir. Arık, coğrafyanın vatansallaşmasında ve Anadolu'nun vatan olma sürecinde yaşanan zorluklara dikkat çekmiştir.

Kaya (1984) 'İnsan Yetiştirme Düzenimiz' kitabında Türkiye'nin kalkınmasında eğitimin rolü tartışılmakta ve devlet politikasının her dönem eğitime yön verdiğini vurgulamaktadır.

Özodaişik (1999) 'Cumhuriyet Dönemi Yeni Bir Nesil Yetiştirme Çalışmaları 1923-1950' adlı eserinde yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti devletinin eğitim politikaları ile bu dönemde yetişen nesillerin nitelikleri arasında ciddi bir ilişki olduğunu belirtmiştir. Bu sebeple Atatürk artık batı tarzında düzenlenen modern bir eğitim aracılığıyla yeni bir insan yetiştirme politikasının temellerini atmıştır. Cumhuriyet dönemi insan tipinin oluşturulması amacıyla yönelik olarak geliştirilen yeni anlayış, Atatürkçü eğitim ilkeleri üzerine temellendirilmiştir. Kitapta Tevhid-i Tedrisat Kanunu ve getirdiği yenilikler, Milli Eğitim Şuraları ve alınan kararlar, ideal Türk çocuğunun özellikleri, dönemin milli eğitim bakanları ve eğitime fikirleriyle önderlik yapan fikir insanlarının görüşlerine yer verilmiştir.

Akın (2004) 'Gürbüz ve Yavuz Evlatlar' Erken Cumhuriyet'te Beden Terbiyesi ve Spor' adlı çalışmasında Osmanlı Devleti'nin son dönemleri ve Cumhuriyetin ilk yıllarında beden terbiyesinin önemine vurgu yapılarak gelecek kuşakların sağlıklı yetişmelerinde sporun gerekliliği üzerinde durulmuştur. Cumhuriyetin ilk yıllarında devlet sağlıklı, yetenekli, aktif bir nesil yetiştirmek için çalışmaları hızlandırmış ve istenilen Cumhuriyet yurttaşını yaratmak için bu konu üzerinde önemle durmuştur. Beden terbiyesinden beklenen, öncelikle sağlıklı ve ahlaklı gençler yetiştirmektir. Kitapta ayrıca kadınların da spora teşvik edildiğine değinilmiştir. Erken Cumhuriyet döneminde sağlıklı çocukların doğması için kuvvetli ve sağlam annelere gerek olduğu düşünüldüğünden kadınlar spor yapmaya teşvik edilmiştir.

Copeaux (2006) 'Türk Tarih Tezinden Türk İslam Sentezine' adlı çalışmasında okul kitaplarına 1931-1932 yıllarından itibaren Kemalist tarih anlayışının nasıl yansıdığı, tarih yazımında geçmişten günümüze kadar olan yenilikler, tarih yazımında öne çıkan kişiler, kurum ve kuruluşlar, ülkemizde antropoloji alanında yapılan yenilikler, Türk Tarih Tezi ve Güneş Dil Teorileri' nin oluşum süreçleri ve etkileri gibi konuları ele almıştır.

Oral'ın (2006) 'Türkiye'de Romantik Tarihçilik(1910-1940)' eserinde yirminci yüzyılın ilk yarısındaki Türk tarih anlayışının romantik dönem olarak adlandırıldığı belirtilmiştir. Oral, kitabında Türklerin medeniyete hizmetleri, ülkemizdeki tarih anlayışının genel eğilimleri, tarih ders kitaplarındaki tarih anlayışı, Türk Tarih Tetkik Cemiyeti, Birinci ve İkinci Türk Tarih Kongrelerini ayrıntısıyla anlatmıştır. Türk Tarih Tezi ve Güneş Dil Teorileri tarih, dil, arkeoloji, spor ve antropoloji ile bağlantılı olarak işlenmiştir

Güngör'ün (2007) derlediği 'Cumhuriyetin İlk Yıllarından Günümüze Dil, Kültür, Eğitim' kitabında, Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren eğitim ve aydınlanmadaki gelişmelerin nasıl olduğu anlatılmıştır. Birey ve toplum yaşamının yeniden düzenlendiği Cumhuriyet devrimi dil, tarih, kültür bağlamlarında farklı yazarların bakış açılarından okuyucuya sunulmuştur.

Karakaş (2007) 'Türk Ulusçuluğunun İnşası' çalışmasında Türk ulusçuluğunun inşasını ulus, ulusçuluk ve devlet kavramlarıyla açıklamaya çalışmıştır. Modern karakteriyle bu kavramların ulusun üyelerine tek tek kimliğini veren bir mekanizma olduğunu söylemiştir. Ulusçuluk türleri ve proto-tipleri olarak Alman, Fransız ve Amerikan ulusçuluklarının özelliklerinden bahsetmiştir.

Tan, Sever, Bora ve Şahin'in ortak çalışmalarıyla hazırladıkları (2007) 'Cumhuriyette Çocuklar' Cumhuriyetin kuruluş yıllarında yaşamış, çocukluğu o dönemlere denk gelmiş 115 kişinin samimi bir şekilde ve bütün doğallıklarıyla o dönemdeki okul yaşamlarını, akıllarında kalan hatıraları anlattıkları bir kitaptır.

Durgun'un (2011) 'Memalik-i Şahane'den Vatana' çalışmasında Kemalist ulusçuluk söyleminde vatan kavramı, milleti inşa eden bir öge olarak görülmüştür. Coğrafya, mekân, vatan coğrafyanın vatanlaşmasında üç ana unsur olarak kabul edilmiştir. Kitapta vatanın, uğruna ölünecek bir değer haline getirilme süreci incelenmiştir. Eserde Türkiye ve Türk terimlerinin nasıl ortaya çıktığı, Misak-ı Millînin koyduğu sınırlara, Sevr Antlaşması'nın Türkiye'de vatan bilincine nasıl katkı sağladığının cevapları aranmıştır.

Üstel (2011)'de 'Makbul Vatandaşın Peşinde II. Meşrutiyet'ten Bugüne Vatandaşlık Eğitimi' çalışmasında Meşrutiyet Dönemi'nden başlayarak devletin vatandaş yetiştirme politikalarını ele almıştır.

Akyüz (2012) yirmi üçüncü basımı olan 'Türk Eğitim Tarihi M.Ö.1000-M.S. 2012' çalışmasında başlangıcından bugüne Türk eğitim tarihindeki gelişmeleri derli toplu bir şekilde okuyucuya sunmuştur.

Toprak (2012) 'Darwin'den Dersim'e Cumhuriyet ve Antropoloji' eserinde Atatürk'ün zihinsel oluşumunun 1919 ve 1928 yıllarında kırılma noktaları olduğu; ilkinin siyasal dönüşümün, ikincisinin ise kültür devriminin başlangıcı olduğunu, yaşamının son on yılında ise Atatürk'ün, Cumhuriyetin yeni insanını kurgulamaya hasrettiği belirtilmiştir. Kitapta Türk Tarih Tezi, Güneş-Dil Teorisi konularında da ayrıntılı bilgi verilmiş ve Atatürk'ün bu konudaki çalışmaları ayrıntısıyla anlatılmıştır.

Behar (2013) 'İktidar ve Tarih Türkiye'de 'Resmi tarih' Tezinin Oluşumu(1929-1937)' adlı eserinde 1930'lu yıllardaki tarih anlayışında devletin kendi gücünü ortaya koymaya çalıştığını vurgulamaktadır. Kitapta Türk Tarih Tezi'nin gelecek kuşakları milli hislere sahip ve Türk kimliğine uygun davranan Türk gençliği olarak yetişmesindeki öneminden bahsedilmiştir. Ortaya atılan tarih tezi ideolojinin bir parçası olarak düşünülmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin oluşumunu toplumsal, siyasi ve ekonomik olarak ele alan Ahmad'ın (2017) 'Modern Türkiye'nin Oluşumu' eseri Kemalistlerin modern bir devlet oluşumu için gösterdikleri çabaları ele alması, askeri müdahaleler, çok partili hayat, imparatorluktan ulus devlete geçiş sürecindeki yaşananları ele alması açısından önemli bir eserdir.

Lewis (2017) 'Modern Türkiye'nin Doğuşu' kitabında Türklerin bin yıl öncesinden başlayan batıya doğru gelişleri ve Avrupa'ya yönelmelerinin Türklerin çağdaşlaşması anlamında öneminden bahsedilmekte, modern bir devletin imparatorluğun yüklerinden kurtularak çağdaşlaşma yolunda attığı adımlara yer verilmektedir. Modern Türkiye'nin doğuşunda ve gelişiminde verdiği mücadeleleri ve önemli gelişmeleri ele alan kitap, soğuk savaş dönemini, Türkiye'nin Avrupa Birliği adaylığı gibi önemli gelişmeleri değerlendirmektedir.

2.2.3. Ders kitapları. Emin Âli'nin (1929) ders kitabı olarak basılan 'Umumî Tarih Ortazaman İkinci Kitap' üç kısımdan oluşmaktadır: Arap tarihi, Türk tarihi ve Türk İmparatorluğunun teşekkülü tarihi. İçerisinde zengin görsellere yer verilen kitabın son konusu Cumhuriyetin ilanıdır. Kitap Atatürk'ün hitabesiyle son bulmaktadır.

TTCT (1930) tarafından Atatürk'ün emriyle hazırlanan 'Türk Tarihinin Ana Hatları' kitabı Atatürk'ün düzeltmeleriyle 1930'da yüz nüsha olarak basılmıştır. Kitapta, tarih kitaplarında Türklerin dünya tarihindeki rollerinin bilinçli ya da bilinçsiz olarak küçültülmesine dair verilen bilgilerin düzeltilmesine çalışılmıştır. Kitabın birinci bölümü Beşer Tarihine Giriş, İkinci bölümü Türk Tarihine Methal, üçüncü bölümü Çin, dördüncü bölümü Hind, beşinci bölümü Kalde-Elam-Asur, altıncı bölümü Mısır, yedinci bölümü Anadolu, sekizinci bölümü Ege Havzası, dokuzuncu bölümü İtalya ve Etrüksler, onuncu bölümü İran ve onbirinci bölümü Orta Asya'dır. Bu bölümlerde medeniyetin, kültürün Orta Asya'da Türkler tarafından oluşturulduğu ve oralara Türkler tarafından taşındığı belirtilmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 1931 yılında 30000 adet bastırılmış ve okullara dağıtılmıştır. Kitapta, Türklerin uygarlığa katkıları ispat edilmeye çalışılmıştır.

TTTC (1931a) Atatürk'ün direktifleriyle bir komisyon kurmuş ve bu komisyon 1932 yılında dört ciltlik tarih kitapları hazırlamıştır. Bu kitapların ilki olan 'Tarih I', Tarihten Evvelki Zamanlar ve Eski Zamanlar, on dört bölümden oluşmaktadır: I. Beşer Tarihine Giriş II. Büyük Türk Tarihi ve Medeniyetine Bir Nazar III. Çin IV. Anayurtta En Eski Devletler V. İskit Türk İmparatorluğu VI. Hint VII. Kaide, Elam ve Asur VIII. Mısır IX. Anadolu X. Fenikeliler XI. İbraniler XII. İran XII. Ege Havzası XIV. Eski İtalya ve Etrüksler. O zamana kadar Türklerin tarihiyle ve eski medeniyetlerle ilgili ayrıntılı bilgiler yer almaktadır. Kitabın sonunda 136 resim ve kitap içinde toplam 32 harita yer almaktadır.

TTTC'nin (1931b) hazırladığı 'Tarih III.Orta Zamanlar' kitabında 42 bölüm, 45 harita, 8 renkli tablo, 113 resim yer almaktadır. İslam tarihine geniş yer verilen kitapta Türklerin İslam tarihine etkileri anlatılmaktadır.

TTTC'nin (1931c) hazırladığı 'Tarih III. Yeni ve Yakın Zamanlarda Osmanlı-Türk Tarihi' ders kitabında 6 renkli tablo,10harita ve 136 resim yer almaktadır. Türklerin tarihinde kabul edilmeyerek unutturulmaya çalışılmış görüntüsünü en doğru şekilde ortaya çıkarma görevinde olan Türk Tarih Tetkik Cemiyetinin hazırlanmış olduğu kitap dört bölümden oluşmaktadır: Osmanlı Devletinin Kuruluşu, Osmanlı İmparatorluğu, İmparatorluğun İnhitacı, İmparatorluğun İnhilali Ve İnkırazı.

Kami (1931) 'Yurt Bilgisi 4' kitabında öğrencileri hayata hazırlayacak köy yaşamından hükümet organlarına, evdeki ve köydeki hayattan şehir hayatına pek çok konuda bilgi verilmektedir. Kitabın kapağı incelendiğinde Cumhuriyetin ilanıyla devletin tarım, sanayi, ulaşım, teknoloji gibi alanlarda gelişmeler yaşadığı, Türk halkının köylüsü, askeri çiftçisiyle hep birlikte iman gücüyle kazandığı kurtuluş savaşının ardından büyük bir kalkınma hamlesinin gerçekleştirildiği ve yurdun dört bir tarafının demir ağlarla örülmüş resimleri ile devletin bağımsızlığının ekonomik başarılarla da taçlandırmış olduğu mesajı verilmektedir.

Maarif Vekaleti (1933a) tarafından dördüncü sınıf çocukları için hazırlanan 'İlkmektep Kitapları: IV.Sınıf' olarak yayımlanan 41 bölümden oluşan kitap, ilk Türk devletlerinden coğrafyaya, ilkel topluluklardan medeniyeti getirenlere kadar çok geniş alanda bilgi sunmaktadır. Kitapta Cumhuriyet öncesi ve sonrası sürekli bir kıyaslama halinde verilmiştir. Bu kıyaslamada Cumhuriyet öncesi olumsuz ifadelerle, Cumhuriyet sonrası ise yeniliklerin yapılarak insanlar için faydalı olan bir dönem olarak anlatılmaktadır.

TTTC'nin (1934) Atatürk'ün talimatıyla hazırlattığı 'Tarih IV' Türk Tarih Tetkik Cemiyetinin Birinci Türk Tarih Kongresi'nde elde edilen bulgulara göre Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş aşamalarını içeren, liseler için hazırlanmış tarih ders kitabıdır. 'Tarih IV' ders kitabı birinci kısım; "Birinci Dünya Savaşı Osmanlı Devleti'nin Durumu, İstiklal Savaşı ve Cumhuriyetin Kuruluşu" İkinci Kısım "İstiklal Harbi'nden sonra Devrim ve Reform Safhaları" dır. Cumhuriyet Dönemi'nin fikirleri bu kitapla gençlere verilmeye çalışılmaktadır. Türk milletinin Cumhuriyeti kurarak idari, siyasi, toplumsal vb. her alanda büyük yenilikler yaptığı ve hayal sanılan birçok şeyin gerçekleştirilmiş olduğuna yer verilmiştir.

Maarif Vekaleti (1933b) tarafından hazırlanan ‘İlkmektep Kitapları: V. Sınıf Yurt Bilgisi’ Kitabı 5. Sınıf öğrencilerinin okuması için hazırlanmıştır. Kitapta öğrencilere TBMM, bakanlıklar ve mebusların görevleri gibi devletin organları tanıtılmaktadır.

Tankut (1936a) ‘Güneş-Dil Teorisine Göre Dil Tetkikleri Birinci Kitap Türk Dil Bilgisine Giriş’ eserini Dil-Tarih ve Coğrafya Fakültesinde okutulmak üzere hazırlamıştır. Kitapta dil üzerine genel bilgiler yer verilerek, dilin mahiyeti, fonksiyonu, kuruluşunun neler olduğu sorularına cevaplar aranmıştır. Ayrıca dillerin menşei üzerine olan teoriler, Türkoloji üzerine bilgiler ve Güneş Dil Teorisine kadar Türk dilinin genel durumu ve diğer dillerle mukayesesi de kitapta işlenmiştir. Yazar, dili milliyetin ifadesi olarak görerek ve “Türkçe konuşmayan, çocuğunu Türkçe sevmeyen, günlük hayatın icaplarını evde karısı, dışarda iş arkadaşıyla Türkçe münakaşa edemeyen bir ferde derhal bu Türk’tür diyebilir misiniz?” sorusunu yönelterek Türkçeyi unutan kişileri bedbaht olarak nitelendirmektedir. Kitapta eski Anadolu uygarlıklarına ait bilgiler verilirken özellikle Sümerce üzerinde çok durulmuştur. Sümercenin eski bir Türk lehçesi olduğundan asla şüphe duyulmaması gerektiği ifade edilmektedir. Bazı kelimelerin Sümerceye ve Güneş-Dil Teorisi’ne uygun olarak analizlerinin yapıldığı kitabın sonunda Yakın Asya dillerinin birbiriyle karışması, kaynaşmasının hangi şartlar ve tesirler altında geliştiğini anlatmak için Yakın Asya dillerinin kronolojisi verilmiştir.

Tankut (1936b) ‘Güneş-Dil Teorisine Göre Toponomik Tetkikler’ kitabını Tarih-Dil-Coğrafya Fakültesinde okutulmak üzere hazırlanmıştır. Kitabın yazılış amacının “Milletlerin toprak üzerindeki yerleşme sahalarını en esaslı bir surette çizecek ve tarihin verdiği malumatı sıkı bir kontrole tabi tutabilmek için” olduğu belirtilmiştir. Yazar, yurdumuzda manasını anlamadığımız her yer adının kesinlikle tarihi Türklükle alakalı bir manası olması gerektiğini çünkü Türk’ün tarihin yapıcısı ve Türk yurdunun da tarihin beşiği olduğunu söylemektedir. Daima yürüyen daima akın halinde olan milletlerin esirgeyici mabutların, fırtınaların, dağların, suların ve bütün tabiat unsurlarının adını çok andıklarını; kültürü ileri ve oturur milletlerin ise daha manalı isimler koyduklarını belirtmiştir. Tankut, Anadolu’nun, kullanılan eski kavramların ve isimlerin en çok tekrarlandığı ana yurtların başında gelmesinden dolayı özel isimlerin ve eski kavramların hangi amaçla olursa milli bir kaygı ve vatanseverlikle ele alınması gerektiğini ifade etmiştir. Kitapta en eski dilin Türk dili, en eski milletin de Türkler olduğunun altı çizilmektedir. Dünyanın neresi olursa olsun su olan ya da suyla münasebeti kesin olan her yer adında eski Türkçeye ait bir tasarrufun bulunmasının tesadüf olmadığını ifade etmiştir.

Danışman'ın (1939) 'Yurd Bilgisi' kitabı 28 bölümden oluşmaktadır. Kitapta Türk Tarih Tez'inin yansımaları görülmektedir. Kitapta o dönemde yapılan antropoloji çalışmalarına yer verilerek dolikosefal ve brakisefal ırkların özelliklerinden ve Türklerin medeni ırktan gelmiş olduklarından bahsedilmiştir.

Taşkıran (1939) ortaokullar için ders kitabı olarak kaleme aldığı ve üç kısımdan oluşan 'Yurt Bilgisi I' kitabı; millet, devlet, Cumhuriyetimiz, haklarımız, vazifelerimiz, vergi ve askerlik görevi gibi konuların ehemmiyetinden bahsetmektedir.

Taşkıran (1941) 157 sayfadan oluşan ortaokullar için hazırladığı 'Yurt Bilgisi II' kitabında Teşkilat-ı Esasiye Kanunu, Büyük Millet Meclisi, Bütçe, Meclisin görevleri ve bakanlıkların ayrı ayrı görevleri anlatılmaktadır.

Kazmaz'ın (1944) Akşam Erkek Sanat Okulları Birinci Sınıfları için hazırladığı 'Okuma ve Yurt Bilgisi' kitabı içerisinde Ahmet adı verilen bir çocuktan yola çıkılarak Ahmet'in eğitimi, çalışma hayatına atılması ve vatani milleti için iyi bir yurttaş olması örneklerle anne baba ve ustası ile olan diyalogları ile anlatılmaktadır.

Baymur'un (1946) 'Türkçe Öğretimi Birinci Kitap Esaslar-Sözle İfade-Tahrir İmla' eserinde ilkökul programının benimsediği öğretim esaslarını okullarda uygulayarak ifade, tahrir ve imla kuralları öğretimi ele alınmıştır. Kitaba ana dili öğretiminin uzun yıllar okulların programında yer almaması eleştirilerek başlanmış ve ana dilinin okul programlarına girmesiyle çok hâkim bir rol aldığı, tabiat bilgisi, coğrafya, tarih gibi derslerin bile anadili dersleri sayesinde öğrenilebileceği iddia edilmiştir. Kitap aynı zamanda ilkökul öğretmenlerinin dersleri nasıl işleyeceğiyle ilgili bir rehber kitap niteliğindedir. Konu aralarında verilen kısa metinler ve ödevlerle konuların pekiştirilmesi sağlanmıştır.

Yücel ve Çalapala (1965) nın hazırladığı 'Yurttaşlık Bilgisi 4' kitabı şu 14 bölümden oluşmaktadır: "İnsanlar Toplu Yaşarlar, Evimiz Yuvamızdır, Okulumuz, Okulda İş Birliği ve Öğrenci Kolları, Okul kooperatifi ve Okul-Aile Birliği, Ne Mutlu Türküm Diyene! Türk Milletinin Özellikleri ve Türk Birliği, Köyde Hayat, Köydeki İşler, Köyün İdaresi, Şehir ve Kasabalarda Hayat, Kasaba ve Şehirler Nasıl İdare Edilir? Hükümet İdaresi, Yurdumuzun İdaresi ve Türkiye Devleti." Kitap öğrencide milli hisleri kuvvetlendirici, vatanına milletine kültürüne sahip çıkan bir nesil olma konusunda önemli bilgiler içermektedir.

Peker'in (1984) 'İnkılap Dersleri' kitabı 1934 yılında İstanbul Üniversitesi'nde verdiği inkılap derslerinden oluşmaktadır. Bu kitapta derslerin amacı inkılapların yapılmasında katkısı olan ve o dönemi yaşayan insanların milli hislerini ve heyecanlarını Türk gençliğine aktararak,

onları inkılap prensiplerini özümsemiş gençler olarak yetiştirmek olduğu ifade edilmiştir. Türk inkılabının ancak gelecek kuşaklara aşılandığında Türk ulusunun bundan önce düştüğü durumlardan ders alarak bir daha kötü durumlara düşmeyeceğini ifade etmiş, Türk inkılabının asla kopya olmadığını kesin olarak belirtmiştir. Derslerinde sendika fikrinin doğuşu, sosyalizm, beynelmilecilik ve kominizm gibi konular üzerinde de durmuştur. İnsanlara tek tek bakıldığında değerli olduklarını söyleyerek birlik bütünlük olmanın gücünü vurgulamıştır. Peker; milletçe ilerleyip, üstün olmak için bir ana inanişta birleşip beraber hareket eden insanların birbirlerine sarılmalarının şart olduğunu düşünmektedir. Kitapta son ders olan İstiklal konusunda bir ulusun varlığını istiklali ile birlikte görmek lazımdır denilmiştir. Son olarak da istiklal ve inkılabın Atatürk'ün emaneti olduklarını ve bu yüce emanetleri korumak için tahsil çağında alınan bilgilerin yanında ruhu da güzel duygularla sıcak tutarak bugünkü varlığımızın hararetini ancak bu yoldan gelecek nesillere yetiştirilebileceği vurgulanmıştır.

Gölpınarlı'nın (2007) Atatürk döneminde 1927-1928 yılından itibaren ilkokul beşinci sınıflarda okutulan 'Yurt Bilgisi' kitabı içeriği o dönemde yetiştirilmek istenen vatandaş profiline uygun olarak hazırlanmıştır. Kitabın girişinde haftada iki ders olarak okutulan yurt bilgisi dersinin müfredat programı yer almaktadır. Kitapta Türk çocuğu medenidir, üstü başı temizdir, Türk çocuğu itaatlidir, Türk çocuğu sokaklara tükürmez, Türk çocuğu şerefini düşmanlarına çiğnetmez, Türk çocuğu çalışkandır... gibi ifadelerin bulunması Cumhuriyet dönemi insan yetiştirme politikasının ders kitaplarına yansıyan halinin görülmesi açısından iyi bir örnektir. Kitapta milleti ilgilendiren birçok husustan bahsedilmiştir. Spor, sağlık, hükümet, bakanlar, Türkiye'de yaşayan yabancılar kitapta ele alınan bazı konulardır. Kitap başlıca şu ünitelerden oluşmaktadır: 1. Türk Devleti, Türk Milleti, Türkiye 2. Eski İstibdat Devri, Meşrutiyet 3. Hükümet Çalışma Hayatına Nasıl Yardım Eder? 4. Hükümet Çalışma Hayatına Daha Nasıl Yardım Eder? 5. Hükümet Makinesi Nasıl İşler? 6. Kanunlar 7. Devletin Masrafları 8. Türk Vatandaşlarının Görev ve Hakları: Vatanın Korunması ve Savunulması, Vergi ve Askerlik Görevi, Askerliğe Hazırlık 9. Türkiye'de İdare 10. Türkiye'de Yabancılar 11. Türkiye'de Toplumsal Faaliyet Hükümet Teşkilatına Yardımcı Halk Teşkilatı 12. Türkiye'de Çalışmayan, İşsiz İnsanlar İşsizlerin Topluma Zararları 13. Sıtma, Milletimizin Çalışmasını Azaltan Bir Düşmandır, Hepimiz Sıtma Mücadelesinde Bulunmalıyız 14. Halkımızı Aydınlatan Kurumlar: Basın, Gazeteler, Dergiler, Kitaplar 15. Yeni Türkiye'de İş Faaliyeti 16. Biriktirilen Paranın İşletilmesi.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evreni ve veri toplama araçları bulunmaktadır. ‘Cumhuriyetin İlk Yıllarında Vatandaş Eğitiminin Temelleri (1923-1938)’ adlı bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma, “Algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik sürecin izlenmesi” olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 39).

3.1. Araştırmanın Modeli

Çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi ve literatür tarama yöntemleri kullanılmıştır. Doküman incelemesi yönteminde araştırılacak bilgiler ile ilgili yazılı materyaller incelenir ve analiz edilir. Doküman incelemesi, bir araştırma problemi hakkında belirli zaman dilimi içerisinde üretilen dokümanlar ya da ilgili konuda birden fazla kaynak tarafından ve değişik aralıklarla üretilmiş dokümanların geniş bir zaman dilimine dayalı analizi ile mümkün olan bir nitel araştırma yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s.140-143). Bu çalışmada doküman incelemesi ile ders kitapları taranarak ara disiplinlerle ve vatandaş eğitimi ile ilişkilendirilmiştir. Literatür Tarama modeli ise araştırma probleminin seçilerek anlaşılmasına ve araştırmanın tarihsel bir perspektife oturtulmasına yardımcı olan bir yöntemdir (Balcı, 2011, s.68). Yine bu çalışmada Literatür Tarama yöntemi ile kaynak eserler ara disiplinlerle ilişkilendirilerek taranmıştır.

3.2. Araştırmada Kullanılan Dokümanlar

Çalışmada Cumhuriyetin ilk yıllarında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından ilk ve ortaöğretimde okutulmuş olan ders kitapları, araştırma kitapları, araştırma raporları, makaleler, lisansüstü tezler, mevcut yardımcı kitaplar, müfredat programları ve değişiklikleri, kongre bildirileri, 1923-1938 arasında yayımlanmış olan Belleten Dergisi, üniversitelerde yapılmış olan konu alanıyla ilgili araştırmalar, dergiler, yönetmelikler, yönergeler, internet veri tabanları gibi bilgi kaynaklarından yararlanılmıştır. Yararlanılan bazı araştırma kitaplarının kapak fotoğrafları ve tez içerisinde yer alan konular ile ilgili bazı belgeler ekler kısmında sunulmuştur.

3.3. Verilerin Analizi

Yapılan bu çalışmada içerik analizi yapılarak kaynak eserler ve ders kitaplarının içeriği ara disiplinlerle bağlantılandırılmaya çalışılarak aşağıdaki aşamalar izlenmiştir:

1-Cumhuriyetin ilk yıllarında vatandaş eğitimi için önemli görülen yedi disiplin (antropoloji, arkeoloji, beden terbiyesi ve spor coğrafya, dil, tarih ve yurt bilgisi) belirlendi.

2-Cumhuriyet'in ilk yıllarında yayımlanan Nutuk, Vatandaş İçin Medeni Bilgiler, Türk Tarihinin Ana Hatları kitapları, tarih kongreleri ve dil kurultayları bildirileri, müfredat programları gibi döneme tanıklık eden ve vatandaş eğitimine dayanak oluşturan kaynaklar elde edilerek incelendi.

3- Cumhuriyetin ilk yıllarında okutulan temin edilebilen ders kitaplarına bakıldı.

4-Yedi disiplin(tarih, dil, coğrafya, antropoloji, arkeoloji, beden terbiyesi, yurt bilgisi) ders kitaplarında arandı.

5-Disiplinlerle ilgili yardımcı kaynaklardan yararlandı.

6-Tüm kaynakların karşılaştırılmasıyla analiz yapıldı.

7-Analiz sonuçları değerlendirildi.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

4.1.Vatandaş Eğitiminin Temelleri

Milli Mücadele'nin kazanılmasıyla muasır medeniyetler seviyesinin üzerine çıkabilmek için ulus bilinci oluşturmada eğitimin rolü büyüktür. Cumhuriyetin kurulmasıyla beraber eğitim-öğretim aracılığıyla Cumhuriyet anlayışına uygun, demokratik ve laik özellikte olan tamamen

Cumhuriyetçi insan yetiştirmek hedeflenmiştir. Ama Cumhuriyetin ilk yıllarında okuma yazma oranının düşük olması ve iyi yetişmiş öğretmen kadrosunun yetersiz kalması eğitimi kısıtlamaktadır (Aykaç, 2011, s.407).

Türkiye Cumhuriyeti'nin yeni bir insan tipi yetiştirme çalışmaları, 1923 yılından itibaren yapılan reformlar yoluyla bugünkü şeklini almıştır. İlk olarak eğitimin sorunlarını görüşmek adına 1923 yılında 'Birinci Heyet-i İlmiye', 1924'te 'İkinci Heyet-i İlmiye' ve 1925'te 'Üçüncü Heyet-i İlmiye' toplantıları gerçekleştirilmiştir (Aslan, 2010, s.218).

15 Temmuz - 15 Ağustos 1923 tarihleri arasında Ankara'da toplanan Birinci Heyet-i İlmiye, Maarif bakanı (İsmail Safa Bey) başkanlığında, müsteşar, bakanlık genel müdürleri, ilgili bakanlıkların temsilcileri, Darülfünun müderrisleri, yüksekokul müdürleri, çeşitli tür ve derecedeki eğitim kurumlarının temsilcilerinden oluşan katılımcılarla eğitimin sorunlarını konuşup karar almak için toplanmıştır. Görüşülen konular şöyledir:

1. Milli Eğitim yürütme programı, 2. Milli hars, 3. Üstün değerde müracaat kitaplarının dilimize çevrilmesinde takip olunacak esaslar, 4. İstatistik Genel Müdürlüğü teşkilatı, 5. Milli büyük sözlük, dilbilgisi, 6. Milli müzik, milli dil ve edebiyat, 7. Milli tarih kitaplığı, 8. Milli hazine evrakı, 9. Milli tarih ve coğrafya enstitüleri, 10. Etnografya müzesi, 11. Milli müze, 12. Okul müzesi, 195 13. Ankara'da yüksek seviyede dersler, 14. İlkokul programlarında değişiklikler, 15. İlköğretimden sonra hayati öğretim programı, 16. İlköğretim kararnamesinin değiştirilmesi teklifi, 17. Kız ve erkek öğretmen okulları tüzük programları, 18. Sultanilerde teşkilat ve öğretim süresi ve sultani adının değiştirilmesi, 19. Lise izcilik esas teşkilatı, 20. Teftiş kurulu tüzük teklifi, 21. Eski eser tüzüğü, 22. İstanbul Kız ve Erkek Öğretmen Okullarında orta kısmın teşkili, 23. Galatasaray Lisesinin teşkilat ve programları, 24. Yüksek Öğretmen Okulu öğrencilerine mesleki bilgi verilmesi, 25. Din Eğitimi Esasları (Duran, 2012, s.54).

23 Nisan 1924 tarihinde eğitim ve kültür sorunları hakkında fikirlerin sunumunu gerçekleştirerek görüşmek üzere Ankara'da yapılan İkinci Heyet-i İlmiye toplantısına Millî Eğitim Bakanlığından müsteşar, öğretim daireleri müdürleri, bir kısım üniversite profesörleri, kız ve erkek öğretmen okulları ve lise müdürleri katılmışlardır. Dönemin bakanı Vasıf Bey (ÇINAR)'dir. İkinci Heyet-i İlmiye toplantısında eski zihniyetlere göre planlanmış programların ve kitapların yerine yeni sisteme uygun şekilde düzenlemeler yapılmıştır. Öğretim programlarında 23 Nisan 1924 tarihinde İkinci Heyet-ilmiye ile büyük değişiklikler yapılarak öğretim yılı süresi ilkokullarda beş yıl, ortaokullar ve liselerde ise üçer yıl olarak belirlenmiştir. Tarih ders kitapları ve programının da değiştirilmesi kararı alınmış ve 'Türk Medeniyeti Tarihi' ve 'Ecnebi Medeniyeti Tarihi'nin okutulması kararlaştırılmıştır. Bu değişikliklerle genç kuşakların Cumhuriyet ile olan bağlarını güçlendirmek amaçlanmıştır (Aslan, 2010, s.218).

1924 tarihinde çıkarılan ‘Tevhid-i Tedrisat Kanunu’ ile eğitim sistemindeki ilk köklü değişiklikler başlamıştır. Türkiye Cumhuriyeti’nin eğitim sisteminin ve anlayışının anayasası Tevhid-i Tedrisat Kanunu’dur (Özodaşık, 1999, s.189).

Tevhid-i Tedrisat Kanunu, 1839 yılında ilan edilen Tanzimat’tan beri var olan kültür ikiliği sonucunda ortaya çıkan kültür çatışmasını ortadan kaldırmıştır. Bir bakıma Tevhid-i Tedrisat Kanunu eski düşünce tarzının yıkılarak daha yenilikçi ve modern düşünce tarzının ortaya çıkmasına zemin hazırlayan kanun olarak nitelendirilebilir (Yücel, 1938, s.278).

3 Mart 1924’te kabul edilen ve ‘Öğretimlerin Birleştirilmesi’ anlamına gelen 430 sayılı Tevhid-i Tedrisat Kanunu şu düzenlemeleri içermektedir:

Madde 1: Türkiye’deki tüm ilim ve öğretim kurumları Maarif Vekâleti’ne bağlanmıştır.

Madde 2: Şeriye ve Evkaf Vekâleti ya da özel vakıflar tarafından idare edilen tüm medrese ve mektepler Maarif Vekâlet’ine devredilmiştir.

Madde 3: Şeriye ve Evkaf Vekâleti bütçesinden ayrılan para Maarif bütçelerine devredilecektir.

Madde 4: Maarif Vekâleti yüksek din uzmanları yetiştirmek için Darülfünun’da bir İlahiyat Fakültesi açtıracak, imam ve hatip gibi dinin ifası için yetiştirilmek üzere ayrı mektepler açacaktır (Yücel, 1938, s.277).

Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile ülkedeki bütün eğitim kurumları Maarif Vekâletine bağlanarak, medreseler kapatılmış ve ortak amaç uğruna çaba gösteren insanların yetişmesine olanak sağlanmıştır (Kaya ve Ersoy, 2014, s.255).

Tevhid-i Tedrisat Kanunu’nun ardından eğitim programlarında ilk ciddi değişiklikler yapılmış ve bu değişiklikler sonucunda bazı dersler müfredattan kaldırılarak, yerlerine öğrencileri hayata hazırlayacak dersler konulmuştur. Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile eski programda ve kitaplarda yer alan Osmanlı ideolojisini anlatan yerler çıkarılmış, yerine Cumhuriyet ideolojisine uygun konular eklenerek düzenlemeler yapılmıştır (Aslan, 2010, s.218). 1924 programında derslerin, yeni nesilleri hem toplumsal hayatla iç içe olan hem de devletin temel ilke ve değerlerini içselleştirerek ona uygun davranan bireyler olarak yetiştirilmesi amacına uygun olarak düzenlemeler yapılmıştır. Dersler, Cumhuriyet vatandaşında olması istenen özelliklere göre düzenlenmiş olarak müfredata girmiştir.

Müfredat programları ve ders kitaplarında milletin duygu ve düşüncede birliğini sağlamaya yönelik olarak ‘Türkçe, Türkiye Tarihi, Türkiye Coğrafyası ve Malumat-ı Vataniye’ gibi dersler zorunlu hale getirilerek yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti’nin istenen özellikte vatandaşlar yetiştirilmesi konusunda önemli bir gelişme sağlanmıştır (Kaya ve Ersoy, 2014, s.255). 1924 yılı programında Musahabat-ı Ahlakiye ve Malumat-ı Vataniye dersi ile Türkiye

Cumhuriyeti'nin bir yurttaşı olan öğrencilerin hak ve sorumluluklarını bilen ve ahlaki değerlerle donatılmış yurttaşlar olarak yetiştirilmesi amaçlanmıştır.

Gelişmekte olan eğitimin sorunlarını kökten görüşüp çözüm sağlamak amacıyla 27 Aralık 1925 tarihinde Ankara'da toplanan Üçüncü Heyet-i İlmiye toplantısı Millî Eğitim Bakanlığı müsteşarı, teftiş kurulu başkanı, telif ve tercüme heyeti başkanı, bakanlık müfettişlerinden bazıları ile genel müdür ve daire müdürlerinden bir kısmı, lise ve öğretmen okulu müdür ve öğretmenlerinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Dönemin Bakanı Mustafa Necati Bey'dir. Toplantıda:

1.Devlet ve il bütçelerinden Millî Eğitim Teşkilatına ayrılan ödeneklerin daha yararlı bir şekilde kullanılması 2. Okullara kayıt için başvuran çocukların, tümünün kabul edilmeleri için okul kapasitelerini artırıcı önlemlerin alınmaması 3.Liselerin yeniden düzenlenmesi ve belirli merkezlerde kuvvetli liseler açarak yavaş yavaş çoğaltılması 4. Öğretmen okulları ile diğer meslek okullarının, belirli merkezlerde toplanması güçlendirilmesi 5.Gündüzlü ortaokullarda karma öğretim uygulaması 6.Stajyer öğretmenlere verilecek pedagojik formasyonun esaslarının tespit edilmesi 7.Talim ve Terbiye işleri ile meşgul olmak üzere bir 'Talim ve Terbiye Dairesi' kurulması

gibi konular görüşülerek önemli kararlar alınmıştır. (Talim ve Terbiye Kurulu,2017).

Heyet-i İlmiye toplantılarından sonra dönemin şartlarına ve ihtiyaçlarına uygun olarak müfredat programlarında değişiklikler yapılmıştır. 1924'te çıkarılan Tevhid-i Tedrisat Kanunu sonrasında 1926 tarihli İlk mektep Müfredat Programı uygulanmaya başlanmıştır. 1926 programına göre, ilkokullarda genç neslin, çevresinde aktif ve iyi bir şekilde uyum sağlayan vatandaşlar olarak yetiştirilmesi amaçlanmıştır (Üstel, 2011, s.134). 1926'da yayımlanan bu program ile Cumhuriyet öncesindeki gibi isteklere boyun eğen toplum değil, çevresine etkin uyum sağlayacak ve yararlı olacak yurttaşlar yetiştirilmesi hedeflenmiş ve eğitim öğretimin en ücra köşelere bile ulaştırılması için çalışmalar yapılmıştır (Çelebi ve Asan, 2013, s.144). 1926 programında ilkokulun ilk ve son amacı çocukları çevresine uyum sağlamış iyi vatandaşlar yetiştirmek olarak belirlenmiştir. 1926 İlk Mektep Müfredat Programı ile 'Malumat-ı Vataniye' dersinin adı, 'Yurt Bilgisi' olarak değiştirilerek; bu ders ilkokul 4 ve 5. sınıfların ikinci devrelerinde haftada ikişer saat, 1927-1928'de açılan köy öğretmen okullarının ikinci ve üçüncü sınıflarda haftada 1 saat, 1931'de öğretmen okullarında ise, her sınıfta haftada 1 saat olarak programa konulmuştur (Üstel, 2011, s.134). Yurt bilgisi dersinin temel amacı, toplumun etik değerlerine uygun ideal yurttaş yetiştirmek olduğu için yurt bilgisi dersi diğer derslere göre daha özel bir öneme sahiptir (Gürses, 2010, s.248).

Eğitimde bu derece önemli değişimler yaşanırken Türk eğitim sistemini kökten değiştirecek esas dönüşüm 1928'de harf inkılabıyla yaşanmıştır. Harf İnkılabı sadece Arap harflerinin Latin Alfabesine dönüştürülmesi olayı değil, aynı zamanda çok önemli bir kültürel dönüşümdür. Bu harflerle Türk milleti yüzünü doğu kültür dairesinden batı kültür dairesine de

dönmüş olacaktı. Dönüşüm halk tarafından da hissedilmiş ve desteklenmiştir (Tan, v.d, 2007, s.71).

1929'da ise yeni bir İlk Mektepler Talimatnamesi hazırlanmıştır. Bu talimatnamede ilk mekteplerin amacı ve öğretmenlerin göz önünde bulundurması gereken esaslara yer verilmiştir. Talimatnameye göre, ilk mektebi bitiren çocuklardan kendi tarihi hakkında bilgi sahibi, Türk vatani, Türkiye Cumhuriyeti ve vatandaşın görevleri konusunda belli bir görüşü olan, okulda öğrendiklerini hayata geçirebilen, hayatta lazım olabilecek el becerisi ve kabiliyeti olan öğrenciler olmaları beklenmektedir. Talimatnamede çocuğun okulda, arkadaşları ya da öğretmenleriyle hayatının her alanında demokrasiyi yaşam şekli haline getirmiş bir birey olması istenilen bir özelliktir (Mf.V, 1929, s.3). Talimatnamede İlk mekteplerde talim ve terbiyenin amacı şöyle açıklanmaktadır:

- (A) İlk tahsil çağında bulunan çocukların bedence ve ruha en salim itiyatlara sahip olmalarını temin edecek bir muhit içinde en lüzumlu bilgileri ve maharetleri kazanmaları.
- (B) Genç neslin mektebe ilk girdiği günden itibaren içtimai kudret ve kabiliyetçe müterakki bir inkişafı yetiştirerek milli cemiyete ve Türk Cumhuriyetine ruhen ve bedenen en faydalı bir tarzda intibak etmeğe azami ehliyet kazanması (Mf.V, 1929, s.3).

1929 İlk Mektepler Talimatnamesi'ne göre İlk mektebi bitiren Türk gencinde bulunması gereken özellikler şunlardır:

- 1) Kendisinin de bir ferdi teşkil ettiği Türk milleti ve onun tarihi hakkında malumat;
- 2) Türk vatani, Türk Cumhuriyeti, Türk vatandaşının hak ve vazifeleri hakkında fikir;
- 3) Düşündüklerini söz ve yazı ile ifade edebilmek;
- 4) Tabiata, eşyaya dair mektepte öğrendiği hakikatleri, hesap ve hendese esaslarını hayatta, rasgeleceği müşküllerin halli için kullanabilmek;
- 5) Dünya ve insanlık hakkında fikir;
- 6) Sağlam ve kuvvetli kalmak için lazım olan hıfzı-sihhat ve idman kaidelerine itina;
- 7) Hayat için lazım olan asgari elbeceriği ve resim kabiliyet;
- 8) Daha yüksek tahsile devam veya hayat mesleklerine muvaffakiyetle çıraklık edebilmek için kafi kabiliyet..." (Mf.V, 1929, s.2).

Bu özelliklerde birey yetiştirmek için eğitim öğretim faaliyetleri ihtiyaca göre belirlenmiş, ayrıca okulda çocuğun toplumsal bir varlık olarak demokrasiyi benimsemiş ve çocuğu demokratik bir birey olarak yetişmesini sağlayan etkinliklere önem verilmiştir. Çocuğun bulunduğu muhitteki çevre ve ekonomi şartlarını bilerek yetiştirilmesi de önemli görülmüştür. Örneğin tarımın yapıldığı bölgelerde derslerin tarımla ilişkisinin kurulması ya da deniz kenarı ve balıkçılığın yapıldığı yerlerde ise balıkçılık ve denizcilikle ilgili ülkeyi ilgilendiren alanlarda derslerle ilişki kurulmasına ve yerli malı kullanımının teşvik edilmesine önem verilmiştir (Mf.V, 1929, s.7).

Cumhuriyet kısa zamanda çok büyük işler başarmak azminde olduğundan o dönem müfredatları çok fazla bilgiyle doludur. 5. sınıfı bitiren öğrenci birçok alanda kendine yetecek bilgiyle donatılmış olarak mezun olmaktadır. İlk mekteplerde sadece beşinci sınıfta yapılan

İlk Tahsili Bitirme İmtihanı'nda öğrenciler şu derslerden sorumlu tutulmuşlardır: “1.-Türkçe (kıraat, imal tahrir, gramer, inşat) 2. Tarih-Coğrafya-Yurt bilgisi 3. Tabiat-Eşya dersleri 4. Hesap-Hendese 5. Resim-Elişi 6. Jimnastik 7. Musiki 8. Ev idaresi (kızlar için)” (Mf.V, 1929, s.24).

‘Okuma ve Yurd Bilgisi’ kitabında da 5.sınıfı bitiren çocuğun artık hayata atılıp kendi ayakları üzerinde duracak kadar yeterli bilgiyle donatıldığı; yalnız kendisi için değil milleti için çok çalışması gerektiği, milleti için çalışmanın ve yurdunun eksiklerini gidermenin önemli bir vazife olduğu vurgulanmıştır (Kazmaz, 1944, s.18).

M. Rauf 1932 tarihli ‘Birinci Sınıfta Çocuğa Göre Mektep’ kitabında çocuğun şu ana kadar çevresinde tanıdığı bildiği insanları, kültür eserlerini kendine göre yaparak yaşayarak, anlayarak idrak etmesi gerektiği ifade edilmiştir. Hayat bilgisi, sıra bilgisi, toplu tedris bilgisinde, olayları ve konuları çocuğa bizzat yaşatmak için sınıf dışında da eğitim verilmiştir. Çocuklar yaparak yaşayarak öğrendikleri üzerine konuşmalar yaparken, aynı zamanda çocuğun dil yeteneği de gelişmiş olmaktadır (Rauf, 1932, s.8).

Cumhuriyetin ilk yıllarında özellikle ders kitapları ile verilmeye çalışılan milli terbiye konusu üzerinde hususiyetle durulmuştur. Maarif Vekili Esat Bey (Bozkurt), Birinci Türk Tarih Kongresi’nde yaptığı konuşmada (1932) tarih öğretiminin faydalarından olan milli terbiye ile ilgili beklentilerini dile getirmiştir. Çocuğun yetişmesinde etkili olan ahlak ve terbiyenin esaslarının maziden alındığı, Türkün eskiden beri kendi menfaatinden önce millet menfaatini düşünen asla bencil olmayan bir millet olduğu hususlarının göz önünde bulundurulması gerektiğini ifade etmiştir. Gelecek nesillerin nefretle anacağı bir millet olmaktansa; medeniyet için önemli işler görmüş, gelecek nesillere kıymetli eserler bırakan bir millet olarak tarihte asil bir yer alma azmiyle hareket edildiğini ve çocukları da bu fikirler doğrultusunda yetiştirme gayretinde olduğunu dile getirmiştir (Bozkurt, 1932, s.5).

Modern bir eğitim sisteminin okullarda uygulanması ve eğitimin millileştirilmesi bakımından toplanan eğitim kurultaylarında ve toplantılarda bütün öğretim kademelerinde yer alacak milli kültür prensipleri arasında her Türk çocuğunun ana dilimizi iyice öğrenmesi, milli şuurla dolu olarak yetiştirilmesi, geleneklerimizin çağın şartlarına uygun olarak devam ettirilmesi, milli birlik ve beraberlik şuuruyla hareket edilmesi, Türk tarihinin bilinen devirlerden itibaren kesintisiz olarak ele alınması, coğrafya derslerinin tekrar düzenlenerek Türk dünyasının ayrı bir şekilde işlenmesi, okullarda dini eğitim ve terbiye alınması, milletimize hizmet eden Türk büyüklerinin öğretilip sevilmesi, hangi okulda okunuyorsa ilgili Türk sanatının öğretilmesi, okullara klasik Türk müziği, halk müziği ve milli oyunlar dersi konulması, okullarda ya da

spor kulüplerinde unutulmuş eski Türk sporlarının yeniden ele alınması, bayramlarda ve önemli günlerde milli spor yarışmalarının yapılması ve milli sporların oynanması ele alınmıştır (Hacıeminoğlu, 1979, s.125-126).

Tüm bu çalışmaların hedefi öğrencilerin milli hislerini kuvvetlendirmek ve öğrencilere yaşadıkları bağımsız vatana nasıl sahip olduğunu öğretmektir. Öğrencilerin ya da vatandaşların bu bilince ulaşmaları özellikle Türkçe, tarih, coğrafya ve yurt bilgisi dersleri yardımıyla gerçekleştirilecekti (Mf.V, 1929, s.15). Önce antropoloji, arkeoloji, beden terbiyesi ve spor, coğrafya, dil, tarih ve yurt bilgisi gibi bilim dallarının yardımıyla kitaplar hazırlanacak, sonra da vatandaşlar son derece bilinçli bir eğitime tabi tutulacaklardı. Ancak yönetici kadronun elinde bu alanlarda da yeterli bilgi birikimi yoktu. Bu nedenle vakit geçirilmeden bu alanlarda bilimsel çalışmalara başlanılmış, elde edilen bulgular hemen ders kitaplarına dâhil edilerek Cumhuriyet rejiminin istediği nitelikli insan yetiştirilmesi hızlandırılmıştır.

Yeni kurulan devlet, imparatorluğun her alandaki izlerini yok etmek, geçmişten kopmak istemiştir. Bu istek doğrultusunda kendisine Orta Asya'yı seçmiş ve öze dönme politikasıyla hareket ederek, Cumhuriyet ideolojisine uygun olarak ve kültürün devamı ve gelecek kuşaklara aktarımının sağlanması açısından önemli kurumlar açmıştır (Demir, 2010, s.388). Bu kurumların başında Atatürk'ün tarih, coğrafya ve dil konularına verdiği büyük önemin bir sonucu olarak yasa ile kurulan ilk fakülte olma özelliğine de sahip Ankara'da 14 Haziran 1935'te açılan (DTCF) Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi gelir (Korkut, 1983, s.318). Vatandaş eğitimine temel teşkil edecek bilgilerin üretileceği yer olması açısından DTCF zirve nokta olmuştur. Fakülte, Türk dilinin karşılaştırılmalı bir incelemesi, Orta Asya'dan gelen Türklerin tarihini, diğer uygarlıklara olan katkılarının ispatlanması için medeniyetler beşiği olarak adlandırılan Anadolu toprakları üzerinde çalışmalar yapılması gibi amaçlarla kurulmuştur (Behar, 2013, s.199). Fakültenin adı bir milleti millet yapan ve kültürü oluşturan en önemli üç özellik olan dil, tarih ve coğrafyayı yan yana getirmesi ve hem Türklerin köklü tarihi, hem kökü ve zengin dili hem de geçmişten günümüze üzerinde yaşanan vatani araştırmak, geliştirmek ve gelecek nesillere kültürümüzü aktarmak açısından çok önemli görülmektedir. Bu fakülte Atatürk'ün kültüre vermiş olduğu önemi göstermektedir. Milleti oluşturan unsurlar sayılırken tarih, dil ve coğrafya vazgeçilmez unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu üç kültür ögesi birbirini etkiler ve birbirine bilimsel verileriyle destek sağlar. Nitekim Ankara DTCF, bu üç temel ögenin birbirinden ayrılmaz bütünlüğünü gösteren en büyük örnektir.

Öte yandan dönemin ihtiyaçlarına göre müfredat değişikliklerine devam edilmiş 1936 yılında İlkokul Programı uygulamaya koyulmuştur. 1936 İlkokul Programı'nda çocukları Cumhuriyete sıkı sıkıya bağlı, ilke ve inkılapları bilen ve ona göre davranan yurttaşlar olarak; vatanını ve milletini sevip sayan, onları sağlam vücutlu, şen ve gülbüz yurttaşlar olarak yetiştirmek amaçlanmıştır (Özodaşık, 1999, s.190). Program ilkokul öğrencilerini toplumun bir parçası yapmak ve toplumda var olmalarını sağlamak adına çalışmalar yaparken, yakından uzağa ilkesiyle hareket edilmiştir. 1936 tarihli İlkokul Programı'na göre makbul vatandaş CHP'nin altı ideolojik okunu benimsemiş, kuvvetli Cumhuriyetçi, ulusçu, halkçı, devletçi, laik ve devrimci yurttaş olarak nitelendirilmiştir (Üstel, 2011, s.142). 1936 programında yurt bilgisi dersi öğretmenlerine sadece milli kurumları tanıtmakla yetinmeyip kurumların anlamını ve önemlerini de anlatmak ve bu kurumlara öğrencilerde bağlılık ve saygı duygularını oluşturmak; öğrencilere hak ve görevlerini anlatmak görev olarak verilmiştir. Ayrıca öğretmen, öğrencilerine bu hakları elde etmek için asırlardan beri milletin yaptığı fedakârlığı anlatırken; vazifesini yapmayanın hak istemeye hakkı olmayacağını, her Türk vatandaşının milli vazifeleri uğrunda en yüksek fedakârlığı yapması gerektiğinde canını da feda etmesinin normal bir davranış olduğunu kavratacaktır. Ayrıca sorumluluğunu yerine getirmeyenlerin haklardan faydalanamayacağı uyarısında bulunulmuştur (Elkatmış, 2014, s.4).

'Cumhuriyetin İlk Yıllarında Vatandaş Eğitiminin Temelleri (1923-1938)' adlı bu tez çalışması kronolojik sıraya uygun ve alanlar arasında bağlantılar kurularak tarih, dil, coğrafya, antropoloji, arkeoloji, beden terbiyesi ve spor, yurt bilgisi sıralamasıyla yedi ayrı alanda ele alınmıştır. Önceliğin tarih alanına verilmesi hem kronolojinin dikkate alınması hem de tarihin her olayın, durumun kaynağına giden yol olması ve kültürün temel taşı olması sebebiyle önemli görülmektedir. Aynı şekilde tarihin ne denli önemli olduğu konusu Birinci Türk Tarih Kongresi Konferanslar Münakaşalar kitabının başında yer alan 'Okuyanlara' kısmında da şu şekilde belirtilmiştir:

"Türkiye Cumhuriyet, Türk kültür faaliyetleri arasında milli tarihe en büyük mevki vermiştir.15 yıl önce Türkün varlığını tarihten, adını dillerden ve kitaplardan kaldırmağa yeltenenlere karşı Türkün yüksek varlığını gösteren Büyük Şef Gazi Mustafa Kemal Hazretleri, Türk yurdunu ve istiklâlini dünya tarihine şeref verecek bir kudretle kurtardıktan sora ona hakiki milli tarihini de öğretmek istedi. Dünyaya ilk medeniyet ışığını veren, cihan medeniyet tarihinin her safhasında ve beşeri faaliyetlerin her sahasında yaratıcı varlığının binlerce delilini gösteren Türk milletinin tarihini ilmi vesikalarla tespit ve neşretmek üzere kurduğu Türk Tarihi Tetkik Cemiyetini yüksek himayesine aldı..."(Mf.V., 1932, s.V).

4.1.1. Tarih. Mustafa Kemal Atatürk, küçük yaşlardan beri tarihe ilgi duymuş ve sonraki yıllarda da bu ilgisi devam etmiştir. Okuduğu kitapların içinde 862 tanesinin tarih

kitabı olması onun tarihe verdiği önemi gösterir. Ayrıca 1923 yılında İstanbul Darülfünun Edebiyat Fakültesi Profesörler Meclisi tarafından kendisine edebiyat fahri müderrisliği teklif edilmesi üzerine bir telgrafla teşekkürlerini bildirmiş (Öztaş, 2009, s.96) daha sonra fahri profesörlük beratını takdim etmeye gelen profesörlere kendisinin mektep sıralarından beri çok sevdiği tarihe daima ilgili olduğunu, bu sebeple fahrî profesörlüğünün edebiyattan ziyade tarihe ait olmasının daha uygun olacağını söylemiştir (Arslan, 2004, s.20). Bu davranışı da tarihe olan ilgisini açıkça göstermektedir. Tarihimizin tüm gerçekleriyle ortaya çıkarılması için iyi bir tarih öğretiminin gerektiğini düşünen ve öncelikle tarih anlayışının değiştirilmesi üzerinde durarak tarih çalışmalarına ağırlık veren Mustafa Kemal “Büyük devletler kuran ecdadımız büyük ve şümüllü medeniyetlere de sahip olmuştur. Bunu aramak, tetkik etmek, Türklüğe ve cihana bildirmek bizler için bir borçtur.” (İnan, 1994, s.245). sözleriyle de Türk tarihinin tüm gerçekleriyle ele alınıp incelenmesinin önemini belirtmiştir.

Atatürk ve arkadaşları, iyi yurttaş eğitiminin vazgeçilmez unsuru olarak tarihi görmüşlerdir. Eğitim alanında yapılan yeniliklerde tarih eğitime özel önem verildiğinden, ilköğretim tarih programı dönemin şartlarına ve tarih anlayışına uygun olarak ilki 1924’te ikincisi de 1926 yılında olmak üzere iki kez değiştirilmiştir (Çapa, 2002, s.39). Tarih eğitimi, Cumhuriyet rejimini ve inkılaplarını sevdirmeye, yeni nesle Cumhuriyeti anlatma konusunda önemli bir araçtır. Atatürk:

“Türk çocuklarında kabiliyet, her milletinkinden üstündür. Türk kabiliyeti ve kudretinin tarihteki başarıları meydana çıktıkça; büsbütün Türk çocukları kendileri için lazım gelen hamle kaynağını o tarihte bulabileceklerdir. Bu tarihten Türk çocukları bağımsızlık fikrini kazanacaklar, o büyük başarıları düşünecekler, harikalar yaratan adamları öğrenecekler, kendilerinin aynı kandan olduklarını düşünecekler ve bu kabiliyetle kimseye boyun eğmeyeceklerdir.” (Öztaş, 2009, s.101).

sözleriyle milli tarihe verdiği önemi belirtmiş ve bu hedefler doğrultusunda programlarında değişiklikler yapılmıştır. 1924 programında tarih dersinden Osmanlı saltanatıyla ilgili kısımlar çıkarılarak saltanatın kaldırılması, İstiklal Savaşı, Türkiye Devletinin Kuruluşu, Sevr ve Lozan Antlaşmaları, Halifeliğin Kaldırılması, Cumhuriyetin İlanı konuları müfredata alınmış ve ilkokullarda tarih dersleri üçüncü sınıflarda kıraat ve muhasebe, 4 ve 5. sınıflarda Türk Tarihi ve Genel Tarih karışık olarak okutulmaya başlanmıştır (Öztaş, 2009, s.101). Osmanlı Devleti döneminde yazılan tarih kitaplarında, Osmanlı’dan öncesine çok az yer verilmiştir. Meşrutiyetle birlikte Türk tarihine ilgi artmış, özellikle Ziya Gökalp ve Fuad Köprülü yalnız beş nüsha çıkarılmış olan ‘Milli Tettebbular’ dergisindeki yazılarında Türk tarihinin sadece Osmanlı tarihinden ibaret olmadığı, daha eskilere dayandığı üzerinde durmuşlardır (Köken, 2014, s.14). 1926 programı 1927-1928 öğretim yılında okullarda uygulamaya konulmuş, 1927 yılında da Türk tarihini esas alan bir tarih eğitime başlanmıştır. Ayrıca ilkokulların 4 ve 5. sınıflarına

tarih dersi konulmuştur (Köken, 2014, s.192). 1926-1927 öğretim yılında tarih ders müfredatına askeri eğitimle ilgili konuların alınması kararlaştırılırken; 1927-1928 öğretim yılında toplu tedris ilkesi uygulamaya girmiştir. Birinci, ikinci, üçüncü sınıflar için 'Hayat Bilgisi' yeni bir ders olarak konulmuş ve bu ders içinde tarih dersine hazırlık olarak bazı konular verilmiştir. Tarih eğitimi sayesinde milli tarihi geçmişe dayanarak ortak bir kimlik etrafında birlik olan bir ulus devleti oluşturmak amaçlanmıştır (Öztaş, 2009, s.101).

1926 tarihli ilkökul müfredat programında, padişahların hayatları ve savaşlarından daha çok uygarlık tarihine önem verilmiş, Dewey'in işbaşında ve aktif öğrenme temeli göz önünde bulundurularak materyal kullanımı teşvik edilmiştir. Mehmet Fuat (Fuat Köprülü) ve Faik Sabri (Unat) tarafından 1928 yılında bir Tarih Atlası hazırlanmış, haritalar tarih öğretimi için vazgeçilmez materyaller olmuştur (Toprak, 2012, s.360).

1927-1928 öğretim yılında bütün ilkokullarda uygulanan son programda tarih dersinde "Çocuklara Türk milletinin mazisi hakkında malûmat verip onlarda millî şuur uyandırmak; bugünkü medeniyetin uzun bir mazinin mahsulü olduğunu anlatmak; büyük şahısların hayat ve hareketleri tasvir edilerek çocuklara imtisale şayan numuneler göstermek." hedeflenmiştir (Çapa, 2002, s.41). Atatürk, "Büyük şahısların hayat ve hareketleri tasvir edilerek çocuklara imtisale şayan nümuneler göstermek" cümlesinin altını önemle çizmiştir. Ahmet Refik, Fuat Köprülü, İhsan Şerif, Ali Reşad gibi tarihçilerin kitapları, Cumhuriyet ilkelerine uygun olarak değiştirilerek 1923-1930 arasında okullarda okutulmaya devam edilmiştir. 1928'den sonra Atatürk; Türk aydınlarının okuması amacıyla ünlü tarihçi, bilimkurgu yazarı Herbert George Wells'in 1920'de yazdığı 'Cihan Tarihinin Ana Hatları' isimli eserinde Türklerin oynadığı role önem verildiği için kitabın acele olarak çevrilmesini istemiştir (Ata, 2000, s.3).

Yeni devletin, gücünü tarihten alan sağlam temeller üzerinde kurulduğunu benimsetmek konusunda tarih eğitimi önemli bir rol üstlenmiştir. Tarih ve yurt bilgisi derslerinin millîleştirilmesi amacıyla ortaokul üçüncü sınıflarda okutulan bir tarih kitabında, diğer milletlerin tarihi ile Türk tarihi arasında bir kıyasa girilmiş ve en köklü, medeniyete en çok hizmet edenin Türkler olduğu vurgulanmıştır (Toprak, 2012, s.238).

Atatürk'ün bizzat kendisi de Türk tarihini belgelere dayandırarak objektif bir şekilde ele alacak çalışmalar yapmıştır. Buna en güzel örnek 'Nutuk' adlı eseridir. 1927 yılında CHP'nin İkinci Kurultayı'nda okuduğu büyük Nutuk'ta Atatürk, Türklerin on beş yüzyıl önce Orta Asya'da büyük devletler kurmuş ve medeniyetin ilk belirtilerinin burada görülmüş olduğunu dile getirmiştir (Atatürk, 1927).

Atatürk, eski çağlardan beri Anadolu'nun Türk vatani olduğunu düşündüğü için tarih çalışmalarında ağırlığı Anadolu'ya vermiştir (Kaya, Özdemir ve Şimşek, 2004, s.276). Atatürk, Nutuk'ta yeri geldikçe Türk'ün haysiyetinin, gururunun ve kabiliyetinin yüksekliğinden bahsetmiş ve böyle kabiliyetli, haysiyetli bir milletin asla esir yaşayamayacağını ifade etmiştir.

Atatürk Nutuk'ta Osmanlı hükümetinin başındakilerin zayıflığı yüzünden medeni olarak bilinen devletlerin hakaret seviyesine varan saygısızlıklarının daha da arttığını ve suçsuz milletin değersizleştirilmeye başlandığından bahsederek; böyle bir görüntüyü ancak milli uyanışın değiştirdiğini ve daha da değiştireceğini vurgulamıştır (Atatürk, 1927, s.23). Atatürk'ün Nutuk'ta Türk'ün asil ruhunu ve tarihten gelen kahramanlık özelliğini her fırsatta hatırlatması, Türkler hakkındaki asılsız iddialara cevap verilmesi bakımından önemlidir (Atatürk, 1927).

Cumhuriyet idaresi, yukarıdaki anlayışa uygun olarak öncelikle ilk ve ortaöğretim için yeni tarih kitapları hazırlamıştır. Ders kitaplarının hazırlanması ve basımı görevi 1926 yılından itibaren Milli Talim ve Terbiye Dairesi'ne verilmiş ve Mehmet Fuat (Köprülü), İhsan Şerif (Saru), Ahmet Halit (Yaşaroğlu) v.d. tarafından hazırlanan ilkokul tarih kitapları bastırılmıştır (Çapa, 2002, s.45). Atatürk'ün önerisiyle Ziya Gökalp'in 'Türk Medeniyet Tarihi' projesi dâhilinde yazmak istediği eser, 1928 yılında liselerde edebiyat şubesi son sınıfları için tarih ders kitabı olarak okutulması düşünülmüş ancak Esat Bey'in Birinci Türk Tarihi Kongresi açılış konuşmasında söylediği gibi Ziya Gökalp'in vefatı sebebiyle eser tamamlanamamış ve okutulamamıştır (Bozkurt, 1932, s.11). Daha sonra yeni ve modern bir tarihçiliğin temelini atıp geliştirmek ve tarih öğretmeni yetiştirmek amacıyla 1929'da Avrupa'ya öğrenciler gönderilmiştir. 1929 sonlarında Atatürk ile manevi kızı Afet İnan'ın tarih üzerine konuşmaları üzerine ortaya çıkan 'Türk Çocuklarına Tarih Notları' yeni tarih anlayışı için önemli bir eser olmuştur (Oral, 2006, s.255-256).

Bu dönemde okullar için hazırlanan başka bir eser de 1929 yılında Emin Âli'nin orta mektepler, liseler ve öğretmen okulları için uygun görülen kitap 'Umumi Tarih Ortazaman İkinci Kitap'tır. Kitap şu üç bölümden oluşmaktadır: "Arap tarihi, Türk tarihi ve Türk imparatorluğunun teşekkülü tarihi". Kitap özellikle ilk iki bölüme oldukça ayrıntılı bir şekilde yer verirken, son bölümde yer alan "Türk Milletinin Hurriyet ve İstiklal Mücadelesi Cumhuriyet" kısmına sadece yirmi beş sayfa ayrıldığı görülmektedir. Türk milletini yücelten cümlelere yer verilen kitap, Gençliğe Hitabe ile sonlanmaktadır (Âli, 1929, s.325).

Türk milletine karşı batılı filozof, bilim adamı, gazeteci ve siyasiler tarafından hakaret seviyesine varan ithamlara karşı koymak, Türk milletinin gerçek kimliğini dünyaya tanıtmak için tarih çalışmaları daha da yoğunlaştırılmıştır.

Cumhuriyetin ilk yıllarında az da olsa kitapların bazılarında padişahlar eleştirilirken, Cumhuriyetin övüldüğü görülmektedir. Meselâ 1929'da Ahmet Cevat Emre'nin 1. sınıf için hazırladığı kitapta yer alan 'Yaşasın Cumhuriyet' başlıklı metinde şöyle yazılmıştır: "Sen milleti soyan fena padişaha benziyorsun. O devir geçti yavrum! Biz Türk çocuğuyuz. Padişahlığı yıkarız, padişahları da memleketten dışarıya atarız." (Sınar, 1997, s.348). Yine padişahlarla ilgili olumsuz bir örnek şöyledir: "Köylüler okumayı çok severler. Okumuş adama büyük saygı gösterirler. Padişahlık zamanında yüzyıllarca okulsuz, öğretmensiz bırakıldıkları için okuma yazmanın değerini herkesten iyi bilirler. Yazılı bir kâğıt parçasının yere düşmesine bile gönülleri razı olmaz." (Yücel ve Çalapala, 1965, s.39). Böylece eski düzen arayışında olanlara padişahlıkla ilgili olumsuz örneklerle bir cevap verilirken; yeni devletin rejimi olan Cumhuriyet rejiminin benimsenmesini sağlamaya yönelik olarak da Cumhuriyet yenilikleri ve Cumhuriyetin faydaları anlatılmaya çalışılmıştır.

Dönemin kitaplarında öğrencilere anayurdun Orta Asya olduğu ve Avrupa'ya medeniyet getirenlerin doğudan gelenler olduğu kanıtlara dayandırılarak ve örnekler verilerek anlatılmaktadır. Avrupa'da yapılan araştırmalara göre silah ve aletler, ehlileştirilmiş hayvanlar, çiftçilik, ev yapma usulü Avrupa'ya hep doğudan getirilmiştir. Hayvanların ehlileştirilmesi, çiftçilik, madencilik gibi medeniyet adımları medeniyetlerin beşiği olarak kabul edilen Orta Asya'dan batıya yayılmıştır (Mf.V, 1933a, s.67). Dünyanın başka yerlerinde insanlar kaya ve ağaç kavuklarında yaşarken, Türkler hayvan beslemeyi, toprağı sürüp ekmeyi, madenleri işlemeyi öğrenmişlerdir. Medeni bir şekilde yaşayan Türkler çoğalarak dünyanın dört bir tarafına yayılmışlar, Orta Asya'dan gittikleri yerlere sahip oldukları medeniyeti götürmüşler ve buralarda medeniyetin esaslarını kurmuşlardır. Taş devrinin ilk zamanlarından Tunç devrine ve demirin ithaline kadar Avrupa, Asya'dan etkilenmekle kalmayıp Asya'yı taklit etmiş ve Asya kültürü Avrupa'da yayılmıştır (Bozkurt, 1932, s.6).

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Anadolu'yu işgal eden devletlerce Osmanlı Devleti topraklarının paylaşılması gündeme gelmiş, Kurtuluş Savaşı'nın kazanılması ve Lozan Antlaşması bu asılsız iddiaları sona erdirememiştir. Bu sebeplerden de Atatürk tarihimizin iyice araştırılıp ortaya çıkarılarak bu iddialara cevap verilebilmesi için tarih çalışmalarına ayrı bir önem vermiştir (Öztaş, 2009, s.97). Atatürk özellikle Lozan Antlaşması ile dünyaya bağımsız bir devlet olarak adını duyuran Türkiye Cumhuriyeti'nin milli tarih anlayışı ile Türk milletinin

kendi tarihine kavuşması için çalışmalar yapmıştır. Türkler hakkındaki sarı ırktan yani ikinci sınıf ırktan gelmiş oldukları iddiası, Türklerin medeniyeti getirecek kabiliyete sahip olmayan barbar insanlar olduğu iddiası ve Türk toprakları üzerindeki tarihi iddialar sebebiyle milli tarih anlayışına önem verilmiştir. Lozan Antlaşması'nın imzalanmış olmasına rağmen sömürgeci bazı devletlerin halen topraklarımızda hak iddia etmesine verilecek en iyi cevabın Türklerin tarihini en doğru bir şekilde ortaya çıkarılmasıyla mümkün olabileceği düşünülmüştür. Bu sebeple ortaya Türk Tarih Tezi atılmıştır. Atatürk, Türk Tarih Tezi'ne çok önem vermiş, tezin bilimsel kanıtlara dayanarak ispatlanması için çalışmalar başlatmıştır (Karal, 1988, s.159).

Tezin ortaya atılmasına sebep olan bir diğer durum da bazı Fransız kitaplarının Türkler hakkında asılsız bilgiler vermesidir. Afet İnan, Türkler ile ilgili kırıcı cümleler olan, Türklerin ikinci derece olarak nitelendirilen sarı ırktan ve barbar bir kavim olduğunu yazan, ayrıca da resimlerde Türklere hiç benzemeyen kişilerin Türk olarak tanıtan, Türklerin küçük Asya'da yaşadıklarını ve Asya'nın eskiden zengin bir kıtarken, Türkler yüzünden fakirleştirildiğini yazan Fransızca coğrafya kitabını görmüş ve bu kitabı Atatürk'e gösterdiğinde tüm bu yanlış bilinenleri düzeltmek adına Atatürk'ün yönlendirmesiyle Türk tarihi ile ilgili yoğun bir şekilde araştırmalara başlanmıştır (Kabapınar, 1992, 144).

Türk Tarih Tezi, başta Mustafa Kemal Atatürk'le beraber bir dizi devlet adamınının 1930'da ortaya attığı bir teoridir. Ortaya atıldığında 'Millî Tarih Tezimiz', bazı yerlerde ise 'Mustafa Kemal Tezi' olarak adlandırılmış daha sonra adı 'Türk Tarih Tezi' olmuştur (Sivrioğlu, 2015, s.3).

Türk Tarih Tezi insanlığın ve medeniyetin ilk önce Orta Asya'da başladığı, bu medeniyetin Türk ırkı tarafından kurulduğu, Türk ırkının kafa yapılarının brakisefal–alp tipi olduğu, büyük göçlerin batıdan doğuya değil doğudan batıya gerçekleştiği, yani medeniyetin doğudan batıya doğru Türk ırkı tarafından dünyaya yayıldığını ve ana dilin Türkçe olduğunu savunmaktadır. Dönemin resmî tarih yazıcıları, bu tez aracılığıyla Türklerin yıpranan Türklük gururunu düzeltmek ve yeniden inşa etmek istiyordu. Türk Tarih Tezi ile Türklerin kendileriyle yeniden güven ve gurur duymaları sağlanacak, kültürlerinin sürekliliği ve büyüklüğü kanıtlanmış olacaktı (Akman, 2011, s. 83).

Anadolu'nun ilk sahiplerinin Türkler olduğunu ispatlamak amacıyla tezle birlikte ders kitaplarında Anadolu'nun eski sahiplerinden olan Hititlere ait eserlere daha çok yer verilmiş ve Anadolu'daki yer adlarının Türkçe oluşu bu tezle bağlantılı olarak vurgulanmıştır (Köken, 2014, s.107).

Türk Tarih Tezi, Türk toplumuna millet olma bilincini kazandırmaya çalışmıştır. Cumhuriyetle birlikte Türkiye’de yaşayan insanların ırk dil din farkı gözetilmeden Türk milletini oluşturduğu kabul edilmiştir. Tarih IV kitabında bulunan Türk tanımlaması buna örnek verilebilir: “Türkiye Cumhuriyeti dâhilinde Türk dili ile konuşan, Türk kültürü ile yetişen, Türk mefkûresini benimseyen her fert, hangi dinden olursa olsun Türk’tür.” (TTTC, 1934, s.181).

23 Nisan 1930’da toplanan Türk Ocakları Kurultayı’nda, kurultayın Aksaray delegesi Afet İnan konuşmasında, Türk milletinin tarihi hakkında bilinenlerin eksik olduğunu, okullarda öğretilen tarihin hem eksik hem de yanlış olduğunu ve bu hususun aydınlatılarak, Türk çocuğunun ufkunun genişletilmesi gerektiği üzerinde durmuştur. Kurultayda konuşan Prof. Sadri Maksudi Bey de Afet İnan’ın görüşlerine katılarak, en eski medeniyetin Mezopotamya’da kurulan Sümerler olduğu, Latin medeniyetini İtalya’ya getiren halkın Etrüskler olduğu, Hititlerin Anadolu’da milattan binlerce sene evvel yüksek medeniyet tesis ettikleri ve bütün bu halklar Türk olduğuna göre birçok medeniyeti kuranların da Türkler oldukları sonucuna varmıştır (Beşikçi, 2013, s.19).

28 Nisan 1930’da Türk Ocakları bünyesinde Türklerin dünya tarihindeki gerçek yerini tespit etmek amacıyla 16 kişiden oluşan ‘Türk Tarihi Tetkik Heyeti’ kurulmuştur. Resmi tarih tezinin temellerinin atılmasında önemli yere sahip olan Türk Tarih Heyeti Başkanı Tevfik (Bıyıkoğlu), İkinci başkanı Yusuf (Akçura) ve Samih Bey (Fırat), genel sekreteri ise Reşit Galip’tir. Bu heyet ‘Umumi Türk Tarihinin Ana Hatları’ başlığı altında çalışmalarını yürütmüştür (Akman, 2011, s.85).

Tarih alanında hızla çalışmaya başlayan Atatürk ve arkadaşları okullarda okutulan ders kitaplarını Cumhuriyet anlayışına uygun bir şekilde ve Türklerin çok köklü bir tarihe sahip olduğunu ifade eder bir şekilde olmasını istemişlerdir. Bu sebeple Türk Tarih Tezi’ne uygun olarak kaleme alınan (TTAH) ‘Türk Tarihinin Ana Hatları’ kitabı 606 sayfa olarak 1930 yılında Devlet Matbaası’nda basılmıştır. Kitap, Türkler hakkında asılsız iddialarda bulunanlara karşı bir cevap niteliği taşımaktadır. Kitapta Türklerin ana yurdu olan Orta Asya’dan kuraklık sebebiyle dünyanın çeşiti yerlerine yayıldıkları ve bu gittikleri yerlerde karşılaştıkları ırklara kültürü, medeniyeti öğrettikleri anlatılmaktadır (TTTC, 1930, s.61). Kitapta Türklerin, batının dediği gibi barbar bir millet değil, aksine geçmişi binlerce yıl öncesine dayanan medeni bir millet olup tarım yapan, hayvanları evcilleştiren, demiri işlemeyi bilen insanlar olarak anayurtları olan Orta Asya’dan göllerin kurumması ve bölgenin çölleşmesinden dolayı dünyanın dört bir yanına dağılarak tüm medeniyetleri ortaya çıkaran

bir millet olduğu kanıtlanmaya ve Anadolu'ya ilk yerleşenlerin Türkler olduğu ispatlanmaya çalışılmıştır.TTAH kitabının yazılma amacı 'Bu Kitap Niçin Yazıldı' giriş kısmında genç nesillere milli değerler kazandırmak, Türklerin ataları hakkında yalan yanlış yazılanların asılsız olduğunu ispat etmek, Avrupa merkezli bir tarih anlayışı yerine Türk merkezli bir milli tarih yazmak ve bunu yaparken de Türkün köklerinden gelen karakterini, özelliklerini ortaya çıkarmak olarak açıklanmıştır (TTTC, 1930, s.1-3).

Türk Tarihinin Ana Hatları adlı eserde Türk Tarih Tezi şöyle özetlenmektedir:

"Bu eserin gayesi asırlarca çok haksız iftiralara uğratılmış, ilk medeniyetlerin kuruluşundaki hizmet ve emekleri inkâr olunmuş Büyük Türk Milletine, tarihi hakikatlere dayanan şerefli mazisini hatırlatmaktır. Şunu da ilave edelim ki on bir bin yıllık göğüs kabartan ve alın yükselten bir mazi, Türk milletine boş ve lüzumsuz bir gurur vermeyeceği gibi, her milletin tarihinde görülmüş ve görülebilecek hallerden olarak birkaç asır ön saftan ayrılmış bulunmak ta fütür vermez..."

Türklerin yalnız harp ile başkalarının memleketlerini ele geçirmek gaye ve gayretiyle yaşayarak medeniyete hadim olmadıkları yolundaki garazkar iddia ve iftiraların artık mevsimi geçmiştir. Asırdide Hıristiyanlık davalarının doğurduğu bu iptidai telakki ve telkinlerle beşeriyetin bir kısmında diğerine karşı kin ve husumet hisleri aşılamanın ne kadar gayri insani ve gayri medeni olduğunun anlaşılması zamanları gelmiştir. Türkleri, yalnız her milletin tarihinde görülmüş neviden bazı şedid hareketleri ile tanıtmayı çalışmayı şiar edinmiş olanların, bu hareketlerinde ne kadar haksız ve insafsız olduklarını görmeleri için bütün maziyi bir tarafa bırakarak, sadece son umumi harbi ve bunun muhtelif safhaları içinde yalnız Alman ve Fransız milletlerinin çarpışma şekillerini hatırlamak yetmez mi?"(TTTC, 1930, ss.64-68).

TTAH kitabı, evrende dünyanın meydana gelişinden, Türklerin en eski çağlardan Cumhuriyet devrine kadar ele alınan on bir bölümden oluşmaktadır:

I.Bölüm Beşer Tarihine Methal: A-Kainat, B-Tarih, -Irk, D-Fikir.

II. Bölüm Türk Tarihine Methal: A-Türklerin Anayurdu, B-Umumi Muhaceretler, C-Anayurttan Ayrılan Türkler, D-Göçlerden Evvel ve Sonra Türk Anayurdu.

III. Bölüm Çin: A- Memleket, B- Ahali, C-Çin Medeniyeti, D-Çin'in Siyasi Tarihi.

IV. Bölüm Hint: A- Tarih, B-Hint Medeniyeti.

V. Bölüm Kaide, Elam ve Asur.

VI. Bölüm Mısır.

VII. Bölüm Anadolu, A- Eti İmparatorluğu, B- Frigya, C-Lidya.

VIII. Bölüm Ege Havzası: A-Yunanistan, B-Ege Medeniyeti, C-Aka ve Müstemlekeleri, D-Grek Kavminin Teşekkülü, E-Irklar ve Kavimler, F-Greklerden Evvel Yunanistan Sakinleri Hakkında Kısa Mütalaa.

IX. Bölüm Eski İtalya ve Etrüksler.

X. Bölüm İran: A- Umumi malumat, B- Medler, C-Persler, D-Partlar, E- Sasaniler ve Son Devri.

XI. Bölüm Orta Asya: A-Orta Asya'da Türk Medeniyeti Tarihine Umumi Bir Nazar, B-M.E. III. Asırdan Sonra Orta Asya'da Kurulan ve Oradan Yayılan Türk Devletleri: 1-Asya Hunları, 2- Tukyü İmparatorluğu, 3-Tuku Devletinden Sonra Türk Devletleri; A-Oğuzlar, B-Uygurlar,

C-Dokuzoğuz Devleti, D-Doğu Türkistan Uygurları, E-Kırgızlar, F-Türkeşler, G-Karluklar.4-Garbi Asya ve Şarki Avrupa’da Türk Devletleri: A-Hazarlar,B-Kıpçaklar.5-Samanoğulları, 6-Gazneliler,7-Karamanlılarve Karahitaylar,8-Selçuklular,9-Cengiz Devri(Büyük Türk- Moğol İmparatorluğu, Kıpçak ‘‘Altın Ordu’’, Çağatay, İlhanlı Devletleri).10-Timur Devleti. 11-Osmanlı Tarihi(Anadolu Beylikleri, Osmanlı Devleti).12- Türkiye Cumhuriyeti (TTTC,1930).

TTAH eserinin yazılış amacının yüzyıllardan beri haksız iftiralara uğramış Türklerin ilk medeniyetin kurucuları olduklarını hatırlatmak olduğu görülmektedir. Kitapta Atatürk’ün şu hitabı bulunmaktadır:

‘‘Ey Türk Milleti! Sen yalnız kahramanlık ve cengâverlikte değil, fikirde ve medeniyette de insanlığın şerefisin. Tarih, kurduğun medeniyetlerin sena ve sitayişleriyle doludur. Mevcudiyetine kasteden siyasi ve içtimai amiller birkaç asırdır yolunu kesmiş, yürüyüşünü ağırlaştırmış olsa da, on bin yıllık fikir ve hars mirası, ruhunda bakir ve tükenmez bir kudret halinde yaşıyor. Hafızasında binlerce ve binlerce yılın hatırasını taşıyan tarih, medeniyet safında layık olduğun mevki sana parmağıyla gösteriyor. Oraya yürü ve yüksel! Bu, senin için hem bir hak, hem de bir vazifedir!’’ (TTTC, 1931, s.74)

TTAH (606 sayfa) kitabında, Osmanlı tarihine 50 sayfa, Türk devletlerine ve uygarlıklarına 200, Anadolu’da yaşayan diğer uygarlıkların Türk kökenlerine de 100 sayfa ayrıldığı görülmektedir. Kitabın geri kalan kısımlarında Çin, Hint, İran ve Mısır medeniyetleri ele alınmış, Ortaçağ ve Yeniçağ Avrupa medeniyetlerine hiç yer verilmemiştir. Kitabın sonunda yer alan kaynakçada hepsi ikincil eser olan 125 eser adı bulunmaktadır. Bu kitapların 12’si Rusça, 11’i İngilizce, 11’i Almanca ve geri kalanların 8’i Fransızcadır. Kaynakçadaki bu kitapların nerde ve ne zaman basıldıkları bilinmemektedir. 606 sayfalık kitapta ulusal kökleri tarih öncesinde ve çok eskilerde arama arzusuyla Türkiye Cumhuriyeti’ne sadece tek bir sayfanın ayrılması düşündürücüdür (Behar, 2013, s.119). Türk Tarih tezi ilk milli tez olarak duyurulmasına karşın TTAH kitabı kaynakçasında yer alan 125 kitabın hepsinin yabancı kaynaklar olması bu konuda yeterli çalışma olmamasından kaynaklanmıştır (Sivrioğlu, 2015, s.4).

Sistemli ve hızlı bir çalışma sonucunda yazılıp ortaya çıkarılan ‘Türk Tarihinin Ana Hatları’ kitabını Mustafa Kemal başarısız bulmuş ve onaylamamıştır (Oral, 2006, s.266). Daha sonra Türklerin geçmişini gerçeklere dayanarak aydınlatmak amacıyla TTAH kitabı temel alınıp ‘Türk Tarihinin Ana Hatlarına Methal’ (TTAHM) ismi verilen 74 sayfadan oluşan bir kitapçık oluşturulmuş ve okullarda yardımcı ders kitabı olarak kullanılması için 30000 adet basılmıştır (Köken, 2014, s.205).

Anadolu’ya ilk yerleşenlerin kim olduğuna dair araştırmalar yapılmıştır. Hititlerin, Sümerlerin ve Etrüsklerin Türklerle ilişkilerini ortaya koyacak çalışmalar yapılmıştır. TTAH Methal Kitabındaki şu açıklamalar önemlidir:

“Türklerin aşağı Mezopotamya’ya inişlerinde, ırmak boyları bataklık halinde idi. Cetveller ve kanallarla suların zararını gidermek, toprağın muntazam sulanmasını temin etmek için bu muhacir kafirlerin gösterdikleri kabiliyet ve maharet daha ilk geldikleri zamanda dahi medeni seviyelerinin yüksek olduğuna delil sayılmaktadır. Bunların bir taraftan Dicle ve Fırat, diğer taraftan Kerka ve Karun ırmakları boylarında ve ağızlarında kurdukları medeniyet, gerek nefis sanatlerin ve gerek siyasi ve içtimai hayatın inkişafı noktalarından çok feyizli olmuştur. Bu medeniyet Sümer-Akad-Elam medeniyeti unvanları ile anılır.

Türkün en az yedi bin yıldan beri otokton ahali halinde yerleşerek kendine yurt edindiği Anadolu’da yapılan taharriler, bugün milattan evvel 4,000 yıla çıkarılan Anadolu medeniyetinin kademini, her an birkaç asır daha maziye götürmektedir. Anadolu’da taharri devam ettikçe, ilk muhaceretlere tevafuk eden zamanlardan beri eski Türkler tarafından buraya münkeşif bir medeniyet getirilmiş olduğunun meydana çıkarılacağına inanmak doğru olur.

Etiler, Hata Türkleridir. Hata Çin’in şimalindeki ülkelere verilen isimdir. Katay, Kıtay, Hıtay, Hatay, Hata, Hato, tarzında da yazılır. Hitti ve Hitit kelimeleri bundan muharref olacaktır. Nefi ve Fuzuli divanlarında Hata olarak kullanılmıştır. Çin’de sülale teşkil eden Topa Türklerine Hato Türkleri de derler.

Garba giden Türklerden bir kısım yerleşmek için elverişli zeminlerden birini de Şarki Ege havzasında buldular. Tarihin bugün milattan 4:5 bin kadar geriye götürbildiği Akdeniz medeniyeti Truva, Girit, Lidya ve İyonya adları verilen sahalara ve safhalarıyla birlikte beşer istidat ve kabiliyetinin en kıymetli incileri süslü bir tacı olmuştur. İnce bir haşmetle mümtaz bu Akdeniz medeniyetini kimler yaptı?...Bu suali Eugé Pittard’ın kullandığı cümle ile tekrar edelim: Akdeniz’in bütün bu Neolitik(Cıvalı Taş Devri) brakisefalleri hep aynı aileden mi idiler? Kadim, Orta ve Son Miken devirlerinden birincisile sonuncusuna tevafuk eden zamanlarda M.Ö.. 3,000-1200 Akdeniz adlarını kapladıkları antropolojinin maddi ve müspet delilleriyle teyyüt eden bu brakisefal kavimlerin, dünyanın brakisefal insanlar kaynağı olan Orta Asya’dan Ana-Türk yurdundan tabiat hadiselerinin zoruyla ayrılmaya mecbur kalmış olanlar zümresine mensubiyetleri, bizce, şüphesizdir. Girit’te, Truva’da bulunan en eski Neolitik eserlerle Hazar şarkındaki Türk ellerinde bulunan eserler arasında tespit edilen benzerlik, Akdeniz medeniyetinin olduğu kadar onu yapan insanların menşeyini de göstermeğe yarar delillerdendir.” (TTTC, 1931d, s.8-11).

Tarih alanında çalışmalar hızla devam etmiş ve TTTC okullarda okutulan tarih kitaplarının tarihi gerçekliğe tam uygun olmadığını düşünerek, tarihi gerçeklere ve ilmi kurallara uygun olarak liseler için tarih serisi hazırlamak için çalışma başlatmıştır. Bu kitaplar, aynı ekip tarafından doğrudan TTAH kitabından esinlenilerek yazılmıştır. Bu ciltler Birinci Türk Tarih Kongresi’nden (Temmuz 1932) bir yıl önce çıkarılmıştır (Copeaux, 2006, s.62). TTTC’nin bu dört ciltlik tarih kitaplarını hazırlaması konusunda Birinci Türk Tarih Kongresi Konferanslar Münakaşalar kitabında şu cümlelere yer verilmiştir: “Karanlıkları yırtan ve asırlara hakim olan dehasının derin kaynaklarından ilham alan cemiyet, geceyi gündüze katarak onun çizdiği ana hatlar üzerinde Türk Tarihini araştırdı ve Türk gençliğine dört ciltlik bir tarih kitabı verdi...”(Mf.V., 1933, s.V). Yeni tarih kitaplarının yazılıp okullarda okutulmaya başlanması, okulun bilinç oluşturmadaki önemini göstermektedir. Yeni neslin tarih bilgileri Türkiye Cumhuriyeti’nin tarih anlayışı içinde bu kitaplar vasıtasıyla istenilen yönde şekillendirilmeye çalışılmıştır. Bu dört ciltlik kitaplarda çok sayıda ve özenle çizilmiş haritalara yer verilmiştir. Kitaplarda Türkiye Cumhuriyeti ile Orta Asya arasında güçlü bir bağ kurulması; Orta Asya

gibi bozkır olan Ankara'nın başkent olması bu ilişkinin bir uzantısı olarak düşünülmektedir. Ayrıca kitaplarda haritalara da yer verilerek öğrencilerin hafızalarında anavatan algısı somut şekilde oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu kitap serisi 1932 yılında Paris'te toplanılan Beynelminel Tarih Tedrisatı Kongresinde çok beğenilince, ilk ve orta mektepler için de hazırlanmıştır (Göker, 1938, s.13).

Türk Tarih Tezi doğrultusunda hazırlanan dört ciltlik tarih kitapları 1931-1932 ders yılından itibaren liselerde okutulmaya başlanmıştır. Bu kitapların I. cildinde tarihten önceki ve eski çağ konuları, II. ciltte orta zaman tarihi, III. ciltte yeni ve yakın zamanlarda Osmanlı tarihi ve IV. ciltte Türkiye Cumhuriyeti konuları yer almaktadır. 1932 yılı tarih kitaplarında Türk Tarih Tezi esas alınmış, kitaplarda Türk milletinin köklerinin çok eskilere dayandığı ve Orta Asya'nın medeniyetlerin merkezi olduğu konuları üzerinde durulmuştur (Köken, 2014, s.207).

Hazırlanan dört ciltlik tarih kitaplarının yazılış amacı 'Tarih III Yeni ve Yakın Zamanlarda Osmanlı-Türk Tarihi' kitabının Mukaddime kısmında şöyle ifade edilmiştir: "Türk tarihinin, inkâr edilmiş ve unutturulmuş simasını ve mahiyetini, bütün hakikatlerle meydana çıkarabilmek için çalışmakta olan Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti bir kısım azasını tarih tedrisatındaki bu boşluğu doldurabilecek bir kitap hazırlamağa memur etti." (TTTC, 1931c, s.V).

Afet İnan da hazırlanan dört ciltlik tarih serisinin ilk cildinin hazırlanış sürecini şöyle anlatmıştır:

"Son yıllara gelinceye kadar "Türk Tarihi" memleketimizde en az tetkik edilmiş mevzulardan biri halinde idi.

1000 yıldan fazla süren İslamlık-Hıristiyanlık davalarının doğurduğu husumet duygusile mutaassıp müverrihler bu davalarda asırlarca İslamlığın pişdarlığını yapan Türklerin tarihini kan ve ateş maceralarından ibaret göstermeğe savaştılar. Türk ve İslam müverrihler de Türklüğü ve Türk medeniyetini İslamlık ve İslam medeniyeti ile kaynaştırdılar; İslamlığa takaddüm eden binlerce yıla ait devreleri unutturmayı Ümmetçilik siyasetinin icabı ve din gayreti vecibesi bildiler. Daha yakın zamanlarda, Osmanlı İmparatorluğu'na dahil bütün unsurlardan tek bir milliyet yaratmak hayalini güden Osmanlılık cereyanı da, Türk adının anılmaması, Milli Tarihin yalnız ihmal değil, hatta yazılmış olduğu sayfalardan kazınıp silinmesi yolunda üçüncü bir amil halinde diğerlerine eklendi.

Bütün bu menfi cereyanlar, tabii olarak, mektep programları ve mektep kitapları üzerinde dahi tesir gösterdi ve Türklüğün, çadır, aşiret, at, silah ve muharebe mefhumlarıyla müradif tutulması an'anesi mektep kitaplarımıza kadar girdi.

Türk tarihinin, inkâr edilmiş ve unutturulmuş simasını ve mahiyetini, bütün hakikatlerle meydana çıkarabilmek için çalışmakta olan Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti bir kısım azasını tarih tedrisatındaki bu boşluğu doldurabilecek bir kitap hazırlamağa memur etti.

En yeni eserlere ve Anadolu, Mısır, Mezopotamya Orta asya, Şimali Hint, Şimali Çin ve Cenubi Sibirden hergün daha ileri götürülmekte olan arkeolojik tetkiklere istinat etmekle beraber mevzuun genişliği, zamanın darlığı yanında, önümüzdeki ders yılına yetiştirilmesi zaruretinin de hakim bulunması ilcasile, bu küçük eserin ihtiyaca tam ve mükemmel şekilde tekabül edeceği

iddia olunamaz. Noksanlar, ilerde, yeni basılışlarda tamamlanacaktır. Kitabın ihtiva ettiği mevzular etrafında daha fazla malumat edinmek isteyenler aynı heyetin pek yakında bastırılmak üzere hazırladığı Umumi Türk Tarihinin Ana Hatları hakkındaki esere müracaat edebilirler.

Cemiyet, dört kitap halinde hazırlamış olduğu bu küçük eseri, mekteplerde okutulmasını kabul eden Türkiye Cumhuriyeti Maarif Vekaletine hediye etmiştir.”(İnan, 1931a, s.V-VI).

Tarih I kitabı 380 sayfadan oluşmaktadır. Kitapta 137 resim, 19 harita yer almaktadır. Kitapta Türk tarihinin hak ettiği öneme vurgu yapılarak, gelecek nesillerin istifade edebileceği kıymetli, ölmez, ilim ve sanat eserleri bırakarak tarihte şerefli bir yer kazanmak idealiyle çocuklara da aynı fikir ve terbiyenin verilmesine çalışılmıştır (TTTCa,1931,s.20).

İkinci kitap olan Tarih II Kitabı 400 sayfadan oluşmaktadır. Kitapta, 33 bölüm, 119 resim ve 49 harita yer almaktadır. İslam tarihine oldukça ağırlık veren kitap, zaman olarak Ortaçağ ağırlıklıdır (Köken, 2014, s.214).

Üçüncü kitap olan Tarih III Kitabı, 350 sayfadan oluşmaktadır. Kitapta 9 tablo, 19 harita ve 195 resim yer almaktadır. Kitap Osmanlı Devleti'nin kuruluşuyla başlamaktadır. Kitapta Türk milletinin başarıları ile ilgili olarak İstanbul'un fethinden sonra, Avrupa'nın her yerine şöhreti yayılan Türklerin fethettikleri topraklardaki milletleri çok adalet ve merhametle idare ettikleri, fakirleri gözettikleri ve Türk idaresi altına giren kavimlerin refah ve saadete ulaştıkları hatta bazı Almanların, Türklerin Almanya'ya gelip o topraklardaki haksızlıklara son vereceklerini umdukları düşünülmektedir (Köken, 2014, s.211).

Liselerde okutulmak üzere hazırlanan dördüncü kitap olan Tarih IV Kitabı ise 358 sayfadan oluşmaktadır. Kitapta 12 harita ve 181 resim yer almaktadır. Kitabın tamamı Türkiye Cumhuriyeti ile ilgilidir. Kitapta Türk tarihi ile ilgili olarak en asil ve en yüksek insan tipli ırk olduğu, yüksek medeniyetleri zekâ ve kabiliyetleriyle Türklerin kurduğu, askerlikte, idarede, siyasette, fende sanatta hemen hemen her alanda yüksek kabiliyetli olan görgülü bir soydan geldikleri anlatılmaktadır. Ayrıca vurgulanan önemli bir konu da Türkiye Cumhuriyeti'nin laik, milliyetçi ve çağdaş bir devlet olma amacıyla Osmanlı kelimesi yerine vatan için Türkiye, ordu için Türk ordusu, devlet için Türkiye Cumhuriyeti denileceği vurgulanmasıdır. Böylece Türk milleti kendi adına kavuşmuştur (TTTC, 1934, s.181).

Yıllardan beri Fransız etkisinde kalınarak hazırlanan tarih kitapları yerine Türk tarihini merkeze alan bu dört ciltlik kitaplarla ihmal edilmiş olan Türk tarihi, Türk çocuklarına doğru bir şekilde öğretilmeye imkân bulmuştur (Köken, 2014, s.227).

Türkler, Batılılarca birçok konuda olduğu gibi kültür ve medeniyet konularında da her türlü medeni teşkilattan mahrum, göçebelikten kurtulamamış basit askerler olarak gösterilmeye

çalışılmıştır (Köprülü, 1938, s.41). Batı dünyası, Avrupa dışındaki tüm bölgelerin medeniyetten yoksun olduğunu, Batının dünyanın geri kalanını medenileştirmek amacıyla harekete geçtiğini ve medeniyeti getirmek için batı dışındaki diğer milletleri sömürge haline getirmiş olduğunu iddia etmiştir. Ayrıca Osmanlı'yı gezen batılı seyyahların Türkler hakkındaki "barbar, cahil, kaba saba" insanlar tabirleri Türkleri medeniyetsiz olarak gördüklerinin kanıtıdır. Bu iddiaların yanı sıra Batı dünyası bir de Türklerle Moğolların sarı ırka mensup olduklarını ve bu yüzden de aynı ırktan olduklarını ileri sürmüştür. Moğol katliamlarından en fazla etkilenen ve acı çeken milletin Türkler olmasına rağmen, katliamların Türklere mal edilmesiyle Batılılar tarafından Türkler, kendi milletlerini katleden bir millet durumuna düşürülmüştür (Gölen, 2002,s.162).

Türklerin, çok eski çağlarda yaşamış oldukları Orta Asya'dan iklim değişiklikleri gibi birçok sebepten ana yurtlarını bırakarak çeşitli yerlere göç ettikleri ve Anadolu topraklarında yaşayan en eski halkların kimler olduğu, buralarda uygarlığın nasıl geliştiği ve Türklerle bağlantısının olup olmadığı gibi soruları doğru bir şekilde cevaplandırılarak Türklerin ne kadar asil bir millet olduğunun ortaya konulması için çalışmalar yapılmıştır (Çığ, 2014, s.27). Bu çalışmalar Türk gençliğine yaşadığı toprakların kültür ve medeniyetini öğretmek, aynı zamanda da Türk tarihi hakkında gerçek, doğru bilgileri vermesi ve Türklük şuurunu uyandırması açısından önemlidir.

Tarih çalışmaları devam ederken, Türk Tarih Kurumunun Türk Tarih Tezi'ni arkeolojik, lingüistik, antropolojik ve tarihi araştırmalar sonucunda tartışmaya açmak, tezi sağlam temellere oturtmak için ve okullarda öğretilmesine yönelik ortaöğretim tarih öğretmenlerine de bir kurs niteliğinde 2-11 Temmuz 1932 tarihlerinde Ankara Halkevi binasında Birinci Türk Tarih Kongresi toplanmıştır (Köken, 2014, s.130). Kongrenin toplanışına Birinci Türk Tarih Kongresi Konferanslar Münakaşalar kitabında şöyle yer verilmiştir:

"...Türk tarihine ve cihan tarihinin umumî görünüşüne yeni bir ışık ve yeni bir mana veren bu tarih kitaplarını okutmak vazifesini üzerlerine almış Türk muallimlerine Cemiyetin Türk tarihi sahasına yaptığı ilmî tetkiklerin neticelerini göstermek ve mekteplerimizdeki tarih derslerine verilecek yeni cepheler hakkında meslektaşlar arasında bir fikir ve hedef birliği vücuda getirmek üzere Maarif Vekâleti ile TTC elele verdi.1932 senesi temmuzunda Ankarada Birinci Türk Tarih Kongresini topladı. En asil bir gayeye hayatlarını vakfetmiş olan yüzlerce meslektaş, memleketin her tarafından Ankaraya koşular, Büyük Gazinin yüce ve kutlu varlığı ile aydınlattığı samimi bir çalışma havası içinde milli davayı sarsılmaz bir iman ile kuvvetlendirerek iş başına döndüler..."(Behar, 2013, s.139).

Katılımcıların 198'i lise ve ortaokul öğretmeni, 18'i üniversite profesörü ya da asistan, 25'i de-çoğunluğu meclis üyesi olan- Türk Tarih Kurumu üyesidir (Behar, 2013, s.139).

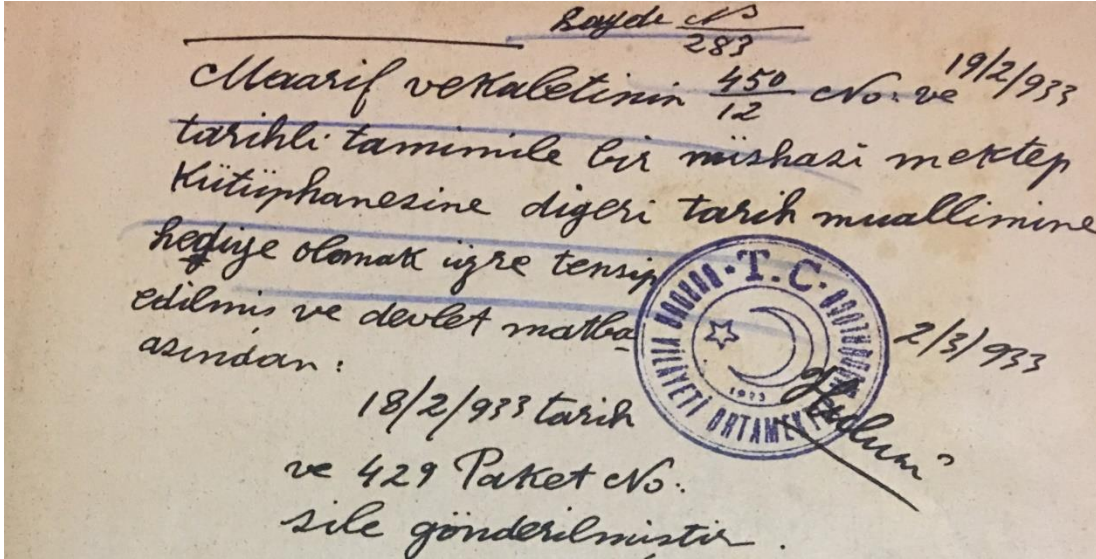

Şekil 1. Birinci Türk Tarih Kongresi'nden bir fotoğraf (Mf.V., 1932, s.V).

Kongrenin açılış konuşmasında Maarif Vekili Mahmud Esad Bey, kongrenin amacını şöyle açıklamıştır:

“...Bu seneden itibaren mekteplerimizin muhtelif sınıflarında okutulmaya başlanmış olan yeni tarih kitabımızın bir senelik tecrübe neticesine göre, tenevvür ve tenvir maksadı ile muhtelif bahisleri ve tedris usul ve kaideleri hakkında konferanslar verilmek, tenkit ve müzakereler yapılmak ve önümüzdeki seneler için tedrise vahdet tesis edilmek lüzum ve zarureti üzerine bu Kongreyi tertip ettik...” (Bozkurt,1932, s.12)

Esat Bey, ayrıca Türk dilinin ana dil olduğunu ve ilk medeniyetin Orta Asya'dan ve Türkler tarafından dünyaya yayıldığını ifade etmiştir (Bozkurt, 1932, s.7). Yusuf Akçura da kongredeki konuşmasında Türk Tarih Tezi'nin ana fikrini Türklerin göçebe ve ilkel yaşayan insanlar olmayıp aksine ilk medeniyeti kuran ve dünyaya yayan insanlar olduğunu söylemiştir (Akçura, 2010, s.617). Türk Tarih Kongresi, Maarif Vekâleti ile Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti işbirliği ile düzenlenmiştir. Kongre tarih öğretiminde kullanılacak yeni metotları tarih öğretmenlerine öğretmeyi hedeflerken diğer yandan da Türk Tarih Tez'inin tüm ülkeye ilan edilmesini amaçlamıştır. Bu amaçla kongredeki konuşmalar bir kitap haline getirilerek çoğaltılmış ve Şekil 2'de görüldüğü üzere illere ve tarih öğretmenlerine gönderilmiştir (M.f.V., 1932, s.VI).

Şekil 2. Birinci Türk Tarih Kongre Zabıtlar Münakaşalar kitabının ön sayfasında bu kitabın tarih öğretmenlerine gönderilmesi hususundaki yazı (Mf.V., 1932 s.VI.).

Birinci Türk Tarih Kongre Zabıtlar Münakaşalar kitabı kongre sırasında dokuz gün nasıl çalışıldığını, bilim insanlarının milli tarih görüşlerini, milli tarihin karanlık noktalarının nasıl aydınlatılmaya çalışıldığını ve milli davanın ne denli derin olduğunu göstermek ve bu günlerin bir anısı olarak bastırılmıştır (M.f.V., 1933, s.VI).

Atatürk, Türk tarihini eskilerde aranması ile ilgili olarak daha 1922 yılında BMM’de Türk tarihinin köklerini Hz. Nuh’a kadar dayandırdığı şu sözleri söylemiştir:

“Efendiler bu insanlık dünyasında en az yüz milyonu aşkın nüfustan oluşan büyük bir Türk milleti vardır ve bu milletin yeryüzündeki genişliği oranında da bir derinliği vardır. Efendiler bu derinliği isterseniz ölçelim: Birinci ölçek tarih öncesi devirlere ilişkin ölçektir. Bu ölçeğe göre Türk milletinin kökünün dayandığı Türk adındaki insan, insanlığın ikinci babası Nuh Aleyhisselamın oğlu Yafes’in oğlu olan kişidir. Tarih döneminin belge tedarikinde pek hoşgörülü olan ilk evrelerine biz de hoşgörü gösterelim, fakat en açık ve kesin ve en maddi tarih kalıntılarına dayanarak söyleyebiliriz ki Türkler on beş yüzyıl önce Asya’nın göbeğinde muazzam devletler kurmuştur ve insanlığın her türlü yeteneği onda ortaya çıkmıştır. Elçilerini Çin’e gönderen ve Bizans’ın sefirlerini kabul eden, devlet ecdadımız olan bir Türklerin oluşturduğu bir devletti.” Mustafa Kemal bu sözleriyle Türklerin Tarihini çok daha gerilere götürerek Türklerin kadim bir millet olduğunu ifade etmiştir (Yedigül, 2014, s.14).

Atatürk’ün, Türk tarihinin kısa zamanda araştırılmasını istemesinin diğer sebepleri olarak Türklerin dünya kültür ve medeniyetine katkılarını, yetiştirdiği büyük şahsiyetlerin insanlığa hizmetlerini ortaya koyarak hem dünyanın Türklerin nasıl asil bir geçmişe ve köklü bir kültüre sahip olduğunu öğrenmelerinin sağlanması hem de Türk çocuklarının da atalarının köklü tarihinden haberdar olarak kendi tarihleri ile övünmelerinin sağlanması sayılabilir. Ayrıca Türklerin ilk çağlarda, Asya’dan göç ederek Anadolu’da medeniyetler kurmuş kavimler arasında bulunduğu tespit edildiğinde, Türklerin Anadolu’ya sonradan gelen bir millet olmadığı görüşüne dayanak sağlanmış olacaktır. Böylece Türklerle ilgili medeniyetten

uzak, barbar ve medeniyete hiç katkıları olmayan bir ırk olduğu ithamlarının önüne geçilmiş olacaktır. Atatürk, Türkün kendi tarihini kendisinin bulup geliştirmesi gerektiğine inanmış ve Türk tarihinin iyice incelenip aydınlatılması için sistemli bir çalışma başlatmıştır. Türk'ün tarihinin sadece Osmanlı tarihinden ibaret olmayıp daha eskilere dayandığı, sarı ırktan değil beyaz ırktan ve kafatası olarak da brakisefal olduğu; Irak, Anadolu, Mısır ve Ege medeniyetlerinin ilk kurucularının Orta Asyalılar olduğu gibi esaslarla iddialara cevap verilmiştir (Öztaş, 2009, s.100).

Türk tarihini ve medeniyetini inkâr edenlere karşı Atatürk; Anadolu'ya geçmişte türlü devirlerde gerçekleşmiş olan göç ve istilaların, tarihi devirlerde olduğu gibi daha eski çağlarda da olduğunu, bu göç zincirinin halkalarını tamamlayarak, göç zincirinin Türk kavmi ile ilgisini bulmanın gerekli olduğunu ifade etmiştir. Çünkü Atatürk, bugün Türkiye'de yaşayan halkın bütün bu eski medeniyetlerin varisi olduğunu düşünerek Anadolu'daki Türklerin temelini tarihin derinliklerinde aranmasını, ancak bu şekilde mantıklı ve ilmi cevaplar bulunabileceğini ifade etmiştir (Köken, 2014, s.172).

Atatürk, Afet İnan'ın tezini okuduktan sonra boş bir sayfaya şunları yazmıştır:

“Bu memleket, dünyanın beklemediği, asla ümit etmediği, bir müstesna mevcudiyetin yüksek tecellisine yüksek sahne oldu. Bu sahne en az yedi bin senelik Türk beşiğidir. Beşik, tabiatın rüzgârlarıyla sallandı, beşiğin içindeki çocuk tabiatın yağmurlarıyla yıkandı, o çocuk tabiatın şimşeklerinden, yıldırımlarından, kasırgalarından evvela korkar gibi oldu, sonra onlara alıştı, onların oğlu oldu. Bugün o tabiat çocuğu tabiat oldu, şimşek, yıldırım, güneş oldu, Türk oldu. Türk budur: yıldırımdır, kasırgadır, dünyayı aydınlatan güneştir.”(Görgülü,2006,s.15).

İlmi kurallara fazla dikkat edilmeden, dönemin olağanüstü şartlarında ortaya atılmış olan Türk Tarih Tezi'yle, Türk milletinin ana yurdunun Orta Asya olduğu ve Türklerin çeşitli sebeplerle tarihöncesi devirlerde Orta Asya'dan Anadolu'ya göç ettikleri ve Orta Asya Türk medeniyetleriyle Anadolu medeniyetleri arasında bir bağ bulunduğu ispatlanmaya çalışılmıştır (Köken, 2014, s.212).

Afet İnan, Birinci Türk Tarih Kongresi'nde '*Tarihten Evvel ve Tarih Fecrinde*' adlı konuşmasında, Orta Asya'nın otokton halkı kimdir sorusuna

“Türkün ana yurdu Orta Asiya yaylasıdır!... Bu yurdun bel kemiği, “ Altaylar-Pamir” mıntıkasıdır. Türkler bu beşikte, en az milattan 9000 yıl evvel, kültür sahibi bir ırk olmuş bulunuyordu. Burada bir meseleyi açıkça ortaya koymak isterim. Orta asyadan, ve, orada yetişen, çoğalan ve başlı başına bir kültür yaratan insan kütlesinden bahsederken, tek bir ırk düşünüyorum, ve onun adına Türk diyorum. Şüphe etmiyorum ki, bu telakkiyi, bugüne kadar, mahiyetine ilişmekten çekinmiş, bir ananaya uygun görmiyenler çok olacaktır; bunun bize ehemmiyeti ikinci derecededir; bizce mühim olan kabul ettiğimiz esasın ilim ve mantika mutabık olmasıdır.”(İnan, 1932, s.30)

sözleriyle cevap vermiştir. İnan, ırklar ve yeryüzünün tarih öncesi hakkında bilgi de verdiği tebliğinde insanların ilk medeniyetin kaynağının Orta Asya olduğunu şöyle dile getirmiştir:

“Ariler denen insanlar, Hindikuş dağlarını işgal eden insanlardır. Bu insanlar Hindistan’a buradan gideceklerdir; buradan Garba gidecekler de olacaktır. Bu insanların Altay-Pamir halkından başka bir şey olmadığı ortadadır.” İnan, konuşmasını şu sözlerle bitirmiştir: “Kafasını ve vicdanını en son terakki şuleleriyle güneşlendirmeye karar vermiş olan bugünün Türk çocukları biliyor ve bildireceklerdir ki, onlar 400 çadırılı bir aşiretten değil, on binlerce yıllık ari, medeni yüksek bir ırktan gelen yüksek kabiliyetli bir millettir... Atalarımız bugünkü yurdumuzun ilk ve otokton sakini ve sahibi olmuşlardır. Burasını, binlerce yıl evvel ana yurdun yerine, öz yurt yapmışlardır. Türklüğün merkezini Altaylardan, Anadolu-Trakya’ya getirmişlerdir. Türkiye Cumhuriyeti’nin sarsılmaz temelleri bu öz yurdun çökmez kayalarındadır.” (İnan, 1932, s.33).

Kongrede Afet İnan, Yusuf Akçura, Dr. Reşit Galip, Sadri Maksudi Arsal gibi tarihçiler yapmış oldukları konuşmalarda genellikle şu konular üzerinde durmuşlardır: 1- Tarih öncesi ve tarih dönemlerine ait kaynakların kullanımı, 2- Türk Dilleri, 3- Orta Asya’dan göçe sebep olan hususlar, 4- Ders Kitapları (Bolat, 2012, s.235). Kongrede Tarih tezinin ispatı ve yeni tarih kitaplarının yazılması konusunda görüşler bildirilmiş ve tartışmalar yapılmıştır.

Birinci Türk Tarih Kongresi başkanlığını yapan Yusuf Akçura, ‘Tarih Yazmak ve Tarih Okumak Usullerine Dair’ adlı bildirisinde tarihte Türklerin yerini doğru tespit etmenin ve Türklerin insanlık tarihinde oynadıkları rolün ortaya çıkarılarak, Türk milletinin doğru bir tarih anlayışıyla araştırılmasının önemi üzerinde durmuştur (Akçura, 1932, s.597).

Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti Genel Katibi Dr. Reşit Galip Beyefendi, Birinci Türk Tarih Kongresi’nde vermiş olduğu ‘Türk İrk ve Medeniyet Tarihine Umumi Bir Bakış’ isimli konferansında, Güneydoğu Asya’dan itibaren, Çin, Hint, Mezopotamya, Mısır, Anadolu, Ege, Girit, Roma’yı kuran ve geliştirenin de, Mezopotamya ve Anadolu’nun yerli halkının da Türkler olduğunu iddia etmiştir. Ayrıca, kongrede Etilerin, Sümerlerin Türk olduğu, Mezopotamya, Anadolu, Mısır, Ege, Girit, Akdeniz medeniyetlerinin, Çin, Hint medeniyetlerinin Türkler tarafından yaratıldığı ve geliştirildiği üzerinde sık sık durmuştur (Baydur, 1932, s.99-161).

Birinci Türk Tarih Kongresi’nin ana konularından biri de antropoloji ve tarih öncesi olmuştur. Hemen hemen her konuşmacı bildirisinde bilimsel olarak ortaya çıkarılmış olan antropoloji ve arkeolojinin verileriyle batının asılsız iddialarına cevap niteliğinde konuşmalar yapmışlardır (Toprak, 2012, s.152). Şevket Aziz Kansu da iddialara yapmış olduğu ölçüm ve araştırmaları kanıt olarak göstererek Anadolu insanının “buğday renkli veyahut beyaz, güzel bazen mavi gözlü ve kumral bir ırk tarafından” iskân edildiğini, bu ırkın Orta Asya’dan geldiğini söyleyerek sarı ırk iddialarını tamamen reddetmiş ve Türklerin üstün ırk sınıfında bulunduğunu kongrede yaptığı sunumuyla ispatlamaya çalışmıştır (Kansu, 1932, s.278).

Özet olarak Birinci Türk Tarih Kongresi'nde Türklerin, Orta Asya kökenli beyaz Ari bir toplum olduğu, Türklerin Asya ve Afrika'ya yayılarak oralara uygarlık götürdükleri, Hitit ve Sümerlerin de Türk oldukları ve Türklerin İlk Çağ'dan beri Anadolu'da hüküm sürdükleri konuları görüşülmüştür (Karakaş, 2007, s.275). Millî nitelikte yapılan bu toplantıda birçok iddianın abartılı olduğunun bilinmesine rağmen amaç Türk varlığını güçlendirmek, köklü tarih ve milli dille övünülmesini sağlayarak gençliğe Türklük bilinci ve gururunu aşılaktır. Kongrede, okullar için bu amaçlara göre tarih kitapları yazılması kararlaştırılmış ve yazdırılmıştır (Ersanlı, 2013, s.137).

TTK, 1932 Tarih Kongresi'nden sonra Türk Tarih Tezi'nin, yabancı bilim çevrelerinde tanıtılmasına önem vermiştir. Bu konuda ilk girişim, Ocak 1932'de Paris'te toplanan Tarih Öğretimi Kongresi'nde, Türk Tarih Kongresi tarafından hazırlanan ortaokul tarih kitaplarında ifade edilen dünya tarihine ilişkin yeni yaklaşımların açıklanmasıdır. Bundan sonra, Ağustos 1932'de Londra'da toplanan Birinci Prehistorik ve Protohistorik Bilimler Kongresi ile 1934'te Leningard'ta yapılan Arkeoloji Kongresi'ne TTK üyeleri bilimsel tebliğler sunmuşlardır (Oral, 2006, s.328).

Öte yandan ilk inkılâp tarihi dersi 20 Mart 1934'te Başbakan İsmet İnönü tarafından, Ankara'daki yüksekokulların son sınıf öğrencilerine İnkılâp Tarihi Kürsüsü'nde verilmiştir. Ankara Halkevi salonunda Maarif Vekili Hikmet Bayur tarafından verilen ikinci derse ise Ankara'nın tanınmış simaları, milletvekilleri ve hukuk mektebi öğrencileri katılmıştır (Çapa, 2002, s.44).

Atatürk devrinde İstanbul ve Ankara Üniversitelerinde okutulan Türk İnkılâp Tarihi dersleri başlıca üç hoca tarafından verilmiştir: Mahmut Esat Bozkurt, Recep Peker ve Yusuf Kemal Tengirşenk. Bu derslerde XIX. ve XX. yüzyılların önemli siyasal gelişmeleri, devletlerarası ve sistem içi çatışmalar, inkılap, hürriyet gibi kavramlar ele alınmış, gençlerde Türk yurduna, inkılabına ve gelişmeye karşı sevgi ve bağlılık yaratmak amaçlanmıştır (Devlet, 2004, s.4). Atatürk'ün bizzat kendi verdiği emirle 'Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Dersi', Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren okutulan bir ders olmuştur. İlk olarak 1925 yılında Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Dersi, 'İhtilaller Tarihi' adıyla Mahmut Esat Bozkurt tarafından Ankara Adliye Hukuk Mektebi'nde okutulmaya başlanmıştır. İstanbul Üniversitesi'nde bir 'İnkılâp Tarihi Enstitüsü' ve Ankara'da Hukuk Fakültesi'ne bağlı 'İnkılâp Kürsüsü' kurulduktan sonra araştırma ve öğretim faaliyetleri giderek artmıştır. 1934 yılında Türk inkılabının okullarda ve diğer kamu alanlarında anlatılması amacıyla çalışmalar yapılarak Recep Peker, Mahmut Esat Bozkurt, Yusuf Hikmet Bayur, Yusuf Kemal Tengirşek

ve Başvekil İsmet İnönü'nün verdiği derslerde Atatürk, Milli Mücadele ve Türk İnkılabının bütün yönleri ele alınmıştır (Babacan, Sansar ve Temizer, 2013).

Recep Peker'in 'İnkılab Dersleri' kitabı her biri ders şeklinde adlandırılan dokuz bölümden oluşturulmuştur. Bu derslerin konuları sırasıyla; İnkılabın Manası, Hürriyet İnkılabı, Sınıf İnkılabı, Sınıf İnkılabının Reaksiyonları, Siyasal Partiler, Siyasal Partilerin Çeşitleri, Muhtelit Siyasal Partiler, Siyasal Partilerin Tatbik Şekilleri ve son olarak da İstiklal başlıklarıyla belirtilmiştir. Ayrıca her dersin alt bölümleri de endekste açıklanmıştır (Peker,1984). Derslerin asıl amacı da üniversite mezunu herkesin vatanına, milletine ve rejime bağlı birer vatandaş olarak yetişmesini sağlamak. Öğrencilerde Türk İnkılabına, Cumhuriyet'e, Atatürk'e ve Türk tarihine duyduğu sevgi ve saygıyı artırmaktır (Akman, 2011, s.86).

Cumhuriyetin ilk yıllarında ders kitaplarında önemli değişiklikler yapılarak ilkökul ders kitapları millî tarih anlayışıyla yazılmıştır. Bu kitaplar 'Millî Tarih', 'Cumhuriyet Çocuklarına Tarih Dersleri', 'Türk Çocuklarına Tarih Dersleri' ve 'Bizim Tarih' gibi isimlerle yayımlanmışlardır (Çapa, 2002, s.45).

Türk Tarih Tezi'nin okul programlarına ilk yansması 1936 programında şöyle olmuştur:

"Türk ırkının Orta Asya'da kültürü nasıl kurduğunu, dünyaya bu kültür ve dilinin nasıl yayıldığını çocuklara kavratarak Türk milletinin dünya tarihinde yaptığı rolü belirtmek, onlara millî benliklerini hissettirmek... Öğretmen, Türk ırkının bilhassa tarihte yaptığı büyük rolü tebarüz ettirecektir. Türklerin Orta Asya'da nasıl medeniyet kurdukları...Türk ırkının dünyanın her tarafında nasıl muhtelif adlar alarak kültürlerini yaydıklarını göstererek tarihte Sümer, Eti gibi adlarla anılan milletlerinin nasıl Türk ırkından olduklarını, Türk milletinin dünyanın dört bucağında yüksek kültürler tahakkuk ettirmek için hem kendisine , hem insanlık camiasına ne kadar hizmet ettiğini, kahramanlık, yurtseverlikleri, medeni ve yüksek karakteri ile nasıl insanlığa şeref verdiklerini talebenin kavrayacağı canlı misallerle çocuklara tebarüz ettirerek kendilerinde millî şuur ve millî benliği yaşatacak...Bilhassa Atatürk'ün başardığı Türk inkılabının manasını, önemini çocuklara kavratmağa ve Türk inkılabını onlara hazmettirmeğe çalışacaktır. Geçmiş çocukların gözlerinin önüne getirmek onlara geçmişteki vak'aları, vaziyetleri kavratmak için hal ile mukayeseler yapmak...mesela, imparatorluk devrindeki okullar hakkında çocuklara bir fikir vermek için öğretmen, eski okulu bu günkü okulla mukayese etmeli, eskiden çocukların şimdiki gibi yeni ve sıhhi binalarda, rahat sıralarda değil, dar, karanlık ve rutubetli binalarda hasırlar üzerinde diz üstünde oturmağa mecbur olduklarını, teneffüsten ve oyundan mahrum edildiklerini..." (Köken, 2014, s.194).

Türk insanının kahramanlığı, cesurluğu 1936 programında Türk çocuklarının millî kimlik kazanmaları açısından önemli görülmüştür (Köken, 2014, s.194).

O zamana kadar tezle ilgili devam eden çalışmaları ve ulaşılan bilgileri Türk ve dünya bilim camiasına bildirmek, sonuçları değerlendirmek amacıyla İkinci Türk Tarih Kongresi'nin toplanılmasına karar verilmiş ve Türk ve yabancı bilim insanları davet edilmiştir. Kongreye katılacakların gönderdikleri metinler değerlendirilerek, uygun bulunanlar bastırılmıştır. Kongre için Dolmabahçe Sarayı'nın bazı odaları ayrılmıştır. Her konuşmacıya 20'şer dakika süre

verilmesi kararlaştırılmıştır. Cumhurbaşkanı Atatürk, vekiller, yabancı sefaret heyetleri, birçok milletvekili, üyeler ve dinleyicilerin katılımıyla kongrenin ilk celsesi saat 15:00'da başlamıştır. Kongrenin açılış konuşmasını Türk Tarih Kurumu başkanı Hasan Cemil Çambel TTK'nın yıllardır yürüttüğü tarih çalışmalarının sonuçlarını Türk ve yabancı bilimlerin incelemelerine sunmak olduğunu açıklayan konuşmasından sonra reis, fahri reis, reis vekilleri ve katipler seçimi yapılmıştır. Aynı günün sabahında saat 11:00'da Türk Tarih Sergisi ve ilk Resim ve Heykel Müzesi de açılmıştır. Kongre 25 Eylül 1937'de sona ermiştir. İkinci Türk Tarih Kongresi, esas olarak Türk Tarih Tezi çalışmaları sonuçlarını yabancı bilim çevrelerine tanıtmak amacıyla toplanmıştır. Önceki konferansların aksine bu kongreye geniş kapsamlı uluslararası katılım olmuştur. Kongre, iki bölüme ayrılarak biri Prehistorya'dan Ortaçağ'a ve diğeri Ortaçağ'dan yirminci yüzyıla kadar olan dönemlere ilişkin tezler ve bildirimler kongrede sunulmuştur. Kongrede 46'sı yabancılar tarafından olmak üzere 97 bildiri sunulmuştur. Sunulan bildirimler çoğunlukla arkeoloji, dilbilim ve antropoloji üzerinedir (Oral, 2006, s.331). Birinci Türk Tarih Kongresi ulusalken, İkinci Türk Tarih Kongresi katılımcıların da etkisiyle uluslararası bir özellik taşımaktadır.

İkinci Türk Tarih Kongresi'nde yabancı bilim adamları arasında Türk Tarih Tezi'ni desteklemeyenler olsa da destekleyenlerin daha ağırlıkta olduğu görülmektedir. Destekleyenlerin başında kongrenin fahri başkanı da olan İsviçreli antropolog Eugène Pittard gelmektedir. 'Neolitik Devirde Küçük Asya ile Avrupa Arasında Antropolojik Münasebetler' adlı bildirisinde Anadolu'da yaşayan pro-Etiler ile Orta Asya Türkleri arasında bağlantı kurmuştur (Pittard, 1938, s.19-34).

Türkiye'nin ilk açık hava müzesi kurucusu Arkeolog Halet Çambel, İkinci Türk Tarih Kongresi sırasında Dolmabahçe Sarayı Muayede Salonu'nda Türk Tarihi ve Eski Eserleri Sergisi açmıştır. Bu tarih sergisinin açılma amacı, kürsüde sözle ortaya konulan ilmi iddiaların, kanıtlara dayandığını göstermektir. Sergide, Prehistorik dönemden Cumhuriyet devrine kadarki zaman kesitinde yalnızca Türkiye'de bulunan Türk kültür tarihine ilişkin önemli belgeler sergilenmiştir. Tarih Sergisi'nin yanı sıra Dolmabahçe Sarayı Müzayede Salonu'nda Türk Resim ve Heykel Müzesi de açılmıştır (Oral, 2006, s.330).

İkinci Türk Tarih Kongresi'nde Türk Tarih Tezi ile ilgili görüşlerin, ilk kongreden bu yana daha bilimsel hale getirmek adına özellikle Ankara çevresinde ve İç Anadolu'da yapılan kazılarda çok önemli eserler bulunmuştur. Tebliğler bu eserlerle desteklenmiştir (Kaya, 2015, s.41). Birinci ve İkinci Türk Tarih Kongrelerinin ortak amacı medeniyeti oluşturanların Türkler olduğunu ve bunu arkeoloji, antropoloji, coğrafya ve tarih bilimleri kullanılarak ispat

etmektedir. Türk Tarih Kongresi'nde Afet İnan Türklerin medeniyeti kuran ve dünyaya yayan ırk olmasıyla ilgili “Türk ırkı ana yurtlarında yüksek kültür mertebesine varırken, Avrupa halkı vahşi ve tamamen cahil bir hayat yaşamaktadır” demiştir (İnan, 1932, s.40).

Bazı yerli ve yabancı tarihçiler Türk Tarih Tezi'ne ve 'Dil' başlığı altında açıklanacak olan Güneş-Dil Teorisi'ne objektif olmadığı ve abartılı olduğu gibi yorumlarda bulunmuş, Orta Asya'nın prehistorik dönemde olduğunun kesin olmadığı, brakisefal ırkın ana yurdunun Orta Asya olduğuyula ilgili yapılan antropolojik çalışmanın objektif olmadığı, Türk ve Moğolların ırkdaş olduğu, Sümerlerin ve diğer Orta Asya kavimlerinin Türklerle ilgisi olmadığı şeklinde eleştiriler yapmışlardır (Oral, 2006, s.349). Bu eleştirilere, arkeoloji ve antropolojinin verileri kanıt gösterilerek cevaplandırılmaya çalışılmıştır (Toprak, 2012, s.271).

Atatürk'ün, “Türk çocuğu ecdadını tanıdıkça daha büyük işler yapmak için kendinde kuvvet bulacaktır.” sözü adeta Türk Tarih Tezi'nin temelini oluşturmaktadır. Atatürk'ün ideolojisi milli tarih, milli devlet, milli dil yani kendi içimizden çıkan unsurlara dayanmaktaydı (Türkdoğan, 1979, s.57).

Atatürk ve Türk tarihçileri Orhun Yazıtlarının keşfi ve yazıların çözülmesinden itibaren, Batılıların Türkler hakkındaki asılsız iddialarına karşı cevap verilebilecek bir kanıt daha bulmuşlardır. Türklerin İslamiyet öncesi tarihleri unutulmaya yüz tutarken bu yazıtların okunması tarihçileri Orta Asya Türk tarihine çekmiştir. Yapılan çalışmalar sonucunda Türklerin derin tarihi ortaya çıkarılmış ve Türkiye Cumhuriyeti'nden önce kurulan Türk devletlerinden 16'sını temsil eden yıldızlarla Cumhurbaşkanlığı Forsu oluşturularak Türkiye Cumhuriyeti'nin bu devlet geleneği ön plana çıkarılmak istenmiştir (Gölen, 2012, s.224).

Türk Tarihinin Ana Hatları kitabı ve okullar için tarih kitapları hazırlanması sonrasında Türk ve dünya tarihiyle ilgili yapılan araştırmaları yaymak için 1936 senesinde 'Belleten' adı verilen dergilerin çıkarılmasına karar verilmiştir. Belleten dergilerinin senede dört defa çıkarılması uygun görülmüştür (Göker, 1938, s.15). Yeni tarih çalışmalarını ve tarih anlayışını dünyaya duyurmak için Fuad Köprülü başkanlığında bir kurul tarafından hazırlanan dergi projesi kısa sürede uygulamaya konulmuş ve TTK'nın yayın organı olan Belleten, bizzat Atatürk tarafından Güneş-Dil Teorisi'ne uygun olarak tasarlanmış ve Belleten dergisi kısa sürede uluslararası şöhrete sahip bir dergi olmuştur. Belleten, bir süre DTCF'nin de yayın organı işlevini görmüştür. Ayrıca 1937'de yapılan Türk Tarih kongresi tutanakları kısa sürede bir kitap halinde yayımlanmayınca, bu kongrede sunulan bildirilerin bazıları da Belleten dergisinde yayımlanmıştır (Oral, 2006, s.327).

Erken Cumhuriyet döneminde sadece okullar değil halkevleri de parti, konferanslar, tiyatrolar gibi pek çok vesileyle yeni devletin ideolojisinin aygıtı olarak işlev görmüşlerdir (Parlak, 2005, s.9).

Medeni Bilgiler kitabında da Türk Tarih Tezi'ni destekleyici nitelikte Türklerin köklü geçmişe sahip olduğu ve Türk'e yurtluk etmeyen bir kıtanın neredeyse olmadığı ifade edilmektedir. O dönem Tarih dersinin hedeflerine bakıldığında çocuklara tarihimizde yaşanmış örnek olay ve kişiler gösterilerek onlarda milli şuur uyandırmak, Türklerin köklü bir geçmişe sahip olduğunu içselleştirmelerini sağlamak ve milli bir devletin köklerinin de ne kadar gurur verici olay ve kişilerden oluştuğunu çocuklarda ulusalcı bir bakış açısı kazandıracak şekilde vermek şeklinde özetlenebilir (Sönmez, 1994, s.34).

Tarih alanı vatandaş eğitiminde önemli görülerek, tarih eğitimi ile öğrencide Türk Tarih Tezi doğrultusunda Cumhuriyet anlayışına uygun, Türk tarihi ve kültürünü bilen ve tarihinden gurur duyan bir nesil yetiştirmek amaçlanmıştır. Bu sebeple tarih müfredatına konuyla ilgili içerikler konulmuş ve ders kitapları amaca uygun olarak düzenlenmiştir. Türklerin asil bir ırktan olduğu Türk milletinin cesurluğu, asillığı, kahramanlığı gibi özelliklerini ön plana çıkaran içerikler ders kitaplarına alınarak Türkiye Cumhuriyetinin emaneti olan gençlere gösterilmek istenmiştir.

Tarih eğitimi milli değerlerin öğretimi ve kazandırılmasında önemli bir alandır. Birçok savaş, yıkım ve fedakârlıklarla dolu tarihi olan milletin vatanseverlik, birlik bütünlük, milli değerlerine sahip çıkma ve gelecek nesillere aktarma hususunda tarih eğitimi önemli role sahiptir.

Cumhuriyetin istediği vatandaş tipini yetiştirmek amacıyla her alanda yapılan çalışmalar içinde tarih alanında özel bir hassasiyetle çalışma yapılmıştır. Cumhuriyetin kurucu kadrosunun bizzat tarih yazımı ve eğitimiyle ilgilenmeleri ve tarih çalışmalarını hızlandırmalarından, vatandaş eğitiminde tarih eğitiminin son derece önemli olduğu anlaşılmaktadır. Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren vatandaş eğitimi olarak tarih alanında milli birlik ve bütünlük çerçevesinde, rejimin görüşünün en etkili şekilde anlatılabildiği alan tarih eğitimi olarak görülmüştür.

İlk Türkçe yazılı kaynaklar olarak bilinen Orhun Abidelerinin de Türklüğü yüceltmekte önemli ve güçlü bir araç olarak kullanıldığı, Türklerin yeryüzüne medeniyet getiren uygarlık olduğunu destekler nitelikte olduğu görülmektedir. Tarih alanında yapılan çalışmaların temeli Türk Tarih Tezi'ne dayandırılmıştır. Cumhuriyetin ulusal tarih tezi oluşturularak okullarda

öğretilmesi için ders kitaplarına özellikle tarih, coğrafya ve yurt bilgisi kitaplarında teze uygun olarak düzenlemeler yapılmıştır. O dönemde yazılan TTAH kitabı ve liseler için yazılan dört ciltlik tarih kitapları dikkat çekmektedir. Türk Tarih Tezi o yıllarda verilmek istenen tarih bilincini temsil etmektedir. Teze göre Türklerin Orta Asya'da yüksek bir medeniyet oluşturduktan sonra iklim değişimleri yüzünden dünyanın dört bir yanına göç ederek, göç ettikleri yerlerde medeniyetlerini yaydıkları iddia edilmektedir. Türk Tarih Tezi, Güneş Dil Teorisi gibi tüm bu çalışmalar, devletin ideolojik aracı olarak işlev görmüşlerdir.

Tarih alanında o dönemde her şey Türk Tarih Tezi'ne uygun olacak şekilde düzenlenmiş, yeni devlete ve devlet ideolojisine uygun yeni bir insan tipi inşa edilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç okullardaki eğitim ve ders kitapları vasıtasıyla Türklerin çok köklü bir geçmişe sahip olduğu, geçmişinden utanan değil, geçmişiyile gurur duyan bir milletin evlatları olduğu fikri etrafında toplanılmıştır. Avrupalıların Anadolu üzerindeki tarihi iddialarının asılsız olduğu, Türklerin Anadolu'ya sonradan gelen bir istilacı millet olmadığı, Anadolu'nun çok eskiden beri Türklere ait olduğu dünyaya kanıtlanmak istenmiştir.

4.1.2. Dil. Vatandaşların Türk kimliğini kazanmasında en önemli araçlardan biri resmi dil olan Türkçedir. Dil, toplumun ortak kültürel bağı olması bakımından önem taşımakta ve ancak aynı dili konuşan, aynı kültürü benimseyen insan topluluklarının bir milleti oluşturabileceği ifade edilmektedir.

Medeniyetin Orta Asya'dan diğer milletlere geçtiği Türk dili aracılığıyla kanıtlanmaya çalışılmıştır. Türk dilinin araştırılması ve diğer dillerle karşılaştırılması tarihimiz için önemlidir. Orta Asya'dan göç eden Türk kabileleri medeniyetlerini dünyaya yayarken Türk dilini de yaymışlardır. Atatürk dil konusuna ilgi duymuş, dilin ulusu bir arada tutan en önemli bağ olduğunu düşünerek homojen bir ulus yaratma çabası içine girmiştir. Önce harf inkılabını gerçekleştirmiş daha sonra dilde sadeleştirilme çalışmaları ile devam etmiştir (Oral, 2006, s.335).

Cumhuriyet döneminin önemli ilk yaygın eğitim hareketinin 'Harf devrimi ve Millet Mektepleri' olduğu söylenebilir. Türkçeye büyük değer veren Türk dilinin düzgün konuşulmasını, kolay okunup yazılmasını isteyen Atatürk'ün öncülüğünde 1927 yılında çalışmalara başlanmış, çalışmalar 1928'de yöneticiler, Türk dili ve tarihçilerin yanı sıra şairler ve yazarların da katılımıyla büyük bir araştırma ve inceleme kampanyasına dönüşmüştür. Sadeleştirme çalışmalarıyla Türk dilindeki yabancı kelimeler atılmış, yerlerine Türkçe sözcükler getirilmiştir. Harf İnkılabı sayesinde Osmanlı Türkçesi'nin kolay öğrenilememesi yüzünden düşük olan okuma yazma oranında da artış olması beklenmiştir (Kaya, 1983, s.69).

Cumhuriyet döneminin dil anlayışı, Türkçeye zarar veren yabancı ögeleri dilimizden atmak, dili millileştirmek, Türkçeyi, milli kültürümüzün eksiksiz bir anlatım aracı yapma gerekliliğiyle ortaya çıkmıştır (Korkmaz, 2009, s.6). Dili sadeleştirme ve millileştirme çabalarının bir ürünü olarak Atatürk, terimlerin Türkçeleşmesine de öncülük ederek günümüzde kullanılan “açı, yandaş açılar, üçgen, ikizkenar üçgen, eşkenar üçgen, dörtgen, beşgen, teğet, yay, çember, artı, eksi, çarpı, bölü” gibi geometri terimlerine Türkçe isimlerini vermiştir (Tarım, 2013, s.101).

Dil konusu, özelliği gereği sürekli sistemli çalışma, uygulama ve araştırma gerektirdiğinden bu işlerin yürütülmesi ve idare edilmesi için (Korkmaz, 2009, s.296) 12 Temmuz 1932’de Atatürk’ün hazırladığı tüzükle ve belirlediği kurucu üyelerle İçişleri Bakanlığı’na başvurulmuş, sonradan adı (TDK) Türk Dil Kurumu olacak olan Türk Dili Tetkik Cemiyeti kurulmuştur. Mustafa Kemal Atatürk, tüm vatandaşların katılımına açık bir cemiyetin kurulmasını tercih ettiğinden, cemiyet herhangi bir Türk vatandaşının üye olabileceği bir dernek şeklinde kurulmuştur (Bayraktar, 2011, s.143). Cemiyetin amacı: "Türk dilinin öz güzelliğini meydana çıkarmak, onu dünya dilleri arasındaki değerine yaraşır yüksekliğe erdirmek" olarak belirtilmiştir (Korkmaz, 2009, s.296). Dil, toplumun temelini oluşturan unsurların başında geldiği için dil üzerinde gerçekleşen her yenilik ve değişim toplumun tüm sosyokültürel yapısını da değiştirir (Şendeniz, 2014, s.310). İmparatorluktan Cumhuriyete geçişte tarih alanında olduğu gibi dil konusunda da öz Türkçenin güzellikleri ve köklü geçmişinin ön plana çıkarılmasına çaba gösterilmiş, harf inkılabıyla da bu çaba temellendirilmiştir. Milli devletin kendi milli dili ve diline uygun alfabesi olmalıdır anlayışıyla hareket edilmiştir.

Atatürk, 1 Kasım 1936’da Türkiye Büyük Millet Meclisinin 5. Dönem 2. Yasama yılının açılış konuşmasında TDK ve TTKdan beklentilerini şöyle dile getirmiştir:

“...Bu iki ulusal kurumun, tarihimizin ve dilimizin, karanlıklar içinde unutulmuş derinliklerini, dünya kültüründe başlangıcı temsil ettiklerini, kabul edilebilir bilimsel belgelerle ortaya koydukça, yalnız Türk ulusunun değil, bütün bilim dünyasının ilgisini ve uyanmasını sağlayan, kutsal bir görev yapmakta olduklarını güvenle söyleyebilirim. (Alkışlar) Tarih Kurumunun Alacahöyük’te yaptığı kazılar sonucunda, ortaya çıkardığı beş bin beş yüz yıllık maddî Türk tarih belgeleri, dünya kültür kahraman tarihinin yeni baştan incelenmesini ve derinleştirilmesini gerektirecektir.”

Bu sözlerle objektif, bilimsel yollarla ortaya çıkarılan kanıtların geçmişe ışık tutmak görevinde olduklarını vurgulamıştır (TBMM, tarihsiz).

Atatürk, “Türk milletinin dili Türkçedir” diyerek milleti birleştiren en önemli bağın Türkçe olduğunu vurgulamıştır:

“Türk Dili dünyada en güzel, en zengin ve en kolay olan bir dildir. Onun için her Türk dilini çok sever ve onu yükseltmek için çalışır. Bir de Türk dili, Türk milleti için kutsal bir hazinedir. Çünkü Türk Milleti geçirdiği pek çok tehlikeli durumlarda, ahlakının, geleneklerinin, hatıralarının, çıkarlarının velhasıl bugün kendi milliyetini oluşturan her şeyin dili sayesinde korunmakta olduğunu görüyor. Türk dili Türk Milletinin kalbidir zihnidir.”

sözleriyle millet tanımını yaparken dilin her şeyden önemli koruyucu bir unsur olduğunu ifade etmiştir (Divril, 2015, s.144).

Ulus devletler sınırları içinde bulunan halkı belli idealler, inançlar, değerler etrafında birleştirip dil ve eğitim birliği sağlayarak yeni bir milli kimlik oluşturmayı hedeflemişler ve bu yönde çalışmışlardır. 1926’da milli devletin milli dili anlayışı dini alanda da etkisini göstermiş, Türkçe ezana ve Türkçe dualarla namaz kıldırılmaya teşebbüs edilmiştir. 1930 itibarıyla ‘Vatandaş, Türkçe konuş’ kampanyası başlatılmış ve bu kampanya 1930’lar boyunca sürdürülmüştür (Polat, 2011, s.145).

Atatürk dil konusuna büyük önem vermiş ve bu konuda belki de en güvendiği kişi Sadri Maksudi Arsal olmuştur. Atatürk, yaşamı boyunca tek bir kitaba giriş niteliğinde önsöz yazmıştır. Bu önsöz Sadri Maksudi’nin ‘Türk Dili İçin’ adlı kitabında yer almıştır. Bu kitabın konusu ve amacı Osmanlı’dan kalma yazı dilini düzeltmek, yabancı sözcükleri ayıklamak ve öz Türkçe söz kökenlerinden yola çıkarak ‘edebi ve ilmi’ bir dil yaratmanın gereğini kanıtlamaktır. İleriki yıllarda TDK, Atatürk’ün bu sözlerini rehber edinmiştir (Toprak, 2012, s.429). Atatürk, Sadri Maksudi (Arsal)’ın (1930) Türk Dili İçin adlı kitabına yazdığı önsözde, “ülkesini, yüksek istiklalini korumasını bilen Türk milleti, dilini de yabancı diller boyunduruğundan kurtarmalıdır” sözleri ile Türk dilini yabancı dillerin etkisinden kurtarmanın bağımsızlıkla eşdeğer olduğunu da anlatmak istemiştir (Özdoğan, 2014, s.116).

Sadri Maksudi Arsal, İslamiyet’in kabul edilmesiyle Türk dilini Arapça kelimelerin istila ettiği görüşündeydi. Türk birliğine inanıyor ve bütün Türklerin aynı dili konuşmasını diliyordu. Diğer dilleri incelemiş ve diğer dillerin sürekli sözcük üreterek uygar bir dil ortaya koyduklarını, aynı yöntemin Türkçe için de yapılması gerektiğini düşünmüştür. Dilden Arapça ve Farsça sözcükler atılarak, öz Türkçe sözcüklerden oluşan uygar bir dil yaratılması için kendi özümze yani Bilge Han, Kaşgarlı Mahmud ve Yusuf Has Hacıp dilinden ilham almasını önermiştir. Türk ulusunun çağdaş dilinin bu kaynaklardan güç alarak inşa edileceğine inanılmaktadır (Toprak, 2012, s.411). Dilin kültürümüze özgü yıllar öncesinde yazılmış eserlerden ilham almasının istenmesi kendi içimizden kuvvet alınması yani Türk diline bir kelime girecekse yabancı dilden değil kendi has kültürümüzden olması istenmiştir.

Harf İnkılabı, ulusal dilin gerçekleştirilmesi adına yapılan ilk adım olmuş ve daha sonra dilde sadeleştirme, öze dönme çalışmaları için ise TDK'nın kurulmasının ardından dile katkı sağlamak için belirli aralıklarla dil kurultaylarının toplanması kararlaştırılmıştır. Nitekim 26 Eylül - 5 Ekim 1932 tarihleri arasında, Dolmabahçe Sarayı'nda birçok kişinin katılımıyla I. Türk Dil Kurultayı toplanmıştır. Bu kongrenin amacı, Türk Tarih Tezi gibi Türk dilinin de köklü ve uzun bir geçmişe sahip olduğunu vurgulamaktır. Ayrıca içinde birçok yabancı kelime bulunan Türk dilinin yabancı sözcüklerden arındırılması kongrenin toplanma amaçlarından biridir. Kurultaya sunulan tezler üç kategori altında toplanmıştır: "1. Türk dilinin geçirdiği aşamalar ve oluşumuyla ilgili tezler, 2. Türk dilinde gerçekleştirilmesi düşünülen yeniliklerin genel özellikleri üzerine sunulan tezler, 3. Türk dilinin Hint-Avrupa dilleriyle ve diğer dünya dilleriyle ilişkilerini karşılaştırmalı olarak inceleyen tezler." Kurultayda Türk dilini milli kültürümüzün en iyi ifade edebilecek şekilde getirmek, yazı dilinden Türkçeye yabancı kelimeleri atmak, halk ile aydınlar arasındaki dil ayrılığını kaldırmak ve öz Türkçe kelimelerden oluşan milli bir dil oluşturmak gibi kararlar alınmıştır (Akalin, 2007, s.22).

Türk Dilinin hak ettiği yere gelmesi için kurultayda alınan kararlara göre uygulanması düşünülen çareler şunlar olmuştur:

1. Türkçenin, gerek Türklerin en eski ataları olarak kabul edilen Sümer ve Etilerin dilleriyle gerek Hint-Avrupa Sami denilen dil ailesiyle karşılaştırmasını yapmak.
2. Türkçenin tarihsel süreçteki gelişimi ve değişimini araştırmak ve karşılaştırılmalı bir gramer yazmak.
3. Türk lehçelerini araştırılıp inceleyerek sözcükler derlemek, lehçeler sözlüğü, terimler sözlüğü hazırlamak. Bütün bunlar yapılırken Türkçenin eklerinin araştırılmasına, bu eklerin ve edatların dilimizin ihtiyaçlarına cevap verecek bir şekilde işlenmesine öncelik vermek.
4. Türkçenin 'tarihi grameri'ni yazmak.
5. Doğu ve Batı ülkelerinde yayımlanan Türk diliyle ilgili eserlerden gerekli görülenleri Türkçeye çevirmek.
6. Kurum dâhilinde gerçekleştirilen çalışmalar ve kurum dışında yapılan Türk dili ile ilgili çalışmaları kamuoyu ile paylaşmak üzere bir dergide yayımlamak.
7. Yurt genelindeki gazetelerde de dil alanında yapılan çalışmalara ayrı bir yer vermek (Özdoğan, 2014, s.130).

Türk Tarih Tezi ispatlanmaya çalışıldığı sıralarda Türk dili ile ilgili görüşler de geliştirilmiştir. Örneğin İndo-Öropen de denilen ari dillerin, kökeninin Türk dili olduğu, Türk dilinin dışında ari bir dil bulunmadığı görüşü ispat edilmeye çalışılmıştır. Bu maksatla Birinci Türk Tarih Kongresi'nde Afet İnan, ari dillerinin kökeninin Türk dilinde aramanın doğru olacağını belirtmiştir. (Beşikci, 2013, s.131).

Cumhuriyetin ilk yıllarında Türk dili ve dünya dilleri üzerinde yurt içinde ve yurt dışında birçok uzman tarafından araştırmalar yapılmış, ortaya çeşitli görüşler sunulmuştur. Bunlardan İbrahim Necmi Dilmen, İkinci Türk Tarih Kongresi'ndeki konuşmasında Türk dilinin Orta Asya'dan göçlerle diğer yerlere dağıldığını ve Hint-Avrupa ve semitik dillerin kaynağının Türk dili olduğunun ortaya çıkarıldığını söylemiştir. Bu sözleriyle de Türk Tarih Tezi'ni desteklemiştir (Dilmen, 2010, s.87). TTAH Methal kitabının son kısmına alınan Léon Cahun'un 1873 yılında 'Fransa'da Ari Dillere Takaddüm Etmiş Olan Lehçenin Turani

Menşei' adlı konferansında da Avrupa'nın Ariden önceki dilinin kökeninin ve hem maddi hem manevi tesadüf olunan ırkların kökeninin Orta Asya olduğunu kabullenmek gerektiğini ifade etmiştir (TTC, 1931, s.77-87). Martayan da dil alanında yaptığı araştırmalar sonucunda Türk dilinin Alp ve Hint-Avrupa dil grubuna mensup olduğunu tespit etmiş; Sümer ve Eti dilleriyle Türkçe arasında ilişkiler bulunduğunu ifade etmiştir (Özdemir, 2012, s.2517).

TDK, ulusal dil olan Türkçenin yabancı sözcüklerden temizlenerek sadeleştirilmesi, yeni sözcükler eklenerek zenginleştirilmesi için çalışmalar yapmıştır. Bu çalışmaların en önemlilerinden biri de Güneş Dil Teorisi'dir. İlk insanların Güneş'i her şeyin üstünde ve her şeye hâkim görüp ona taptıkları ve Güneşin karşısında insanın fizyolojik hareketlerle ortaya çıkardıkları ilk seslerinin ilk kelimeleri oluşturduğu, bu seslerin de yalnız güneşin vasıflarını anlattığı ifade edilmiştir. İlk insanların çevrelerinde gördükleri her varlığa güneşin adını verdiklerini belirtilmiştir (Tankut, 1936a, s.9).

Türk dili ile kıyaslanabilecek herhangi bir dilin olmadığı, Türk dilinin en eski dillerden olduğu ve sonradan oluşmadığı üzerine kesin gözüyle bakılmıştır. Türklerle Hind-Avrupalıların aynı menşiden gelmiş olabilecekleri konusunda dildeki kelimeler, yaşayış şekilleri, ten renkleri ve iklim özellikleri ile bağlantı kurulmuş ve bunlar delil sayılmıştır. Örneğin kitaplarda geçen 'Soğuk ve ratıp,,,' 'kurtla ayı yetiştiren' ve 'denizden uzak' ifadelerinden ve Türklerin ten renginin pembe olması ifadelerinden Türklerin soğuk bir bölgeden geldikleri anlaşılmaktadır. Türklerin geldikleri yerin de soğuk ve rutubetli memleketin Asya olabileceği düşünülmüştür. Sonuç olarak Hind-Avrupa denilen ırkın pembe tenli, madencilikle uğraşan, denizden uzak ve soğuk bir iklimi olan Orta Asya'da yaşamış brakisefal ırk olduğu üzerine yoğunlaşmıştır (Danişmend, 1936, s.29).

Türk Tarih Tez'inde olduğu gibi Güneş-Dil Teorisi ile de yüzyıllardır haklarında asılsız iddialarda bulunan Türklerin ne kadar asil, medeni ve köklü bir uygarlık olduğu ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Güneş-Dil Teorisi'ne göre bazı kelime analizleri şöyledir:

- . (1) (2) (3) (4)
Atri = ağ + at + ir + iğ
- (1) Ağ= ana köktür. Güneşin vasıflarından veya onlar delaleti ile meydana çıkmış manalardan birini gösterir.
 - (2) At= ektir. Bu vasfın yapılmış olduğunu ifade eder.
 - (3) İr=o, yapılanın veya yapılmış olanın belli ve keskin bir mesafede meydana geldiğini, tekrarr ettiğini fark ve temyiz ettirdiğini gösterir ektir.
 - (4) İğ= ektir ve bütün bu anlamları tamamlar ve isimlendirir.

Şu halde (Atri) Güneşin vasıflarından veya onların delaletile meydana gelmiş anlamlardan birinin oldukça yakın bir sahada taayyün ettiğini gösteren bir isimdir. Fakat mana tamam değildir. Onu tamamlamak için türlü lehçelerde (Atri)nin ne ifade ettiğini anlamak zorundayız. Sümercede (at)ın Güneş: Asıl ve baba olduğunu biliyoruz.(Ri) ise (yürümek, gitmek) demek oluyor. Şu halde Güneşin uzaklaştığı bir yer manasına gelmesi lazımdır. Askeri haritaların yardımı da bu manayı tamamlar ise analizin neticesini elde etmiş oluruz.

Ad biçimi ile de:

Ad- ır	Van	Fenike	köy
Adı- ır	Asam. Antalya	“	“
Ad – is	Sivas	“	“

(Tankut, 1936a, s.17).

Son yıllarda yapılan araştırmalar, güneşe verilen önemin ziraatın başlaması ya da yerleşik hayata geçilmesiyle değil daha eskilere dayandığını göstermektedir. Milletler kendi dillerini, kültürlerini göç ettikleri yerlere götürmüşlerdir. Güneş Dil Teorisi'ne göre ilk kültür dilinin güneşe ait bir ana kökten doğmuş olduğu ve ilk sesin insanın gırtlaktan çıkarabileceği en basit ses olan 'ağ' sesinin olduğu görüşü hâkimdir. Güneş Dil Teorisi, farklı dillerdeki aynı anlama gelen kelimelerin aynı kaynaktan olduğunu ortaya çıkarmıştır. Ayrıca Güneş-Dil Teorisi tarih ve coğrafya alanındaki kelimeleri analiz ettikçe yeni gerçekler ortaya çıkmaktadır. Örneğin Roma'nın kuruluşundan önce İtalya'ya yerleşen Etrüsklerin Türk oldukları, bu yarımada'nın batısındaki Tyrrhenien Denizi'nin Turan'la ilişkili olduğu gibi iddialar için tarih ve coğrafya isimlerinin analizleri, bilinmeyenleri ortaya çıkarma konusunda önemlidir (Dilmen, 2010, s.85). Öte yandan Sümerlerin de Orta Asyalı bir kavim olarak dillerinin Türk dili olduğuyla ilgili iddialar ortaya atılmıştır. Bu iddialara kanıt olarak da Sümer dili ve Türk dilinde fazlaca birbirine benzeyen ve aynı kökten oldukları tespit edilen kelimelerin olması gösterilmiştir (Brandenstein, 1937, s.712).

Güneş-Dil Teorisi sayesinde köy, kasaba, şehir, dağ, tepe, su gibi yer isimleri; durumlarına göre tetkik edildiğinde nasıl anlamlar gizledikleri anlaşılmaktadır. (Tankut, 1936a, s.9). Güneş-Dil Teorisi'ne göre coğrafya isimleri üzerinde de ayrıntılı analizler yapılmıştır. Örneğin, (Ankara) şehrinin ismi üzerinde durulmuş, Avrupa dillerine (Angora) ve yerli şivesine (Angara) ve (Engürü) şekillerinde geçmiş olan 'Ankara' adının hem Türkiye Cumhuriyeti'nin başkentine, hem de onun yakınından geçen nehre verildiği görülmektedir. Bu ismin yalnız Orta Anadolu'da görülmediği, Orta Asya'nın Şarkî Şimali taraflarında bir yerde; Baykal gölünün sularını Yenisey nehrine taşıyan bir nehrin adının da bütün haritalarda Ankora olduğu; bu nehrin suladığı bölgeye de 'zone Angora' denildiği görülmüştür (Dilmen, 2010, s.12).

İkinci Türk Tarih Kongresi'nde Prof. İbrahim Necmi Dilmen'in 'Güneş Dil Teorisinin Türk Tarih Tezi'ndeki Yeri' başlıklı bildirisi, Türk dilinin incelenmesinde ve açıklanmasında

doğadaki kaynak ve sembollerden yararlanıldığını vurgulaması bakımından dikkat çekmektedir (Dilmen, 2010, s.87).

Ulusal egemenlik ve dil arasındaki bağdan hareketle Birinci Türk Dili Kurultayı, Türkçenin tüm yönleriyle araştırılmasına bir vesile olduğu için önemlidir (Özdemir, 2012, s.2518). Atatürk dil kurultayına katılım konusunda kurultayların bütün ulusu ilgilendirdiğini bu yüzden her yurttaşın davetli olduğunu “Kadın erkek her Türk yurttaş Türk Dili Tetkik Cemiyet üyesidir. Kendini kurultaya çağırılmış saymalıdır.” demiştir(Özel, 2007, s.75)

İkinci Türk Dil Kurultayı 18 Ağustos - 23 Ağustos 1934 tarihleri arasında İstanbul’da Dolmabahçe Sarayı’nda Atatürk’ün başkanlığında toplanmış ve sunulacak tezler üç başlıkta ele alınmıştır: Türk dilinin dünya dilleri arasındaki yeri, Türk dilinin tarihi akışı ve filolojisi ve dil inkılâbının manası ve hedefleri. İkinci Türk Dil Kurultayı’nda da, Birinci Türk Dil Kurultayı’nda olduğu gibi Türkçenin geri kalmışlığı ve horlanmışlığına karşı bir tepki vardır. İkinci Türk Dil Kurultayı’nda, Saim Ali Bey’in yaptığı konuşmada, Türkçenin Hint-Avrupa dillerinin kaynağı olduğu ispat edilmeye çalışılmıştır (Beşikci, 2013, s.135).

Dilde özleşme çalışmaları başarılı olmuş gibi görünse de bir süre sonra dilde öz Türkçeleştirme konusunda aşırılığa kaçılmış ve günlük hayata yerleşmiş kelimeler bile dilden atılmaya başlanmıştır. İşlerin çığırından çıktığını gören Atatürk rahatsız olmuş ve bunu Falih Rıfkı Atay’a “Dili çıkmaza saptamışızdır.” demiştir. 1935’te Viyanalı Dr.H. F.Kvergiç 41 sayfalık basılmamış bir çalışmasını Atatürk’e göndermiştir. ‘Türk Dillerinin Psikolojisi’ adını taşıyan bu çalışmadan Atatürk çok etkilenmiş ve Dil Cemiyeti Genel Sekreteri İ. Necmi Dilmen’e teoriyi inceleme görevi vermiştir ve bu çalışma incelenmeye değer bulunmamıştır. Fakat Atatürk bu teoriyle ciddi olarak ilgilenilmesini isteyerek ısrar etmiş ve daha sonra Abdülkadir İnan, Naim Nazım, Hasan Reşit gibi bilim insanları bu tez üzerinde çalışarak Güneş Dil Teorisi’ni oluşturmuşlardır. Atatürk’ün daveti üzerine kurultaya gelen Kvergiç bile kendi tezinden yola çıkılarak böyle bir teori oluşturulmasına çok şaşırıldığını ifade etmiştir (Zurcher, 1989, s.54).

Bu dönemde her alanda yapılan değişikliklerin başında kültürel alan gelmektedir. Harf İnkılabı, Türk Tarih Tezi ve Dil Devrimi kültürel alanda yapılan önemli yenilikler, antropolojik ve arkeolojik bilgi ve belgelerle pekiştirilmiştir. Bu kültür devrimine uygun olarak Atatürk’ün öncülüğünde ilki 1932’de, ikincisi 1937’de olmak üzere iki tarih kongresi; 1932, 1934 ve 1936 yıllarında olmak üzere üçü dil toplam beş kongre düzenlenmiştir (Toprak, 2011). Bu kongrelerde batıdaki yanlış yorumlanan Türk algısını yıkmak olan ve TTK

tarafından geliştirilen Türk Tarih Tezi ve TDK tarafından geliştirilen Güneş Dil Teorisi, ele alınan önemli konulardandır (Beşikçi, 2013, s.155).

Bütün dillerin anasını Türkçe olarak kabul edilen Güneş-Dil Teorisi, bir bakıma Türk Tarih Tezi ile bütünleştirilmiştir. Türk Tarih Tezi'nde iddia edilen ilk medeniyeti kuran ve yayan Türklerdir yargısı ile Güneş-Dil Teorisi'nde de bütün dünya dilleri Orta Asya'daki bu anadilden çıkmıştır yargısıyla paralel görüşlerdir. Atatürk'ün dile verdiği önem, 1935 yılında kurulan Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinin önce sadece Tarih-Coğrafya olarak düşünülen fakültenin adına daha sonra 'Dil' kelimesinin eklenmesinden de anlaşılmaktadır (Köken, 2014, s.148). Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi sadece Türk tarihini, Türk dilini ve Türk kültürünü araştırmanın yanında; Türklerle ilişkisi olan Çin, Hint, İran, Rus, Arap, Latin, Yunan, Hitit ve Sümer gibi bütün milletlerin kaynaklarından araştırmalar yapabilecek uzmanlar yetiştirmeyi amaçlamıştır (Çığ, 2014 ,s.41).

Birinci Türk Dil Kurultayı'ndaki konulara benzer konuların işlendiği İkinci Kurultay'da 'Sümer Türk Söz Kökleri' (Hamit Zübeyr), Türk Paleo-etimolojisi (Agop Martayan), 'Dillerin Menşei ve Türk Dili' (Hakkı Nezihi), 'Türk Dilinin Sami Dillerle Münasebeti' (Naim Hazım) ve 'Türk Dilinin Yapılış Karakterleri ve Türkçenin Hint-Avrupa Dilleriyle Mukayesesi' (Ahmet Cevat) başlıklı bildiriler sunulmuştur. Kurultayda ilk kurultaydan bu yana geçen sürede yapılan çalışmalar değerlendirilmiş ve devletin resmi yayınlarının öz Türkçe olarak yapılması kararlaştırılmıştır (Karahan, 1999, s.848).

24 - 31 Ağustos 1936 tarihinde Dolmabahçe Sarayı'nda Üçüncü Dil Kurultayı toplanmış Türk ve yabancı bilim insanlarının tezleri genellikle Güneş-Dil Teorisi adı verilen tüm dillerin kökeninin Türkçe olduğu, Türkçeye yabancı dillerden girmiş kelimelerin de aslında kaynağının Türkçe olduğunu iddia eden teori üzerine olmuştur (Özdoğan, 2014, s.125). Üçüncü Dil Kurultayı'nın esas konusu Güneş-Dil Teorisi' ve bu teorinin Türk Tarih Tezi'yle bağlantılı olarak Türk dilinin ne kadar eski ve köklü bir medeniyet dili olduğu ileri sürülerek diğer dillere de kaynaklık ettiği. Atatürk bu Teori ile Türkçeye girmiş olan yabancı kelimelerin de çoğunun Türkçe kökenli olduğunu ve Türkçenin zenginliğini dünyaya duyurmak amacıyla olduğunu göstermiştir(Uluskan,2010). Kurultaylar sonucunda Osmanlıcadan Türkçeye Söz Karşılıkları Tarama Dergisi (1934) çıkarılarak bu dergiye Türkçeden Osmanlıcaya İndeks eklenmiştir. Yapılan çalışmalar sonunda Osmanlıcadan Türkçeye Cep Kılavuzu Türkçeden Osmanlıcaya Cep Kılavuzu (1935) basılmıştır (Özdoğan, 2014, s.125). Üçüncü Türk Dil Kurultayı'nda Güneş-Dil Teorisi'ne uygun olarak Kemal, ismi de değiştirilerek Kamal Atatürk denilmiştir (Beşikçi, 2013, s.138).

Kazım Nazmi Duru'nun, Üçüncü Türk Dil Kurultayı kapanırken okuduğu şiir kurultayların bir özeti şeklinde yorumlanabilir:

“O Güneşten süzüldü, Güneş-Dil Teorisi
Dil Teorilerinin en doğru görenidir
Bu teoriyle Türk'ün açıldı ilerisi
Bu teoriyle Türk'e sonsuz şerefler gelir”(Beşikci, 2013, s.183).

Şiir, Güneş-Dil Teorisini özetleyen, kısa ve öz bir şekilde kaleme alınmıştır.

Dinamik milletlerin fırtınaların, dağların, suların ve bütün tabiat unsurlarının adını çok andıkları isimleri; kültürü ileri ve oturma milletlerin ise daha manalı isimleri koyarken, geri ve ilkel milletlerin ise araştırılıp incelenmesi zor olan isimleri koydukları görülmüştür. Dönemin vatansever gençleri anlamı bilinmeyen kelimelerin dilden atılması gerektiğini savunmuşlar ama bütün kelimelerin Türk dilinden geldiğini göz ardı etmişlerdir (Tankut, 1936a ,s.7).

Dil konusundaki çalışmalara arkeoloji, antropoloji, coğrafya gibi bilim alanlarından elde edilen verilerle destek sağlanmıştır. Örneğin Alacahöyük kazılarında bulunmuş olan ‘Işınlı Güneş Kursu’ Şubat 1938 tarihli 27-28. sayısıyla birlikte Türk Dili Belleten’in amblemi olmuştur. (Toprak, 2012, s.448).

Atatürk'ün ölümü ile 1938'den sonra teori terk edilerek, dil reformu hareketi sessizliğe bürünmüştür. Atatürk'ün vefatına kadar Güneş-Dil Teorisi dersleri veren İbrahim Necmi Dilmen'in, dersleri Atatürk ölünce kaldırmıştır. Soranlara da “Güneş ölünce teorisi kalır mı” sözünü söylemiştir. Bu sözden de anlaşılacağı gibi teori önem kaybetmiş ve gündemden unutulmuştur (Zurcher,1989, s.52-55).

Güneş-Dil Teorisi ve Türk Tarih Tezi'nin etkisi ile ders kitaplarına milliyetçilik ve Cumhuriyet rejiminin ruhuna uygun olan içerikler ve okuma parçaları dâhil edilmiştir. O dönem dilde sadeleşmeye gidilerek Türkçenin yozlaşmasının önüne geçilmeye çalışılmış, öz Türkçe olan kelimelerin kullanılmasına dikkat edilmiştir.

İlkokul programında uzun yıllar anadili öğretimi yer almamıştır. Uzun mücadelelerden sonra anadili programa alınarak çok önemli bir adım atılmıştır. 1926 programıyla Türkçe dersleri, ilkokulun birinci devresinde, eşya ve hadiselerin toplu olarak ele alındığı hayat bilgisine bağlanmıştır. Bu suretle sözle ifade faaliyetleri, dil alıştırmaları, tahrir ve imla çalışmaları, hayat bilgisi konularıyla ilişkilendirilerek verilmiştir. Bu programda tahrir derslerinin amacı öğrencilerin güzel bir şekilde kendilerini ifade etmelerini sağlamaktır. Türkçe dersinin amacının öğrenciyi işitilen ve okunanları anlayacak, görülmüş, yaşanmış, işitilmiş, okunmuş veya düşünülmüş şeyleri söz ve yazı ile doğru ve iyi bir şekilde ifade edecek, Türk dilini

sevecek iyi kitap ve yazılardan zevk alacak, Türk dilinin konuşma ve yazılışı ile ilgili esaslı kuralları sezip kavrayacak bir hale getirmek olduğu belirtilmiştir (Baymur, 1946, s.7).

Dönemin ders kitaplarında çocukların sade, güzel ve anlaşılır bir Türkçe kullanarak kendilerini ifade etmeleri amaçlanmıştır. Çocuklarda okuma zevkinin geliştirilmesine önem verilerek, milli duyguları aşılama adına Türk dili sevdirmeye çalışılmıştır (Baymur, 1946, s.45). Kitaplardaki örnek hikâyelerde kullanılan kelimeler özenle seçildiği ve hikâyelerde çocuklarda milli hisleri kuvvetlendirici örneklere yer verilmeye çalışıldığı dikkat çekmektedir. Ana dile sahip çıkmak, çok önemli bir vazife olarak görülmüştür.

4.1.3. Coğrafya. Cumhuriyetin ilk yıllarında coğrafya dersleri kısıtlı ders saatleri içinde ve araç gereç yoksunluğu ile verilmiştir. Coğrafya dersi geçmişten günümüze kadar içeriği ve adı ortaokullar ve liselerde sürekli değişiklik gösteren bir ders olmuştur.

1924-1930 yılları arasında yapılan Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk ders programlarında milli hisler vurgulanarak, öğrencilere rejim ve onun değerleri aşılarmaya çalışılmıştır. Bu yıllarda hazırlanan ilk coğrafya müfredatının Cumhuriyet öncesinden çok da farklı olmadığı görülmektedir. Programda coğrafya dersi için gösterilen hedefler arasında çocukların doğup büyüdüğü memleketlerini tanıtmak, Türk vatanını sevdirmek, Dünya ve Dünya'nın Güneş etrafındaki hareketleri ve sonuçlarını öğretmek, coğrafi olayları ve vatanımızla en çok ilişki içinde bulunan ülkeleri ve milletleri tanımak, çocuğun olaylar üzerinde muhakeme yapması yer almıştır (Çelik, 2008, s.364). Böylece coğrafya derslerinde öğrencinin bilimsel bilgiyi öğrenmesi kadar yetiştiği çevre ve kültür hakkında bilgi edinmek, çevreye duyarlılık kazanmak ve vatan sevgisi oluşturmak suretiyle araştırma, inceleme, analiz etme gibi becerilerin geliştirilmesine önem verilmiştir.

Osmanlı'nın son yıllarında ve Cumhuriyetin ilk yıllarında coğrafyanın alt dallarından olan jeoloji dersi lise 1. sınıfta birer saat ve kozmoğrafya dersi ise lise son sınıflarda haftada iki saat ayrı dersler olarak okutulmuştur (Taş, 2005, s.314).

1924'te hazırlanan müfredatta coğrafya, doğa incelemesi ve tarih dersleri ayrı ayrı verilirken; sonraki müfredatta bu konular ilköğretimde hayat bilgisi adı altında toplanmıştır. Hayat bilgisi dersinde içerikler planlanırken yerellik göz önünde bulundurulmuştur. Hayat bilgisi dersi işlenişinde 'yakından uzağa' prensibi ile derste doğal ve sosyal çevre şartlarının dikkate alınması istenmiştir. Cumhuriyet döneminden itibaren öğretim programlarında yer alan tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi derslerinin en önemli amacı makbul vatandaşın yetiştirilmesi ve

vatanseverlik duygusunun kazandırılması olmuştur (Kapluhan, 2012). İlk sınıflarda okutulan Hayat Bilgisi dersi içinde yer verilen coğrafya konularında çocuğun ev, bahçe, okul binası, okul bahçesi, cadde, çayır, kır, orman ve okul hayatı, evde iş hayatı, pazarda iş hayatı, tarla işleri, bahçe işleri... v.s. konularını öğrenmesi amaçlanmıştır (Kaya, 1942, s.5).

Cumhuriyetin ilk yıllarında okutulan coğrafya derslerinde çocuklara yakın çevresi ekskürsiyonlar (gezi) sayesinde tanıtılmış, öğrenciler dört duvar arasından çıkarılarak olay ve eşyaları yerinde gözleme imkânı bulmuşlardır. Geziye ihtiyaç olmayan hemen hiçbir ders olmadığı ve tabiat bilgisi dersinde öğretmenin öğrenciye bazen dere, göl veya orman kenarına, bazen sürülmekte veya tohum atılmakta olan bir tarlaya, bazen bostana veya harman makinesi yanına götürerek dersi aktif olarak işlendiği görülmektedir (Kaya, 1942, s.51). Okul dışına çıkıp, öğrencinin öğrendiklerini yerinde görmesi sağlanarak ve öğrencinin yaparak, yaşayarak öğrenmesiyle bilgiler daha da somutlaştırılmaya çalışılmıştır. Dönemin eğitimcileri eğitimin asıl amacının bireyin kendi yetenekleri doğrultusunda yönlendirilerek, vatana millete, devlete daha verimli, üretken ve yaratıcı bireyler olmalarını sağlamak için öğrencilerin yaparak yaşayarak öğrenebilecekleri ortamlar yaratılmasına önem vermişlerdir (Acun, 2006, s.30).

1924'te yayımlanan Malumat-ı Vataniye'de coğrafi/mekânsal anlamda vatan kavramı, kendi içinde üç düzeyde inşa edilmiştir: köy, kasaba ya da şehirde yaşamayla ifadesini bulan 'vatan', Misak-ı Millînin oluşturduğu siyasal sınırlarla çizilen 'vatan' ve Türklerin geçmişte yaşadıkları yerlere göndermede bulunan 'vatan'. Bu üç 'vatan' kavramı, üç farklı aidiyet hemşerilik, yurttaşlık, ırkdaşlık ekseninde önem kazanmaktadır (Üstel, 2011, s.101).

Cumhuriyetin ilk yıllarında kitaplarda yer verilen 'vatan' kavramı; vatandaşlık, vatanseverlik, iyi vatandaş ve kardeşlik vurgularıyla öne çıkarılmış ve kişinin doğup büyüdüğü, yaşadığı sınırlar, devletin coğrafi sınırları, vatan olarak tanımlanmıştır.. İyi vatandaş olmak kişinin kendisine, vatanına, milletine, kanunlara, devletine ve diğer vatandaşlara karşı önemli bir vazifesi olarak görülmüştür (Karakılıç ve Müjdecî, 2014, s.177). Cumhuriyet öncesi ve Cumhuriyet sonrasında okul müfredatlarında yer alan coğrafya dersleri bir kültür dersi sayılmıştır. Öğrencilerin yakın çevresinde olup bitenleri öğrenmeleri ve vatan sevgisi kazanmaları açısından bakıldığında coğrafya dersinin çok önemli bir yeri olduğu anlaşılmaktadır. Derslerde coğrafya algısı, üzerinde yaşanan toprağın vatansallaştırılması temeline dayandırılarak genç neslin hafızalarına işlenmeye çalışılmıştır. Üstünde bugün rahatça gezdiğimiz bu topraklara, 'vatanımız' demek hiç de kolay olmamıştır. En zor şartlarda

bile düşmana karşı korunabilen topraklar, birlik bütünlük içinde bir vatan haline gelmiştir (Arık, 1983, s.15).

Ali Kami'nin dördüncü sınıflar için yazdığı 'Yurt Bilgisi' kitabında vatanın selametinin herkesin müşterek bir ihtiyacı olduğu, vatanın tehlikeye düşmesi durumunda vatani kurtarmanın ortak bir vazife olacağı, düşmanın yurdu işgal ettiğinde köylüsüyle şehirlisiyle tüm milletin canla başla savaştığı vurgulanmış; daha ilkokul sınırlarındaki çocuklara vatan kavramının uğruna can verilecek bir değer olduğu mesajı verilmiştir (Kami, 1931, s.24). Atatürk de vatanın kutsal, uğrana ölünecek bir değer olduğunu şu sözleriyle ifade etmektedir: "Yurt toprağı, sana her şey feda olsun. Kutlu olan sensin. Hepimiz senin için fedaiyiz. Fakat sen Türk Milletini ebedi hayatta yaşatmak için feyizli kalacaksın. Türk toprağı sen, seni seven Türk milletinin mezarı değilsin. Türk milleti için yaratıcılığını göster" (İnan, 1949, s.509).

Atatürk'ün Türklerin bin yıldan fazla olarak bu topraklarda yaşama hakkı olduğunu söylemesi Türk Tarih Tezi göz önünde bulundurulduğunda Türk milletinin üzerinde yaşadıkları topraklara bağımlılığını ifade etmesi bakımından önemlidir (Köken, 2014, s.92).

Türklerin vatanı olarak Anadolu önem kazanmaya başlamış, ilk defa Balkan Savaşları sonunda imzalanan barış antlaşmalarıyla belirlenen ve Misak-ı Milli ile kesinleştirilen sınırlar, yeni Türkiye Cumhuriyeti'nin değişmez sınırları olmuştur (Kılıç, 2007, s.117). Türk dili ve kültürü bir millet için nasıl önemliyse vatan kavramı da bir milleti millet yapan vazgeçilmez unsurlar arasında yer almaktadır.

Atatürk vatanın önemi konusunda Türk yurduyla ilgili şunları söylemiştir:

"Türk Milleti, Asya'nın batısında ve Avrupa'nın doğusunda olmak üzere kara ve deniz sınırlarıyla ayırt edilmiş, dünyaca tanınmış büyük bir yurttan yaşar. Onun adına 'Türkelî, Türk Vatanı' derler... Bugünkü Türk Milleti varlığı için yurdundan memnundur. Çünkü derin ve şanlı geçmişin; büyük, kudretli atalarının kutsal miraslarını bu yurttan da koruyabileceğinden ve o mirasları, şimdikiye kadar olduğundan çok zenginleştirebileceğinden emindir." (Divril, 2015, s.144).

Atatürk Misak-ı Milliye sıkı sıkı bağı kalınacağını şu sözleriyle ifade etmiştir: "Vatanımız, Türk Milletinin eski ve yüksek tarihi ve topraklarının derinliklerinde varlıklarını koruyan eserleri ile yaşadığı bugünkü siyasal sınırlarımız içindeki yurttur. Vatan, hiçbir kayıt ve şart altında ayrılık kabul etmez bir kütledir". Toprağın sadece üzerinde yaşanan bir toprak parçası değil de vatan olduğu Misak-ı Milli ve Lozan Barış Anlaşması ile açıkça ortaya konulmaktadır (Divril, 2015, s.145).

Vatan, uğruna ölünecek bir değer olarak görülmekte ve atalarımızın kanlarını dökerek fedakârlıklarla aldığı topraklar kutsallaştırılmaktadır. Vatanını seven herkes ölümü göze almış demektir. Sadece erkeklerin değil kızların da vatan savunmasındaki önemini belirtmek adına

Tarih-IV cildinde “Bütün kızlarımızın vatanın, milletin menfaatlerini müdafaa ve muhafaza edebilecek kabiliyette yetiştirilmesinin milli terbiyede esas tutulması ve kız çocuklarımızın buna göre bedeni, fikri ve hissi terbiyeye mahzar edilmeleri lazım geldiği(nin)...” (TTC, 1931, s.228) belirtilmesi çocukların eğitiminde vatanını koruyabilecek sağlıklı bir vücuda ve milli hisse sahip olması gerektiği ifade edilmiştir (Parlak, 2005, s.122).

1927-1928 yılında okullarda okutulan ‘Yurd Bilgisi’ kitabında da üstünde Türklerin oturduğu ve Türkçenin konuşulduğu ortak duyguların olduğu topraklar vatan olarak nitelendirilmiştir (Gölpınarlı, 2007, s.23).Öğrencilerde vatan sevgisi oluşturmanın yanı sıra Türk oldukları için şeref duymaları gerektiği, vatanın uğruna canlarını feda edilebilecek kadar kutsal olduğu ve Türk’ün gittiği her yere kültürü ve medeniyeti de götürdüğü ifade edilerek vatan kavramı ile Türk Tarih Tezi arasında bir bağlantı kurulmak istenmiştir.

Afet inan, Vatandaş İçin Medeni Bilgiler kitabının ‘İzah’ başlıklı bölümünde kitabın nasıl yazıldığını açıklarken “İnsanlar tanıdıkları bildikleri şeyleri severler ve sevdikleri şeylerle alâkadar olurlar. Bu sebeple yurt bilgisinin vatandaşlarda memleket sevgisini beslemek noktasından çok ehemmiyeti vardır.” diyerek coğrafyanın vatansallaşması hususunda vatan sevgisinin önemine değinmiştir. Yine Medeni Bilgiler kitabında vatanın ayrılık kabul etmeyen bir bütün olduğu ifade edilmiştir (İnan, 1931a, s.9).

1936 tarihli İlkokul Programı’nda coğrafya konuları çocuğa yakın çevresinin tanıtılmasıyla başlatılmış yani yakından uzağa ilkesi ile hareket edilerek, çocuğa vatani tanıtmak, yabancı memleketlerle kıtalar hakkında kısa bilgiler vermek amaçlanmıştır (Kaya,1942,s.4). 1940 yılına ait resim dersleri kitabında da çocuğun sokak hayatına olan ilgisinin ve yakın çevresinin çocuk için okul vazifesi gördüğü belirtilmiştir (Mf.V, 1940, s.85).

O dönem ders kitaplarında Türklerin çok eski devirlerden beri Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarında, Tuna Irmağı ötelерinden Büyük Okyanus’a, İran ve Tibet yaylalarından Kuzey Buz Denizi’ne kadar uzanan çok geniş topraklarda on altı büyük devlet ve imparatorluk kurdukları vurgulanmıştır (Copeaux, 2006, s.61). Yine bu düşünce Türk Tarih Tezi ile uyum göstermiştir. Tezde vurgulandığı gibi Türklerin ana yurt Orta Asya’dan dünyanın çeşitli coğrafyalarına dağılarak kültür ve medeniyetleri buralara taşımaları bir gurur kaynağı olarak düşünülmüştür.

Anadolu; Asya, Avrupa ve Afrika’yı birleştiren bir köprü olarak kabul edilmiş, göç edenlerin bu topraklardan geçtikleri, çoğu zaman da bu toprakların insanlarına karıştıkları anlatılmıştır (Yıldırım, 2012). Anadoluculuk hareketiyle Anadolu, Türk milletinin asıl vatani olarak kabul

edilmiş; bu coğrafya Türk kimliğinin temel unsurları arasına yerleştirilmiştir. Anadolu topraklarının hem Türk kimliğinin tanımlanmasında, hem de doğu ile batı arasında ilişki kurulmasında stratejik bir öneme sahip olduğu belirtilmiştir (Dirican, 2014, s.389).

Anadolu'nun çok eski devirlerinden beri Türk yurdu olduğu yurt bilgisi ders kitaplarında şöyle verilmiştir: “Bu gün bizim ana yurdumuz, şanlı Türk sancağının gölgelendirdiği siyasi sınırlar içindeki (Anadolu- Trakya)dır. Bu yurt, tarihten önceki zamanlardan beri Türklerindir. Ve Türklerin kalacaktır.”(Danışman, 1939, s.6).

Cumhuriyetin ilk yıllarında coğrafya alanında yapılan çalışmalar, 6-21 Haziran 1941 tarihinde Cumhurbaşkanı İsmet İnönü himayesinde ve o dönemin Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel başkanlığında bir kongrenin düzenlenmesiyle daha planlı, programlı hale gelmiştir. Birinci Türk Coğrafya Kongresinin gerçekleşmesinde önemli rolü olan dönemin Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel kongrenin açılış konuşmasında bu kongrenin kapsam, içerik ve coğrafyayı ilgilendiren bütün temsilcilerinin katılımın sağlanması açısından ilk olduğunu ifade etmiştir. Kongrede İlk, orta ve lisede okutulacak coğrafya dersi müfredatı programları, coğrafya terimleri ve coğrafi yer adları nasıl yazılacağı konusu, coğrafya ders kitapları, Türkiye Coğrafyasının ana hatları, coğrafi bölgelere ayrılması ve yer adları gibi konular üzerinde önemle durulmuştur (Ertek, 2011, s.14).

Birinci Coğrafya Kongresi'nde görüşülen ilk mesele programdır, bazı sınıfların ders yükleri fazla, bazılarının az görülmektedir. Mesela 9. ve 10. sınıflar çok yüklü, on birinci sınıfta Türkiye Coğrafyası ise az görülmüştür. Hatta ortaokulun son sınıfında okutulan Türkiye Coğrafyası, lise son sınıfından farklı değildir (Kaya, 1942, s.162).

Kongrede coğrafya dersi ilkokullarda 4. ve 5. sınıflarda haftada 2 saat olarak, yakından uzağa ilkesi gözetilerek öğrencinin yakın çevresinden başlanarak Türkiye coğrafyasını öğrenebileceği şekilde planlanmıştır. Ayrıca daha sonra ‘Dünya’ya Toplu Bakış’ konusu ile kıtalar ve okyanusların öğretilmesi düşünülmüştür. 5. sınıflarda Türkiye'nin diğer ülkelerle ilişkileri konusu verilmiştir. Ortaokullarda ise birinci sınıfta Umumi Coğrafya'nın içerisine Amerika, Okyanusya ve kutuplar konuları eklenmiş, ikinci sınıfta Asya, Avrupa ve Afrika ile bazı ülkeler seçilerek genel bilgiler çerçevesinde verilmiştir. Ortaokul son sınıfta Türkiye coğrafyası işlenmiştir. Lise ve öğretmen okullarında haftada iki saat ayarlanan coğrafya dersi, ticaret ve sanat okullarında ise coğrafya dersi içeriği öğrencinin hazırbulunuşlukları göz önünde bulundurularak bu okullara uygun şekilde düzenlenmiştir (Karakuş, 2012, s.205). Bu düşüncelerden hareketle dönemin ders kitaplarında üzerinde aynı dili konuşan aynı tarihi geçmişe sahip, aynı idealler için çaba gösteren ve bütün benliğiyle üzerinde yaşadığı toprak

parçasını koruyan insanların olduğu bir toprak, coğrafya algısı olarak o dönemki ders kitaplarının temel düşüncesi olmuştur

1941’de yapılan Birinci Coğrafya Kongresi ile coğrafya eğitiminin nasıl olması gerektiği, amaçları konusunda çalışmalar yapılmış ve kongreden sonra lise ve dengi okullarda ayrıntılı ders programları hazırlanmış ve coğrafya da temel ders olarak lise programına girmiştir. Coğrafya kongresinde öğrencilerin coğrafya dersiyle Türkiye ekonomisi, sosyal ve fiziki yapısı, harita, plan, görsel materyalleri yorumlama gibi yetenekleri kazanmaları amaçlanmıştır. 1941’de hazırlanan bu programın ortaokul öğrencilerinin seviyelerine uygun olmadığı, öğrencilerin konuları anlamadıkları, haritaların kitabın sonuna konulmasının haritaları önemsiz gibi gösterdiği eleştirileri yapılmıştır (Taş, 2005, s.318).

Birinci Coğrafya Kongresinde kararlaştırılan bir konu da coğrafi bölgelerin ayrılması olmuştur. Türkiye, bölge bölge, yöre yöre farklı özellikler gösteren bir ülke olduğu için coğrafi bölgelere ayrılmıştır. Bir bütünün parçaları olduğu göz önüne alındığında Türkiye toprakları 7 bölge ve 21 bölüme ayrılmıştır. Kongrede dağ, ova, yayla, akarsu vb. yerlerin adlarının farklı yerlerde farklı adlandırılmasından doğan karışıklığın önüne geçmek için standart adlar belirlenmesi kararlaştırılmıştır (Avcı, 2012, s.98). Birinci Türk Coğrafya Kongresi ile Türkiye’deki coğrafya eğitim öğretimi belirli bir düzene sokulmuş; yer adları, coğrafi terimler ve coğrafi bölgeler gibi konularda birlik sağlanmıştır (Gümüşçü, 2010, s.154).Coğrafya Kongresinde yer adlarının Türkçeleştirilmesi, Anadolu’nun Türkleşmesine katkı sağlamıştır. Coğrafya boş beyaz bir levha gibi düşünülerek, devlet zamanı ve zemini Türk damgasını vurarak yeniden inşa etme adına Türkçe olmayan yer adlarını ayıklama yoluna gidilmiştir (Durgun, 2011, s.213).

Coğrafya dersi o dönemde üzerinde bulunan toprağını canını feda etmek uğruna sahip çıkılan vatanın kutsallaştırıldığı, yakından uzağa ilkesinin göz önünde bulundurulduğu, yerelliğe önem verilerek öğrencinin yaşadığı bölgede bulunan ekonomik faaliyetlerin yer aldığı bir derstir. Öğrenciler diğer derslerde olduğu gibi coğrafya dersinde de milli his ve milli ruhla yetiştirilmeye çalışılmıştır.

4.1.4. Antropoloji. Antropoloji, insanın tabii tarihi olup, arkeoloji, etnoloji ve filoloji gibi bilimleri bünyesinde toplayan ilim dalıdır (Köstüklü, 1999, s.16).

Türkiye’de antropoloji tarihi 1925 yılında, o zamanki adı Antropoloji Tetkikat Merkezi olan Türk Antropoloji Enstitüsünün kurulması ile başlamıştır. Kuruluş amacı, Türk ırkının layık

olduğu yerin belirlenmesidir (Demirel, 2011, s.129). Merkezle aynı yıl yayımlanmaya başlayan ve 1939'a kadar 22 sayı çıkarılan 'Türk Antropoloji Mecmuası' Antropoloji Tetkikat Merkezinin gerçekleştirdiği antropoloji çalışmalarının yayımlandığı bir dergi olması sebebiyle önemlidir (Gültekin, 2015, s.102). Diğer alanlarda olduğu gibi antropoloji alanında da araştırmalar yapmak ve yenilikleri izlemek üzere Atatürk'ün direktifleriyle genç Türk bilim adamları yurt dışına gönderilmiştir (Özbek, 1998, s.106). Şevket Aziz Kansu 1927'de Paris Antropoloji Okulu'na, Seniha Tunakan 1934'te Berlin Üniversitesine, Muzaffer Şenyürek 1935'te Harvard Üniversitesine ve Afet İnan (1936'da) Cenevre'ye Prof. Pittard'ın yanına gönderilmiştir (Gültekin, 2015, s.102). Yurt dışına sınavla tıp ve antropoloji eğitimi için gönderilen Dr. Şevket Aziz Kansu 1929 yılında Türkiye'ye dönerek tıp fakültesinde açılan bir sınavla doçent olmuş ve İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesinde ilk antropoloji dersini vermiştir (Demirel, 2011,s.130).

1929 yılına kadar Haydarpaşa Tıp Fakültesi bünyesinde faaliyetini sürdüren Türk Antropoloji Enstitüsü, Türk ırkının antropolojik olarak bilimsel verilerle açıklanmasını sağlamak için İstanbul'daki Türk İslam mezarlıklarından (Karacaahmet) toplanan kafataslarını ölçmüş, ayrıca İstanbul'daki Türk, Rum, Ermeni, Musevi okullarındaki ilköğretim çağındaki çocuklardan da çeşitli antropometrik ölçüler alarak antropolojik sonuçlar elde etmeye çalışmıştır (Demirel, 2011, s.129). 1933 yılında Türk Antropoloji Enstitüsü, dört yıldır çalışmalarını sürdürdüğü Haydarpaşa Tıp Fakültesi bünyesinden ayrılarak Atatürk'ün direktifiyle İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi'ne taşınmıştır. 1935 yılında Ankara'da Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi kurulduğu zaman ise Atatürk'ün önerisi üzerine Kansu, Türk Antropoloji Enstitüsünü araştırma ekibiyle birlikte Ankara'ya taşımıştır (Unat ve Erol, 2009, s.3).

Türklerle ilgili önyargıların antropoloji aracılığıyla üstesinden gelinebileceğine Atatürk ve yakın çevresi de inanmış, antropoloji alanındaki çalışmalara daha da hız verilmiş ve (Toprak, 2012 ,s.74). 1930 yılından itibaren antropoloji dersi İstanbul Üniversitesinin eğitim ve öğretim programlarında resmen yer almıştır.

Türkler, Avrupalılarca sarı ırk kategorisinde görülünce Türklerin de Avrupalılar kadar medeni ve beyaz ırdan olduğunu, medeniyeti getirenlerin Türkler olduğunu ispatlamak ve böylece batıya kanıtlara dayanarak bir cevap verilebilmesi adına antropolojik çalışmalara başlanmıştır. Batının asılsız iddiaları, Mustafa Kemal'in desteği ile Afet İnan ve Cumhuriyet döneminin ilk ordinaryüs profesörü olan Şevket Aziz Kansu öncülüğünde gerçekleştirilen antropolojik ve antropometrik çalışmalarla reddedilmiş ve bulgulara göre Türklerin sarı ırdan gelmedikleri,

Türklerin beyaz ırktan oldukları ve en eski medeniyetleri oluşturanların da Türkler olduğu ispat edilmeye çalışılmıştır. Antropolojik çalışmalarla Anadolu uygarlıklarının Avrupa medeniyetinin de temelini oluşturduğunu buna kanıt olarak da Anadolu topraklarında yaşayan eski toplumların Avrupa toplumları ile benzer özelliklerinin olduğu gösterilmiştir (Demirel, 2011,s.131).

Pittard'ın iddiasına göre brakisefal kafa yapısına sahip Anadolu'dan başlayarak Hazar Denizi'nin doğusu ve Orta Asya'da yaşayanlar adları farklı olsa da aynı ırktan gelmektedir. Büyük bir medeniyete sahip olan ve demiri bulan, tarım yapan, hayvanları evcilleştirenlerin, brakisefal kafa yapısına sahip olan Etilerin ve Asya'da yaşayan brakisefal kafa yapısına sahip milletlerin ataları oldukları yapılan araştırmalardan anlaşılmaktadır (Pittard, 1938, s.22).

Doktor Şevket Aziz Kansu, Birinci Türk Tarih Kongresi'nde paleontolog ve antropologların Avrupa'daki tüm insanları laboratuvar usulleriyle incelediklerini ve ortaya üç tip insan olduğunu ortaya çıkardıklarını söylemiştir. Bunlar: Akdeniz adamı, Şimal adamı ve Alp adamıdır. Kansu, birinci ve ikinci tiplerin uzun boylu ve dolikosefal, diğer tipin ise brakisefal ortalama boy ya da ortalamanın biraz üstünde boyda olduklarını söylemiştir. Gerek Afet İnan gerekse Fuat Köprülü Asya'dan Avrupa'ya medeniyet getiren beyaz derili brakisefallerin grubuna Türkleri bir türlü sokmadıklarını dile getirmiştir. Son olarak Asya'nın brakisefallerin ocağı olduğu ve bunların Alp tipi olduklarını Türklerin de bu tipten olduğunu söylemiştir. Şevket Aziz Kansu da yaptığı incelemeler sonucunda kongrede Avrupai denilen tiplerle Alp adamı tipinin aynı olduğunu açıklamıştır. Böylece Avrupai denilen tipin nereden geldiği sorusuna da cevap verilmiş olmaktadır (Kansu, 1932, s.273).

Birinci Türk Tarih Kongresi'nde Şevket Aziz Kansu 'Türklerin Antropolojisi' adlı bildirisinde Anadolu'da Avrupai tip denilen tiplerle aynı özelliklere sahip brakisefal insanların olduğunu ve bu insanların nereden geldikleri sorusuna da brakisefal Avrupa'nın Türklere bağlı olduğu ifade edilmiştir (Kansu, 1932, s.277).

Yusuf Hikmet Bey, Birinci Türk Tarih Kongresi'ndeki konuşmasında 100-120 asır öncesinden Orta Asya'da Cilalı Taş ve Maden devirlerini yaşayan, ziraat ve hayvancılıkla uğraşan medeniyeti brakisefal; Çin, Hindistan, Avrupa ve Şimali Afrika'da kısmen Yontma Taş Devri'ne yetişebilen, avcı ve toplayıcı olan medeniyetin dolikosefaller olduğunu söylemiştir. Türk anayurdunda buzların erimesi, göllerin, denizlerin, bataklıkların kuruması, sonucu oluşan kuraklaşmanın başka bölgelere göçlere sebep olduğunu ifade etmiştir. Bu göçlerle yer değiştiren Türkler gittikleri yerlere medeniyetlerini de götürmüş ve oralarda yaymışlardır. Yusuf Hikmet Bey konuşmasını son olarak Türk milletinin her tarafa

medeniyeti götüren, her devirde diğer milletlerden üstün devletler kuran, İslam milletlerini esarete düşmelerini önlemek için Avrupa'ya kafa tutan, Hristiyan âlemini ikiye bölen, Haçlı Seferleri'nde, Çanakkale'de gösterdiği galibiyetleri dünyaya duyuran ezeli ve ebedi olan bir ırk olarak niteleyerek şiddetli alkışlar almıştır (Bayur, 1932, s.485).

Afet İnan, konferansında iki nokta üzerinde özellikle durmuştur. Birincisi Orta Asya'nın yerli halkının Türk olduğu konusu ve ikincisi de konuştukları dilin Türkçe olması konularındır (İnan, 1932, s.50). Görülmektedir ki Türk Tarih Tezi doğrultusunda, antropolojinin verileriyle hareket edilerek Avrupalıların Türkler hakkındaki yanlış söylemlerine ispata dayalı cevaplar verilmeye çalışılmıştır.

Cilalı Taş Devri'ne rastlayan Buzul Devri nedeniyle birçok Türk kabilesinin göç ederek, M.Ö. 7000 yıl kadar önce çiftçilik ve çobanlığı ilerlettikleri; arpa, buğday, çavdar gibi tanelerin; koyun, keçi, at, deve gibi hayvanların kökeninin de Orta Asya olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Türklerin Yontma Taş Devri'ni milattan önce 12000, Avrupalıların ise milattan önce 7000'de bu devri atlayabildikleri, ayrıca Türklerin saf altın, demir, bakır gibi madenleri bularak işlemelerine karşın aynı dönemde Avrupa'ya bakıldığında çiftçiliği ve hayvancılığı bilmeyen, avcılıkla geçinen insanların olması Türklerin Avrupalılardan büyük ölçüde ileride olduğunu kanıtlayan örneklerdir (TTK, 1931a, s.27). Dr. Reşit Galip Bey, Birinci Türk Tarih Kongresi konferansında “Büyük medeniyetleri oluşturanların Alpliler denilen ırkın olduğu ve diğer ırkların ancak Alpliler ile temas ettikten sonra medeniyet kurabildiklerini” söylemiştir. Bu sözleriyle de Alp tipinin medeniyet tarihine katkısını ve diğer ırklar arasındaki yerinin önemini ortaya koymuştur (Baydur, 1932, s.110).

Türk ırkının etnolojisinin tam olarak belirlenebilmesi için daha kapsamlı bir tetkikin yapılmasına ihtiyaç duyulmuştur. Nitekim Atatürk'ün tarih anlayışı giderek tarihöncesine kaymış; tarihöncesi bilgi ise arkeoloji ve antropoloji aracılığıyla gün yüzüne çıkarılabildiğinden bu alanda yapılan çalışmalar artırılmış, 1934 yılından itibaren antropoloji alanında uzmanlık eğitimi görmek üzere Avrupa ve Amerika'ya birçok öğrenci gönderilmiştir. İnan, 1937 ilkbaharında öncelikle ilk tetkikleri Ankara ve civarında 200 kadın üzerinde yapmış, sonuçları Bükreş Antropoloji Kongresi'nde sunmuştur (Uzmay,1994,s.43). Cenevre'ye antropoloji eğitimi görmek için giden Afet İnan, tarih ve arkeoloji cemiyetine üye olarak kabul edilmiş, buradaki konferans ve toplantılara katılarak Türk tarihine, kültürüne ve arkeolojisine yönelik birçok tartışmaya girmiş, Avrupalı profesörlere bu konularla ilgili bilgi vermiştir (Özlu, 2011, s.165). İnan, Türk ırkının beyaz ırka mensup olduğunu kanıtlamak için 1937 yılında Atatürk'ün direktifleri ve Türk Sağlık, Milli Savunma ve Kültür Bakanlıklarının

desteğiyle bugüne kadar yapılmış en geniş kapsamlı kafatası ölçümü yapılmıştır (Demirel, 2011, s.130). Atatürk'ün direktifleriyle, 1937 yılında o güne kadar dünyanın en büyük antropolojik anket çalışması Türkiye'de yapılmıştır. Afet İnan'ın büyük antropolojik anketi için önce Anadolu bölgelere ayrılmış, ölçüm için kıstaslar belirlenmiş, anketi yürütecek olan genç doktorlar, ilk Türk antropoloğu Şevket Aziz Kansu tarafından antropolojik yöntemler konusunda eğitilmiştir. Bu ekipler sayesinde Anadolu ve Trakya'da ölçümler gerçekleştirilmiştir. Ölçüm sonuçlarında ortaya çıkan bir milyondan fazla verinin tablo, grafik ve hesapların yapılması için 1927 yılında kurulmuş olan Devlet İstatistik Enstitüsü bu iş için seferber olmuştur. (Toprak, 2012, s.118).

Türk Antropometri Anketi ile Türklerin ırk özellikleri, fiziki antropolojik yapıları, en detaylı şekilde ölçülmeye çalışılmıştır. Ölçüm, 1937 yılının Temmuz, Ağustos, Eylül ve Ekim aylarında devam etmiş ve on ekip tarafından on mıntıkada yapılmıştır. Bu mıntıklar ve ankete tabi tutulan nüfus miktarı aşağıda verilmiştir: (Beşikci, 2013, s.115)

Tablo 1.

Türk Antropometri Anketi'nin Uygulandığı Mıntıkalar ve Ankete Tabi Tutulanların Sayısı

Mıntıklar	Ankete Tabi Tutulanların Sayısı
Trakya Mıntıkası	6000 adet
.Bursa, Bilecik Mıntıkası	6000 adet
Çanakkale, Balıkesir, Manisa Mıntıkası	6000 adet
Ege Mıntıkası	6000 adet
Eskişehir, Afyon, Burdur, Kütahya, Isparta, Antalya Mıntıkası	6000 adet
Orta Anadolu Mıntıkası	8000 adet
Garbi Karadeniz Mıntıkası	6000 adet
Garbi Karadeniz Mıntıkası	6000 adet
Cenup Mıntıkası	6000 adet
I. Şark Mıntıkası	7000 adet
II. Şark Meselesi	7000 adet

(Beşikci, 2013, s.11)

Profesör Eugène Pittard 1937 yılındaki bu anketin düzenlenmesinde ve uygulanmasında yardımcı olmuş, toplanan 64.000 fişten yaklaşık olarak 4.000 tanesi kusurlu bulunarak anket için 59.728 fiş kullanılmıştır. Anket verilerine göre kadın ve erkek olarak ayrı ayrı antropolojik özellikler belirlenmiştir. Buna göre Türk halkının kafatası yapısı aşağı yukarı % 75 brakisefaldi. Göz şekli düzgün olup genel olarak mongoloid özelliğe rastlanmamıştır nüfusun sadece % 5'inde mongoloid özellik görülmüştür (Kaya, 2015, s.49).

Antropoloji alanında 1937 yılında Bükreş'te Uluslararası Antropoloji ve Tarihöncesi Arkeoloji Kongresi toplanmış ve bu kongreye Afet Hanım da katılarak Atatürk adına bir sonraki toplantının Türkiye'de toplanması için çağrıda bulunmuştur. Teklifi kabul edilmiş böylece Antropoloji ve Tarihöncesi Arkeoloji Kongresi Türkiye'de toplanacak ilk bilimsel uluslararası kongre olacaktı. Atatürk de bu kongreyle bizzat ilgilenmiştir. Ama kongre İkinci Dünya Savaşı'nın başlaması üzerine toplanamamıştır (Toprak, 2012, s.392).

Afet İnan'ın 1937'de Anadolu'da gerçekleştirilen 64.000 kadın ve erkek iskelet kalıntısı üzerinde yaptığı çalışmaya dayanarak yazdığı 'Türkiye Halkının Antropolojik Karakterleri ve Türkiye Tarihi' adlı tezini, 1939 yılında İsviçre Cenevre Üniversitesi'ne sunmuştur. Tezin 1947'de Türkçe baskısına yazdığı önsözde İnan, söz konusu çalışmanın amacının kafatası kalıntılarında hareketle Anadolu'nun İlkçağdan beri bir Türk yurdu olduğunu ve kökeninin Orta Asya olduğunu fiziki antropoloji yoluyla kanıtlamak olduğunu açıklamıştır (Üstel, 2011, s.216).

Cumhuriyetin ilk yıllarında Kemalist Türkiye, medeniyeti getiren ve yayan ırkın Türkler olduğunu kabul ettirmek konusunda çok hevesli ve ısrarcı davranmıştır. Yüzyıllardır Avrupa'da yerleşmiş Türkler aleyhine söylenen sözlere cevap olarak Avrupa'nın Türkiye'yi saygın, medeni bir batılı devlet olarak kabul etmesi beklenmiştir (Asker,2012,s.84).

Afet İnan'ın antropoloji tezi Türkçesi'nin yayını, 1941 yılında basılması kararlaştırıldığı halde, savaş nedeniyle bir türlü basılamamıştır. Gecikmiş olarak 1947'de yayımlandığında DTCF'de yoğun eleştirilere muhatap kalmış; Afet İnan, eleştirilere cevap veriyse de kendisi de tezin artık güncelliğini yitirdiği kanısında olduğu için bir daha bu tez konusuna dönmemiş ve antropolojiden tarihe yönelmiştir. Bu tarihlerde Eugène Pittard'ın da Türkiye ile olan bağları büyük ölçüde kopmuştur (Toprak, 2012, s.198).

Atatürk'ün de antropolojik ölçümlerden çıkan sonuçları doğru kabul ettiği görülmektedir. Mustafa Kemal ziyaret ettiği okulların laboratuvarlarındaki kafatasları üzerinde bu sonuçlar doğrultusunda açıklamalarda bulunarak Türk kafalarının brakisefal olduğunu hatta eski

Yunanlıların kafataslarının da bu şekilde olduğunu ve onların da aslen Türk ırkından geldiklerini söylemiştir (Yüksel, 2013). İyi bir tarih bilgisine sâhip olan Atatürk, Batının asılsız iddialarına karşı Türklerin zengin ve köklü bir medeniyete ve kültüre sahip olduklarını her zaman dile getirmiştir (Görgülü, 2006, s.10).

Cumhuriyetin ilk yıllarında yapılan antropolojik çalışmaların ders kitaplarına girdiği görülmektedir. Örneğin ilk önce İstanbul Polis Okulu Yurt Bilgisi öğretmeni avukat Tefvik Tarık Danışman tarafından 1939'da yayımlanan 'Yurt Bilgisi' ders kitabında ırklar deri renklerine göre "1- Beyaz ırk (Türkler, Avrupalılar gibi) 2- Sarı ırk (Çinliler, Japonlar gibi) 3- Kara ırk (Afrika zencileri, Hind yerlileri gibi) 4- Kırmızı ırk (Amerika yerlileri gibi) dörde ayrılmıştır." Bu sınıflandırma doğru, bilimsel, kesin bir sınıflandırma için kafatasının şekline göre yapılmıştır. Çünkü kafatası şekli kolay kolay değişmez ve babadan çocuğa geçmektedir. Kitapta antropolojik çalışmalar sonucunda elde edilen bilgilere atıfta bulunularak Türk Tarih Tezi'nden hareketle Türkler beyaz ırk kabul edilmiş ve konu şu şekilde açıklanmıştır: "İnsanları hareket ettiren; düşündüren, söyleten akıl ve zekânın merkezi kaynağı olan kafatası içindedir. Onun biçimi ile ilgilidir. Geniş kafalı olanların dimağı, beyni daha geniş olur ve daha akıllı olurlar. Türk ırkı brakisefaldır" (Danışman, 1939, s.9). Bu cümlelerden de anlaşılacağı gibi Tefvik Tarık Danışman, antropolojik çalışmalardan hayli etkilenmiş ve rejimin resmi söylemini kitabına taşımıştır.

O yıllarda antropoloji çalışmaları bu alanda yetişmiş insan sıkıntısından dolayı yabancılar tarafından yapılmaktaydı. Cumhuriyet ile birlikte antropoloji alanında devlet desteğiyle eğitimler vermeye ve gençler yetiştirilmeye başlanmıştır. Cumhuriyet döneminde tarih alanında yapılanlara antropolojiden elde edilen verilerle de destek vermeye çalışılmıştır. Türk milletinin diğer milletler arasındaki yerini belirlemede antropoloji verileri önemli ölçüde katkı sağlamıştır. Diğer devletlerin Türkler hakkındaki Türklerin mongol ve sarı ırktan olduğu gibi iddialarının asılsız olduğu antropoloji ölçümleri ile açığa çıkarılmıştır. Ayrıca arkeoloji bilimi vasıtasıyla ortaya çıkarılan iskeletlerin de antropoloji bilimi ile bilimsel verilere dayandırılarak değerlendirilmesi yapılmıştır. Antropoloji sayesinde Türklerin çok eski bir geçmişi olduğu bilimsel verilerle desteklenmiştir. Cumhuriyetin ilk yıllarında antropoloji en gözde bilim dallarından olmuştur. Antropolojinin hızla ilerleyip devletin destekleme sebebi Türklerin medeniyet kurucu ırk olup Orta Asya'dan dünyaya yayılarak medeniyeti de dünyaya yaydıkları iddiasına bilimsel kanıt sağlaması olarak görülmektedir. Bu yüzden antropoloji biliminin gelişimi için adımlar atılmış, devlet desteği sağlanmış hatta devletin

ideolojisi doğrultusunda ders kitaplarına Türklerin ırkının yabancıların iddiasının tersine medeniyet yayan asil bir ırk olduğu bilgisi eklenmiştir.

4.1.5. Arkeoloji. Arkeoloji ve antropolojiden elde edilen veriler tarih araştırmaların yön vermektedir. Tarih, bu bilimlerin ortaya koyduğu bilgiler doğrultusunda kalıcı olup sağlamlaşmış, kanıtlara dayandıkça da bilimsel olarak kesinlik kazanmıştır. Yurdumuz birçok uygarlığa beşiklik yaptığı için arkeolojik buluntular açısından çok zengindir. Bu buluntular tarihin karanlık noktalarına ışık tutmaktadır.

Cumhuriyetin ilanıyla birlikte müze, arkeoloji ve sanat işleri ciddi bir şekilde önem görmüş, Türklerin geçmişi ve kültürüyle ilgili merak edilenler sistemli olarak araştırılmaya başlanmıştır. “Bir vatanın sahibi olmanın yolu, o topraklarda yaşamış tarihi olayları bilmek, doğmuş uygarlıkları tanımak, sahip olmaktan geçer.” sözüyle Atatürk Anadolu’nun çeşitli yerlerinde kazı çalışmalarının yapılmasını istemiştir (Gökalp, 2014, s.466).

Ülkemize incelemeler yapmak üzere gelen eğitim uzmanı John Dewey, hazırladığı raporda arkeoloji ile ilgili olarak şunları yazmıştır:

“İstanbul Darülfünununda bir Arkeoloji şubesi tesisini teklif ediyorum daha evvel Türkiye’de müze teşkilâtı bulunması ve bittabi bunun günden güne zenginleşmesi ve ileride gayet mühim hafriyat ve keşfiyata da teşebbüs edilmesi tabî bulunması dolayısıyla bir (Arkeoloji) mektebi Türk âlimlerini, Türkiyenin (bugün dünyada mevcut bütün bakayayı kadîmenin en ehemmiyetlisini ihtiva eden ve oraya ecnebi memleketlerin bütün tarihi kadîm ve san’at müntesiplerini celp ve cezp eyliyen) bakayayı kadîmesini itina ile muhafaza edecek bir surette yetiştirmeye hizmet edecektir. Ecnebi âlimleri arasındanTürkiyede hafriyat deruhde etmek üzere gelenlerle (Arkeoloji) mektebinde kendi ihtisasları dairesindeki ilimleri tedris etmek üzere bir itilâf akti şüphesiz mümkündür. Hattâ hafriyata müsaade için bu cihet te şart olarak ileri sürülebilir. Darülfünunun deruhde edeceği bu teşebbüs için müze ve müzenin muktedir müdürleri bir nüve teşkil edebilirler”(Dewey, 1939, s.25).

Dewey, raporunda böylesine önemli eserlerin barındığı bir ülkede arkeoloji çalışmalarının yapılmasını mühim görmüştür. Yabancı uzmanların da Türkiye’ye hafriyat ve kazı çalışmaları için geldiğini ve üniversitede arkeoloji bölümünün muhakkak açılması gerektiğini ifade etmiştir”(Dewey, 1939, s.25).

Anadolu’nun tarih öncesinden beri birçok medeniyete ev sahipliği yapmasından dolayı çeşitli yerlerde yapılan hafriyat çalışmalarında Türkiye tarihiyle ilgili her dönem için önemli belgelere ulaşılmıştır. Hatta bu bilgilerin halk tarafından benimsenmesi için Sümerbank ve Etibank gibi bazı bankalara isimler verilmiştir. Türk Tarih Tezi için kaynak yetersizliğinden oluşan sıkıntılara arkeoloji buluntuları fayda sağlamıştır. Orta Asya’da kazı çalışmalarının yapılma zorluğundan dolayı kazılar Anadolu’ya kaydırılmış ve buradan elde edilen bilgilerle

Anadolu'yu Orta Asya Türk tarihiyle ilişkilendiren belgeler gün yüzüne çıkarılmak istenmiştir. Atatürk'ün 1933'te arkeolojik kazıları başlatma kararıyla kazı faaliyetleri hızlandırılmıştır (Köken, 2014, s.151).

Türk Tarih Tez'inde Osmanlı ve İslami dönem öncesine önem verilerek, resmi ideolojinin temelleri çok eski dönemlere dayandırılmıştır. Bu sebepten fiziksel antropoloji ve arkeoloji gözde bilimlere haline gelmiştir. Bu bilimlerin sayesinde ortaya çıkarılan kanıtlarla Avrupalıların ve Türklerin ortak kökenden geldikleri ve Anadolu'nun bir Türk yurdu olduğu ispat edilmeye çalışılmıştır (Karadaş ve Demir, 2013). Ayrıca Türklerin ana yurdu Orta Asya'da yapılan kazılarda da önemli veriler elde edilmiştir. 1904 yılında Türkmenistan'ın başkenti Aşkabat yakınlarındaki Anav harabelerinde kazı çalışmaları yapan Prof. Pumpelly buradaki insanların tahıl üretmiş olduklarının işaretlerini bulmuştur. Bu kazıda elde edilenlerle Türkmenistan'da şehir hayatını bilen, hayvanları ehlileştiren, ziraatla uğraşan arpa buğday yetiştiren ve fırında ekmek pişirmeyi bilen bir medeniyetin olduğu anlaşılmaktadır. Bu kazılar medeniyetin beşiğinin Orta Asya'da atılmış olduğunu kanıtlar niteliktedir (Söyegov, 2013, s.3). Pumpelly, burada şu anki zamandan 11000 yıl evvelinde bir medeniyetin olduğunu ispat ederek Orta Asya'da, hayvanları ehlileştirmenin, madenciliğin dünyanın diğer bölgelerinden 1000 yıl önce başlamış olduğunu ifade etmiştir (TTTC., 1931c, s.17).

Türk Tarih Tezi henüz yeniyken, Türk Ocaklarının yayın organı olan 'Türk Yurdu' dergisinde, 1930 başlarından itibaren yeni tezi anımsatır nitelikte haberler, Anadolu'nun çeşitli yerlerinde yapılan kazılarda bulunan arkeolojik bulgulara dayandırılarak verilmiştir (Oral, 2006, s.271). Türk Yurdu dergisi hazırlanırken daha fazla kişi tarafından okunabilmesi için mümkün olduğu derecede sade, anlaşılır bir dille yazılması, Türkleri ilim ve ahlakça daha ileriye götürecek konulara yer verilmesi, Türklerin her alanda çıkarını savunması gibi hususlar dikkate alınmıştır (Akçura, 2008, s.168).

"Çağdaş uygarlığı anlayabilmek, kavrayabilmek, dünyadaki eski uygarlıkları, insanlığın ilk uygarlıkları tanımlayabilmekle mümkün olur" diyen Atatürk, devlet için iyi kararlar alınabilmesi için geçmişin bilinmesi gerektiğini vurgulamıştır. Atatürk, arkeolojinin bir bilim dalı olmasını istemiş arkeolog olarak yetişmeleri için Avrupa'ya gençler göndermiştir (Çığ, 2014, s.26). Başlangıçta arkeoloji tahsili için Türk gençleri yurtdışına gönderilmiştir. Daha sonra arkeoloji eğitimi; İstanbul Üniversitesi'nde, tarih araştırmalarında her dilde yazılmış belgelerden, her devre ait eserlerden yararlanabilecek uzmanlar yetiştirilmek üzere açılan Ankara DTCF'de yabancı elemanlar tarafından bir bilim dalı olarak başlatılmıştır. Daha sonra kurulan üniversitelerde arkeoloji ve tarih bölümleri açılmış ve eğitimci ihtiyacı Avrupa'dan II.

Dünya Savaşı ve çeşitli nedenlerle Türkiye'ye kaçan bilim insanlarıyla karşılanmıştır (Çığ, 2014, s.41).

“Tarih yazmak, tarih yapmak kadar önemlidir. Yazan yapana sadık kalmazsa değişmeyen hakikat insanı şaşırtacak bir mahiyet alır.” (Çambel, 1994, s.272) sözü doğrultusunda Atatürk Türk milletinin tarihine önem verip doğru araştırılması için çalışmalar başlatmıştır (İnan, 1949, s.507). TTK, Tarih yazımında gerekli görülen yerlerde arkeolojik çalışmalar yapılmasını planlamıştır. Bu çalışmalardan biri de Ahlatlıbel kazısıdır. Türkiye’de ilk kazı 1933’te Ahlatlıbel’de yapılmış ve buranın Eskiçağ Tarihi açısından önemli bir yerleşim yeri olduğu anlaşılmıştır. TTK tarafından Asya’nın tarihini aydınlatmak için Ankara civarında yapılan Ahlatlıbel hafriyatından sonra Kızılırmak kavisi içinde Boğazköy’ün 22km. Kuzeydoğusunda Alacahöyük’te bir hafriyata başlanmıştır. Bu hafriyatlardaki amaç Eti ve onu takip eden Frig kültürüne ait önemli eserler bularak bu iki kültür arasında nasıl bir ilişkinin olduğunu ortaya çıkarmaktır. Türkiye’de büyük önem verilerek takip edilen tarih, arkeoloji, filoloji ve antropoloji enstitülerinden oluşan bir fakülte açılmıştır (Mansel, 1937, s.657).

Hamit Zübeyir Koşay başkanlığında başlayan Ahlatlıbel kazılarında iki ay çalışmanın sonucunda hiçbir şey bulunamamış ve 5 Mayıs 1933’te Atatürk kazı alanını ziyaret ettiğinde yanlış yerin kazıldığını fark edip doğru yeri göstermiştir ve sonunda Ahlatlıbel alanı ortaya çıkarılmıştır. Atatürk’ün emriyle 1935 yılında Alacahöyük kazısı sırasında 400 nüfuslu köy olan bölge, kazı çalışması yapılacağı için taşınmış ve Alacahöyük kazısında Eski Tunç Çağı’na ait kral mezarları bulunmuştur. Atatürk, kazılara çok büyük önem vermiş ve kazılar sırasında ortaya çıkan ihtiyaçları devletin imkânlarından kısmadan temin ettirmiştir (Koşay, 1937, s.525).

Dr. Arif Müfid Mansel, Türk Tarih Kurumu tarafından Asya’nın karanlık tarihini aydınlatmak amacıyla arkeolojik kazılar yapıldığını söylemiş, Ahlatlıbel ve Alacahöyük’te yapılan kazılarla Anadolu’da sistematik bir araştırma devrinin başladığını ifade etmiştir (Mansel, 1937, s.658).

1930-40 yılları arasında Orta Anadolu Bölgesi’nde H.Z.Koşay, R. O. Arık, Ş. A. Kansu başkanlıklarında Ahlatlıbel, Alacahöyük, Çankırıkapı, Etiyokuşu, Göllüdağ, Karaoğlan, Karalar ve Pazarlı gibi kazılar gerçekleştirilerek, Eskiçağın belirli zaman dilimleri hesaplanmış, eski insanların höyük yerleşimlerindeki günlük yaşamları, dinsel törenleri, inançları vb. durumları gün yüzüne çıkartılmıştır (Gökalp, 2014, s.466).

Türkiye’de devlet eliyle yürütülen ilk kazılar, TTK’nın TTAH eserinin belgelere dayanan yazım çalışmaları sırasında başlatılmış ve bulunan eserler, 1937 yılında Dolmabahçe Sarayı’nda Türk Tarih Kongresi sırasında hazırlanan Tarih Sergisi’nde sergilenmiştir (Oral, 2006, s.348).

Türkiye Cumhuriyeti her alanda olduğu gibi arkeoloji alanında da ilerlemiş, Türkiye tarihinin her devri için önemli bilgiler ortaya çıkarılmıştır. Hafriyat yapılan yerler ve yapıldıkları tarih sıralaması kısaca şöyledir:

- 1- Ahlatlıbel, 1933.-Türk Tarih Kurumunun teklifi üzerine, Dr. H. Z. Koşay, Maarif Vekaletinden aldığı emirle, Ankara’ya 16 km. mesafede bulunan Ahlatlıbel’de hafriyat yaptı. Orada Bakır devrine ait bir müstahkem yer harabesi bulup meydana çıkardı. Bu devir üzerinde Eti devrinin de bazı eserlerine tesadüf edildi. Bu hafriyatın en mühim neticesi, II nci Turova medeniyetiyle Orta Anadolu’nun Bakır devrinin muasır oluşudur.
- 2- Karalar, 1933.- Aynı yıl yine Maarif Vekaletinin emriyle arkeolog R. O. Arık, Ankaraya 60km. mesafede olan Karalar’da hafriyat yaparak Galat devrine ait müstahkem bir şehir meydana çıkardı.
- 3- Göllüdağ. 1934.-Maarif Vekaleti, 1934 te Göllüdağ’da Posteti ve Frikya devrine ait müstahkem bir şehri, R. O. Arık’ın çalışmalarıyla meydana çıkarttı.
- 4- Alacahöyük, 1935-37.-Türk Tarih Kurumu, 1935 yılında Eti imparatorluk merkezi olan Hattusas civarında Alacahöyük’te hafriyat yapılmasını Dr. H. Z. Koşaya tevdi etti. Üç yıldır buna devam ediyor.
- 5- Trakya höyükleri,1936-37.-Türk Tarih Kurumu, 1936 yılında bine yakın tahmin edilen Trakya höyüklerinden 500ünü tespit ettirerek, Alpullu Höyük’te, Sinanlı’da Hasköy Höyüğü’nde, Lüleburgaz Höyüğü’nde kazılar yapılmasını Dr. Arif Mansel’e verdi.
- 6- Ankara Kalesi.- 1937 yılında Ankara kalesinde yapılan sondajları R. O. Arık idare etti.
- 7- Çankırıkapı,1937.-Aynı arkeolog. Ankaranın Çankırıkapı höyüğünde hafirler yaptı.
- 8- Etiyokuşu.-1937 ilkbaharında Ankara Tarih Fakültesi taelebelerinin, Ankaraya 5km. uzaklıkta Çubuksuyu vadisinde, Etiyokuşu mevkiinde eski devirlere ait çanak, çömlek kırıntıları bulduklarını Türk Tarih Kurumu haber aldı. Burada hafriyat yapılması, Prof. Dr. Ş. A. Kansu’ya havale edildi.
- 9- Pazarlı, 1937.- Alacahöyük civarında Pazarlı mevkiinde, Alacahöyük heyetimiz tarafından yapılan araştırmalar, yeni bir istasyonu arkeoloji haritasına ilave etti.
- 10- Bu civarda Kuştepe’de tarihten evvele ait keramiklere tesadüf edildi. Burada kazılar yaptıracağız.
- 11- İzmir namazgah hafriyatına maddeten yardımda bulunduk.
- 12- İstanbul, 1937.- Sarayburnunda araştırmalar yapılmasını, Müzeler Müdürü Bay Aziz’den rica ettik.Buna İstanbul Üniversitesi ve müzelerin iştirakiyle devam edilmektedir(İnan,1938,s.7-8).

Bu hafriyatlara göre Anadolu’da paleolitik devre ait malzemeler bulunmuştur. Hafriyatlarda kalkerit devrele ilgili de birçok eser ve bakır devrinin izlerini taşıyan zengin mezarlar bulunmuştur. Bu mezarlar Mezopotamya ve Mısırda olduğu gibi Anadolu’da da 6000 yıllık yüksek bir medeniyetin olduğunu göstermektedir (İnan, 1932, s.21).

Araştırmalarda geçmişten günümüze kadar en gelişmiş medeniyetler olarak bilinen Mısır, Mezopotamya, Yunan ve Roma Medeniyetleri'ne beşiklik eden yerin Anadolu olduğu ve Anadolu'nun diğer medeniyetler arasında köprü görevi gördüğü fikri benimsenmiştir. Geçmişini bilmeyen geleceğini bilemez ilkesinden yola çıkılarak Cumhuriyetin ilk dönemlerinden itibaren Türk tarihi araştırılmaya başlanmış ve bu sayede Anadolu'nun ne kadar zengin topraklara sahip olduğu ortaya çıkarılmıştır. Anadolu'da var olan kalıntı eserler ortaya çıkarıldıkça ne denli zengin bir kültüre ve ne kadar uzun köklü bir tarihe sahip olduğu da ortaya çıkmaktadır.

Hamit Z. Koşay, Arkeolog Remzi Oğuz Arık ile 1935'te TTK 'nın isteğiyle, 1936 ve 1937 yıllarında Alacahöyük hafriyatını idare etmişlerdir. Alacahöyük kazısında mimari katlar arasında bulunan zengin mezarlar çok ileri bir medeniyetin varlığını ortaya koymaktadır (Koşay, 1937, 530). Hamid Zübeyir Koşay, dönemin en önde gelen arkeologlarından. İkinci Tarih Kongresi'nin ilk bildirisini sunan Koşay, konusu Alacahöyük kazıları olan bu bildiri de elde edilen verilerin tarihe katkılarını özetlemiştir. Koşay'ın bildirisinde dikkati çeken unsurlardan biri de Alacahöyük'ün Hititlerin büyük bir tapınağı olduğu, tapınak planlarının bir kısmının bu bölgede bulunduğu ve bu kazının arkeologların, tarih öncesi ve tarihe ait dönemlerde rastlanan kültürel katmanlar hakkında gözlem yapabilmesini sağladığıdır (Behar, 2013, s.217). Oğuz Arık, Alacahöyük kazısında ortaya çıkarılan nesnelere, Türk Tarih Tezi ve bu tezin bir parçası olan Güneş Dil Teorisi ışığında 'güneş kursu' olarak tanımlayan kişi olmuştur (Karadaş ve Demir, 2013). Hitit Çağı'nın, tarih yazımı açısından kutsal bir dönemi temsil ettiğine inanılmıştır. Çünkü 1936'da Güneş-Dil Teorisi, tüm dillerin Türkçe kökenli olduklarını iddia etmiş ve bunu kanıtlamaya yönelik çalışmalar yapılmıştır. Hititlerin keşfi, Kemalist tarih yazımı için bir nimet olarak değerlendirilmiştir (Copeaux, 2006, s.51).

Afet İnan'ın İkinci Türk Tarih Kongresi'nde yapılan hafriyat çalışmalarından bahsettiği konuşmasının bir kısmı şöyledir:

“Türkiye toprakları şimdiye araştırmalarda tam mezolitik ve neolitik istasyon vermemiştir. Cilalı taş aletler madenle beraber bulunmaktadır. Ancak bizim araştırmalarımızda neolitik tipte keramiklere en alt tabakalarda tesadüf edilmiştir. Bu tahmin ve benzetişe göre, aynı cins keramikler Alaca-höyük'te, Kuştepe'de, Pazarlı İni'nde, Alpullu Höyüğü'nde bulunmaktadır. Alpullu'da bulunmaktadır. Alpullu'da bulunan keramiğin temsil ettiği kültür, şimal memleketleri kültürü ile rabitalar göstermektedir. Bilhassa Macaristan'da Toszegte bulunmuş olan ve neolitik devrin sonuna, yahut Tunç Devrinin başlangıcına ait olduğu anlaşılan keramikler Alpullu preistorik keramiklerine güzel analogiler teşkil etmektedir. Tuna memleketleri ve cenubi Rusya keramiklerini dahi nazarı itibara almak icap eder. Herhalde cenubi Rusyadan büyük bir dalganın Tuna memleketlerini istila ettiği ve buradan da Trakya'ya indiği anlaşılıyor. Kalkolitik çağ bizim kazılarımızda zengin olarak bulunmuştur. Alaca-Höyük'ün 9uncu mimariği katı 10 m. Derinlikte kalkolitik çağdır. Alaca-Höyük stratigrafisinde en eski kültür çağı olan bu tabakada 6 ikamet edilmiş kat tesbit edilmiştir. Bulunan eserler Turova ve Alişarın çanak, çömlek, taş,

kemik çeşitlerine benzemektedir. Tedfin tarzı da aynıdır: toprağa açılan çukur taşlarlasanduka haline konmuş ve ölü dizleri bükük yatırılmıştır. Bu kültür çağı en az milattan önce dördüncü bin yılın ortalarına ulaşmaktadır.’’ (İnan, 2010 , s.9-10).

Afet İnan, konuşmasına kazılarda elde edilen bazı sonuçlarla, diğer milletlerde bulunan sonuçların benzerliklerini anlattığı örneklerle devam etmiştir (İnan, 2010, s.9-10). Anadolu’da birçok medeniyete ait kalıntılar bulunması, diğer medeniyetleri etkilemiştir. Türk arkeologlar Anadolu toprağından ne çıkarsa hemen Türk tarihi ile ilgili olduğunu düşünüp sahiplenmişlerdir. Türk Tarih Tezi’ne uygun olarak kimlik arayışının çok eski tarihlere dayandırılması ve medeniyeti yayanların Türkler olduğunun savunulması buna yol açmıştır. Türkler dünyada önemli bütün ırkların kurucusu olarak görülmektedir. Özellikle Alacahöyük ve civarında Güneş Kursları’nın ve Tunç Çağı’na ait birçok eserin ortaya çıkması Anadolu’nun 6000 yıllık bir medeniyet geçmişinin olduğunu kanıtlar niteliktedir. Yapılan kazılarda Hititler ile ilgili çok sayıda eserin bulunması ve Anadolu’nun çok eski ve köklü bir medeniyete ait olduğunu göstermektedir (İnan, 2010, s.13).

TTK tarafından Alacahöyük’te yapılan kazılarda elde edilen sonuçlar ve bulgular 1936’da Oslo’da yapılan Prehistorik ve Protohistorik Bilimler Kongresi’ne sunulmuştur. Eylül 1937’de ise Bükreş’te toplanan Arkeolojik Prehistorya ve Antropoloji Kongresi’ne TTK adına Ayşe Afet İnan’ın başkanlığında Yusuf Ziya Özer, Hasan Reşit Tankut ile Bayan Gürer’den oluşan bir kurul katılarak, burada bu kongrenin 18. Toplantısının Türkiye’de yapılması kararlaştırılmıştır (Oral, 2006, s.328). Bu karar, yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti için çok anlamlıdır. Çünkü böyle uluslararası bilim çevrelerinin tarih çalışmalarını önemsedğini göstermektedir.

1938 yılı sonbaharında, bir zamanlar Doğu Trakya İmparatorluğu’nun başkenti olan Vize’deki kazıdan çıkan eserlerin bir kısmının, Atatürk’ün isteği üzerine, hasta yatağında Dolmabahçe Sarayı’na götürülerek kendisine sunulması, Atatürk’ün arkeoloji ve kazı çalışmalarına önem verdiğini göstermektedir. Onları büyük bir zevk içinde inceledikten sonra Atatürk, Arif Müfit Mansel’e “Kazılara devam ediniz, memleketimizin kültür zenginliklerini daha çok bulacaksınız...” demiştir (Çığ, 2014, s.33). Ömrünün son günlerindeki bu olay onun arkeoloji ve kazılara ne kadar çok önem verdiğini göstermesi açısından önemlidir.

Atatürk’ün okuduğu Fransızca bir kitapta Sümerlerin Orta Asya’dan geldiği, dillerinin Türk diline benzediğinin yazılı olduğu ve Atatürk’ün bu cümlenin yanına kocaman bir “önemli” yazdığı bilinmektedir. ‘Bu kadar eski bir millet gerçekten Türk olabilir miydi?’ sorusuna cevap bulmak için arkeologlar, binlerce belgeyi incelemiş, binlerce kilometrelik yollardan geçmiş ve binlerce metrelik dağlara tırmanmış; Türklerin kayalar üzerine çizdikleri resimlerin ve yazıların fotoğraflarını almayı başarmışlardır. Aynı kaya resimlerinin Anadolu’nun her

yerinde bulunması Türklerin buralara binlerce yıl öncesinden geldiklerini kanıtlar niteliktedir. Ayrıca Orhun Kitabeleri'ndeki yazının Türkler tarafından icat edildiğini kanıtlayan, binlerce yıl önceye tarihlenen kayalar üzerindeki örnekleri de getirmişlerdir (Çığ, 2014, s.42).

Atatürk, DTCF'nin kuruluşunda, her yerde adı "Asuroloji" olan bölümün adını "Bırakın şu Samileri!" diyerek "Sumeroloji" koydurması ve yeni açılan bankaya "Sümerbank" adını verdirtmesinin sebebi Sümerlerin dillerinin Türk diline benzemesi, Sümerlerin Orta Asya'dan göçtüklerine inanılması ve bu uygarlığın köklerinin Türklere dayanmış olabileceğinin düşünülmesindedir. Sümercenin Türkçeye benzediği ve Sümercenin bütün dillerin başlangıcı olabileceği konusundaki çalışmalarda en az 700 Sümerce kelimenin Türkçenin çeşitli kollarında karşılığı görülmüş, hatta bazı kelimelerin günümüz Anadolu Türkçesine uyduğu söylenmektedir. Bunlardan buluş=güç, güçlü=(buluş çağına girmiş, delikanlı) iri=büyük, diri=canlı, kumul=kimyon, zirdum=zeytin, Dumuzi=Temmuz (Çığ, 2014, s.61). Örneklerinde olduğu gibi Sümercedeki pek çok kelimenin Türkçeye çok benzer olduğu görülmektedir. Atatürk, köklü bir uygarlık olarak bilinen Sümerlerin Türkler olduğu üzerinde ısrarla durmuştur.

TTK ve TDK tarafından 1937 yılında yayımlanmaya başlayan 'Belleten' dergilerinin kapak resimlerinde arkeoloji kazılarında elde edilen önemli buluntulara yer verildiği görülmektedir. O yıllarda Alacahöyük, Ahlatlıbel... gibi TTK adına yapılan önemli kazılara ve kazılarda ulaşılan sonuçlara Belleten dergisinde yer verilmiştir. Tarih, dil ve arkeoloji gibi önemli milli unsurları barındıran dergilerdeki bu görsellere yer verilmesi okuyucunun görsel hafızasında yer edinmesi açısından önemlidir. Dergi kapaklarına bu resimlerin koyulması Türk Tarih ve Güneş Dil Teorisi'nin görüşleri doğrultusunda Türklerin geçmişinin çok eskilere dayandığını teyit eder niteliktedir. Anadolu'da uzun ve köklü bir tarihe sahip olduğunu delillerle ispatlama ve dünyaya duyurma arzusu kapak resimlerine arkeolojik eserlerin resimlerinin konulmasında önemli bir sebeptir. Örneğin 1938 yılında yayımlanmış olan Belleten dergisinin ikinci cilt 5/6 sayısında Hititlerin çok önem verdiği ve kutsal saydığı 'Hitit geyiği'ne yer verilmesi Hititlerin Türk olduğu ve Anadolu'da yaşadığı iddiasını destekleyici olarak düşünülmüştür. Aynı şekilde Türk Dili Belleteni'nin ambleminin Alacahöyük kazısında bulunan ışınlı güneş kursunun yapılması da tarihin derinliklerini gün yüzüne çıkarmak adına ve Güneş Dil Teorisi'ne uygun olarak düşünülmüştür. Hitit öncesi dönem olan Hatti döneminin eseri olan güneş kursunun, Hatti kralları öldüklerinde mezarlarına gömüldüğü bilinmektedir. Kapak resimlerine arkeolojik eserlerin koyulmasıyla tezlere binlerce yılın derinliklerinden belge sağlanmış olmaktadır. Bu görsellere yer verilmesi aynı zamanda dergi

içerisinde yer alan konuları da desteklemektedir. Türklerin ne kadar eski bir geçmişe sahip olduğu da bu arkeolojik buluntuların resimlerine yer verilerek ortaya konulmak istenmiştir. Türkün kültürü ve medeniyeti hakkında bilgi veren bu eserlerin kapaklarda yer alması Türkün geçmişteki medeni yaşam şekline de örnekler oluşturmaktadır. Diğer Belleten dergi kapaklarında da arkeoloji kazılarında çıkarılan eserlere yer verilmesi Türkiye topraklarının zenginliğine ve çeşitli eserleri bağrında sakladığının önemli ispatlarıdır. Böylece arkeoloji verileriyle Türkiye topraklarının zengin bir kültürel mirasın üzerinde bulunduğu da vurgulanmıştır. Bu arkeolojik eserlere yer verilmesindeki bir diğer sebep de hüküm sürülen topraklarda kalıcı olduğu imajının verilmek istenmesidir.

Binlerce yıldan beri birçok kültüre ve medeniyete ev sahipliği yapan ve açık hava müzesi niteliğinde olan Türkiye topraklarında kazılarla birçok kültür varlığı ortaya çıkarılmıştır. Bütün bu çıkarılan kültür varlıkları Atatürk'ün girişimleri sayesinde olmuştur. Atatürk, Türklerin tarihinin ve dilinin binlerce yıl önceye gittiğini ve Türklerin büyük bir kültüre sahip olduklarını kanıtlara dayanarak ileri sürmüştür.

Dönemin ders kitaplarına bakıldığında Kemalist Eğitimin Tarih Dersleri (1931-1941) Tarih II ve TTAH Methal kitaplarında arkeolojiye yer verildiği görülmektedir. Kitaplarda genel olarak tarih ve arkeolojinin kanıtlarına dayanılarak Türklerin binlerce yıl öncesine dayanan eski ve köklü bir medeniyet olduğu, arkeolojinin yardımıyla geçmişin doğru bir şekilde aydınlatılacağı, kaybolmuş ya da az bilinen medeniyetlerle ilgili en sağlam ve itiraz götürmeyecek bilgilere kazı çalışmaları sonucunda ortaya çıkarılan eserlerle cevap verileceği vurgulanmıştır.

Erken Cumhuriyet döneminde Türklerin zengin bir tarihe sahip olduğunu kanıtlamak amacıyla Türk ve Anadolu tarihi en eski devirlere kadar araştırılmıştır. Bu durum arkeolojik buluntularla da doğrulanmaya çalışılmıştır (Yıldırım, 2013, s.757). Anadolu topraklarında Türk ve yabancı bilim insanları tarafından yürütülen kazı çalışmalarısıyla Anadolu'nun tarihi aydınlatılmaya çalışılmıştır.

4.1.6. Beden terbiyesi ve spor. 19. yüzyılın sonlarından itibaren başlayan beden terbiyesinin fiziki ve fikri özellikleri geliştirmede önemli rolü olduğu bilindiğinden, Cumhuriyet ile birlikte vatandaşlar için yeni bir beden terbiyesi ve spor politikası belirlenmiştir. Beden terbiyesi ve spor eğitimi uzun süren savaşlar, salgın hastalıklar ve açlıktan dolayı köy ve kentlerde yaşayan halkın bozulmuş olan sağlığının en kısa sürede

düzeltilerek toplumun savaş tehlikesine karşı fiziki yeteneklerle donatılması ve ahlaki normlarının korunmasına yönelik bir çabadır (Mumyaz, 2010, s.116).

Cumhuriyetten önce beden eğitimi ve spor etkinlikleri varsa da istenilen düzeyde değildi. Spor örgütleri, spor tesisleri ve okullardaki beden eğitimi derslerinde uygulamaların yapılabilmesi için gerekli alet, alt yapı ve spor kulübü birkaç büyük şehir dışında başka şehirlerde bulunmadığından Avrupa'dan getirttikleri ekiplerle futbol maçları oynanmakta, ayrıca sınırlı olarak güreş, tenis, eskrim ve yüzme etkinlikleri yapılmaktadır. Az çok gelişmiş olan kulüplerin salonlarında Alman ve İsveç jimnastiklerine özgü bazı aletlerin bulunduğu ve bunlarla uğraşanların sayısının çok az olduğu bilinmektedir. O dönemde beden eğitimi ve spor uygulamaları özellikle Alman ve Sovyet sistemlerinden etkilenmiş ve 1930'larda her yaştaki vatandaşın eğitilmesi için zorunlu olması konusunda yasal düzenleme getirilmişse de beklentilere çok da cevap verememiştir (Türkmen, 2013, s.738). O dönemde spor örgütleri modern olmayıp beden eğitimi öğretmeni yetiştiren okul da yoktur.

Cumhuriyet döneminde spor devlet denetimi ve gözetimine girmiştir. 1921'de kurulan İdman İttifakı Heyeti Muvakkatesi bunun kurumsal ilk göstergesidir. İstanbul'daki spor kulüplerinin temsilcilerinden oluşan kuruluş, beden terbiyesi ve spor alanında çeşitli düzenlemeleri hedeflemiştir. İsviçre Spor Federasyonu kurumun örgütlenmesinde örnek alınmıştır. Kurtuluş Savaşı'nın bitimiyle birlikte tüm spor işlerinin kontrolü 1922'de kurulan (TİCİ) Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı'na verilmiştir. Bu ittifakın faaliyette bulunduğu (1922-1936) dönemde 1924'te Paris'te yapılan Olimpiyat Oyunlarına Türkiye Cumhuriyeti ilk kez resmen davet edilmiştir. Uluslararası spor müsabakaları, yeni devletin temsil edilmesi ve tanıtılmasında önemli rol oynadığından, İttifak önem kazanmıştır. Spor, bir ulusun hangi ilkeler etrafında inşa edildiğini göstermesi bakımından önemlidir. Spor hem zinde, sağlıklı bireylerin yetişmesini hem de ülkenin uluslararası platformlarda tanıtılmasını sağlayan önemli bir araçtır (Cantek ve Yarar, 2009, s.205). Spor milli kimliklerin inşa edilmesinde önemlidir. Spor, ulus devletlerin politikalarını ve hangi ilkeler etrafında inşa edildiğini göstermesi açısından önemlidir (Türkmen, 2013, s.738).

1922'de kurulan TİCİ, tüm spor faaliyetlerini yürüten tek yetkili kurum haline gelmiş ve Türkiye ilk kez bu dönemde uluslararası spor müsabakalarına katılmıştır. Uluslararası spor müsabakalarına katılma fikri yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin temsil edilmesi ve tanıtılmasında önemlidir. TİCİ döneminde o zamana kadar en çok spor dalı olarak futbol hâkimken atletizm, güreş, eskrim, voleybol, tenis, yelken gibi spor dallarına da yapılan yatırımlar ve ilgi artmıştır. İmparatorluk döneminde beden terbiyesi ve spor alanında yetişen

Selim Sırrı Tarcan, Cumhuriyet döneminde İsveç'e gönderilmiş, İsveç jimnastiğinin Türkiye'de, okullarda ve halk arasında benimsenip yaygınlaşmasında öncülük etmiştir. "Sağlam kafa sağlam vücutta bulunur" sözü ile hareket edilerek spor sayesinde gelecek nesillerin sağlıklı, gürbüz, ahlaklı olarak yetiştirilmesi için çalışılmıştır. Cumhuriyet döneminin önemli yazarlarından olan Falih Rıfkı Atay, 'Roman' adlı kitabında, Türkler ile modern Avrupa'daki beden terbiyesi ve medeniyetine dikkat çekmiş, Avrupa insanının sağlıklı, düzenli beslenerek kusursuz fizikte olduklarına dair örnekler verirken; Türklerin ise spordan habersiz, kusurlu vücut sahibi olduklarına dair örnekler vererek bir karşılaştırma yapmıştır (Cantek ve Yarar, 2009, s.205).

Okullarda gençlerin temel askerlik bilgileriyle tanışmaları amaçlanarak beden terbiyesi derslerinin yanı sıra askerlik dersleri konulmuş; özellikle gençlere disiplin kazandırmak amacıyla askerlik dersleri 1926'dan itibaren liselerle öğretmen okullarının son iki sınıfında on beş günde bir saat olarak okutulmaya başlanmıştır. Askerlik dersi alan öğrenciler yılsonunda 15 günlük bir kampa tabi tutulmuşlardır. TİCİ'nin dördüncü kongresinde aldığı ve TBMM'ye gönderdiği kararda 'Spor faaliyetinin memleketimiz için bir ırk meselesi ve aynı zamanda gençliği askerliğe hazırlama işi olduğu' dile getirilmiştir (Akın, 2004, s.98). O dönemde Türk çocuklarının sporu sevmeleri ve asker olacak çocukların savaş meydanlarında başarı sağlamaları için gereken bilgi, beceri ile donatılmış olmasına önem verilmiştir (İnan, 1981). Spor ve askerlik dersleri ile her an savaşa hazır güçlü, sıhhatli gençlerin yetiştirilmesi düşünülmüştür.

Cumhuriyet öncesi dönemlerde oturmak; saygıdeğer bir özellik olarak değerlendirilirken, dik durmak saygısızlık ya da isyan işareti olarak değerlendirilmiştir. Selim Sırrı buna karşı çıkarak eğitimde halka ayağa kalkmayı ve dik yürümeyi öğretmek için mücadele etmiştir. Onun mücadelesi sayesinde, okul programlarına da Beden Terbiyesi dersi konulmuştur (Kaya, 1984, s.84). Abdülbaki Gölpınarlı, 1927-1928 yıllarında okullarda ders kitabı olarak okutulmaya başlanan 'Yurt Bilgisi' kitabında, halkın faydalı eğlencelerden ayrılarak kahve köşelerine alışmalarının sebebi olarak padişahların miskinliğini göstermiştir. Cumhuriyet gençliğinin oturarak değil; vatana millete faydalı olmak için yürüyerek, hareket ederek ve böylece dinç ve gürbüz olarak, ancak vatanın kurtuluşunu sağlayabileceği vurgulanmıştır.

Cumhuriyetin ilk yıllarında beden ve spor alanında öğretmen yetiştiren bir okul olmadığından spor alanında öğretmen ihtiyacının karşılanması gerekiyordu. Maarif Bakanlığının 15 Temmuz – 15 Ağustos 1923 tarihleri arasında Ankara'da ülkenin eğitim ile ilgili tüm sorunlarını tartışmak için topladığı Birinci Heyet-i İlmiye'nin programında beden terbiyesi ve

spor konularına yer verilerek “Terbiye-i Bedeniye Darümuallimini” açılması konuşulmuştur. Böylece Cumhuriyet idaresinin eğitimdeki öncelikleri arasında beden terbiyesi eğitimi verecek öğretmenlerin yetiştirilmesi de yer almış; beden eğitiminin çağdaş, modern bir görüşle ele alacak komisyonlar oluşturularak ilköğretim, ortaöğretim, izcilik ve beden eğitimi ve icraat olmak üzere beş farklı komisyonda çalışmalar sürdürülmüştür (Günay, 2013, s.77). Beden Terbiyesi konusu I. Milli Eğitim Şûrası genel kurulunda ikinci olarak görüşülen konu olmuştur. Komisyonun görüştüğü meseleler şunlardır;

- 1- Jimnastik Şenlikleri Talimatnamesi
 - 2- Okul Flamaları Talimatnamesi
 - 3- Okulların Talebe Spor Yurtları Talimatnamesi
 - 4- Beden Terbiyesi Öğretmenlerinin Teklif ve Dileklerinin Tetkiki
- 4-Dilekler Komisyonundan Gelen Teklifler (Dinç ,2008, s.18).

1926’da Selim Sırrı Tarcan tarafından İstanbul Çapa Kız Öğrenci Yurdu’nda açılan 9’ar aylık kurslarda tıbbi jimnastik, oyun, spor, beden eğitimi, nazariyat ve tatbikatı ve masaj gibi dersler verilmiştir. Beden eğitimi alanında yurtdışında eğitim gören spor eğitimcileri, Türkiye’ye döndüklerinde Selim Sırrı Tarcan öncülüğünde önemli çalışmalar yapmışlar ve çalışmalar sonucunda 1932 yılında Gazi Orta Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsü’nde Beden Terbiyesi bölümünün açılmasını sağlamışlardır (Çeliksoy ve Çelik, 2015, s.374).

1929’da beden terbiyesi ve spora ayrılan ödenekler yükseltilmiş, halkı spor yapmaya teşvik eden propaganda kampanyaları hızlanmıştır. Ayrıca Türk Tarih Tezi ve Güneş-Dil Teorisi’ni desteklemek adına diğer alanlarda olduğu gibi beden terbiyesi ve spor ile ilgili olarak Türklerin spora, çok eski devirlerden beri kabiliyetleri olduğu yönünde iddialar da ortaya atılmıştır. 1930’lu ve 40’lı yıllarda bu düşünceleri doğrultusunda bugün birçok modern sporun yaratıcısının Türkler olduğu iddiasını içeren birçok makale ve kitap yayımlanmış, Türk Tarih Tezi düşüncesine uygun olarak Türklerin vücut yapılarının sporculuğa müsait olduğu, pek çok sporu ilk kez Türklerin bulduğu ve hatta Güneş-Dil Teorisi’nden yola çıkılarak da ‘spor’ kelimesinin ilk kez Türkler tarafından kullanıldığı gibi düşünceler öne sürülmüştür (Akın, 2004, s.65). Güneş Dil Teorisi ve Türk Tarih Tezi’ne uygun olarak spor alanında da Türklerin çok eski tarihlerden beri başarılı ve yetenekli bir ırka sahip olduğu birçok sporun yaratıcısı ve spor kelimesini de ilk kullananların Türkler olduğu iddiası desteklenmiştir. Cumhuriyet rejimine uygun olarak Halkevleri de programlarında spor alanında şartlara uygun olarak yaya, atlı, bisikletli geziler, uzun bisiklet turları, eskrim, yüzme, tenis, dağcılık, gibi spor dallarına yer vermiştir. Spor şubeleri ulusal bayramları düzenleme, yurt gezileri planlama ve halka konferanslar vasıtasıyla bilgiler verme görevini yerine getirerek gençleri spora teşvik

etmektedir (Cantek ve Yazar, 2009, s.209). Görülüyor ki sadece tarih, coğrafya, antropoloji, arkeoloji, dil gibi alanlarda değil beden terbiyesi konusunda da Türk Tarih tezi ve Güneş Dil Teorisi doğrultusunda rejimin gerektirdiği insan tipinin yetiştirilmesine önem verilmiş ayrıca geçmişten günümüze gelen Türklerin köklü spor kabiliyetlerinden gurur kaynağı olarak bahsedilmiştir.

Bedenin kuvvetlenmesi ve çocukların daha dayanıklı olmaları için sporun gerekliliğine inanan Türkler, spora çok önem vermişlerdir. Çocuklar küçük yaştan itibaren biniciliğe, avcılığa, atıcılığa alıştırılarak büyütülmüşlerdir. Büyüdükçe sporda yüksek kabiliyet gösterenler, davranışlarıyla, giyimleriyle toplum için örnek insan olarak gösterilmiştir. Türklerin spora böylesine önem vermeleri dünya milletlerince ‘Türk gibi kuvvetli’ örneğini verdirmiştir (Kepecioğlu, 2010, s.940).

Erken Cumhuriyet Döneminde spor politikalarını Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı (1922-1936), Türk Spor Kurumu (1936-1938) ve Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü (1938-1985) belirlemiştir. Daha önce kulüpler arasındaki maçların takvimini, hakemleri ve sahaları organize eden TİCİ, Kurtuluş Savaşı’nın bitmesi ve Ankara hükümetinin yetkili tek otorite olarak ortaya çıkmasıyla birlikte ulusal düzeyde bütün spor işlerini koordine eden yetkili tek kurum olmuştur. Ayrıca sadece futbol değil, binicilik, atletizm, basketbol, hentbol, halter, boks, güreş, hokey, eskrim, yelken, tenis ve voleybol federasyonları kurulmuş ve bunlarla uluslararası spor birliklerine üyelik başvurularında bulunulmuştur (Akın, 2004, s.158).

Okullarda İlkemektepler Talimatnamesi’ne göre sporla ilgili olarak jimnastikhanesi, kütüphanesi, oyun için müsait yerleri bulunan okullarda öğleden önce dört ders yapılmış ve öğleden sonraki derslerden birinin yerine öğrenciye jimnastik, resim, oyun beden hareketleri gibi faaliyetler yaptırılmıştır. Okulda futbol yasaklanmış, voleybol ve basketbol oynanması teşvik edilmiştir (Mf.V, 1929, s.42).

Afet İnan’ın Atatürk’ün direktifleriyle kaleme almış olduğu Medeni Bilgiler kitabında devletin emniyetini sağlayabilecek, ülkeyi savunabilecek güce sahip sağlıklı, gürbüz, zeki, ahlaklı, milli hisleri kuvvetli ve vatanını seven vatandaşlar yetiştirebilmek için sporun önemine değinilmiştir (İnan, 1931a, s.53). Afet İnan vatandaşın sağlık ve sıhhatinin devlet güvencesi altına alındığını ifade etmektedir. Tarık Emin Rona’nın Yurt Bilgisi derslerinde de gençliğin spor yapmakla görevlendirildiği, çünkü iyi düşünen bir kafanın ve sağlıklı vücuda sahip gençliğin milletin gücünü ve bağımsızlığını gösterdiği ifade edilmiştir (Üstel, 2011, s.194).

Taşkıran,1939 Yurt Bilgisi II kitabında milletin sağlığından devletin sorumlu olduğu konusunu şöyle işlemiştir:

“Kuvvetli bir millet olmanın en mühim şartlarından birisi sıhhattir. Bunun içindir ki, vatandaşların sıhhati, bu sıhhatin devamı ve korunması için lâzım gelen tedbirler devleti yakından alâkadar eder. Çalışmak kudretinde bulunmayan kimsesiz, kuvvetsiz, bakım ve korunmaya muhtaç vatandaşları düşünmek de devletin vazifeleri arasındadır.” (Taşkıran,1939,s.115).

.O dönem sağlık işlerinden sorumlu vekâlet olan Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekâleti'nin görevleri olarak milletin sağlığının korunması için sağlığa zarar veren her şeyle mücadele etmek, gelecek nesillerin sağlıklı gelişmelerini sağlamak ve halkın sağlığı için yardımlar yapmak olarak sıralanmaktadır (Taşkıran, 1941, s.136).

O dönem ders kitaplarında gürbüz ve sağlıklı bir çocuğun devletine faydalı olması hususunda şöyle bahsedilmektedir:

“Akıllı bir ana babanın yavrusu olan Türk yavrusu, iyi bakılarak gürbüz ve sağlam yetişmeye başlar: Küçük iken kendisine anne sütü verilir, büyüdükçe gıdası değiştirilir, sıcağa ve soğuğa karşı korunmasına çalışılır. Böylece mektep çağına gelen gürbüz Türk çocuğu yavaş yavaş düzgün bir kafa ve vücut çalışmasına koyulur. Çünkü yaşama savaşında sırasına göre bilgi ve düşünce ile sırasına göre de kol gücü ile üste gelinebilir. Mektepte dersine iyi çalışan, sporda, oyunda vücudünü iyi hazırlayan Türk çocuğu, büyüdüğü zaman kendisine, ailesine, milletine ve yurduna daha faydalı olacak bir hale gelmiş bulunur. Aile kurduğu zaman, geçimli ve rahat yaşayacak, dünyanın ve yaşamının güzellik ve tatlarını anlamış olacağı için evinin, sokağının, mahallesinin, kasabası veya şehrinin güzel, temiz ve bakımlı olmasını gözecek, bunun için de ailesi, mahallesi içinde hergün yeni iyilikler, güzellik ve değişiklikler olması için daima elbirliği yapmağa çalışacaktır. Bundan başka bütün yurtdaşların mes'ut, yurdunun bakımlı olması için çare arayacak, parasile yardım edecek, bu işler için en iyi çalışacak insanların iş başına gelmesini isteyecek, kendisine bir vazife düşerse esirgemeyecek, sırasına göre yurdunun korunması, kendinden sonra geleceklerin iyiliği için kendi hayatını, kanını bile verecektir. Herkes gibi o da günün birinde ölecek, fakat insan gibi yaşamış, hertürlü vazifesini yapmış olacağı için üzüntü ile, iç acısı ile değil, iç ferahlığı ile gözlerini kapıyacaktır. Çünkü sevdiği çocuklarının, kendisi gibi düşünen ve duyan yurtdaşlarının rahat ve serbest yaşamakta devam edebileceğini, kendi adının da her zaman anılacağını bilecektir.”(Mf.V., 1933).

Hayatını güzel, sağlıklı geçirerek yetişen Türk evladı çalışkan, mutlu, vatana millete iyi bir yurtdaş olur. Böyle yetişmiş her Türk çocuğu memleketini daha ileri medeniyetlere götürecektir. Atatürk de fikirdeki gelişme ve değişimlere önem verildiği gibi beden gelişimine de önem verilmesi gerektiğini ve beden gelişiminin Türklerin şanlı tarihine yakışır şekilde ele alınması gerektiğini ifade ederek çeşitli spor dallarının Türk gençliğinin milli terbiyesinde ehemmiyetli olduğuna dikkat çekmiştir (Hocaoğlu ve diğerleri, 1964,s.31).

“Her Türk yurttaş asker doğar, asker olarak ölür” sözü, kitaplarda sıklıkla yer alır. Türk yurttaşında doğuştan yer aldığı varsayılan güçlü, kuvvetli, dayanıklı gibi özellikleri ile Türklerin ordu-millet anlayışına vurgu yapılmıştır (Üstel, 2011, s.182). Beden terbiyesi ve spor faaliyetleri, belli bir program ve kurallar içinde takım çalışması, disiplin ve itaatkârlık gibi gerekli karakter özelliklerinin en kısa yoldan gençlere kazandırılmasının yolu olarak

görülmüştür. Atatürk, Milli Eğitim Bakanlığının görevleri arasında bedensel ve toplumsal eğitimin sağlanmasını, milli sporcuların yetişmesi için gerekli olan araç ve gereçlerin sağlanmasını, milli güreşçilerin yetişmesi için orta ve yükseköğretimde yetenekli gençlerin korunmasını, onlara yardım edilmesini, daha iyi yetişmeleri için Avrupa'ya gönderilmesini, izci teşkilatına önem verilmesini, beden terbiyesi okullarının açılmasını saymıştır (Çığ, 2014, s.127).

Dönemin ders kitaplarında da sporun topluma faydalarından önemle bahsedilmektedir. Ali Kami'nin Yurt Bilgisi kitabında 'Köyde Eğlence' ünitesinde eğlencelerin "temiz ve ahlaki" olması gerektiği vurgulanarak, makbul olan eğlencenin eski Türk sporlarından olan cirit, güreş sporları; yöresel oyunlardan da kemeçe eşliğinde horon oynanması yaz eğlenceleri olarak görülmüştür. Bu gibi spor ve oyunların köylüyü askerliğe hazırlayarak vücutlarını dinçleştirdiği ifade edilmiştir. Ayrıca imecede yardım edilen kişinin evine gidilerek mani, şarklar söylenmiş ve böyle çok eğlenceli vakitler geçirmek köylüler için makbul eğlenceler olarak görülmüştür. Milliyetçi ideolojiye de uygun olarak hareket edilmesine dikkat edilmiştir (Kami, 1931, s.60).

Beden Terbiyesi sadece erkekler için değil özellikle de kızlar için de önemli görülmüştür. "Kuvvetli analar kuvvetli evlat yetiştirir" sözünden hareketle, kadınların beden terbiyesine ihtiyacının erkeklerden fazla olduğu söylenmiştir. Selim Sırrı Birinci Jimnastik Şenliklerinde şöyle demiştir: "...Türk kadını dünyanın en münevver, en faziletkâr ve en vakur kadını olmalıdır. Türk kadınının vazifesi vatanı müdafaaya kadir bir nesil yetiştirmektir." sözünden de anlaşılmaktadır ki vatanı savunabilecek donanımda nesillerin yetiştirilmesinde Türk kadını önemli role sahiptir. Vatan savunmasına gücüyle katkıda bulunacak nesiller yetiştirmek için Türk kadınına spor yapması tavsiye edilmektedir (Tarcan, 1932, s.432). Bu sebeple halk sağlığı politikaları ile beden terbiyesi ve spor birlikte ele alınarak, kızların spor eğitimine daha da önem verilmiştir. Bu durum özellikle ırkın ıslahı açısından anlam kazanmıştır. Kadınların ve kızların spora teşvik edilmesindeki amaç sadece spor yoluyla kadının ev içi kölelikten kurtarılması değil, aslında biyolojik doğurganlıkla da ilgilidir (Akın, 2004, s.118).

Selim Sırrı, beden terbiyesiyle beklenen faydalardan birinin de vücut güzelliği olduğunu; zekâ, dirayet, iyi huyun bir Allah vergisi olduğu ama vücut güzelliğinin beden terbiyesi ve sporla ilgili olduğunu örnekle açıklamıştır. Örneğin çirkin ana babanın nur topu gibi evladı olmasını kabul etmemekte, ancak güzel anne ve güzel babanın güzel bebeği olacağını iddia etmektedir. En güzel insanların sağlık kurallarına uyararak, vücutlarına bakan ve koruyan milletlerde yetiştiğini savunmaktadır (Tarcan,1932). Kadın vücudunun sağlıklı ve dinç olması

için spora yönlendirilmesindeki amaç bir ırkı yenilemenin en kısa yolu olarak düşünülmüş olmasıdır. Gürbüz çocuğun kuvvetli ve sağlam anneden doğduğu bu yüzden de spor yapan kadınların daha çok doğum yapmaya özendirilmesi erken Cumhuriyet yıllarında görülen bir durum olmuştur. Sağlam ve vücuduna iyi bakmış bir anneden doğan çocuğun da sağlam ve kuvvetli olacağı görüşü o dönemde yaygın bir görüştür.

Vatandaşın sağlıklı bir bedene sahip olması sadece kendisi için değil aynı zamanda devleti için faydalı bireyler olması konusunda önemlidir. Sağlıklı, gürbüz birey olmak devlete ve millete olan görevlerini yerine getirebilmesi için önemlidir. (Gölpınarlı, 2007, s.100) Gölpınarlı, Yurt Bilgisi kitabında “hasta olunca kendimizi baktırmamak ne kadar fena ise sıhhatimize bakmayıp hastalanmak da o kadar fenadır. Çünkü kendimize, ailemize, milletimize karşı yapmamız lazım olan vazifeleri sıhhatte olmazsak yapamayız” şeklinde yazmıştır. Güçlü bir devletin sağlıklı, güçlü bireylerle yükseleceği vurgulanırken, Osmanlı'nın zayıflama sebepleri olarak beden sağlığı ve gücüne önem vermeyişleri ve kötü alışkanlıklara sahip olmaları gösterilmektedir. Medeni bir toplumda yerlere tükürmemek, sümükürmemek, duvar diplerine ve köşe başlarına abdest bozmamak, yemişlerin kabuklarını sokağa atmamak, temizliğe dikkat etmek, çamaşır veya bulaşık sularını sokağa dökmek gibi davranışlar doğru kabul edilmektedir (Kami, 1931, s.111).

Erken dönem Cumhuriyet'te spor dalları 'faydalı' ve 'faydasız' olarak ikiye ayrılmıştır. Dayanıklı, mücadele gücünü yükseltecek ve yetenekleri artırmaya yardımcı olacak bireysel sporlar daha önemli görülmüştür. Sprint ve maraton koşuları askerlikteki uzun yürüyüşler ve koşulara, gülle atma el bombası atmaya, engelli koşular düşman siperlerinin üzerinden atlamaya, binicilik ve bisiklet sürme bir cepheden bir cepheye gitmeye, yüzme ve yelken kullanma deniz savaşlarına, eskrim de süngü savaşına benzetildiği için bu sayılan spor dalları faydasız yani günlük hayatta ve mücadelede işe yaramayan sporlardan daha kıymetli görülmüştür. Bu sporların faydalı görülmesinin sebebi olarak vatanın zorlu şartlara dayanıklı gençlere ihtiyaç duyduğu şeklinde açıklanmıştır. Türk sporunun en önemli dört ögesi havacılık, yüzme, dağcılık ve atıcılık olarak kabul edilmiştir (Akın, 2004, s.197).

Öte yandan ülkemizde diğer ülkelerde de olduğu gibi bir de İsveç jimnastikleri uygulanmıştır. İsveç jimnastiğine göre hareketlerin prensipleri kesindir ve yapılamayan tek bir hareket bile tüm düzeni bozmaktadır. Bu yüzden İsveç jimnastiği kasları ve eklemleri yalnız ahenkli bir şekilde çalıştırmakla kalmaz, bütün vücudu bir disiplin içinde hareket ettirerek, dikkati de geliştirmiş olmaktadır. Selim Sırrı'ya göre de beden terbiyesi ve oyunlarda hedeflenen intizam ve disiplini ihmal etmemek için onları düdüğ sesine itaate, öğretmenin küçük bir sesi

ile toplanmaya sıraya girmeye, gösterilen istikamete yürümeye, atik, çevik ve çok dikkatli olmaya ve kendilerini idareye alıştırmak gerektiğine vurgu yapmıştır (Tarcan,1932,s.424).

Spor alanındaki gelişmeler sadece şehirlere değil, köylere de imkanlar dahilinde götürülmüş; köyde beden terbiyesi ve spordan beklenen, birtakım bedensel özelliklerin kazandırılmasının yanında köy hayatının durgun havasını dağıtıp, canlı ve neşeli bir hale gelmesini sağlamak olmuştur (Akın, 2004, s.130).

Spor sahaları ve spor kulüpleri gençleri sokakların ve kahvehanelerin tehlikeli ve sağlıksız ortamından uzak tuttuğuna inanılan kutsal yerler olarak görülmektedir. Mustafa Kemal çocukların dinç, sağlıklı, gülbüz bireyler olmasını sağlamak için yaşadıkları ortamı uygun hale getirme görevinin devletin en önemli görevleri olduğunu belirtmiştir (Akın, 2004,s .190).

Gazi Terbiye Enstitüsü'nün Beden Terbiyesi Şubesi 1938–1939 öğretim yılında beşi kız, 15'i erkek olmak üzere 20 mezun vermiş, 1939–1940 öğretim yılında dokuzu kız olmak üzere toplam 27 öğrenci mezun olurken bu sayı bir sonraki öğretim yılında biraz düşerek bölüme devam eden yedisi kız 14'ü erkek 21 öğrenciden ancak 15'i mezun olabilmıştır(Günay, 2013, s.90).

Türk Spor Kurumu Dergisi'nin, 6 Temmuz 1936 tarihinde yayımlanan ikinci sayısında yer alan Atatürk'ün makalesinde, “Türk gençleri! Bütün bir ömürlük sağlığı korumayı, gündelik zevki teşkil etmeyi, temiz ihtiraslara yol açmayı, yurt uğrunda üzerinize düşen vazife için sizi hazırlamayı bir arada temin eden, bu şerefli ve zevkli işe bir an evvel koşmanız ve katışmanız için ne eksik?” sözlerine yer verilerek hem bütün gençler spora çağırılmış, hem de sporun vatan savunmasındaki önemine vurgu yapılmıştır. Ayrıca Atatürk beden ve sporu zorunlu hale getirerek günlük hayatın vazgeçilmez bir unsuru yapmaya çalışmıştır. Ölümünden sonra dünyanın en önemli günlük spor gazetesi olan Fransız “L'Auto”, Atatürk'ün spor politikasını öven bir makale yayımlamıştır (Türkmen, 2013, s.735).

Medeni yurttaştan belirli toplumsallık kurallarına uyumun yanı sıra sağlık ve hijyen kurallarına da uygun davranması beklenilmiştir. Sağlığı korumak da, medeni olmanın ötesinde vatana millete karşı bir sorumluluk olarak görülmüştür. Öte yandan II. Meşrutiyet dönemi kitaplarından devralınmış olan temizlik ve sağlık konularının bir başka boyutu da sıtma, trahom, verem ya da frengi gibi hastalıklara karşı, Cumhuriyetin başarıyla mücadele etmiş olduğunun ifade edilmesidir. Celal Nuri'nin Yurt Bilgisi kitabında ‘Genç Türkler, Dinç Türkler’ ünitesinde Osmanlı ahlakının gençleri sıktığı, Türk ahlakının gençleri hür bıraktığı, spora önem verildiği zaten de eski Türklerin attan inmeyerek bedeni idmanlarını yerine

getirdiği vurgulanmıştır (Üstel, 2011, s.193). Celal Nuri'nin Yurt Bilgisi kitabında da 'İşret' başlığı altında yer alan, "içki vücudu çürütür", "çalışamayız", "içki insanı deli eder. Tımarhanelerdeki delilerin hemen yarısı işret müptelalarıdır", "Bir damla olsun rakı içmek yavaş yavaş intihar etmektir", "içki aile esasını bozuyor" gibi uyarıların sonuçta erken Cumhuriyet döneminin yetiştirmek istediği yeni nesil için yapılmış uyarılar olduğu görülmektedir (Üstel, 2011, s.195). Sporun yapan kişiyi alkol, fuhuş, tütün ve daha başka kötü huylardan uzak tuttuğunu bu yüzden de sporcunun sağlıklı yaşaması ve vücuduna dikkat etmesi gerektiği ve kötü alışkanlıklardan uzak durarak sağlıklı beslenmesi gerektiği belirtilmiştir. Muallim Abdülbaki'nin Yurd Bilgisi'nde yer verdiği 'İçki ve Sarhoş' adlı şiirinde içkiyi bir 'düşman' olarak şöyle tasvir etmektedir:

“...
Elinde bir koca kara şişe var,
İçinde ömrünü zehirleyen su;
Ne Hak korkusu var, ne yurt kaygusu...
İçki düşmanımız bir Yunan kadar...” (Gölpınarlı,2007,s.102-103).

Cimnastik derslerinde disiplinli olunması gerektiği, öğrencilere hareketleri kurallara uygun yapmalarını öğretmenin yanı sıra, nefsine hâkim olmayı da öğretmenin önemli olduğu görülmektedir (Tarcan,1932).Sporcu ahlaklı, dürüst olmalı iradesine sahip çıkarak kötü huylardan kendini geri çekmelidir.

Filozof Rıza Tevfik ise; “sağlam kafa sağlam vücutta bulunur” sözünü popüler hale getirmiştir. Konuşmak, hareket etmek, iş yapmak, oyun oynamak ve spor, yeni bir eğitim sistemi için gerekli olarak görülmüştür (Kaya, 1984, s.85). Cumhuriyetin kurulmasından sonra güçlü, zinde bir gençlik yetiştirme konusunda yoğun çalışmalara başlanmıştır (Canşen, 2015, s.33).

O dönem ders kitaplarında sporun, insana neşe verdiği, her insanın sporcu olamayacağı, ancak sigara içmeyen, içki kullanmayan kişilerin sporcu olabileceği vurgulanmıştır. Sporcunun, bütün kötülüklerin düşmanı olduğu ve iyilik etmenin en önemli görevi olduğu ve temizlik kurallarına uyduğu belirtilmektedir. Vücudun düzgün bir görüntüsü için de sınıflarda, sıralarda daima düz ve dik oturulması, yürürken de göğsünü çıkararak dik yürümek gerektiği, derslerden sonra, saf havayı ciğerlerine kuvvetle çekip pis havayı atmak lazım geldiği belirtilmiştir (Gölpınarlı, 2007, s.105). Cumhuriyetin ilk yıllarında duruşun güzelliği çok önem verilen konulardan olmuştur. Spor, sağlıklı ve ahlaklı bir hayatın olmazsa olmazı olarak görülmüştür.

Beden sağlığına çok önem verilmesi gerektiği yurt bilgisi ders kitaplarında ele alınmış, beden ve ruhun kuvvetli, sağlam olmasına dikkat edilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Bedenin sağlıklı kuvvetli olması doğacak çocukların da sağlıklı olması için önemlidir. Sağlıklı vücud için temizlik önemle üzerinde durulması gereken hususlardandır. Temizlik vücud için gerekli olmasının yanı sıra birlikte yaşanılan insanlara karşı da vazifedir. Kirli insan kendinden kaçan iğrenilen insan olarak nitelendirilmiştir. Sağlık konusunda alkol üzerinde de önemle durulmuş, alkol vücudun baş düşmanı olarak gösterilmiştir. Alkol insanı hem bedenen hem ruhen hem de zekâ olarak olumsuz etkiler. Sadece birey üzerinde değil millet üzerindeki etkileri çok kuvvetli olduğu ve alkol alan bireyin milleti için ne iyi bir asker ne de iyi bir meslek adamı olamayacağı, bu sebeple millete faydalı olamayacağı anlatılmaktadır (Taşkıran, 1939, s.79).

O dönem izciliğe de çok önem verilmiş, izcilik de bir tür spor olarak görülmüştür. İzciler, sağlam ve güzel vücutları, temiz elbiseleriyle Türklüğün vn kaynağı olarak görülmüşlerdir. Dağlarda, kırlarda kendiişlerini kendileri görerek bir anlamda hayata kendilerini hazırlayarak kuvvetlenmiş olmaktadırlar. İzcinin alışkan olduğu, kimseden yardım beklemediği, yurdunu sevdiği, bayrağını yücelttiği, insan dostu olduğu, yardımseverliği, cesaret ve azimli oluşu gibi iyi özellikleri o dönemki ders kitaplarında yer almaktadır (Gölpinarlı, 2007, s.123).

1936da TCİ yerine Türk Spor Kurumu (TSK) kurulmuştur. TİCİ'den sonra Türkiye Spor Kurumunun kurulmasıyla spor programları, organizasyonları, stadyum ve spor tesisleri artmıştır. 15 Aralık 1936'da Ankara'da İlk uluslararası standartlara uygun stadyum, 19 Mayıs Stadyumu adıyla açılmıştır. İlk kez 1928 yılında yapılan 19 Mayıs şenliği daha sonra Ankara'da açılan 19 Mayıs Stadyumu'nda devam etmiştir. Bu törenlerde akrobatik danslar, çember, kurdele, top vb. eşliğinde gösteriler yapılmıştır. Bu gösterilerde özellikle kızların sergilediği danslar ve giysileri o dönemin sağlıklı gürbüz nesiller yetiştirme isteğinin bir göstergesi olarak spor yapan, vücuduna dikkat eden kızlar olarak karşımıza çıkmaktadır (Cantek ve Yarar, 2009, s.211). Spor alanında o dönemdeki önemli kuruluşlardan olan CHP'ye bağlı Türk Spor Kurumu, spor disiplini içerisinde, temiz ahlaklı, sağlam vücutlu, ulusu için her şeyi göze alan sporcular yetiştirme amacındadır. Spor için gerekli kurumlar ve alanlar oluşturularak vatandaşların yaşlarına göre sporla uğraşmaları için çalışmalar yapılmıştır (Cantek ve Yarar, 2009, s.211).

Spor, birliktelik duygusunu da kazandırması açısından ulusal kimliğin inşasında önemlidir. Milli bayramlarda da yapılan sportif gösteriler Türk

gençliğinin aktif, enerjik bir imaj çizmesini sağlamıştır. Milletın gelecek kuşaklarının gücünün, hareketliliğinin, dinçliğinin temsilinde önemli olan şenlikler düzenlenmiştir. İlk 19 Mayıs Şenliğı, İstanbul Taksim’de 1928’de yapılmıştır (Tarcın, 1932, s.431).

Şekil 3. 1928’de birinci jimnastik şenliklerine iştirak eden 2000 mektepli erkek talebe (Tarcın,1932,s.431).

Spor ve jimnastik dersleri sayesinde milli bayramlarda çocuklar ve gençler disiplinli bir şekilde hareketler yaparak bayram kutlamalarına coşku katmıştır. Osmanlı Kadıköy İttihat Spor Kulübünde (Fenerbahçe Kulübü) alanında Dar’ül-muallimîn-i Âliyesi tarafından okullararası büyük cımnastik ve spor yarışmaları olan İdman Bayramı adıyla kutlanan bir gençlik bayramı düzenlenmiş olduğu bilinmektedir. İlki 29 Nisan 1916’da ikincisi 11 Mayıs 1917 Cuma günü yapılmış, Cumhuriyete kadar "İdman Bayramı" yapılmamıştır. Cumhuriyet döneminde bu bayramın bir devamı gibi düşünülürse erkekler tarafından spor hareketlerinin sergilendiğı jimnastik bayramı adı altında kutlamalar yapılmıştır (Güven, 1996, s.73). 19 Mayıs ise ilk kez resmi olarak 1938 yılında kutlanmıştır. İlk uluslararası standartlardaki stadyum 15 Aralık 1936’da Ankara’da, 19 Mayıs Stadyumu adıyla açılmıştır Bu yıllarda 19 Mayıs Stadyumu’nda 19 Mayıs törenlerinde akrobatik danslar, çember, kurdele, top v.b. eşliğinde gösterilerini sergileyen kız öğrenciler beyaz, kısa şortları, kolsuz

bluzlarıyla koşan, takla atan, dans figürleri yapmaları kızların beden terbiyesine verilen önemin bir göstergesidir (Cantek ve Yarar, 2009, s.211).

O dönemde sağlığı korumak için spor ve beden hareketleriyle bedeninin zinde tutulması, kansızlığı önlemek için beslenmeye dikkat edilmesi; karanlık, güneş görmeyen nemli yerlerde uzun süre bulunulmaması tavsiye edilmiştir (Tuğluoğlu ve Tunç, 2010). Bedenin sağlıklı olması için spor ve sağlıklı beslenme ayrıca “Güneş giren eve doktor girmez” atasözünde olduğu gibi güneşin de sağlıklı olma konusundaki etkisi üzerinde durulmuştur.

Devlet için spor sahaları sadece bir idman sahası değil, bir ahlak okulu, yeni bir dünya görüşünün olduğu yer ve rejimin en kuvvetli dayanağı olarak görülmüştür. Devlet, sporcuyu ideal bir sosyal figür, sportmenliği de iyi vatandaşta olması gereken özelliklerin somutlaşmış bir hali olarak kurgulayarak, ahlaki ve ideolojik olarak biçimlendirmeye çalışmıştır. Bu dönemde sporcudan fiziksel özellikleriyle değil aynı zamanda ahlaklı, iyi huylu, yardımsever, dürüst ve centilmen bir kişiliğe sahip bir vatandaş olması beklenmektedir (Akın, 2004, s.192).

4.1.7. Yurt bilgisi. Cumhuriyet dönemi, yurttaşları belirlenen hedefler doğrultusunda yetiştirmeyi önemli bir amaç olarak belirlemiştir. Cumhuriyet ile birlikte eğitim kurumları tam bir Cumhuriyetçi yurttaş yetiştirme hedefiyle hareket etmiştir.

Yeni kurulan devlete rejimin anlayışına uygun vatandaş yetiştirmek amacıyla hareket edilmiş, modern bir toplum oluşturmak için çalışılmıştır. Çağdaşlık ve vatanseverlik eksenine üzerine oluşturulmak istenen yurttaş, Cumhuriyet’i özümseyerek yaşam şekli haline getirmiş yurttaşdır. Cumhuriyetin ilk yıllarında vatandaş, devletin belirlediği görevleri yerine getiren sorumluluk sahibi vatandaşdır. Bu dönemde *Yurt Bilgisi* dersi devletini, milletini, yurdunu, ailesini seven, ahlaklı bireyler yetiştirmek amacındadır. Ayrıca çocuğa içinde yaşadığı topluma uyum sağlamayı, duyarlı bir birey olarak etrafında olup biten olaylara karşı kayıtsız kalmayan, demokratik, toplumun demokratik bir bireyi olarak hak, özgürlük ve sorumluluk bilincinde olan, sadık ve fedakâr yurttaş yetiştirme amaç edinilmiştir (Elkatmış, 2014, s.6).

Cumhuriyetin ilk yıllarında devletine, milletine, yurduna bağlı yurttaş yetiştirme amaç edinildiğinden ‘*Yurt Bilgisi*’ dersleri diğer dersler arasında önemli bir yere sahip olmuştur. Atatürk yurttaşlık eğitimine büyük önem vermiş ve Afet İnan’a yurttaşlık eğitimi için yol gösterici temel kaynak sayılabilecek ‘Vatandaş İçin Medeni Bilgiler’ isimli kitabı yazdırtmıştır. Kitapta devletin vatandaşa karşı vazifeleri, vatandaşın devlete karşı olan sorumlulukları, hükümet yapısı, hak ve özgürlükler gibi konular yer almaktadır (Elkatmış,

2014, s.4). Kitap Maarif Vekâleti emriyle, 1931 yılında okullarda ders kitabı olarak okutulmaya başlanmıştır (Kaya ve Ersoy, 2014, s.258).

Yurt Bilgisi dersinin genel amacının cumhuriyet faziletlerini ve yurttaş olma bilincini çocuğa aşılama, çocuğun yurttaş olarak üzerine düşen görevler ve sorumluluklarını öğrenmek olduğu söylenebilir. Yurt Bilgisi dersinde sürekli değişikliklere gidilmiş, bazı yıllar daha yüzeysel verilen konular, bazı yıllar derinlemesine işlenmiştir (Sel ve Sözer, 2017). 1930-1939 yılları arasında ortaokullarda yurttaşlıkla ilgili temel kaynak sayılabilecek değerde olan ve o dönem tek ders kitabı olarak okutulmuş olan Vatandaş İçin Medeni Bilgiler kitabı önemlidir. 1931 yılında iki cilt halinde basılmış olan Vatandaş İçin Medeni Bilgiler kitabı, Atatürk'ün ve Cumhuriyetin temel ilkelerini gösteren bir kitaptır (Gürses ve Pazarcı, 2010).

Atatürk tarafından Başbakan İsmet İnönü'ye

18.9.1931 tarihinde gönderilen tezkerede Vatandaş İçin Medeni Bilgiler kitabı ve iyi yurttaş yetiştirme konularında şunlar yazmaktadır:

“Başvekil İsmet Paşa Hz. ne,

Vatan çocuklarını iyi vatandaş olarak yetiştirmek için klasik tahsil programları arasında yer alan Yurt Bilgisi'nin ehemmiyeti malumdur. Yurt Bilgisi notları olarak muallim Afet Hanım tarafından şimdiye kadar neşredilen İntihap, Vergiler, Askerlik Ve Vatandaş İçin Medeni Bilgiler kitaplarının lüzumlu kısımlarını bir araya getirerek ve (Vatandaş İçin Medeni Bilgiler) kitabının birinci cildi olarak yeniden bastırılmak üzere tertibini tavsiye ettim. Devlet teşkilatının, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin, Hükümetin, Hususi idareler ve belediyelerin nasıl kurulup nasıl işlediğini, şirketler ve bankalarla eski kapitülasyonlar, siyasi fırkalar ve aile bahislerini ihtiva eden ve Recep Bey tarafından yeni yazılan kitabın ikinci cildini teşkil eder. Bu iki kitabın Maarif Vekâletince tespit edilmiş olan mekteplerin muayyen sınıflarında okutulması ve birinci kitabın bir senede ikincisinin de her kısmının bir senede olmak üzere iki senede okutulması muvafık olur. Ders programlarına ilave edilmek üzere okutulan her iki kitabın fihristleri bağlı olarak takdim edilmiştir.

Her iki kitap hiçbir şey mukabilinde olmaksızın sahipleri tarafından Maarif Vekâleti'ne terk edilmiştir. Kitaplar yazılırken ve yazıldıktan sonra bizzat alakadar oldum. Bunların yazılmalarında takip eden maksatlara hizmet edecek kıymet ve mahiyette olduklarını bilhassa kaydedirim.

Bu kitabın okutulacağı sınıfların yukarisına geçmiş olan talebeye de mekteplerini bitirmeden evvel programlara ilave olarak okutulmasını çok faydalı bulurum. Bundan başka bu kitapların memlekette yurttaşlara okutulması için revaç temin edilecek her tedbirin kıymetli olacağı kanaatinde bulunuyorum.

Bu mülahazalarımı Hükümetin takdirine ve Maarif Vekâleti'nin usulü dâhilinde yapacağı tetkikat ve alacağı mukarrerata terk ediyorum Efendim” (İnan, 1931a, s.7).

Afet İnan, yurt bilgisinin önemini Vatandaş İçin Medeni Bilgiler kitabının İzah bölümünde “İnsanlar, tanıdıkları, bildikleri şeyleri severler ve sevdikleri şeylerle alakadar olurlar. Bu sebeple yurt bilgisinin vatandaşlarda memleket sevgisini beslemek konusunda çok ehemmiyeti vardır” şeklinde açıklamaktadır. Afet İnan tarafından kaleme alınan kitap, toplam 16 bölümden oluşmaktadır (İnan, 1931a, s.1).

Atatürk'ün hedeflediği yeni vatandaş tipi, Vatandaş İçin Medeni Bilgiler kitabına bakılarak anlaşılabilir. Kitabın yazıldığı dönemde ideal insan tipi aslında rejime uyumlu insan tipi olarak da yorumlanabilmektedir. “Medeni His” başlıklı bölümde Türk Milletinin “a) Siyasi varlıkta birlik; b) Dil birliği; c) Yurt birliği; d) Irk ve menşe birliği; e) Tarihi karabet; f) Ahlâki karabet”, özelliklerin bir araya gelmesiyle oluştuğu belirtilmektedir. Afet İnan tarafından yazılan Vatandaş İçin Medeni Bilgiler *Kitabı* birinci kitap (birinci cilt) ve Kütahya Mebusu Recep Peker tarafından hazırlanan ve onun adıyla yayınlanan ikinci kitap (ikinci cilt) olarak düşünülmüştür. İkinci kitapta Türkiye Cumhuriyeti'nin devlet teşkilatının işleyişi; vatandaşların devlete karşı hak ve ödevleri; bu haklarını nasıl kullanacakları, ödevleri nasıl yerine getirecekleri anlatılmıştır (İnan 1931a ve 1931b).

Vatandaş İçin Medeni Bilgiler kitabında ve Cumhuriyetin ilk yıllarındaki ders kitaplarına bakıldığında da yurttaşın vergi vermek, askerlik yapmak ve kanunlara itaat etmek gibi görevlerini seve seve yapmaya çağırıldığı, gelecek neslin sorumluluk ve görev ahlakıyla donatılmış, medeni ve toplumuna, devletine faydalı yurttaşlar yetiştirilmesinin vurgulandığı görülmektedir (Üstel, 2011, s.219).

Vatandaş İçin Medeni Bilgiler kitabında devletin yüceltildiği görülmektedir. Kitap, Kemalist ideolojiye uygun olarak medeni bir insan profilinin nasıl olması gerektiği konusunda bilgiler vermektedir. Kitapta bireyin devletle ve devletin de bireyle olan ilişkileri, birbirlerine olan vazifeleri ve devletin teşkilat yapısı ayrı başlıklar halinde ele alınmıştır. ‘Vatandaşın Devlete Karşı Vazifeleri’ başlığı altında, devletin ihtiyaç duyduğu vatandaşın nitelikleri şunlardır: “Devlet asayişini temin etmek için, memleketi müdafaa eylemek için, sıhhati yerinde, gürbüz ve anlayışları, milli hisleri, vatan muhabbetleri yüksek vatandaşlar ister. Devlet; dâhilde ve hariçte milleti işlerini gördürecek yüksek kabiliyetli vatandaşlara muhtaçtır”. Devletin vatandaşa karşı görevleri olarak ülke içinde adaleti ve güvenini sağlamak ve sürdürmek, diğer milletlerle olan ilişkileri iyi yönlendirerek milletin huzurunu sağlamak başta gelmektedir. Ayrıca devlet yollar yapıp, eğitim ve sağlık, sosyal yardımlaşma, ziraat, ticaret, zanaat gibi işler ile ilgilenip milletin ihtiyaçlarını karşılaması da devletin görevleri arasındadır. Devlet vatani koruyacak, içte ve dışta devlet ihtiyaçlarını giderecek vatandaşlar istediği için de vatandaşların eğitimi, terbiyesi ve sağlığından da sorumludur. Vatandaşın devlete karşı görevlerinin başında seçmek, vergi vermek ve askerlik yapmak görevleri gelir. Vatandaş seçme hakkını kullanarak milli egemenliği de kullanmış olur. Millet temsilcilerini seçer. Seçim hem hak hem görevdir. Seçim hakkının kadınlara verilmesi de demokratik bir devlete uygun olarak birçok ülkeden daha önce verilmiş bir haktır. Vatandaş kendini en iyi şekilde

temsil edecek kişiyi seçme hakkı vesilesiyle seçer. Vatandaşın devlete olan görevlerinden diğeri olan vergi vermek “devletin genel giderlerine halkın katılması” olarak tanımlanmıştır. Vergi vermek çok kutsal bir görev olarak görülmektedir. Toplanan vergiler milletin huzur ve güvenliği için, ekonomik ve sosyal gelişimi ve ilerlemesi için devlet tarafından harcanır. Toplanan vergilerle devlet milletin çıkarlarını düşünerek harcamalar yaptığı için vergi bütün vatandaşların yerine getirmesi gereken bir vazifedir. Devlet vergileri koyarken adaletli olmalı, keyfi olmamalı, vergileri ödeyen kişilere kolaylıkla ödeyebileceği şartlarda ve tasarruf ve tutum kurallarına uygun olmalıdır. Kitapta vatandaşın devlete karşı olan görevlerinden sonuncusu da askerlik görevidir. Milli duygu, vatanseverlik ve devleti için vatandaşlar askerlik yapmalıdır. Askerlik eğitimleri çok küçük yaşlardan başlayarak verilmesi gereken terbiye ve bilgilerden oluşmaktadır. Ülkenin savunulmasında askerlik vazifesi çok önemlidir. Bir ülkenin savaşta barışta güçlü bir orduya sahip olması devletin gücünü de artırır. Diğer milletler karşısında bağımsızlığımızı korumak ve sürdürmek için ordunun olması şarttır (İnan,1931a, s.50-188).

Dönemin ders kitaplarında devlet, milletin iyiliği için en doğru kararları alıp uygularken, millettten de buna karşılık bazı hususlara dikkat etmesi beklenmektedir. Örneğin devlete ait maddeler üzerinde hırsızlık etmek, gümrük kaçakçılığı yapmak, Türk gibi aslan yürekli erkek kimselere yakışmayan bir hareket olarak görülmüş ve Türk açık alınla, namusu ile çalışıp kazanan yolundan ayrılmayan bir kişilik olarak tasvir edilmiştir (Mf.V.,1933b, s.59).

Yurttaşlık Bilgisi alanında önemli bir yer oluşturan Vatandaş İçin Medeni Bilgiler, 1930’dan 1939’a kadar ortaokullarda yurttaşlıkla ilgili tek ders kitabı olarak okutulmasına rağmen, Atatürk’ün ölümünden sonra yeni basımları yapılmamıştır (Gürses, 2010, s.247).

Cumhuriyetin ilk yıllarında yurt bilgisi ders kitaplarında insanları birbirine bağlayarak millet yapan unsurlar: “1- Yurt birliği. 2- Dil birliği 3- Tarih birliği. 4- Kültür birliği. 5- Ülkü birliği” olarak sıralanmıştır. Bir Türk çocuğundan anavatanını, anadilini, tarihini, atalardan kalan kutsal varlıklar olarak görerek bunları daha zengin daha güçlü hale getirmek için milleti ve devleti için çok çalışıp fedakârlık göstermesi beklenmektedir. Devletin vatandaşına vazifeleri olduğu gibi vatandaşın da devlete karşı vazifeleri vardır ve bu üç büyük vazife şunlar olarak verilmiştir: İntihap, vergi ve askerlik (Taşkıran, 1939, s.7). Ülkü birliğinden kastedilen Türk milletinin daha ileri yükselmesi, daha iyi daha hür ve daha rahat yaşamasıdır. Bu birliğin oluşması için de millet her şeyi yapmaya her şeyini vermeye razı olmalı, hatta ölmeyi göze almalıdır (Yücel ve Çalapala,1965, s.29).

Ders kitaplarında hükümetin milletinin sağlığını düşünerek hastalardan ücret almadan tedavi etmesi, vergi vermek ve askere gitmek vatani, milleti için iyi bir yurttaş olmanın şartları olarak önemle üzerinde durulan konulardan olmuştur (Kazmaz, 1944,s.17). O dönem Yurt bilgisi ders kitaplarında Türkler ağırbaşlılığıyla, ahlaki nitelikleriyle, doğruluk, dürüstlük gibi güzel değerlerle övünülecek bir ırk olduğuna yer verilmiş, milletin efendisi olarak köylü ayrıca ele alınmıştır. Atatürk'ün ‘Türkiye'nin gerçek sahip ve efendisi gerçek üretmen olan köylünüdür.’ sözü örnek olarak verilmiş ve ekonominin temelini köylünün durumunun düzeltilmesiyle sağlanabileceği belirtilmiştir (Aksan, 1973, s.41)

Cumhuriyet devrinde yapılan yeniliklerin ve eğitiminin milli olmasına ayrı bir önem verilmiştir. Millilik konusunda da İsmet İnönü de terbiyemizin uluslararası değil kendi içimizden çıkması gerektiğini ve böyle olması durumunda çok başarılı olunacağını düşünmektedir (Yücel, 1938, s.25). Ayrıca Atatürk de son derece önemli olan eğitimin asıl önemli yanının terbiyenin olduğunu ve bunun da ulusal olması gerektiğini vurgulamıştır. Atatürk her alanda olduğu gibi kültür alanında da milliliği ön planda tutmuştur. Cumhuriyet ilanından sonra her alanda gerçekleştirilen değişikliklerin özellikle milli olmasına özen gösterilmiştir (Bolat, 2012, s.234).

Atatürk, vatandaş eğitimiyle Cumhuriyet'e sahip çıkacak, Türkiye'nin bağımsızlığını koruyacak, milli, aklı ve bilimi rehber edinen, sadık, fedakâr, çalışkan, üretici ve hayatta başarılı olacak insanlar yetiştirilmesini tavsiye etmiştir.

Cumhuriyetin kurucu kadrosunun rejime uygun vatandaş yetiştirmede en önemli araç olarak gördükleri ders kitapları, birçok kişi tarafından okunduğu ve yeni bir kimlik ve aidiyet duygusu oluşturmada önemli olarak görüldüğünden ders kitaplarının yeni devletin ideolojisine olan katkısı çok fazladır. Milliyetçilik ideolojisinin oluşturmak istediği ‘ulus’ fikri, ders kitapları vasıtasıyla verilmeye çalışılmıştır. 1927–1928 yıllarında okullarda ders kitabı olarak okutulan ‘Yurd Bilgisi’nde Türk çocuğuyla ilgili Türk çocuğunun medeni olduğu, üstünün başının temiz olduğu, evde misafirini entari ile karşılamayacağını, saçları daima taranmış, tırnaklarının temiz olduğu, annesine, beybabasına, öğretmenlerine, büyüklerine saygı gösterip, onları sevdiği, sözlerinden çıkmadığı, çalışkan olduğu, iyi kalpli olduğu, içki, sigara kullanmayıp, beden eğitimini sevip önemseydiği, Türk çocuğu, şerefini düşmanlarına çiğnetmeyecek karakterde ve özellikle olduğu belirtilmektedir (Gölpınarlı, 2007, s.128).

Yurt bilgisi kitaplarında milletinin sağlığını düşünüp bunun için önlemler alınması, hastaların iyileştirilmesi, bulaşıcı hastalıkların kökten kurutulması, sağlam bedenli ve sağlam ruhlu çocukların doğması ve sağlıklı gençlerin olması hep devletin görevi olarak yer almaktadır.

Beden terbiyesinde olduğu gibi sağlıklı bir nesil için sağlıklı bireyler anlayışıyla hareket edilerek toplum sağlığına önem verilmiştir (Mf.V., 1933b, s.61).

Dönemin ders kitapları öğrencilere hayatta hangi yolu tutarlarsa tutsunlar temiz yürekli, sadakatli, milletini yurdunu seven, alını açık ve vicdanlı olmayı öğütlemetedir. Gelecek nesillere de Türk adını temiz ve şerefli olarak bırakmak için milletini seven, milleti için çaba sarf eden, milletin menfaatini her şeyden yüksek tutan vatandaşlar olunması gerektiği mesajı verilmiştir. Tarihte de Türk milletinin büyük milli fedakarlıklar yapan bir millet olduğu ve menfaat peşinden koşmayan, vatansever birer Türk yurttaşı olmak için çalışması gerektiği tavsiyelerinde bulunmaktadır (Mİ.V., 1933b, s.64).

1926 programı göz önünde bulundurularak, sadece şehirdeki çocukları değil, köy çocuklarını köyün ihtiyaçlarına göre yetiştirmek için, 1930'da köy ihtiyaç ve şartlarına uygun olarak "Köy Mektepleri, Müfredat Programı" hazırlanarak özel bir eğitim programı devreye sokulmuştur (Zan, Efe ve Zan, 2016, s.203). Bu müfredat programının yansımaları da ders kitaplarına girmiştir. Programın genel amaçlarında, "Kuvvetli Cumhuriyetçi, ulusçu, halkçı, devletçi, laik ve devrimci, ulusa, anayasaya ve Türk Devleti'ne saygılı yurttaş yetiştirmek bütün öğretim derecelerinin yükümlülüğüdür" ifadesi Cumhuriyetin istenilen vatandaş tipinin köylere de götürüldüğünü göstermektedir (Elkatmış, 2014, s.5). Programda hem erkek hem de kız çocukları için el işi ve ev işi gibi dersler konularak köydeki ihtiyaçlara cevap veren işlevsel bir program hazırlandığı görülmektedir. Köylü elinde sapanıyla akşama kadar güneşin altında tüm zorluklara rağmen yıl boyunca çalışan ve yine de yedikleri bir yağsız çorba, giydikleri param parça şeyler olan bir konumdayken, Cumhuriyet ile birlikte köye köylüye önem verilmiş, ziraat makineleri sayesinde işlerinin makinelerle yorulmadan görülerek köylü, yüzleri gülen insanlar haline gelmişlerdir. Cumhuriyet ile birlikte köylünün çektikleri zorluklar azalarak, köylüler rahat bir hayata kavuşmaya başlamışlardır (Kami, 1931, s.49).

Cumhuriyetin ilanıyla gerçekleştirilen inkılapları destekleyen ve yayılmasını sağlayan bazı kurumlar o dönemde ön plana çıkmıştır. (Bölükbaşı ve Yücel, 2011, s.2). Özellikle inkılapların halka benimsetilmesinde ve ulus-devlet olma yolunda önemli görevler üstlenen Türk Ocakları, köylere kadar girmiş olan ve Cumhuriyetin niteliklerini halka kazandırmakla görevli gibi hareket eden Halkodaları, Cumhuriyet inkılaplarıyla halkı aydınlatmak ve inkılapları daha iyi korumak amacıyla hizmet veren Halkevleri önemli görevler üstlenmişlerdir. (Özodaşık, 1999, s.242). 19 Şubat 1932'de kurulan Halkevlerinin sayısı 1950 yılında 478'e, halkodalarının sayısı ise 4322'ye varmıştır (Arıkan, 1999, s.261). Halkevlerinin ulusun ilerlemesi yolunda hizmet edecek bir örgüt olduğu vurgulanmıştır (Aydın, 1996, s.88).

Halkevleri, Halkodaları ve Türk Ocakları gibi kurumlar ulus devlet olma yolunda devletin ideolojik aracı olarak toplumu birlik ve beraberlik çerçevesinde milleti bütün ilkeler etrafında toplamak için çalışmışlardır.

1933 yılında okullarda okutulan ‘Yurt Bilgisi’ ders kitabında milletin her şeyden çok sevilmesi, milletin iyiliğinin menfaatinin kendi menfaatinin üstünde tutulması gerektiği, geçmişte Türkler nasıl milli fedakarlıklar yaptıysa yine vatansever, milletsever Türk yurttaşı olunması gerektiği vurgulanmaktadır (Mf.V.1933, s.66) Yine Ali Kami’nin ‘Yurt Bilgisi 4’ kitabında milli duygular aşılama bağlamında çocuklara vatanın düşmana karşı kahramanca yapılan mücadelelerle kurtarıldığından bahsedilmiş ve kurtuluş mücadelesinde Mustafa Kemal Atatürk’ün çabaları ve önderliği iftihar konusu edilmiştir (Kami,1931,s.139).

O dönem Cumhuriyet aydınları iyi vatandaşın sadece kentlerde değil köylerde de yetişmesi gerektiğini düşünerek eğitimin köylere kadar yaygınlaşması için olağanüstü bir çaba sarf etmişlerdir. Cumhuriyet aydınları köyün kalkınmasını ve köylünün eğitim seviyesinin yükseltilmesini çok önemsemişlerdir.1927-1928 dönemi köylerdeki resmi ilkmektep sayısı 4688’iken, 1931-1932 döneminde bu sayı 5308 olmuştur.1927 -1931 eğitim öğretim yıllarına bakıldığında köydeki ilk mekteplerin sayısı 620 okul arttığı görülmektedir. Okul sayısındaki bu yüksek artış o dönemde eğitime şehirlerde olduğu gibi köylerde de büyük önem verildiğini göstermektedir (DİE, 1933 ,s.26). Köy ve köylüye verilen önemi Ali Kami’nin 1927-1928 tarihli ‘İlkokul 4. Sınıf Yurt Bilgisi’ ve Ahmet Refik’in 1928’de yayınlanan ‘İlk Mekteplere Yurt Bilgisi’ kitaplarında görmek mümkündür. Bu iki kitap ‘köyde cumhuriyet’ anlayışıyla ilgili önemli bilgiler vermektedir. Köylü, kitapta çalışarak ekmeğini topraktan çıkaran yeryüzünün en namuslu ve en temiz insanları olarak verilmekte ve köylü saflığından dolayı kolay aldatılabileceği konusunda uyarılmaktadır. Maarif Vekilliği tarafından yayımlanan yurt bilgisi derslerinde “Köylü ve Yurt İçin Önemi” başlığı altında köylünün vatanı milleti için sağladığı faydalardan dolayı kendini değerli görmesi üç maddeyle özetlenmiştir: “1) Bizi doyuran köylüdür; 2) Köylü, şanlı ordumuzun temelidir; 3) Köylü, yurdun nüfus desteğidir. Millet ancak köylünün varlığıyla yaşar, köylüyle beraber yükselir” (Üstel,2011, s.199-201).

Bazı yurt bilgisi kitaplarında Türk Tarih Tezi’nin yansımaları görülmektedir. Örneğin Danışman,1939 Yurt Bilgisi’nde Türklerin ana yurdunun Orta Asya olduğu hatta buralara Türk ili dendiği ve insanlığın beşiğinin burası olduğu yazmaktadır. Kitapta Orta Asya’da elli bin yıl önce Türk denizinin var olduğu, etrafının yeşilliklerle dağlarla ovalarla çevrili olduğu; Türklerin bu verimli alanda büyüyüp çoğaldıkları anlatılmıştır. Daha sonra ise Cümudiye Devri denilen buzullarla örtülü devrin biterek büyük bir iklim değişikliğine sebep olduğu

akarsuların ve denizin kuruyarak buranın bir kum çölüne çevirdiği ve bunun sonucunda Türklerin bu ana yurtlarından dünyanın dört bir yanına gittikleri ve Türklerin göç ettikleri yerlerdeki insanların içlerine girerek onları medenileştirdikleri yazmaktadır. Ayrıca kitapta Türklerin gittikleri yerlerdeki vahşi yerlilerden daha zeki ve üstün medeniyette olduklarının yazılması kitabın Türk Tarih Tezi doğrultusunda yazıldığını açıkça göstermektedir. Kitaptaki “Türk tarihi baştanbaşa kahramanlıklar, yurtseverliklerle dolu şan ve zafer destanıdır” gibi ifadelerin olması öğrencileri geçmişinden gurur duyan ve milli hisleri kuvvetli nesiller olarak yetiştirme amacı güdüldüğü anlaşılmaktadır (Danışman,1939,s.6).

Yurt Bilgisi ders kitaplarında öğrencilere nezaket kuralları da öğretilmektedir.

“Büyüklere, yaşlılara hürmet etmek, büyükler ve küçüklerle selamlaşmak, yemek masasında en rahat yere konmamak, vagona en geniş yere yayılmamak, yemeklerin en iyi parçasını kendisine almamak, elleri ile yememek, yerken ve içerken hareketlerin kaba olmamasına dikkat etmek, kapıları dikkatli açıp kapamak, başkalarını yediğimiz yemeklerin, sürdürdüğümüz ağır levantalının kokularıyla rahatsız etmemek, konuşurken, gülerken, birşeyi alıp verirken kaba olmamak. Başkaları konuşurken dikkatle ve hürmetle dinlemek, sabırsızlık göstermemek, başkaları konuşurken mecbur olmadıkça saate bakmamak...”(Taşkiran, 1939, s.92).

gibi nezaket kuralları ile öğrencilerin örnek ve ideal birer vatandaş olarak yetişmelerini sağlamak amaçlanmıştır. Türk milletinin yurt bilgisi ders kitaplarında yeri geldikçe doğruyu, güzeli, ilimi ve sanatı seven üstün meziyetli insanlar olduklarına dair örnekler verilerek çocukların da bu meziyetleri severek içtenlikle yaşam tarzları haline getirmeleri sağlanmaya çalışılmıştır.

Diğer derslerde olduğu gibi din eğitimi derslerinde de çocuklar ahlaklı, temiz vatandaş, büyüklerine saygılı, iyi huylu, çalışkan olmalı gibi ideal vatandaş olarak nitelendirilen özelliklerle yetiştirilmek istenmiştir. Bununla ilgili hadisler ve ayetlerle de desteklenerek çocuğun doğru yolda ilerlemesi için çalışılmıştır:

“Tanrıyı tanıyan, ona karşı kulluğunun gereklerini yerine getiren Müslüman çocuğu iyi huylu, iyi ahlaklı olur.

Tanrı da Kur’anda bilgisizlik yüzünden günah işleyenler, kötülüğe sapanlara acır.Zaten bütün günahların, kötülüklerin sebebi, kaynağı da bilgisizlik ve inansızlık değil midir?

Anasını, babasını, öğretmenini, büyüklerini sayıp dinliyen;

Küçüklerini, kardeşlerini, arkadaşlarını sevip esirgiyen;

Başkasının malına zarar vermiyen, başkasının canını yakmıyan, başkasının parasına el sürmiyen;

Başkalarının suçlarını bağışlıyan; hiç kimseyekarşı yüreğinde yatışmaz öc taşımiyan Müslüman çocuğu Allahu hoşnut eder.

Gün olur, kafamıza ve gönlümüze kötü istekler gelir.dinlemez, içimizde tutmaz da atarsak, Tanrı bizden memnun olacaktır.

Bize kötülük yapanlara bile iyilik göstermeye çalışmalıyız.Çünkü Tanrı öyle yapar ve böyle davranırsak fenalık etmeye yeltenenleri de yaptıklarına pişman ederiz, onları doğru yola çevirmiş oluruz.”(Artam, 1948, s.141).

O dönem Milli Eğitim Bakanlığı yapmış olan Vasıf Çınar, okullarda verilen eğitimin demokratik, özgürlükçü olmasının; laboratuvar, atölye ve ihtiyaç duyulan malzemelerden yararlanarak öğrencileri hayata hazırlayacak bir şekilde düzenlenmesinin gerektiğini söylemiştir. Ayrıca kitap okumanın yaygınlaştırılması için ders saatleri dışında öğrencilerin ilgi ve sevgiyle kitap okuyabilmelerini sağlamak amacıyla kütüphaneler açılmasını sağlamıştır (Alp,2009). Vasıf Çınar eğitimin baştan sona ders kitaplarına kadar her şeyin değiştirilip, yeni ve çağdaş zihniyete göre yeniden yazılmasını ve Türk tarihinin gerçekçi tezlere dayandırılmasını istemiştir. Ortak görüşe göre eğitim, çocuğu öncelikle Türk kültürü ve Türkcülük fikri ile yetiştirmektir. Düzenlenen eğitim programlarının çocukları modern görüşlü ve ilim sahibi yapacak nitelikte olması gerektiğini ve ülkenin modernleşmesini destekleyici özellikte olması gerektiğini ifade etmiştir. Yine o dönem Milli Eğitim Bakanlarından Mustafa Necati’ye göre okulların amacı“ çevresine etkin, uyum yapabilecek iyi yurttaşlar yetiştirmek” olarak tespit edilmiştir. (Özodaşık, 1999, s.151-155). Cumhuriyetin ilk yıllarında Milli Eğitim Bakanlığı yapmış olan Hasan Ali Yücel bir konuşmasında milletin Kemalizm denilen Atatürk’ün koyduğu prensipler ile oluşturulmuş olan ideolojiyi esas almasını istemekte ve “inan sistemi” olarak adlandırdığı bu sistemin dışında kalan her şeyi zararlı olarak nitelemektedir. Bu sistem o dönem ve daha sonrası dönemlerde ders kitaplarında yoğun olarak görülmektedir (Türkmen, 2013, s.732).

Atatürk’ün “Cumhuriyet sizden fikri hür, vicdanı hür, irfanı hür nesiller ister” sözüne uygun olarak yenilikçi, bağımsız ve değişik fikirli gençler yetişmesi için çalışılmıştır (Hesapçioğlu, 2009, s.130).

Cumhuriyetin ilk yıllarında yurttaş profili medenilik ve vatansever yurttaş eksenleri üzerinde inşa edilmek istenmiş ve medeni yaşamın medeni görüntüyle yani insanların kılık kıyafetlerine önem vererek, ev haliyle sokağa çıkmayarak; ev hali denilen hırka ve terlikle sokağa çıkılamayacağına ve evde misafir karşılarken jaket, pantolon, potin giyilmesi gerektiği ve erkeklerin kapalı alanlarda şapka giymesinin doğru olmayacağı ifade edilmektedir (Üstel,2011,s.178). Yani iyi ve ideal yurttaş olabilmek için bazı kurallara uyulması gerektiği görülmektedir

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın sonuçlarına ve bu sonuçlar doğrultusunda tartışma ve önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuç

Bu çalışmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

- 1) Cumhuriyetin ilk yıllarındaki değişimler, devletin ideolojisi ve ideal insan hedefi ders kitaplarına yansımış ve bu doğrultuda ders kitapları yeniden düzenlenmiştir. Vatan sevgisi ve millet olma bilinci, hedeflerle ilişkilendirilerek ders kitaplarında yer almıştır. Cumhuriyetin kurucuları yeni rejimin benimsenmesinde özellikle eğitimi bir araç olarak kullanmışlardır.
- 2) Hedeflenen eğitim sistemine yönelik olarak, özellikle okullarda okutulacak ders kitaplarında verilmek istenilen mesajlar, ideal yurttaş hedefine uygun olarak düzenlenmiştir. O dönem coğrafya, tarih, vatandaşlık, yurt bilgisi, arkeoloji, antropoloji, beden terbiyesi gibi

alanlarda ideolojik unsurlar ön planda olup toplumun milliyetçi bir görüşle ulus-devlet etrafında bütünleşmesi sağlanmaya çalışılmıştır. Cumhuriyetin kurulmasıyla inşa edilen yeni devletin bireylerinin ahlaklı ve iyi yurttaş olabilmeleri için milli hisleri kuvvetlendirici, birlik ve dayanışmayı özendirici, dil, kültür, tarih olarak ortak bir geçmişi olan bir nesil yetiştirilmesi istenildiği için ders kitaplarına bu yönde konular ve örnek hikâyeler ilave edilmiştir. İktidar, var olan kültürün gelecek nesillere aktarılması için eğitimli kişilere ihtiyaç duymuştur.

3) Erken Cumhuriyet Döneminde devlet “ideal-makbul yurttaş” tipinin inşa edilmesini hedeflemiştir. Makbul, iyi vatandaş olarak tanımlanan kişi Cumhuriyet değerlerini benimseyen, devlete karşı vazifelerinin sorumluluğunda olan, diline tarihine sahip çıkan, milliyetçi, ahlaklı, devlete hizmet için çalışan, vatanını canını feda etme uğruna seven, aktif, yenilikçi özelliklere sahip kişidir.

4) Cumhuriyetin anlayışına uygun insan tipi yetiştirilmesinde okullarda verilen vatandaşlık eğitimi büyük rol oynamıştır. Müfredat programlarında yeni kurulan Cumhuriyet vatandaşında bulunması istenen bilgi, yetenek ve değerler doğrultusunda değişiklikler yapılmıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarında yetişecek nesillere Cumhuriyet rejimini benimsetmek, devletin temel felsefesi olmuştur.

5) Dil konusundaki çalışmalar Güneş Dil Teorisi üzerine temellendirilmiştir. Dünya üzerinde gördüğümüz birçok dilin Türkçe kökenli olduğu, bütün dillerin güneş sözcüğünden türediği iddia edilmiştir. Yapılan çalışmalar bu teori üzerine temellendirilmiştir.

6) Cumhuriyetin ilk yıllarında coğrafya eğitimi vatan millet sevgisi, üzerinde yaşanan toprakta birlik bütünlük olunması ve toprağın, uğruna ölünecek derecede kutsal bir obje olarak görülmesi üzerine temellendirilmiştir.

7) Arkeoloji, devletin desteğiyle yapılan kazı çalışmalarından çıkan verilere göre temellendirilmiştir. Arkeoloji eğitimi için çok sayıda genç yurt dışına gönderilmiştir. Yapılan arkeolojik kazılarda ortaya çıkan objelerin çokluğu, üzerinde yaşanan toprakların çok zengin, medeniyetler beşiği olduğunu kanıtlar niteliktedir.

8) O dönem antropoloji alanına bakıldığında kafatası örnekleri alındığı ve incelendiğini bunun sonucunda da Avrupa medeniyetini kuranların brakisefal yapıda olan Anadolu insanı olduğu ortaya çıkarılmış ve yapılan çalışmalar bunun üzerine temellendirilmiştir.

9) Cumhuriyetin ilk yıllarında beden terbiyesi alanında sağlıklı bireyler yetiştirmek adına beden eğitimi derslerine daha önem verilmiş ve gelecek nesillerin beden olarak ıslahı için

çalışmalar yapılmıştır. Spor yapan kişilerin sağlıklı olduğu ve kötü alışkanlıklardan uzak durduğu üzerine temellenmiştir. Kızların spor eğitimine erkeklerde olduğu gibi önem verilmiş, geleceğin anneleri olarak kızların vücut güzelliğine ve sağlıklı olmalarına özen gösterilmiştir.

10) Yapılan çalışmalarla vatandaşa kaybettiği güveni kazandırmak ve milli benliğini güçlendirmek amaçlanmıştır. Türk milleti gücü, duyguyu, güveni kendi tarihinde aramış ve bulmuştur. Türk ırkının köklerinin çok eskilere dayanması, geçmişteki zaferler Türkün ne denli asil bir ırk olduğunu ortaya çıkarmış, eğitime ve ders kitaplarına yansımıştır.

Bahsedilen sonuçların ders kitaplarına yansıdığı görülmektedir. Bu sonuçlar temel kaynaklarda da yer almıştır:

A) 1929 İlkemektepler Talimatnamesi Terbiye kısmında 36. maddede yer alan “Terbiyede Türklük ve Türk Vatanı esas mihveri teşkil etmelidir. Çocuklarda milli hislerin beslenmesi ve kuvvetlendirilmesi için her fırsattan istifade edilmelidir.” ifadesiyle öğrencilerin milli duyguları özümsemiş bir şekilde yetişmeleri için milli bayramların okullarda kutlanarak çocuğun milli duyguları benimsemesine fırsatlar verilmiştir.

B) Bu çalışmayla birlikte tarih, dil, coğrafya, beden terbiyesi ve spor, arkeoloji, antropoloji ve yurt bilgisi disiplinleri vatandaşlık eğitimine katkıda bulunmuştur. Örneğin Mustafa Kemal Atatürk’ün eğitimle, özellikle tarih ve yurttaşlık bilgisi dersleriyle yakından ilgilendiği görülmektedir. Cumhuriyetin gerektirdiği insan modelinin oluşturulmasında vatandaş eğitimine temel kaynak olarak Vatandaş İçin Medeni Bilgiler kitabı rehber niteliğinde birincil elden kaynaktır.

5.2. Tartışma

Yapılan bu çalışma tarih, dil, coğrafya, beden terbiyesi ve spor, arkeoloji, antropoloji ve yurt bilgisi gibi farklı disiplinlerin vatandaş eğitimine katkılarını ayrı ayrı ele alması bakımından diğer çalışmalardan ayrılmaktadır. Diğer çalışmalara bakıldığında bu konu ile ilgili genelde tek bir disiplinin vatandaş eğitimine katkısının ele alındığı görülmektedir.

Eğitim, Türkiye’de daima kalkınma ve gelişimin ilk adımı olmuştur. İdeal yurttaş yakın çevresini tanıyan, yurttaşlık görev ve sorumluluklarını bilen ve önemseyen, üretici, aktif, demokratik vatandaş yetiştirmek okulların en önemli görevleri arasında sayılmaktadır. Eğitimin toplumun her alanda modernleşmesindeki rolü büyüktür. Eğitimin bu rolü Atıcı (2008) araştırmasındaki bulgularla benzerlik göstermektedir. Çalışmada tarihin belgelere

dayandırılarak ispatlanma çabasına girişildiğine yer verilmiştir. Aynı şekilde Ata (2000) çalışmasında Atatürk'ün bir tarihi eserin gerçeklere uygun olup olmadığını anlamak için dayandığı kaynaklara ve belgelere bakılmasının gerekli olduğunu ifade ettiğini belirtmiştir.

Çalışmada vatandaş eğitimi konusunda yer verilen disiplinlerden yurt bilgisi kitapları yeni bir ulus inşasında ve yetiştirilmek istenen ideal insan tipinin özelliklerini belirtme konusunda önemli kaynaklardır. Aynı şekilde Gürses (2010) ve Akman (2011) da tarih ve yurt bilgisi ders kitaplarının ulus-devletin istenilen özellikteki vatandaşını yetiştirmedeki önemine vurgu yapmıştır. Cumhuriyetle birlikte yapılan inkılapları topluma benimsetmek, milli tarih, milli vatan bilinci yerleşmiş, ortak dil, tarih ve kültür üzerine inşa edilmiş bir devlette yaşayan genç nesiller yetiştirmek amacıyla çalışmalar yapılmıştır.

Şimşek (2012) nin çalışmasında da değindiği gibi Türk Tarih Tezi ile ilgili birçok eleştiri yapılmıştır. Ancak her tarihi bilgi zaman ve şartlar göz önünde bulundurularak eleştiriler yapılırsa daha sağlıklı olacaktır.

Akman (2011) ve Gürses (2010) çalışmalarında yer verdikleri gibi Cumhuriyet'in kuruluşundaki temelleri ve vatandaş kavramının sınırlarını çizmesi açısından bu çalışmada da temel kaynak olarak üzerinde durulmuş olan Vatandaş İçin Medeni Bilgiler kitabı çok önemli bir kaynaktır. Ulus kimliğinin inşası ve yurttaşlar topluluğunun amacı olan biz bilincinin oluşması için Vatandaş İçin Medeni Bilgiler kitabı çok önemli bir yere sahiptir.

Arkeoloji alanında devletin büyük bir desteğiyle yapılan kazılarda ortaya çıkarılan malzeme ve belgelerle teze bilimsel dayanak oluşturulmuştur. Antropoloji alanında kafatasları üzerinde büyük bir anket sonucunda medeni insan kafatası şekli olan brakisefal şeklin Türk ırkına sahip olduğu çalışmalar sonucunda elde edilmiştir. Dil alanında da Türk Tarih Tezi gibi ortaya atılan ve bütün dillerin Türk dilinden yayıldığı ispat edilmesi için çalışmalar yapıldığı Güneş Dil Teorisi de bilimsel verilere dayandırılmaya çalışılmıştır. Coşkuner (2018)'in çalışmasında da aynı şekilde ortak bir tarihi kökenden geldiğini ispatlamak için antropoloji ve arkeolojinin verilerinden destek alındığını belirtmiştir.

Yeni kurulan devletin eğitim alanında kalkınması, ders kitaplarının düzenlenmesini gerekli kılmıştır. Cumhuriyet rejimine uygun vatandaş yetiştirmek amacıyla Aslan (2010) un çalışmasında da olduğu gibi ders kitapları laik ve resmi ideoloji ile çelişmeyecek şekilde devlet kontrolünden geçirilerek okullarda okutulmuştur.

Polat (2011) çalışmasında o dönem yurt bilgisi derslerinde milli hisler bağlamında bayrak, vatan gibi milli kimliği geliştirecek sembollerle vatandaşın kendisini Türk milletinin bir ferdi

olarak hissetmesini sağlamanın ve ortak bir bilinç oluşturmanın gurur verici bir duygu olduğunu vurgulamıştır.

5.3. Öneriler

1) Okullar sadece öğretim vererek öğrencilerin bilgi depolandığı yerler değil, eğitimin de verildiği toplumun ahlaki kurallarının, gelenek ve göreneklerine de yer verildiği kurumlar olmalıdır.

2) Okullar öğrenciyi hayata hazırlayıcı, konular günlük hayatta da uygulanabilir nitelikte olmalı, çocukların da yaparak yaşayarak öğrenebilecekleri imkânlar sağlanmalıdır.

3) Ders kitaplarında milli hisleri kuvvetlendirici, kültürümüzü gelenek göreneklerimizden nesilden nesle devam ettirecek uygulamalı konuların yer alması sağlanabilir. Tarih ve vatandaşlık konularında özellikle birlik bütünlüğün korunması adına nesilden nesle aktararak unutturulmaması gereken değerler ders kitaplarında öğrencilere zengin bir içerik ve örneklerle verilerek ilgi çekici hale getirilmelidir.

4) Ders kitapları ile ilgili çalışmalar yapılırken Cumhuriyetin ilk yıllarında yapılan çalışmalar ve edinilen tecrübelerden istifade edilmeli, günümüz şart ve ihtiyaçlarına uygun olarak Yurt Bilgisi, Vatandaşlık Bilgisi kitapları hazırlanmalıdır.

5) Ders kitaplarına öğrencilerin milli hislerini kuvvetlendiren, birlik bütünlük olma bilincine sahip ders içerikleri eklenmelidir. Ayrıca ders müfredatlarında özellikle tarih dersi müfredatında güncellemeler yapılarak yakın tarihte ülkemiz ve dünyada olan olaylara yer verilmeli; öğrencilerin çevrelerine duyarlı bir birey olmaları sağlanmalıdır.

6) Ders kitapları incelenip, disiplinler arası bir yaklaşım dikkate alınarak düzeltilebilir. Ders müfredatları son gelişmeler göz önüne alarak sürekli güncellenmeli ve zamanın ihtiyaçlarına göre tekrar tekrar düzenlenmelidir. Özellikle ders öğretmenleri tarafından Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren derslerin ve ders kitaplarının geçirdiği aşamalarının bilinmesi dersin anlatımını daha sağlam temellere dayandıracağından oldukça önemlidir. Bu maksatla Türkiye genelinde geniş çaplı tarama testleriyle öğretmenlerin eksik bulunduğu alanlar belirlenip, öğretmenlerin eksikliklerini tamamlamaları için Türkiye genelinde hizmet içi kursları açılarak bu kurslara yönlendirilmelidirler.

7) Öğretmen kılavuz kitaplarının başlarına derslerinin dünya ve Türkiye'deki gelişimiyle alakalı bölümler eklenmelidir.

Türk eğitim sistemindeki modernleşmenin gelişim aşamalarını görerek tarihi temellerini ortaya çıkarmak, geçmişte yapılmış müfredat programları ile günümüz müfredat programlarının değerlendirilerek, en uygun müfredat programının hazırlanmasının eğitim öğretimde kaliteyi artıracığı açıktır.

8) Cumhuriyetin ilk yıllarında yapılan vatandaş yetiştirme çalışmalarıyla ilgili yeterli akademik çalışmanın olmadığı gözlemlenmektedir. Özellikle disiplinlerarası çalışmalar yok denecek kadar azdır. Bu sebeple vatandaş eğitimini temellendiren disiplinlerle ilgili akademisyenlerden oluşan ekiplerle konular incelenmeli ve kamuoyunun tartışmasına sunulmalıdır.

9) O dönemde basılmış birçoğu kaynak niteliğine sahip kitaplara araştırmacıların ulaşmasında bazı zorluklar yaşanmaktadır. Bu sebeple tıpkı TTK'nın kendi yayınlarında yaptığı gibi bu eserler Atatürk dil ve tarih yüksek kurumu veya ilgili bakanlıklar tarafından tıpkıbasımları yapılmak suretiyle yeniden yayınlanmalıdırlar. Ya da kütüphaneler ellerinde bulunan bu eserleri dijitalize ederek kamuoyunun kullanımına sunmaları, Cumhuriyetin ve Cumhuriyetin kurucu kadrosunun anlaşılmasına katkı sağlayacaktır.

10) Tarih, coğrafya ve vatandaşlık gibi sözel derslerin öğrencilerin ilgisini çekmesi amacıyla, öğrencilerin katılımını sağlayıcı etkinliklerle öğrenebilecekleri ortamlar oluşturulmalıdır. Öğrenilen bilgilerin kalıcılığını sağlamak için öğrencileri konuya dâhil edici farklı etkinlikler olarak örnek hikâyeler, sınıf dışında yerinde öğrenme (müze, sergi, tarihi alanlar) metodu ile kalıcı öğrenmeler sağlanabilir.

11) Geçmişten günümüze vatan topraklarının sürekli dış güçlerin hedefi olması da göstermektedir ki bu vatani korumak için birlik olarak vatanımıza sahip çıkılmalıdır. Bu sahip çıkışla ders müfredatları birlik bütünlüğün önemini anlatan ve vatan sevgisi bağlamında öğrencilerde bilinç oluşturacak içeriklerle düzenlenmelidir

KAYNAKLAR

Acun, F. (2006). Cumhuriyetin İlk Yıllarında Eğitimin Hedefi “Mektep ile Hayat Arasındaki Çin Seddi Kaldırılmalı” *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim*, [Özel

Sayı]. Doğumunun 125. Yılında Atatürk, 80-81, <http://yunus.hacettepe.edu.tr/~facun/indexi.htm>

Ahmad, F. (2017). *Modern Türkiye'nin Oluşumu* (Y. Alogan, Çev.). Ankara: Kaynak Yayınları.

Akalın, Ş. H. (2007). Yetmiş Beş Yılda Türk Dil Kurumu, *Türk Dili Dergisi*, 94(667). 5-62.

Akçura, Y. (2008). *Türkçülüğün Tarihi*. İstanbul: Kaynak Yayınları.

Akçura, Y. (2010). *Tarih Yazmak Ve Tarih Okumak Usullerine Dair*, Birinci Türk Tarih Kongresi Konferanslar, Müzakere Zabıtları. (Tıpkıbasım). Türk Tarih Kurumu Basımevi: Ankara.

Akın, Y. (2004). *"Gürbüz ve Yavuz Evlatlar" Erken Cumhuriyet'te Beden Terbiyesi ve Spor*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Akman, Ş. T. (2011). Türk Tarih Tezi Bağlamında Erken Cumhuriyet Dönemi Resmi Tarih Yazımının İdeolojik ve Politik Karakteri, *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1 (1), 80-109. <http://www.hukukdergi.hacettepe.edu.tr/sayi1.html> sayfasından erişilmiştir.

Aksan, H. (1973). *Ortaokul Yurttaşlık Bilgisi II*. İstanbul: Kaynak Yayınları.

Akyüz, Y.(2012). *Türk Eğitim Tarihi M.Ö. 1000-M.S. 2012*.Ankara: Pegem Akademi.

Alp, H. (2009). *Tevhid-i Tedrisat'tan Harf İnkılabına İlköğretim (1924-1928)* (Doktora Tezi). <https://istanbul.academia.edu/HAlp/CurriculumVitesa> sayfasından erişilmiştir.

Arık, R. O. (1983). *Coğrafyadan Vatana*. Ankara: Başbakanlık Basımevi.

- Arıkan, Z. (1999). Halkevlerinin Kuruluşu ve Tarihsel İşlevi. *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, 6 (23). 262-281. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/20659sayfasından> erişilmiştir.
- Arslan, A.(2004). Mustafa Kemal Atatürk'e İstanbul Darülfünunu Edebiyat Fakültesi Tarafından Fahrî Müderrislik Unvanı Verilmesi. *İstanbul Üniversitesi Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları Dergisi*, (5,) 13-24. <http://kaynakca.hacettepe.edu.tr/eser/12570790/mustafa-kemal-ataturk-e-istanbul-darulfununu-edebiyat-fakultesi-tarafından-fahri-muderrislik-unvani-verilmesi> sayfasından erişilmiştir.
- Aslan, E. (2010). Türkiye Cumhuriyetinin İlk Ders Kitapları, *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 35 (158), 215231. [http //: egitimvebilim. ted. Org. tr/ index. Php /EB/article/view/663](http://:egitimvebilim.ted.Org.tr/index.Php/EB/article/view/663) sayfasından erişilmiştir.
- Aslan, E. (2011). Osmanlı'nın "Mekatıb-i İptidaiye"sinden Türkiye Cumhuriyetinin "İlk Mektepleri"ne Geçişte Tarih Programlarında Değişim. *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, (48), 749 -777.
- Asker, A. (2012). Nazi Irk Tasnifinde Türkler ve Ortadoğu Halkları. *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 12 (25), 79-99. [http //: dergipark.gov.tr/download/article-file/235827sayfasından](http://:dergipark.gov.tr/download/article-file/235827sayfasından) erişilmiştir
- Ata, B. (2000). Atatürk, Tarih Öğretimi ve Müzeler. *Türk Yurdu*, 20(160) http://:www.acikarsiv.gazi.edu.tr/File.php?Doc_ID=83sayfasından erişilmiştir.
- Atıcı, T. (2008). *Türkiye Cumhuriyeti'nde Eğitim Tartışmaları Işığında İlköğretim ve Halk Eğitim Alanındaki Modernleşme (1923-1933)*, (Doktora tezi). [http //:acikarsiv. ankara. edu. tr/ browse/ 4392/ 4882. pdf](http://:acikarsiv.ankara.edu.tr/browse/4392/4882.pdf) sayfasından erişilmiştir.
- Artam, N. (1948). *Müslüman Çocuğun Kitabı*. İstanbul: MEB

Atatürk, M.K. (1927). *Nutuk*. İstanbul: Devlet Matbaası

Avcı, S.(2012). Birinci Coğrafya Kongresi ve Türkiye'nin Coğrafi Bölgeleri Hakkındaki Tartışmalara Dair Bir Not. *Türk Coğrafya Dergisi*, (57).95-99. [http // : dergipark. ulakbim. gov. tr/ tcd/ article/ view/ 1074000055](http://dergipark.ulakbim.gov.tr/tcd/article/view/1074000055) sayfasından erişilmiştir.

Aydın, S.(1996). Türk Tarih Tezi ve Halkevleri, *Kebikeç Dergisi*, (3), 107-130. <http://www.kebikedergi.org/kebiked-dergisi-sayi3.shtml> sayfasından erişilmiştir.

Aykaç, N. (2011). Türkiye Cumhuriyetinin Kuruluşundan Günümüze Sosyal Bilgiler Programının Eğitim Programı Öğeleri Açısından Değerlendirilmesi, *İlköğretim Online Dergisi*, 10 (2), 406420. [http: // ilkogretimonline. org. tr.](http://ilkogretimonline.org.tr) sayfasından erişilmiştir.

Babacan, H., Sansar, F. Ve Temizer, F. (2013). *Türk İnkılabı Tarihi*. Ankara: Öncü Kitap.

Balcı, A. (2009) *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem, Teknik ve İlkeler*. Ankara: Pegem Akademi.

Baydur, R. G. (2010). *Türk Irk Ve Medeniyet Tarihine Umumi Bir Bakış*, Birinci Türk Tarih Kongresi, Konferanslar, Müzakere Zabıtları (Tıpkıbasım). Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi

Baymur, F. (1946). *Türkçe Öğretimi Birinci Kitap Esaslar - Sözle İfade - Tahrir İmla*. İstanbul: Kenan Matbaası.

Bayraktar, Ö. (2011,Aralık). Güneş-Dil Teorisi: “Batı” ve “Türk” Arasındaki Sınırı İdare Etmek. *Okan Üniversitesi Siyasi İlimler Türk Derneği, IX. Lisansüstü Kongresi*, Journal of Global Studies Special Issue pp. (137-149), İstanbul.

Bayur, Y. H. (1932). *Şarkta İnhitat Sebepleri*, Birinci Türk Tarih Kongresi Konferanslar, Münakaşalar, T. C. Maarif Vekaleti: İstanbul

Behar, Büşra Ersanlı.(2013) *İktidar ve Tarih, Türkiye’de “Resmi Tarih” Tezinin Oluşumu (1929-1937)*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Beşikci, İ. (2013). *Türk Tarih Tezi “Güneş-Dil Teorisi “Ve Kürd Sorunu Bilim Yöntemi Türkiye’deki Uygulama- II*. İstanbul: İsmail Beşikci Vakfı Yayınları.

Bolat, B, S. (2012). Tanzimat’tan Demokrat Partiye Kültür Politikaları ve Tarih Anlayışları. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 5(8),237-247.http://www.arastirmax.com/.../231-247_tanzimattan-demokrat-partiye-kultur-politikalari-tar.sayfasından erişilmiştir.

Bozkurt, E. (1932). Maarif Vekili Esat Beyefendinin Açma Nutku, Birinci Türk Tarih Kongresi, Konferanslar Münakaşalar (1932). T. C. Maarif Vekaleti: İstanbul

Bölükbaşı, Y. Z ve Yücel, G. (2011). Cumhuriyetin Ötekisi Olarak Geleneksel Milliyetçilik ve Türk Ocaklarının Kapatılması. *Akademik Bakış Dergisi*, (26), 1-19. [http //: www. akademikbakis. org/ eskisite/ 27/ 14. pdf](http://www.akademikbakis.org/eskisite/27/14.pdf) sayfasından erişilmiştir.

Brandenstein, W. (1937). Etrükslerin ve Tyrrhenlerin En Eski Tarihine Ait Dil Tetkikleri, *Bellekten Dergisi*, I, (3-4). 677-751.

Canşen, E. (2015). Türkiye Cumhuriyeti’nin Spor Politikaları. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17 (1), 33-48 [http// : edergi. trakya. edu. tr/ sbd/ fox. aspx? mid. sayfasından erişilmiştir](http://edergi.trakya.edu.tr/sbd/fox.aspx?mid.sayfasından erişilmiştir).

Cantek, F. Ş. Ve Yarar, B. (2009). Erken Cumhuriyet Dönemi Dergi ve Gazetelerinde Spor ve Kadın (1928-1960). *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, (29) 201-218. [https: // www. academia. edu/ 11802311/ sayfasından erişilmiştir](https://www.academia.edu/11802311/sayfasından erişilmiştir).

Cevizci, A. (1999). Felsefe Sözlüğü, İstanbul: Paradigma Yayınları

Copeaux, E. (2006). *Tarih Ders Kitaplarında (1931-1993) Türk Tarih Tezinden Türk-İslam Sentezine*, (A. Berktaş, Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.

Coşkuner, E. A. (2018). Milli Devletin İnşasında Ayşe Afet İnan, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı

Çapa, M. (2002). Cumhuriyetin İlk Yıllarında Tarih Öğretimi. *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, 32 (164), 332-346. [http// : dergiler.ankara.edu.tr/ dergiler/ 45/ 816/ 10346. pdf](http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/45/816/10346.pdf) sayfasından erişilmiştir.

Çelebi N. ve Asan, H. T. (2013). Cumhuriyetin İlk Yıllarındaki (1923-1946) İnsan / Birey Yetiştirme Paradigmasının Son Osmanlı Birikimi İle Karşılaştırmalı Analizi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 140148. [http// : www. jret. org/ File Upload/ ks281142/ File/ 15a.n_celebi_tezer_aslan.pdf](http://www.jret.org/FileUpload/ks281142/File/15a.n_celebi_tezer_aslan.pdf) sayfasından erişilmiştir.

Çelik, H. (2008). Cumhuriyet Dönemi Vatandaşlık Eğitiminde Önemli Adımlar, *Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Dergisi*, 10 (1), 359369. [http://:www.fed.sakarya.edu.tr/arsiv/yayinlenmis_ dergiler/2008_1/2008_1_25. pdf](http://www.fed.sakarya.edu.tr/arsiv/yayinlenmis_dergiler/2008_1/2008_1_25.pdf) sayfasından erişilmiştir.

Çeliksoy, A.M. ve Çelik, V. O. (2015). Türkiye’de Cumhuriyet Sonrası İlkokul Öğretim Programları İçerisinde Beden Eğitimi Ders Süresinin İncelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi* (13), 369391. <http://www.asosjournal.com/DergiTamDetay.aspx?ID=690&Detay=Ozet> sayfasından erişilmiştir.

Çığ, M. İ. (2014). *Atatürk ve Sümerler*. İstanbul: Kaynak Yayınları.

Danışman, T. T. (1939). *Yurd Bilgisi*. İstanbul: Mustafa Asım Matbaası.

Danişmend, İ. H. (1936). *Türklerle Hind - Avrupalıların Menşe Birliği II*. İstanbul, Devlet Basımevi.

Demir, Y. G. (2010). Türk Tarih Tezi İle Türk Dil Tezinin Kavşağında Güneş-Dil Teorisi, *Uludağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (19), 385 - 396. [http // : dergipark. gov. tr/ download/ article - file/ 214376](http://dergipark.gov.tr/download/article-file/214376) sayfasından erişilmiştir.

Demirel, F. A. (2011). Türkiye Antropolojisinin Tarihi ve Gelişimi Üzerine, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4, 128-134 [http// : dergipark. gov. Tr /download/ article-file/ 181757](http://dergipark.gov.tr/download/article-file/181757)sayfasından erişilmiştir.

Devlet, G. B. (2004). Atatürk Devri Yüksek Öğretim Kurumlarında Türk İnkılap Tarihi. (YükseklisansTezi). [http// : www. academia. edu.s](http://www.academia.edu.s) ayfasından erişilmiştir.

Dewey, J. (1939). *Türkiye Maarifi Hakkında Rapor*, İstanbul: Devlet Basımevi.

DİE (1933). Maarif 1923-32 İstatistikleri No: 26, İstanbul: Devlet Matbaası

Dilmen, İ. N. (1936). Güneş-Dil Teorisinin Ana Kanunları ve Analiz Yolları. *Ülkü Halkevleri Dergisi*, 38(7). 88-95.

Dilmen, İ. N. (2010). *Türk Tarih Tezinde Güneş Dil Teorisinin Yeri ve Değeri*, İkinci Türk Tarih Kongresi, Kongrenin Çalışmaları, Kongreye Sunulan Tebliğler, (Tıpkıbasım).Türk Tarih Kurumu Basımevi: Ankara.

Dinç, S. (2008). Cumhuriyet Dönemi Eğitim Tarihimizde I. Milli Eğitim Şurası (17-23 Temmuz 1939) ve Uygulamaları. *Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Merkezi Dergisi*. [http: // turkoloji. cu. edu. tr/ ATATURK/ arastirmalar/ sait _ dinç _ I_ milliegitim_surasi. pdf](http://turkoloji.cu.edu.tr/ATATURK/arastirmalar/sait_dinç_I_milliegitim_surasi.pdf) sayfasından erişilmiştir..

Dirican, R. (2014). Anadolu Mecmuası'nın Türk Düşünce Hayatı Açısından Değerlendirilmesi. The Journal of Academic Social Science Studies. (25-I), 387398. <https://www.jasstudies.com/DergiPdfDetay.aspx?ID=2222> sayfasından erişilmiştir.

Divril, M. (2015). *Milli Mücadele Dönemi'nden Cumhuriyetin İlk Yıllarına Vatandaşlık Ve Kimlik Tartışmaları (1918-1924)*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,Tokat.

Duman, D. Ve Doğdu, M. (2010). 1930-1950 Dönemi Çocuk Dergilerinde Yurttaşlık Bilinci Gelişimi Kapsamında Ulus- Devlet Algısının Sağlanması: "Türk Çocuğu– Cumhuriyet Çocuğu " *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 9 (20-21), 157-170. http://deu.edu.tr/ataturkilkeleri/ai/uploaded_files/file/dergi%2020-21/8.pdf sayfasından erişilmiştir.

Duran, A. (2012). Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Eğitim (1876-1923). (Yükseklisans tezi), [http://ulusaltezmerkezi.com/mesrutiyetten-cumhuriyete – eğitim - 18761923/](http://ulusaltezmerkezi.com/mesrutiyetten-cumhuriyete-egitim-18761923/) sayfasından erişilmiştir.

Durgun, S. (2011). *Memalik-i Şahane 'den Vatan 'a*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Elkatmış, M. (2014). İlköğretim Programlarının Yurttaş Profili, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, II, (36), 1-13. <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/pauefd/article/view/5000056491/0>

Emre, A. C. (1956). *Atatürk'ün İnkılap Hedefi ve Türk Tarih Tezi*. İstanbul: Ekin Yayınevi.

Emin, Â. (1929). *Umumî Tarih Ortazaman ikinci Kitap*, İstanbul: Kanaat Kütüphanesi.

Ertem, S. (1933). *Türk İnkılabının Karakterleri*. İstanbul: Devlet Matbaası

Erden, M. Ve Akman, Y. (2012). *Eğitim Psikolojisi Gelişim-Öğrenme Öğretme*. Ankara: Arkadaş Yayınevi

Ertek, T. A. (2011). Hasan Âli YÜCEL ve Birinci Coğrafya Kongresi (1941), *Türk Coğrafya Dergisi*, 57, 11-19. <http://www.tck.org.tr> sayfasından erişilmiştir.

Göker, M. (1938). Türk Tarih Kurumunun İlmîğ ve İdariğ Faaliyeti, *Belleten Dergisi*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi. II (5/6).

Gölen, Z. (2002). Atatürk'ün Tarih Anlayışı. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, XVIII (52'den ayrı basım), 159-185. [http // : www. atam. gov. tr / wp - content/ uploads/ Zefer – GÖLEN – Atatürkün - Tarih-Anlayışı. pdf](http://www.atam.gov.tr/wp-content/uploads/Zefer-GÖLEN-Atatürkün-Tarih-Anlayışı.pdf) sayfasından erişilmiştir.

Gölen, Z. (2012). *şark Meselesi ve Milli Mücadele*. Isparta: Fakülte Kitabevi.

Gökalp, Z. (1970). *Türkçülüğün Esasları*. Ankara: Devlet Kitapları

Gökalp, L. (2014). Erken Cumhuriyet Dönemi (1930-1940). Orta Anadolu Bölgesi Türk Kazıları ve Değerlendirilmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7, (34), 466492. [http // : www. Sosyal arastirmalar. com/ cilt7/ sayi34turkce. htm](http://www.SosyalArastirmalar.com/cilt7/sayi34turkce.htm) sayfasından erişilmiştir.

Gölpınarlı, A. (2007). *Yurt Bilgisi Atatürk Dönemi Ders Kitabı*. İstanbul: Kaynak Yayınları

Görgülü, E. (2006). Atatürk'ün Tarih Teziyle İlgili Tiyatro Eserlerinin İncelenmesi.(YükseklisansTezi).<http://193.255.140.18/Tez/044395/METIN>. Pdf sayfasından erişilmiştir.

Güçlü, A. B, Uzun, E., Uzun, S., Yolsal, Ü. H. (2002). *Felsefe Sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat yayınları

Gültekin, A. K. (2015). Cumhuriyetin Kuruluş Dönemi Açısından Antropoloji ve Irkçılık Tartışmaları Hakkında Görüşler, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 55, (1) 91-111

Gümüşçü, O. (2010). *Tarihi Coğrafya*. E. Güngör (Ed.). İstanbul: Yeditepe Yayınevi.

Çambel, H. C. (1994). Atatürk ve Tarih. *Belleten Dergisi*, III(10). 273-274.

Günay, N. (2013). Atatürk Döneminde Türkiye’de Beden Eğitiminin Gelişimi ve Gazi Beden Terbiyesi Bölümü. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, (85),73-99.<http://www.atam.gov.tr/wp-content/uploads/03-Nejla-Gunay.pdf> sayfasından erişilmiştir.

Gürses, F. Ve Pazarcı, N. G. (2010,Eylül). Siyasal Gündemin Yurttaşlık Kavramına Etkileri: Ders Kitapları Üzerine Bir İnceleme. Karaburun BilimKongresi’nde sunulmuştur,İzmir/Karaburun.http://www.academia.edu/.../Siyasal_Gundemin_Yurttaslik_Kavramina_Etkileri_Ders_Kitapl. sayfasından erişilmiştir.

Gürses, F. (2010). Kemalizm’in Model Ders Kitabı: Vatandaş İçin Medeni Bilgiler, *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi*, 4, (7). 233249. [http // : dergipark. ulakbim. gov. tr/ gav/ article/ view/ 5000142008](http://dergipark.ulakbim.gov.tr/gav/article/view/5000142008)

Güven, Ö. (1996). Türkiye’de Cumhuriyet Döneminde Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni Yetiştiren Okulların Eğitimini Hazırlayıcı Çalışmalar, *Bed. Eğt. Spor Bil. Der. I. (2)*s.70-82.

Hacıeminoğlu, N. (1979). *Milli Devletin Kültür Politikası ve Eğitim Hedefleri. Türk Milli Eğitiminin Dünü, Bugünü ve Geleceği* Türk Milli Eğitimi Birinci Kurultayı Tebliğleri. Ankara: Bımaş Yayınları, s. 123-130.

Hesapçioğlu, M.(2009). Türkiye’de Cumhuriyet Döneminde Eğitim Politikası ve Felsefesi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*(29),121138.<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/1833> sayfasından erişilmiştir.

Heyd, U.(2010). *Türk Milliyetçiliğinin Kökenleri* (Çev. A. G. Bozkurt). İstanbul: İlgi-Kültür Sanat Yayınları.

Hocaoğlu, Y., Şahin,G., Yüzbaşıoğlu, Ö., Keleşoğlu ve Aksoy, İ., (1964) *Atatürk*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

İnan, A. (2010). *Türk Tarih Kurumunun Arkeoloji Faaliyeti*, İkinci Türk Tarih Kongresi, Kongrenin Çalışmaları, Kongreye Sunulan Tebliğler (Tıpkıbasım) Türk Tarih Kurumu Basımevi: Ankara.

İnan, A. (1938). Osmanlı Tarihinin Karakteristik Noktalarına Bir Bakış, *Belleten Dergisi*. Ankara: Türk tarih Kurumu Basımevi. II(5/6).123-132.

İnan, A.(1931) *Vatandaş İçin Medeni Bilgiler I. Kitap*. İstanbul: Devlet Matbaası.

İnan, A. (1936). *Güneş-Dil Teorisi Üzerine Ders Notları Türkoloji II*, İstanbul: Devlet Basımevi

İnan, A. (1981). *M. Kemal Atatürk'ten Yazdıklarım*, Ankara: Kültür Bakanlığı

İnan, A. (1994). Atatürk ve Tarih Tezi, *Belleten Dergisi*. (Tıpkıbasım).Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi. III (10). 243-246.

İnan, Afet.(1932). Tarihten Evvel ve Tarih Fecrinde. Birinci Türk Tarih Kongresi-Konferanslar Münakaşalar, T.C.Maarif Vekaleti: İstanbul

İnan, A. (1949). Atatürk'te Vatan Mefhumu ve Millet Sevgisi, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih – Coğrafya Fakültesi Dergisi, VII. cilt, 4, 507-514. [http: // dergiler.ankara. edu. tr/ dergiler/26/1233/14083.pdf](http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/26/1233/14083.pdf) sayfasından erişilmiştir.

Kabapınar Y. (1992). Başlangıcından Günümüze Türk Tarih Tezi ve Lise Tarih Kitaplarına Etkisi. *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*,

1,(2),143177.http://:web.deu.edu.tr/ataturkilkeleri/pdf/1.ciltsayi2/c1_s2_yucel_kabapinar.pdf sayfasından erişilmiştir.

Kami, Ali (1931). *Yurt Bilgisi*, İstanbul: Hilmi Kütüphanesi

Kansu, Ş. A. (1995). Alacahöyük'te Bulunan İskeletlerin Antropolojik Tetkiki Birinci Kısım. *Belleten Dergisi*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi 1(1),180-209.

Kansu, Ş. A. (1932).Türklerin Antropolojisi, Birinci Türk Tarih Kongresi Konferanslar Münakaşalar, T.C. Maarif Vekaleti: İstanbul

Kapluhan, E. (2012). Atatürk Dönemi (1923-1938). İlkokullarda Coğrafya Eğitimi.*MarmaraCoğrafyaDergisi*,(25),152170.http://:dergipark.gov.tr/download/article-file/3281 sayfasından erişilmiştir.

Karadaş, Y. ve Demir, T. (2013). Türkiye'de 1930-1970 Arası Arkeoloji Paradigmasının Bilim Sosyolojisi Açısından Bir Betimlemesi. *İnsanbilim Dergisi*, 2 (2), 116. http // : www. journals. istanbul. edu.tr/iuinsanbilim/article/view/1023022547 sayfasından erişilmiştir.

Karahan, L. (1999). Atatürk Dönemi Dil Kurultaylarında Türk Dünyası, *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, II, (574), 845853. http // : turkoloji. cu. edu.tr/ATATURK/.../leyla_karahan_ataturk_donemi_kurultay_turk_duny...sayfasından erişilmiştir

Karakaş, M. (2007). *Türk Ulusçuluğunun İnşası*. Ankara: Elips Kitap.

Karakılıç, C. ve Müjdecı M. (2014). Yurttaşlık Bilgisi Kitaplarında Kimlik ve Vatandaşlık. Tarihin Peşinde - *Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (11), 173198. http // : www. tarihinpesinde. com/dergimiz/nisan2014/M11_10.pdf sayfasından erişilmiştir.

Karakuş, U. (2012). Coğrafya Eğitimi İçin Önemli Bir Kaynak: Birinci Türk Coğrafya Kongresi. *Marmara Coğrafya Dergisi* (25), 198-212
<http://dergi.marmara.edu.tr/marucog/article/view/1012000706/0> sayfasından erişilmiştir.

Karal, Enver Ziya, “Atatürk’ün Türk Tarih Tezi”. Atatürkçülük (İkinci Kitap), Milli Eğitim Basımevi, İstanbul,1988

Karataş, S. (2002). Batılılaşma Döneminde Ders Program Değişimi.(Yüksek Lisans Tezi), [http //: www.sbd.aku.edu.tr/V1/skaratas.pdf](http://www.sbd.aku.edu.tr/V1/skaratas.pdf) adresinden alınmıştır.

Kaya, B. ve Ersoy, F. (2014). Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi Dersinin Sekizinci Sınıf Öğrencilerinde Vatandaşlık Algısının Oluşumuyla İlişkisi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*,(23), 252303. [http // : efdergi. inonu. edu. tr/ article/ view/ 5000186992](http://efdergi.inonu.edu.tr/article/view/5000186992) sayfasından erişilmiştir.

Kaya, E. E. (2015). Erken Cumhuriyet Dönemi Ulus İnşa Sürecinde Irk ve Irkçılık (1923-1938). *Akademik Hassasiyetler Dergisi*, 2,(3), 21-64 <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/63534> sayfasından erişilmiştir.

Kaya, R., Özdemir, Y. ve Şimşek, U. (2004). Genç Cumhuriyet ve Oluşturulmaya Çalışılan Tarih Bilinci. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (9), 271-281.
<http://edergi.atauni.edu.tr/ataunikkefd/article/view/1021003892/1021003713>. sayfasından erişilmiştir.

Kaya, Y. K. (1984). *İnsan Yetiştirme Düzenimiz*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal ve İdari Birimler Döner Sermaye İşletmesi Tesisleri.

Kaya, K.(1942). *İlkokulda Coğrafya Öğretimi*. İstanbul: Maarif matbaasına

Kazmaz, S. (1944). *Okuma Ve Yurt Bilgisi*. Ankara: Maarif Matbaası.

Kepecioğlu, K.(2010). *Türklerde Spor*. İkinci Türk Tarih Kongresi, Kongrenin Çalışmaları, Kongreye Sunulan Tebliğler.(Tıpkıbasım).Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Kılıç, A. (2007). Erken Cumhuriyet Dönemi Türk Milliyetçiliğinin Tipolojisi *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*,(16),113140.<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/118025sayfasından> erişilmiştir.

Korkmaz, Z. (2009). Cumhuriyet Dönemi Kültür Politikasında Türk Dilinin Yeri. *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*. XCVI,(682),291-299. http://turkoloji.cu.edu.tr/makale_sistem/tum_list.php?psearch=Zeynep%20Korkmaz sayfasından erişilmiştir.

Koşay, H. Z. (1937). Türk Tarih Kurumu Tarafından Alacahöyük'te 1936 Yazında Yaptırılan Hafriyatta Elde Edilen Neticeler, *Belleten Dergisi*,1 (2),525-544.Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Koşay, H. Z. (1995). Türk Tarih Kurumu Alacahöyük Hafriyatı 1940 Çalışmaları ve Neticeleri. *Belleten Dergisi*, V, (17-18).1-35. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Köken, N. (2014). *Cumhuriyet Dönemi Tarih Anlayışları Ve Tarih Eğitimi (1923-1960)*. Atatürk Araştırma Merkezi: Ankara.

Köprülü, M. F.(1994). Ortazaman Türk Hukuki Müesseseleri. *Belleten Dergisi*, II(5-6). 39-72. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Köstüklü, N. (1999). *Sosyal Bilimler ve Tarih Öğretimi*.Konya: Günay Ofset.

Kul, F. N. (2011). Erken Cumhuriyet Dönemi İlkokul Binaları, Mimarlık Dergisi,360(Temmuz-Ağustos), 6671. [http // : www. Mimarlik dergisi. com/](http://www.Mimarlikdergisi.com/)

index. cfm? sayfa= mimarlik& Dergi Sayi= 374& Rec D. sayfasından erişilmiştir.

Lewis, B.(2017). Modern Türkiye'nin Doğuşu, (B. Babür, Çev.) Turna, Ankara: Arkadaş Yayınları

Mansel, A. M.(1937) Preistorik Boyalı Keramik Kültürleri, *Belleten Dergisi*,1(3-4),657-671.Ankara:Türk Tarih Kurumu Basımevi.

MEB. (1983). *Cumhuriyet Döneminde Eğitim*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

MEB. (1973). *50.Yılında Milli Eğitimimiz*. Z. Karamuk (Haz.), İstanbul: MEB Yayınları.

MEB.(2003). *Örnekleriyle Türkçe Sözlük*. Ankara: Saray Matbaacılık.

Mumyakmaz, H.(2010). Etnik Kimlik, Ulus ve Vatandaşlık: Teori, Tarih ve Bugünün Türkiye'sine Dair Bir Değerlendirme. *Düşünce Dünyasında Türkiz Siyaset ve Kültür Dergisi*,(5),105-120.

Oral, M. (2006). *Türkiye'de Romantik Tarihçilik (1910-1940)*.Ankara: Asil Yayın Dağıtımçılık.

Öncül, R.(2000). *Eğitim ve Eğitim Bilimleri Sözlüğü*. İstanbul: MEB

Özbek, M.(1998). Cumhuriyetle Başlayan Antropoloji[Özel Sayı]*Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi* 75. Yıl,105-107.[http://: www.edebiyatdergisi.hacettepe.edu.tr/index.php/EFD/article/download/266/167](http://www.edebiyatdergisi.hacettepe.edu.tr/index.php/EFD/article/download/266/167)

Özdemir, O. (2012). Birinci Türk Dili Kurultayı Bildirilerinde Dil ve Egemenlik İlişkisi. *Turkish Studies*, 7 (4), 2511 - 2520. [http// : turkishstudies.net/.../872300007_ÖzdemirOrhan_S-2511-2..sayfasındanerişilmiştir](http://turkishstudies.net/.../872300007_ÖzdemirOrhan_S-2511-2..sayfasındanerişilmiştir).

Özdoğan, M.(2011).Türk Arkeolojisinin Sorunları Ve Koruma Politikaları:3 Arkeolojik Kazılar Bilimsel Çalışma Mı? Toprak Hafriyatı Mı?, İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları

Özdoğan, M. (2014). Türkiye’de Ulus İnşası Ve Dil Devrimi (1839-1936). (Yükseklisans Tezi).[http // : dergipark. gov. tr/ download/ articlefile/ 63529](http://dergipark.gov.tr/download/articlefile/63529) sayfasından erişilmiştir.

Özlu, H.(2011). Afet İnan’ın Cenevre Günleri ve Tarih Çalışmaları, *Çağdaş TürkiyeTarihiAraştırmalarıDergisi*,X,(22),165187.n[http://:dergipark.gov.tr/do wnload/article-file/233433](http://dergipark.gov.tr/download/article-file/233433)sayfasından erişilmiştir.

Öztaş, S.(2009). Atatürk Dönemi Tarih Anlayışı ve Tarih Öğretimi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (2), 94107. [http// : dergipark. ulakbim. gov. tr/ adyusbd/ article/ view/ 5000041843](http://dergipark.ulakbim.gov.tr/adyusbd/article/view/5000041843) sayfasından erişilmiştir.

Peker, R.(1931) *Vatandaş İçin Medeni Bilgiler II*. Kitap. İstanbul: Devlet Matbaası.

Türkkan, M.ve Burma, B.(2005).*Türkçe Sözlük*, İstanbul: Gendaş A.Ş.

Özodaşık, M.(1999).*Cumhuriyet Dönemi Yeni Bir Nesil Yetiştirme Çalışmaları 1923-1950*. Konya: Çizgi Kitabevi.

Parlak,İ.(2005).Kemalist İdeoloji ’de Eğitim Erken Cumhuriyet Dönemi Tarih ve Yurtbilgisi Ders Kitapları Üzerine Bir İnceleme,Ankara:Turhan Kitabevi.[http://:www.academia.edu/.../Kemalist_İdeolojide_Eğitim_Erken_Cu mhuriyet_Dönemi_Tarihi](http://www.academia.edu/.../Kemalist_İdeolojide_Eğitim_Erken_Cumhuriyet_Dönemi_Tarihi) sayfasından erişilmiştir.

Polat, E.G.(2011).Osmanlı’dan Günümüze Vatandaşlık Anlayışı. *Ankara Barosu Dergisi*,(3),128153.[http://:www.ankarabarosu.org.tr/siteler/ankarabarosu/tekm akale/2011-3/2011-3-4.pdf](http://www.ankarabarosu.org.tr/siteler/ankarabarosu/tekmakale/2011-3/2011-3-4.pdf)sayfasından erişilmiştir.

- Peker, R.(1984).*İnkılap Dersleri*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Pittard, E. (1938). Neolitik Devirde Küçük Asya İle Avrupa Arasında Antropolojik Münasebetler, *Belleten Dergisi*, Türk Tarih Kurumu Basımevi: Ankara. 5/6 (II).S.19-34
- Rauf, M. (1932).*Çocuktan Harsa Birinci Sınıfta Çocuğa Göre Mektep* .İstanbul: Akşam Matbaası
- Sel,B. ve Sözer M.A. (2017). Cumhuriyet Dönemi (1928-1948) Yurt Bilgisi Ders Kitaplarında Çocukluğun Politik Yapılandırılmasına İlişkin Bir Araştırma.*Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*?:SS-SS[201?]doi:10.16986/HUJE.2017027933[http://www.efdergi.hacettepe.edu.tr/doi-numarasi-alan-makaleler.htmlsayfasından erişilmiştir](http://www.efdergi.hacettepe.edu.tr/doi-numarasi-alan-makaleler.htmlsayfasından-erişilmiştir).
- Sınar, A. (1997). Cumhuriyetin İlk On Yılında Okutulan Türkçe Ders Kitapları. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, (9), 343-352. [http:// : dspace. marmara. edu. tr/ handle/ 11424/3457](http://dspace.marmara.edu.tr/handle/11424/3457) sayfasından erişilmiştir.
- Tarcan, S. S. (1932). *Beden Terbiyesi Oyun-Cimnastik-Spor*. İstanbul: Devlet Matbaası.
- Sivrioğlu, U. T. (2015).Aryan Teorisi ve Türk Tarih Tezi.Akademik Tarih Ve Düşünce Dergisi.2(6).1-27.[http://:dergipark.gov.tr/download/article-file/285780sayfasından erişilmiştir](http://dergipark.gov.tr/download/article-file/285780sayfasından-erişilmiştir).
- Sönmez, V. (1994). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Personel Geliştirme Merkezi Yayın.
- Söyegov, M. (2013). Toprak Altında Korunan Çok Eski Bir Medeniyet: Türkmenlerin Ekonomik Yaşamına Ve Sözlü Folkloruna Etkisi Ve İzleri, *Akademik Bakış Dergisi*, Sayı: 36 Mayıs–Haziran 2013 [http://www.akademikbakis.orgsayfasından erişilmiştir](http://www.akademikbakis.orgsayfasından-erişilmiştir).

Şendeniz, Ö. (2014). Erken Cumhuriyet Dönemi Dil Politikaları: Güneş Türk Dil Teorisinin Türk Basınında Yansımaları, *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*(20),307326.[http://:www.ctad.hacettepe.edu.tr/10_20/5.pdf](http://www.ctad.hacettepe.edu.tr/10_20/5.pdf) sayfasından erişilmiştir.

Şimşek, A. (2012). Türk Tarih Tezi Üzerine Bir Değerlendirme. *Türkiye Günlüğü Dergisi*, (111), 85-100 [http // : www. academia. edu/ 5081816/ _Türk_Tarih_Tezi_Üzerine_Bir_Değerlendirme](http://www.academia.edu/5081816/Türk_Tarih_Tezi_Üzerine_Bir_Değerlendirme) sayfasından erişilmiştir.

Tan, M. G., Sever, M., Bora A. ve Şahin. (2007). *Cumhuriyette Çocuktular*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.

Tankut, H.R.(1936a). *Güneş-Dil Teorisine Göre Dil Tetkikleri Birinci Kitap Türk Dil Bilgisine Giriş*. İstanbul: Devlet Basımevi.

Tankut, H.R. (1936b). *Güneş-Dil teorisine Göre Toponomik Tetkikler*. İstanbul, Devlet Basımevi.

Tarım, R. (2013). Atatürk ve Türk Dili. *Turkish Studies*, 8,(9), 95-103.[http://:www.turkishstudies.net/.../1814587461_010Tarım%20Rahi..sayfasından](http://www.turkishstudies.net/.../1814587461_010Tarım%20Rahi..sayfasından) erişilmiştir.

Taş, H. İ. (2005). Cumhuriyetin Kuruluşundan Günümüze İlköğretim II. Kademe Ve Liselerde Coğrafya Dersi Ve Müfredatının Değişimi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 10 (14) 311 - 330. <http://edergi.atauni.edu.tr/ataunidcd/article/view/1021006264sayfasından> erişilmiştir

Taşkıran, T. (1939).*Yurt Bilgisi I*, İstanbul: Maarif Matbaası.

Taşkıran, T. (1941).*Yurt Bilgisi II*, İstanbul: Maarif Matbaası.

TBMM, *Atatürk'ün Türkiye Büyük Millet Meclisinin V. Dönem 2.Yasama Yılıni Açış Konuşmaları*, Millet Meclisi Tutanak Dergisi D. V, C. 13, Sa. 4. https://www.tbmm.gov.tr/tarihce/ataturk_konusma/5d2yy.htm sayfasından erişilmiştir.

T.C. Maarif Vekaleti. (1931). *Türk Tarihinin Ana Hatları: Methal Kısmı*, İstanbul: Devlet Matbaası.

T.C. Maarif Vekaleti.(1933a). *İlkmektep Kitapları IV. Sınıf Tarih* .İstanbul: Vakit Gazete Matbaa Kütüphanesi

T.C. Maarif Vekaleti.(1954).*Resim Dersleri 10-15*.İstanbul: Maarif Basımevi.

T.C. Maarif Vekaleti. (1929). *İlkmektepler Talimatnamesi*. İstanbul: Devlet Matbaası

T.C. Maarif Vekaleti.(1933b). *Yurt Bilgisi: İlk Mektep Kitapları-V. Sınıf*, İstanbul: Devlet Matbaası,

Türk Dil Kurumu. (1988). *Türkçe Sözlük*. Ankara: TDK.

Toprak, Z. (2011). Atatürk, Eugéne Pittard ve Afet Hanım En Büyük Antropolojik Anket. *Toplumsal Tarih*.(205), 20 30. https://www.academia.edu/13266416/T%C3%BCrkiyenin_En_B%C3%BCy%C3%BCk_Antropolojik_Anketi sayfasından erişilmiştir.

Toprak, Z. (2012). *Darwin'den Dersim'e Cumhuriyet ve Antropoloji*. İstanbul: Doğan Kitap.

Tuğluoğlu F. ve T. Tunç (2010). 1926 İlkmektep Müfredatı ve Cumhuriyet Dönemi Eğitiminin Ekonomik Hedefleri. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*,XXVI,(76)http://www.atam.gov.tr/.../1926-ilkmektep_mufredati-vecumhuriyet-donemi-egitiminin-ek.. sayfasından erişilmiştir.

Türkdoğan,O.(1979).*50.Yılında Atatürk'ün Dil ve Tarih Tezi.Türk Milli Eğitiminin Dünyü, Bugünü ve Geleceği Türk Milli Eğitimi Birinci Kurultayı Tebliğleri*. Ankara: Bimaş Yayınları,123-130.

Türkmen, M. (2013). Erken Cumhuriyette Beden Eğitimi ve Sporun İdeolojik Temelleri, Turkish Studies- International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkishor Turkic Volume 8/6 Spring2013,p.729740,Ankara.[http://:www.academia.edu/.sayfasından](http://www.academia.edu/.sayfasından) erişilmiştir.

TTTC.(1931a).*Tarih-I : Tarihtenevelki Zamanlar ve Eski Zamanlar*, İstanbul: Devlet Matbaası.

TTTC.(1931b).*Tarih-II: Ortazamanlar*, İstanbul: Devlet Matbaası.

TTTC.(1931c).*Yeni ve Yakın Zamanlarda Osmanlı – Türk Tarihi*, İstanbul: Devlet Matbaası.

TTTC.(1934).*Tarih IV. Kemalist Eğitimin Tarih Dersleri (1931-1941)*.İstanbul: Devlet Matbaası.

TTTC(1930).*Türk Tarihinin Ana Hatları*, İstanbul: Devlet Matbaası.

TTTB. (tarihsiz). *Cumhuriyetin İlk Dönemi Eğitim Kurumları (1921-1926)Telif ve Tercüme Heyeti* .https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29164441_heyeti_ilmiye.pdfsayfasından erişilmiştir.

Uluskan, S.B.(2010).*Atatürk'ün Sosyal ve Kültürel Politikaları*. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi

Unat Y. ve A. Sevim Erol.(2009) “ Doç. Dr. Armağan Saatçioğlu (1944-1990) Unutulmuş Bir Antropolog”.Naymansoy, G.(Ed.) Türkiye’de Bilim ve Kadın Kongresi Bildiri Kitabı,Eskişehir: Eskişehir Orhangazi ÜniversitesiYayınları.[http://:doczz.biz.tr/doc/30513/unutulmuş-bir-antropolog--doç.-dr.-armağan-saatçioğlu](http://doczz.biz.tr/doc/30513/unutulmuş-bir-antropolog--doç.-dr.-armağan-saatçioğlu) sayfasından erişilmiştir.

Uzmay, A.(1994).Türkiye Halkının Antropolojik Karakterleri Üzerinde Büyük Anket ve Umumi Neticeleri, *Belleten Dergisi*, IV, (13), 39-51.

Üstel, F.(2011).”*Makbul Vatandaşın*”Peşinde II. Meşrutiyet’ten Bugüne Vatandaşlık Eğitimi.(5.Basım).İstanbul: İletişim Yayınları.

Yedigül, M. K. (2014). Atatürk’ün Tarihsel Varlıkların Korunmasındaki Düşünceleri, Söylemleri ve Uygulamaları.(Yüksek lisans Tezi).[http://:www.acikarsiv.gazi.edu.tr/File.php?Doc_ID=10655](http://www.acikarsiv.gazi.edu.tr/File.php?Doc_ID=10655)

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldırım, E.(2012). *Modern Cumhuriyetin Kimlik Arayışları: Kayıp Kimliğin Peşinde Mavi Anadoluçuluk Hareketi*. (DoktoraTezi). [http // :ulusaltezmerkezi.com/modern-cumhuriyetin-kimlik-arayislarikayip-kimligin-pesinde-sayfasından](http://ulusaltezmerkezi.com/modern-cumhuriyetin-kimlik-arayislarikayip-kimligin-pesinde-sayfasından) erişilmiştir.

Yıldırım, E. (2013). Erken Cumhuriyet Yılları Milli Kimlik Tartışmaları: Hasan Ali Yücel ve Türkiye’de Hümanizma Arayışları. *Turkish Studies*, 8,(7),745-763. [http // mobil.turkishstudies.net/ndergipdfdetay.aspx?ID=4832](http://mobil.turkishstudies.net/ndergipdfdetay.aspx?ID=4832) sayfasından erişilmiştir.

Yücel, H.A. (1938).*Türkiye’de Orta Öğretim*. İstanbul: Devlet Basımevi.

Yüksel, M. (2013). Atatürk’ten Kafatası Dersleri. *Derin Tarih Dergisi*,(12),56-66.

Zürcher, E.J.(1989).*Güneş- Dil Teorisi ve Türk Dil Reformundaki Yeri.*(A. Ekmekçi, Çev.).*Birikim Aylık Sosyalist Kültür Dergisi*, (2), 52-61.

